

భారతి

మా సప్తతిక

సంపాదకుడు

శివలెంత శంభుప్రసాద్

జనవరి 1964

సంపుటము 41 :

: సంచిక 1

విడివత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణి

జనవరి 1964

న్యవిషయము

ఒక్కసారి !

శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్ 1

ఈనాటి సంరంభము

శ్రీ పాద గోపాలకృష్ణమూర్తి 3

తప్పిపోయిన తండ్రి

శ్రీ గోవిందరాజు శ్రీనివాసమూర్తి 9

గరుడాచలము

శ్రీ కాకరపర్తి ముఖలింగశర్మ 13

సమస్య

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు 17

తిరుమల ఒక్కపట్టణం నరసింహాచార్య కవి

శ్రీ కొమండూరి రామానుజాచార్యులు 27

వేదనాశకలము

శ్రీ కొండముది శ్రీరామచంద్రమూర్తి 32

శ్రీమతి రాధమ్మ

శ్రీ ఆదివిష్ణు 33

జలాల్ద్దీన్ రూమి

శ్రీ ఎన్. సదాశివ 39

ఆర్డిన్ హక్స్లీ

శ్రీ బుచ్చిబాబు 41

శ్రీ వివేకానందస్వామి యతిగీతము

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ 55

హిచ్ కాక్ చలనచిత్రకళ

శ్రీ ఎరిక్ రోడ్ 59

ఆధునిక చిత్రాలు కొందరు ప్రదర్శకులు

63

ఇక నా గురించి...

శ్రీ ఎన్. వి. రామారావు 65

నిరాకారుడు

శ్రీ వేగుట ప్రసాదరావు 68

మొల్లకాల నిర్ణయసమస్య

“ఆరుద్ర” 72

కలగూరగంప

74

సోవియట్ వ్యవసాయము

“ఎరిక్ లిక్” 82

గ్రంథ విమర్శలు

91

లేఖలు

99

స్వ విషయము

ఇది “భారతి”కి కొత్త సంవత్సరము.

ఇప్పుడు నలుబదియొకటవ సంవత్సరము ఆరంభమగుచున్నది. మాన ప్రతికగా ప్రత్యేకతను సంపాదించుకున్నది. ఆంధ్ర సాహిత్యములో అన్ని శాఖల రచనలకు నిలయమై, కేవలము తాత్కాలిక ప్రయోజనము గలదిగాకాక, శాశ్వత ప్రయోజనముగలదిగా ప్రతిష్ఠ తెచ్చుకున్నది. ఆ ప్రతిష్ఠను నిలుపుకొనుటకు యథాశక్తిని సాహిత్యసేవ చేయుటకు సర్వవిధముల ప్రయత్నించుచున్నది. ఈ ప్రయత్నములో సహకరిస్తూవున్న రచయితలకు మా కృతజ్ఞత తెలుపుకొనుచున్నాము. ఇకముందు కూడ పూర్తి సహకారము లభించగలదని ఆశించుచున్నాము.

తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచములో ఇప్పుడొక రకమైన విచిత్ర పరిస్థితి కానవచ్చున్నది. ఒకవైపున కల్పనాసాహిత్యము విశ్వంఖిలముగా పెరుగుచున్నది. మరొకవైపున ప్రాచీన సాహిత్య పునర్విజృంభణ జరుగుచున్నది. ఇది సాహిత్య వ్యాప్తి దృష్ట్యా శుభసూచన. కాని కల్పనాసాహిత్యములో సమకాలీన సమాజముకాని, సమకాలీన సమస్యలుకాని కానరావడములేదు. ప్రాచీనసాహిత్య పర్యాలోకనములో పూర్వము వుంటూ వచ్చిన ప్రత్యేక కృషి, శ్రద్ధ కనిపించడము లేదు. అందువల్లనే ఉత్తమ సాహిత్య సృష్టి లోపముగావున్నది.

కథలలోను, నవలలలోను సాంఘిక వాతావరణము కనిపించడము లేదు. సాంఘిక

ఆర్థిక సంఘటనలు వ్యక్తులమీద, సమాజం మీద ఏ విధముగా పనిచేయునదీ, ఏ విధముగా పరివర్తనము తెచ్చిపెట్టునదీ విశదము కావడము లేదు. ఆ కారణముననే మన కథలు, నవలలు మనవిగాకాక పరాయివారివి వలె వుంటున్నవి. జనసామాన్యములోని మనోభావములకు, కల్పనాసాహిత్యమునకు సాన్నిహిత్యము తగ్గుచున్నది. ఈ లోపము తొలగించుటకు యువరచయితలు కొంత శ్రద్ధచూపి, కొంత సాధన చేయవలసి వున్నది. కేవలము ఆవేశమువల్లను, కేవలము భావోద్దేకమువల్లను కల్పనాసాహిత్య సృష్టికి ప్రయత్నించరాదు. సమాజములో సచేతనముగా జీవించి, జీవితాన్ని జీర్ణింప చేసుకున్న తర్వాత సాహిత్యసృష్టికి ప్రయత్నించినప్పుడు ఉత్తమ ఫలితము రాగలదని గుర్తించవలసివున్నది.

ప్రాచీన సాహిత్య పర్యాలోకనము అనునది ప్రాచీన కవుల పదప్రయోగముల పరిశీలన, పాఠభేదముల పరిశోధనకు మాత్రమే పరిమితమై పోరాదు. ప్రాచీన సాహిత్యము వర్తమానమునకు ఆలంబనము గాను, భవిష్యత్తునకు ప్రాతిపదికగాను వుండవలెను. ఇది కేవలం పండితులకు, సాహితీప్రియులకు మాత్రమే ఉద్దేశించినందువల్ల ప్రయోజనములేదు. జిజ్ఞాసువులందరికీ ఈ పరిశోధనా ఫలితములు అందుబాటు కావలెను. అందుకు అనువుగా వీరి రచనా శ్రద్ధతిలో మార్పు అవసరము. పండితులతో పాటు సాహిత్యాభిలాషుగల పాఠకులను

హెచ్చుగా ఆకర్షించుటకు ఈ తరగతి రచయితలు ప్రయత్నించుట అవసరము

ప్రస్తుత ఆశయములు పూర్వ సంప్రదాయములనుంచి సహజ పరిణామ మార్గమున రావలసివున్నవి. ఇందుకు స్వీయ సంస్కృతి సాహిత్యములతో సాన్నిహిత్యము అత్యవసరము. దీనిని కాదని, పాశ్చాత్య విధానములను యథాతథముగా స్వీకరించుట, ఆరాధించుట ప్రమాదకరము. ఈ ప్రమాదము తప్పించుకొనుటకు నూతన సాంఘిక దృక్పథమును అవసరము పురాణయుగ ధర్మములను, వైదికమతమును, ప్రచారము చేయడమువల్ల దీనిని సాధించలేము. వ్యక్తి సమానత్వమును వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును గుర్తించి, ఆచరించే వ్యవస్థను ప్రతిష్ఠించగల సాంఘిక సిద్ధాంతము దృఢపూర్వ ఈ కృషి సాగవలెను. ఇది రచయితలు గుర్తించవలసిన ప్రధానాంశము.

కేవలము సాహిత్యముననే కాక, ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ సమస్యలపై రచనలను కూడా “భారతి” ప్రోత్సహించు చున్నది. యువకులైనవారు ఈ సమస్యలపై శ్రద్ధనహించి, రచనలు సాగించుట అవసరము. అట్టి వ్యాసములకు “భారతి” స్వాగతమివ్వగలదు.

విమర్శ సాహిత్యములో అంతర్భాగము. సాహిత్యాభివృద్ధికి సమగ్రవిమర్శ ఎంతైన అవసరము. దానిని అందరూ అంగీకరించి, ఆదరించవలసి వున్నది. కాని ఆంధ్ర సాహిత్యరంగములో పోకడ ఇందుకు విరుద్ధముగావున్నది. సద్విమర్శకు అసహనము పెరుగుచున్నదే కాని తరుగుటలేదు. ఇతరులను విమర్శించుటకు జంకనివారు, ఇతరుల రచనలను విమర్శించుటకు తమకు అర్హత

హక్కు కలదని భావించువారు, ఇతరులు చేయు విమర్శను సహించలే కున్నారు. తమకుగల హక్కు, అర్హత ఇతరులకూ వుండవచ్చునని, వుండవలెనని గ్రహించలేకుండా వున్నారు విమర్శను వ్యక్తిగతమైన విరోధముగా చిత్రించుకొనడము జరుగుతున్నది. ఇది విమర్శాత్మకమైన సాహిత్యాభివృద్ధికి తోడ్పడదు. సాహితీ వికాసమునకు ఇదెంతమాత్రము శుభసూచకము కాదు. వ్యక్తి ఆరాధన రాజకీయరంగములోవలెనే సాహిత్య రంగములోకూడా హానికరము.

ప్రభుత్వ కరమైన సాహిత్యసంస్థలు, ఆ సంస్థాద్వారా నిర్మించు బహుమతులు పారిశ్రామికములు రచయితల వ్యక్తిత్వముపై దెబ్బతీయగలవని ఆదించుచి హెచ్చరిస్తున్నాము. దీనివల్ల నిర్దుష్టమైన సాహిత్యము రాదనికూడా సూచించాము. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ వ్యవహారాలు, దాని ద్వారా ఇప్పటికి వెలువడిన గ్రంథాస్థితి, మా హెచ్చరిక నిజమని ఋజువు పరిచినవి. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ప్రభుత్వము ఏర్పరచిన సంస్థ. ప్రజలసామును వ్యయపరచుచున్న సంస్థ. దాని ముచిచెడ్డలను, కార్యక్రమాల వివరాలను శ్రద్ధించి తెలుసుకొను హక్కు ప్రజాకు వున్నది. వారికి తగిన సమాధానము చెప్పకొనవలసిన బాధ్యత సాహిత్య అకాడమీ మీద వున్నది. ఇది ప్రజాస్వామిక ధర్మము.

“భారతి” ఒకసంస్థ. దానికి రాగ విరాగములు, ఈర్ష్యా ద్వేషములు లేవు. సాహిత్యమునకు, యథాశక్తి సేవచేయుట “భారతి” లక్ష్యము. ఇంకొక అందరి ఆదరాభిమానమును “భారతి” కోరుచున్నది.

ఒక్క సారి!

శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్

ఒక్కసారి

ఒక్కసారి

ఉద్వృక్ష హృదయంతరం

ఉస్మత్ ప్రభంజనం

శేషకు

సాగకు

అడవులో వెదకులులు అథరాత్రి కరుగులెత్తు

వడనలో వెనుత్రాడులు నాల్కసాచి బుసలుకొట్టు !

ఒక్కసారి

అశబరి

సిన్ధుహలో సీరవించి

శేషకునంటి వేదనలో

రూలిపోకు

కాలిపోకు

చుక్కలలో కార్మాయిల్లు దిగులువోలె క్రమ్ముకొనును

చుక్కలలో తళుకుమాసి ఒక్కటొకటి రాలిపడును !

ఒక్కసారి

చుననుమారి

కలల నాట విడిచిపెట్టి

నలపుచెలియ తొలగ నెట్టి

నదిరాలిరి

నదిపోవకు

భారతి

చలితుపాను వీచి వీచి అలరుతోట వాడిపోవు
పొలిమేరల మంటలేచి పూరిగుడిసె కాలిపోవు!

బక్కసారి

విక్కుమాలి

కడలిపొంగు కనులతోడ

గడప గడప మూడు నిలిచి

విలపింపకు

వేడుకొనకు

భూకంపమువచ్చి మహానగరమ్ములు ధర్మకుంగును

భూధరములు రగిలి పగిలి భుగభుగ లావా పొంగును!

బక్కసారి

ఓనెచ్చెలి

విశ్వాస పునర్నయం

వాసంత కల స్వస్యం

చిక్కబట్టి

చేరరమ్ము

ద్యుమణికిరణ కాంతి కురిసి ధృవనీమల మంచుకరుగు

తొలిరేవున లంగరెత్తి తెలి వెల్లుల ఓడ కదలు!

ఈ నాటి సంరంభము

శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి

15

స్వాధ్యాయములు కవిత్వ రచన కుండిన సంకల్పము వల్ల
షంగా తెలిపారేకారు. ఈ యత్నంలో నీ రచనలించిన
రీతుల్ని పట్టుకుని పలువురు కవులు పలు ముఖాలుగా రచన
సాగించారు. ఆరుద్ర అనే భాగవతుల శంకరశాస్త్రిగారు స్వేచ్ఛా
రచనతో ప్రత్యేక తంత్రాన్ని జోడించి రచించారు. గణ భండు
స్థుని గాని, మాత్రాచంధస్థుని గాని స్వీకరింపలేదన్న కారణము
వల్ల స్వేచ్ఛా రచన చేశా రన్నాను. ఈ రచనమీద వారు నిర్మించిన
తంత్రము (1) ఊహలకు బదులు వస్తువునీ, అనుభ
వాన్ని వాడడము. తత్వాలు రచిస్తూ 'గొర్రె రైదొక పెద్ద
పులిని కొట్టి నెత్తురు త్రావెరా' అన్న రచనని 'పంచేంద్రి
యాలూ మనస్సుని పట్టేశాయి' అన్న ఊహకి బదులు
వాడుకున్నారు మన సాధువులు. అయితే ఆ పాట అంతా వింటే
అర్థము సులువుగా బోధపడని పాదాలు చాలా ఉంటాయి.
ఆరుద్ర రచనలో ఊహనవంతికి, వారు పట్టి తెచ్చే వస్తు
వుల—లేదా అనుభవాల—పరస్పర సమాంతరము (Parallel)
నిరంతరాయ గుణము కూడా ఉంటాయి. "నీవు ఎక్కడలను
కున్న రైలు, ఎప్పుడూ ఒకే జీవితకాలం లేదు, ఏళ్ళూ
ఊళ్ళూ నిరీక్షించలేక ఎక్కెస్తా వేదో ఒక బండి, నీ ఆదర్శాల
లగేజీ ఎక్కెసంటాడు టి. బి. సీ. నీ ఈస్టితాల బ్రంకుపెట్టు
కలల బ్రేకులో పారెయ్యాలి .... నువ్వు వెళ్లదలచుకున్న ఊరు
నువ్వు బ్రతికుండగా చేరజాలదా రైలు, దేవుడా ! ఇంత చేశావా
అని ఉన్న ఊళ్లోనే ఉండు." ఆధునాతన నాగరిక జీవితోప
కరణాలు వ్యాకరణం, గణితం, జామెట్రీ, 'బూ వే స్వీచ్'లు
'సీళ్ళూ, టెంపరరీ డ్యూటీ, ... సర్వము ఆరుద్ర తంత్రా
నికి మహాభక్తుల ప్రవర్తిలో లొంగి పడ్డాయి. ఈతంత్రంలో
రెండో శాఖ : రచనను వస్తు సమితి ఉపయోగానికి సమాంత
రంగా సర్వము. గోడ గడియారానికి 'కీ' ఇవ్వడాన్ని జ్ఞాపకం
చేసుకొండి. ఏ త్రివ్య అయినా దాని కది స్వతంత్రము. అన్నీ
చేరి స్పింగుని చుట్టి బిగిస్తాయి, గడియారము వనిచేస్తుంది.

అన్ని తిప్పులూ సరిగ్గా ఒకే పాద పంచపు. చివర కొంచెం
ఠేక్కుతూ తిప్పుతాం స్పింగు బిగవదేమో ననీ, తెగిపోతుం
దేమో ననీను. ఇరుగో ఆరుద్రగారు మనకి 'కీ' యిస్తు
న్నారు. "ఆపర్కాలం, చీకటి దుకూలం, అలస్యం నీ, ఓటమి
రహస్యం, అరంభించిరి, నీచ మానవులు, అత్యాచార పూహ
ములన్, అరంభించర దేలకో, సుజను రాయా పూహ
విచ్చేదనం .... విజ్ఞానం, వికసించిన మూడవకున్న వివేకం
నీకున్న ఒకే ఒక్కదను". బంధ కవిత్వమనే దానిలో కత్తిరింపు
తంత్రం తప్ప ఏ తునకకు దాని అర్థమూ, వీటికి ఎంతో
కొంత వైచిత్రీ ఉండవు. గడియారం చిన్న ముల్లకి
పందెండే మణిలిలు. మణిలి మణిలి సమానము. దేనికి దానికి
ప్రధాన్యముంది. ఇరవైనాలుగైతే రోజు. ఇదిగో ఒక రోజుకు
ఆరుద్ర ఊహగంటలు. (హారలు అనండి వైరి సమాసం
నచ్చకపోతే) "ఇది నాగలి, ఇది దాగలి, ఇదే పునాది సైతానుకు
ఇదే సమాధి" ఇలాగే ఇరవైనాలుగు గంటలూ (పాఠపాటన
కాబోలు 'ఇది స్వర్గం' అనే ఇరవై అయిదో గంట చేర్చారు)
సాగిపోయి రచనని పూర్తిచేస్తాయి. ఈ రీతిగానే అలారం :
"ఊహలో లోయలో ఓహూ పటాలం, పటాలం ...."
అంటూ సాగుతుందీ, పెద్దముల్లా లోలకం, గడియారపు
ప్రధాన భాగాల సమయలో రచనా తంత్రానికి పోలిక ఉంటుంది.
ఇక్కడే చెప్పకపోతే చదువరులూ 'ఆరుద్ర రచన ఇంత
మాత్రమే' అనుకుంటారు, కనక చెప్పుతున్నా. 'అలారం' లాగే
ఆ రచన కూడా చదువరి మనస్సుకి అలారం, హెచ్చరిక;
గంటల ముల్ల, గంటల పరిమాణపు పాదములను మాత్రమే
కాక జనత గంటలను ఉపయోగించవలసిన పద్ధతిని సూచి
స్తుంది 'ఇది నాగలి, ఇది దాగలి' అంటూ. ఇనుక గడియారం
తరతరాల మానవులకు చెప్పవలసిన—పలుమంది చెప్పిన—
వరమనత్యాన్ని సన్నగా ధీమాగా చెప్పుతుంది. ఆరుద్రకు ప్రపం
చమునిందా తెలివైన వస్తువులే కనబడతాయి. వాటి బ్రతుకును

పట్టి మనకి చూపిస్తూ మనకి ఇంట్రావీన్ ఇంజెక్షను ఇవ్వాలని ఆయన ప్రయత్నం. ఈ వస్తువులు - చిత్రం - మానవ నిర్మితాలు. వాటి బ్రతుకే ఉపదేశము చేస్తుంది దనడమూ, ఆ ఉపదేశాన్ని అన్వయించడమూ అరుద్ర ఆశయాల్లో ఒకటి. అధునాతన ప్రపంచానికి మానవ జీవితానికి సజీవ జ్ఞానాతోరణము అరుద్ర రచనలలోని ఈ శోభ.

ఆధునిక జీవిత సందర్భాన్ని ఈ సాంకేతిక పద్ధతులతో పర్చిస్తూ ఇప్పటి విలువలూ, సంస్థలూ, ఆశయాలూ నిలవ వని అరుద్రగారు చెబుతున్నారు. సాంకేతిక పద్ధతులపల్ల, ఒక్కొక్కప్పుడు వారు నిర్దేశించిన అభిప్రాయం మరుగుజ్జీ పోతుంది. పురుషుల III క్లాస్ బోగీలో చెల్ల గురించి (ధన వంతులు) చిట్టెలు కల (రజాకార్ల) గురించి సంభాషణ రెయిన్ల జరుగుతూండగా, చెయిస్తు (నయమం) లేని మగాళ్ళ ముందు, చెదపురుగులు (పరాన్నభుక్తులు) గాని మగాళ్ళ ముందు, నిటారుగా నించాని, తన బట్టలు నింపాదిగా తాపీగా ఒలచుకునే నిటారుగా నిస్సీగ్గుగా నించానే సీతి మంతురాలు (తాను తప్పుచేయని స్త్రీ). ఇది బందరునుంచి బెజవాడ పోయే రైలులో రజాకార్లచేత మానభంగమూ, సన్న ప్రదర్శనమూ పొందిన స్త్రీ చేసిన చేత అంటారు. ఇలాగ ఒక తెరమాటునుంచే తెలంగాణా తిరుగుబాటుని ధనికుల భవిష్యత్తునాన్నీ సూచిస్తారు ఈయన.

ఉద్ధతుని దారుణపు టూహల్నీ, వ్య-ర్తచీపుల యదార్థ దృశ్యల్నీ కూడా చిత్రించా రీయన. 'తోలించు తోలించు తెల్ల గుర్రాలని (white horse whsky) గణాను ల్లోకి. అప్రతిష్టతో, నిందలతో తడిసిన జీవితాన్ని విప్పి లోకంమీద ఆరవేస్తాను. "సభ్యత విదాకులిచ్చిన సత్యాంసు పేసి ధరిస్తాను" అంటాడట రాక్షసుడు స్వగతంలో. ప్రజను పీడించి బలిసి బ్రదికిన సిరిమంతుడి మరణశాసనమట ! 'చనిపోతున్నా ఒకరూ ఏడవరేం. కాలం కాగితమై, దివా కరుడు స్టాంపైతే నా దస్తావేజు (జీవితానుభవం) మీద రేరాజే రాజమూద్ర (అన్ని కాలానికి అన్ని దేశాలికి చెందిన ధనికుడు వీడు!).... ఈ నక్షత్రాలతో నా మరణశాసనాన్ని లిఖిస్తున్నాను. .... అరగనట్టి తరగనట్టి అనుభవాల భూమిచ్చా టుకొండి, గుండెల కుంపటిపై (మీ) శ్రమ నెసరుపెట్టి .... రాచ పీను గను తోడు లేనిదే కదలను, మీ కష్టాలను కక్కకట్టి నాతోటే కాటికి తెండి. ఇప్పుడు చెప్పను ఏమిమిటి రాశానో, సృశా నంలో సగం కాలి పైకి లేచు శవాన్ని కాటికాపు భవిష్యపు దుడ్డుకర్రతో పడగొడితే సగలిన నా కపాలంలోంచే, ఎనబడు తోంది నా మరణశాసనం" జోలపాల వినండి : పులికోరల చలి

గాలులు ఆపిందికి కవచంతా, నడిపికిన పడి బతికే నీ పొంటిని గుడ్డ లేచు.... రైలుదాని ముము (తూము) లోని మంచు సారల మురుగు తన్నీ పల్లక (మెడలక) తొంగో కొడకా. మీద వెళ్ళ రెళ్ళవేడి అదే నీకు చలిమందా. నిద్రపో నిద్రపో మన ఇర్కం వాడులే, (ధనికుల జాలం) లర్కం నీ కనదులె, శాంతి పొచ్చు పొడిస్తే సుఖం పలుకు మేలుకొలుపు, అందకా భూతోకు పరుపుమీద, ఆకాశం కప్పుకొని, కదలి హోరు గుర్రుపెట్టి, నిద్రపో చిట్టిపాపా." శ్రీ శ్రీ భిక్షువర్షియసీ, ఈ జోలపాల వ్యవర్తచీపుల యధార్థ దృశ్యాలు. 'అరుద్ర 'చోపుదార్ నిర్మిసిల్ల' (హోగంపిసి వ్యభిచారిణి) అలాంటిదే. 'నిలండి ఉప్పుది, ముస్తాబై గుమ్మం ముందర, ముందా మోసిన సౌఖ్యపల్లవు మునుకలబేరిన ముఖమందలంపై చెరిగి చెరగని కుంకంబొట్టు చోబుదార్ గల్లిసిల్ల' అని ప్రారంభిస్తుంది. పిరివే (రాజకీయ) పాలనముమీద ఉపాలంభ గీతా లున్నాయి. పట్టి - తిట్లతో ప్రయోజన మేమిటి ? మనుష్యుల మనుష్యుల్ని మార్చే రచనలు చేయగలిగితే, యత్నిస్తే ఏమేనా ఉన్నది. లేకుంటే రాజకీయ పోరాటం ఉందనే ఉన్నది. అంతేకానీ అన్ని దేశాలకీ, అన్ని పరిస్థితులకీ పనికివచ్చే "పాతితుల మెదళ్ళకు దళ్ళకట్టి వాళ్ళ చూపు దారిలో కావలావాళ్ళని పెట్టి, వాళ్ళ కళ్ళ కిటికీలు మూసి మేకులుకొట్టి, పరిపాలించబోతోంది రేపటి రాజ్యం" అని ఎంత శక్తివంతంగా చిట్టినా అదే అన్తం మీమీదకీ తిరుగుతుంది! "అశయాలకు అనకట్టలు, అవేశాలకు వన్నీళ్ళు, అభిప్రాయాలకు సంకెళ్ళు!, అలోచనలకు బేడీలు, అదర్శాలకు ఉరిత్రాడు, ఉచ్చాహానికి కంక్రలోలు, ఉద్రేకాలకు రేషను, ఇహంలో నో కెస్సీ, పరంలో నో ఎడ్మిషన్, కళ్ళకు కటకటాలు, కనికరానికి కరాగారం, కడుపుతోకి కంకర" అనేది ఏ దేశంలో నైనా, ఏ పరిస్థితుల్లోనైనా చిందగలిగిన తూతూబాకా.

అరుద్ర పస్తాపయోగ రచనారంభాన్ని "రాంగేయ" యట "మిన్ డెమోక్రసీ" లో పట్టేరు కొంత. అయితే అక్కడ వస్తువులు మారిపోయాయి అడుగడుక్కి. 'అందంగా మందంగా సెంట్రల్ పే కమీషన్ చందంగా, నడుస్తోంది ఓ తరుణి అందాల బరిణి. కమ్యూనిష్టు జండాలో ఓష్యం, ఇండి యన్ కాన్స్టిట్యూషన్ లా శరీర సాష్టవం, గాంధీ టోపీలా కొన తేరిన ముక్కు, బ్రాండ్ బాటిల్ లాగ పొడవైన నెక్కు, వాహ్ ఆమె కెంత టెక్కు? బుగ్గల్లో ఆవడి అదర్శాల నిగ్గులు, మొహంలో కొత్త ముగ్ధమర్యాదల నిగ్గులు, ప్రయివేటు రంగంలా విశాల ఫలఫలకం, పబ్లిక్ సెక్టార్ లా అందులో చిన్న తిలకం." ఈ వరసని పోతుంది. విమర్శించేవారే కాక,

మొదట్లో గురియైనవారూ నమ్మకోవట్లు ఈ రచన చూసి, ఇలాటివి కోరతగ్గవి.

మొదటినుండి బ్రహ్మముడిగానే కూర్చున్నారని శ్రీరంగం నారాయణబాబు, సమావేశాల్లో అంతర్జాతీ ఉండే వ్యక్తి కలం పట్టగానే బ్రహ్మారాచ నిలాగు రాస్తాడు? ఆయన వేసే ముళ్లు విప్పడం ఇప్పటికి ఎవరికీ చేరకలేదు. 'ముళ్లు ఎలాగ వేసి ఉంటారు' అన్న జిజ్ఞాసే బ్రహ్మముడిని గురించి విన్నవాళ్లు వెయ్యగలిగిన పని. ఈయన 'రుధిరభ్యో' వ్రాతప్రతి అరద్ర పౌష్యంవల్ల నాకు చూడ లభించింది. మొదటి పుటలో "నీ పాటల కత్తులతోనే నా హృదయం నెత్తురులీసి నే వెలిగించిన ఈ మీపు కాంటిని సర్తింపుమురా శ్రీ శ్రీ" అన్నారు. పోలిక మాత్రము ఉపయోగిస్తారు తప్ప పోలికలో మంచి వోభాయిద్యమూ అన్న ద్వంద్వం లేవు ఈయనకు. "రేయి ముసుగు పుడమి కొనగి దివసావసానకాష్ట జ్వాలలో కాలం సహగమనం చేసింది. అరిస చిలితోని బూడిద, వెన్నెల (కాంత) యొక్క జారిన ముక్కుపుడక ఒకటే చుక్క. ఇక్కడ పోలిక (లేదా ఉత్పేక్ష) క్షణంలో మారింది. (చితి ఉన్న ఆ) స్వల్ప వాలుల (లో) వ్రాలిన రాబందులె శరన్నేపములు. (ఇంకొక) సమాధిలో మృతశిశు వట్టులు జందాంతరశశి. (ఏదో శక్తి) వ్యోమ మార్గముల సందరించినది. మూగ కేకలు వేసింది .... విలయవేళం ప్రళయరాండవం చేసే శివునకు వెనుక పాట పాడే కవులుంటే కావాలంటూ. ఆ పిలుపు నారాయణ బాబుకి అందినది. మొగ్గే తొడుగని మొలక ప్రాయంలోనే పెండ్లి చేసేసి చిన్న పిల్లల్ని వధించే సంఘాన్ని దహించి రుధిర జ్యోతి వెలిగించమన్నారు. ఒకరాత్రి పేదనాని కడుపు మంటగా చుక్క, గజపెంకుగా నెలవంక, బాలిక చూలాలి అకుపులే గాలి, బాలవితంతువు అశవలె పాంపుంత గోచరించాయి. ఉపనాసమూ ఉపమేయమూ సమాంతరంగా సాగిపోతున్నాయి. ఈ గమనమే పోలిక, పరస్పర సామాన్య గుణము ప్రత్యేకపు పోలికలతో ఉంటే ఏదో కొంచెము లీలగా, ప్రాణాలకు గాలి లోనూ, మంటకు చుక్కలోనూ. రచనను నడిపేది కవి ఉత్సాహము. రోడ్డుచక్క కుష్టురోగి, (తనకు తాణా వంటి) బండరాయిని 'నా వలపులరాణి' అని పాట పాడరాడు. కాదామరి! మానవు లెవరూ చేరువకు రారైరి. ఏమీ చేసినా సహించే బండరాయే వాని వలపులరాణి. 'నితాగీతిలో' 'అంధుని కనురెప్పలపై కన్నీరు నా గీతం' అన్నారు. అందని సౌందర్యానికి అన్వేషణ అన్న మాట పీరి యత్నం. 'పాతాళముననే పలితులు పలవించే మాటల జాలిపాట, పాడవలెనని పీరి ఆశయము. 'కాలం నాగు (పాము) వినువీధుల్లో వెన్నెల పడగ విప్పింది'టా, గగనమున చుక్కలు తెల్లని మసూచి కుండ (పొక్కు) లటా,

(ఈ) 'వాధకు పెక్కిపెక్కి రోదించి' టట అకాశము, 'కాలిం ప్రేయసి దేహం కమురు కం'టట ఈ రోకం, గంగిరెప్ప (చతు కును ముక్కును రాకై నిధి రాగురుంటట, బ్రతుకంటే చీకటిలో దీర్ఘమైన చవనీ ఈయన సమ్మకమూ, దక్ష యజ్ఞము ఈయన బ్రతుకు. కనుకనే స్రవతి దృశ్యాలన్నీ విలయరాండవంచేసే శివుని కాలిగడ్డెల మోతలుగా అన్వ యించరూ, రోడ్డుచక్క కుష్టురోగి ప్రేయసి బండనీ, వాలీచాలి దిబ్బకరై పీరనీ, ముందూ పెళ్లాం జాచాలు చూపే ఎండ వానల్ని, ప్రేయసి చునామీ తెలిసినా చేసే దేమి లేక ఊహగనం నేయగి టట రవతిల కెల్లిన కవనీ, జీవన నైతిరణినీ, పొంగి పడేరు. 'స్వర్గం నరకం, వాపు బ్రతుకు, గొప్ప దీద వ్యర్థం, తారతమ్యం చేయ' నని ప్రతిజ్ఞ చేసుకొన్నారు. మర ఫిరంగినె మహాలిగ పిటి, (జీవిత) కదన కుట్రాహంకరం నిసించారు. 'ఏదో టీచకభావం సైరంధ్రీ గీనాన్నె చెరబడితే చూస్తూ—భర్తరాజులాగ— ఊరుకున్నారు. ప్రేయసి లయన బండను నిగురదానికేనా లేని కుష్టురోగి వేళ్ళూ, యమునెక్కడో దింపేసి తన మాత్రం ఎదురయ్యే 'ఇసుకనరకు' యెనుబోరూ, కళ్ళ జోడు పెట్టుకున్న గరుడ పురాణ బ్రాహ్మేడు ఘోరకమూ, పాడలేని గులకరాళ్ళ పాచవడ్డ సెలయేరూ, ఊరేగే పీరుల్లా ఏత చేత గీత వడ్డ తాటివనం, నారాయణబాబు కళ్ళజోడు చూపుకే దొరికిన విచిత్రపు సరుకు.

అరద్రగారి విశేషణాలకు బదులు విశేష్యములు వాడే తంత్రమూ, నారాయణబాబు 'నీచోపమ' అన్వేషణమూ, వారు వర్ణించే వస్తువులమీద రాతి తెరల్ని పరుస్తాయి. ఈ తెరల్ని బ్రద్దలుకొట్టి, వర్ణవస్తు స్వరూపాన్ని పాఠకులు గుర్తించు కోవలసి ఉంటుంది. పాఠకుల ఎదురుగా ఉండేది రచన మాత్రమే కదా? కవుల సంతోహాలు వారికి తెలియడానికి మార్గమేదీ? మాటలూ, వాటి చేరికవల్లా అవి ఉపయో గించబడ్డ సందర్భమువల్లా స్ఫురించే విశేషార్థాలున్నా. చదు వరి వీటిని చదివి, ఆలోచించుకుని, ఎంత మట్టుకు అర్థ మైతే అంత అర్థమూ చేసుకుంటాడూ, అర్థము కాకపోతే ఆ రచనను చాలుకు సోరాడు. "కంత" యట అరద్ర రచన. దీనిని చదవండి : "కళ్ళల్లో దూలం నుండి, వ్రేళ్లాడే థెండు రాజు మామిడి కోర్కెలు, తలలో తెగ రొదచేసే ఒక వెయ్యి రెక్కల చేతికవ్వం, ఆవ లింతంత ఎత్తయిన చెల్లెక్రింద, పలవ రింతంత ఇరుకు కాలంలో, ఒక పచ్చని మైదానం, రెండు వెచ్చని ప్రాణాలు, అయిదువేల వెలుతురు సంవత్సరాలు, కైవారలో, యాభై చీకటి గజాల అవరణలో రెండు బుసకొట్టే క్షణాలు, ఒక పురి విప్పిన ఫెరం." 'కవ్వం'

దాకా తెలుస్తోంది. ఆప తింతంత ఎత్తయిన చెట్లూ, పంప రింతంత ఇరుకైన కాలం, గొప్ప వర్షనలు. అలాగే యత్నించిన 'అయిదు వెలుతురు సంవత్సరాల కైవారంలో యాగై చీకటి గజాల ఆవరణ' అన్నది ఆ శక్తి లేక 'దానికంటే నేను చిన్న' అంటున్నది. రెండు వెచ్చని ప్రాణాలు అంటే సంకేత స్థలం దగ్గర చేరిన ప్రియు అనిసిస్తోంది. రెండు బుసకొట్టే క్షణాలా? అంటే ఆ స్త్రీ పెండ్లాడిన భర్త కోపమా? పురి విప్పిన ఘోరం వారిద్దరి హత్యా? "నో! మైదానము సంకేత స్థలం కాజండదు. రహస్యం కాదు గురక. అయిన వెలుతురు సంవత్సరాలు కథలో ఇమిడివు, రవయిత వర్ణనా శక్తికి భూపాలే. మైదానంలో చీకటా? దాళరభి కాటోలు ఆరుద్ర రచనలను గురించి అనుమానాలు వెలిబుచ్చితే ఆరుద్ర తన రచన నొకదానిని వివరించినట్లు జ్ఞాపకము. 'ఏముట్' చెప్పుకో' అన్న అడుగు అందరు చదువర్లకూ పడి చారు .... ఇలాంటి తెరవాలు రచనలు చాలా వస్తున్నాయి నమ. గీతాలుగా. రాజకీయాలు వ్యాఖ్యానం చెయ్యడంతో, ప్రతిపక్ష పాతనలో ఉండినంత అన్వేషణను అప్పుకో నక్కరలేదు, ప్రతి వాడూ ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించేవాడే నాయెను.. మరి 'మృత్యువు తోటలో చీకటి తోటలో విగురించిన పోసంలా, మృత్యువు వేటలో చీకటిజాలలో సరిలించిన మోసంతో, మృత్యువు మూలలో చీకటిపేటలో సురించిన మెరుపుల్లా ....' అన్న రచన నేమనాలో నాకు స్ఫురించడములేదు. 'అఫ్ఘాన్' గారి రచన: "పావురాయి పట్టణం కీమరాయి చేడిక్కెను, రోలు తయారీకి బాస సోరై అది చూర్చుచుది.... చెరువది కాలిన పెనమై చేపలు గట్టెక్కినై .... పీడచలు గట్టెను నాలిక, గుడగుడమనె గొంతేనో వెలి కుడిరింది, రోకలి తలచుట్టర ధన్వంత్రీ" ! 'చంద్రమల్లిక' గారిది : చుర్రమ కర్ణమ మర్రిత మార్గళ ధింధిం రుణుతక, ధింధిం (ధింధింతక శిశిర శిశిం విచికిలదళ, వికిర లాస్యవలీ సర్వసతి ధృవీ అనుపప హేరాకృతి." ఏదో విసరాలని వినరిన రాయి ఇది విసంకీ. "సెగంతో పొగ చూరిన మొగం నిండా సగం కాల్చు కున్నారో లంకారాజ్యం, రోమక పట్నం కల్లులు, బృహద్రాజు మెధిలీ నైవాన్ని చూచి తోటించిన కాకందేసిన రావం. ఇవంతా ఏమిటి అర్థం కాచింటావు, మట్టిబుర్ర సిది." పవ్యాలవా రన్నట్లు 'పక్కులూ, ఆశయాలూ దండలుగట్టి సిరి సోయేవారందరూ' వేసుకుంటున్నారు.

దీని వెనకాల తత్వం ఏమిటి? అని ఆలోచిస్తే నాకు తట్టిన జవాబు : 'ఏదో ఒక నైచిత్రం'. సుదీర్ఘమైన సర్గ బంధాలు చదివి, వాటి ఉపదేశాల్ని గ్రహించేటంత రీతుబాటు

లేక పత్రికా పకనంతో సంతుష్టిపడే ఆధునికులు ఖండ కావ్యం, కథానికా, నాటికా, వ్యాసమూ చదివేరు. వారికన్నా ఓపిక తక్కువ అధునాతనులకు. ఒకసారి చూడగలరు పత్రిక. అట్టమీద ఆకర్షణ ఉండాలి. రేఖా చిత్రాలలో నంపులు బాగుండాలి. చూస్తే చాలు అంటే సడవాలి రచనలు. రమణీ యార్థ ప్రతిపాదన కాదు రమణీ—, అర్థ—, వైచిత్రీ ప్రతిపాదకం కానాలి శబ్దాలు. రసోదయం వరకూ ఆగరు, ఆగలేరు. కనుక ప్రతిపద వైచిత్రీ కావాలి అధునాతన పాత కునికి. 'కెమెరాలు కన్ను గీటురున్నాయి, పాదరసంలాగ చిక్కగా, సెంటిమెంట్ల నుంచి చిరునవ్వులు, కాగడాల వెల్తురులో కట్టులా చూసే జనులూ, బాధ్యత చెరలో చిక్కిన చేదు బ్రతుకు, పల్లు సెన్సుజేరు సరగణాధికారి జరోదరం, శ్రీమతిలో నిర్లక్ష్యం క్షేమంగా ప్రవేశము, ఒక్కతెను ఎన్నాళ్ళు ఓప గలుగుచురా. వక్కజం ఒకటే ఉంది. ఏదో ఒకటి నువ్వే చెయ్యి, సిక్కులకై ఎగిరిపోవు కాలం, యక్షగానములోని రాక్షసులట్లు, బొగ్గుస్థలునుగాని పిడుగు, మడికట్టుకున్న రైత్యం .... అట్టి చి అధునాతన రచనలలో నాకు తగిన విచిత్రపు మాటలు. ఎవడానికి ఓసికలేని, కవడానికి తొందరపోని క్షణవిశ్రపు ఇవ్వన పాతకు, దృష్టిని లాగే గలం, ఈ కాలం. సాందర్య సామగ్రి పాతగిరిపోతే చొరికే సరుకు నంతా పట్టి కవిత్వానికి మసాలాగా వేసే నేటి పాశ్చాత్య రచయితల తత్వం, కైపు దిగని కామానికి పణ్యాంగన భూచేని స్తనం అంటూ వ్యభిచారాన్ని లహారంగా కోరే ఆకలి, నూటల్ని రచనా దిద్దారలో వేసి గలగల లాడించే ఉల్లాసామూ, ఉమక్కోని ప్రభుత్వానికి పేర్లుపెట్టి ప్రచారంచేసే చిలిపితనమూ, అశక్తరచనా చాపల్యమూ, పిడ్యూల్లు భావాల గుంపుల్ని వెనుకబెట్ట సమాసాల పురుల్ని నిర్మించే కార్మిక కర్మక సంఘటనమూ, అర్థం రిజర్వేషనూ, ఇంకూ ఇంకల (భూ) దానమూ, అస్తి తరంగాలై ఈనాటి చదువరిని తాకు తున్నాయి.

తెలుగువారికి నెక్కిరించడమూ, బూతాడడమూ తప్ప నోయగా సవ్యదము గురజాడవారి కన్యాశుల్కం వచ్చేవరకూ తెలియదు. ఏ నన్నెచోడుతో నాలుగు పదాలు రాసినా ఆనంగలి మోస్తూ మొన్నటి వరకూ మనకు తెలియలేదు. నవకవులలో వెలుకారము చెయ్యవము జలసూత్రం రుక్మిణీనాథ శాస్త్రిగారు చాగా నేర్పారు. ఒక వ్యక్తికున్న విపరీత గుణాలు కనిపించేటట్లు వాటిని పెంచి, వేరే వరిస్థితుల్లో వాటి వైకల్యాన్ని పొదిగి చూపించి చేసేది అపహాస్యమూ, వెలుకారమూ. ఆ గుణాల్ని మానవత్వపు లోపాల్నిగా అన్వయించి అందరూ ఆనందించటానికి వెండిజెర మీద చూపడము హాస్యము. రుక్మిణీనాథ శాస్త్రిగారి పేరడిలు అపహాస కావ్యాలు—చికట

కవిత్వమును వ్యాసంలో మాచిరాజు దేవీప్రసాద్ గారు వివరించారు. ఒక కవి రచనలో పోలిక మార్చి, ఒక్క మాటను మార్చి, పద్యములోని పాదము మార్చి, సందర్భాన్ని మార్చి, చివరదాకా తెలియని పోలికని (జగ్గ కవిలాగ) అఖిరి పాదంతో స్ఫురింపజేసి కొట్టి, తెలుగు కవులు—అధునికులూ, పూర్వులూ కూడా—సాధించిన హాస్యమును సూచించారు.

మాచిరాజు వారికి హాస్యము కులక్రమాగత విద్య కాబోలు. బండరాముడు అనే రాచుచంద్రమూర్తి గారిని తెలుగువారు మరచిపోలేదనే అనుకుంటాను. వారి సోదరి కూడా ఎనభాజనార్లు నిండా భోజనం చేసినవారికి 'చాలా చాఫ్' హాస్యపు మాటలవల్ల కలిగించేవారట. దేవీ ప్రసాద్ కి ఆ ప్రసాదము లభించడము మన లభ్యష్టము. "ఏ దేశ చరిత్ర చూచినా ఏమున్నది గర్వకారణం" అని ప్రారంభించి, శ్రీ శ్రీ ఒక గేయం వ్రాశారు. దానిలోని తొలి సాదాల జోరు శక్తివంతం. ఆ శక్తినే ఇంకొక ముఖంగా ఉపయోగించారు మాచిరాజువారు. "ఏ దారి చరిత్ర చూచినా ఏమున్నది గర్వకారణం రహదారి చరిత్ర సమస్తం భూశిథిలాసర పరివ్యస్తం, రహదారి చరిత్ర సమస్తం పైజమ్మాలరు పాప చేయడం ...." ఇలాగే ప్రవేశపెట్టింది. అయితే దేవీ ప్రసాద్ గారి స్వంత ముక్తకాలూ, బండ కావ్యాలూ ఉజ్జ్వలంగా ఉంటాయి. "నేను రెస్ట్రాంట్ కేగి జస్టాను అంటే, ఆర్ రయిల్, మెక్కిరండి సొండును చంపి, నువ్వ సొంబారులోనె మైమరచియుండ, ఎచ్చ బెండాను పట్టి పూపాడు వెధవ గార్డుగాడు. నాడొట్టి బ్లాగర్డుగాడు". "సిజరు పీల్చులందు నిద్రిస్తాను డతండు", నవ్య విధి విధాన, నవ్యసాచి, దినము కొక్క టిప్పు కొనగ కుదేరుండు, ముషి అగ్గి పుల్లి, ముషి ఎత్తు" కళారాధకుడు, సంక్రాంతి కాన్సలు, చిత్రంగాలలో తప్పు ఉండవలసేది. పదేళ్ల నుంచి భార్య సంగతి ప్రేమసిక్కి, ప్రేమసి సంగతి భార్యకి తెలియకుండా గడిసి ఒకనాడు పట్నాన చేసుకొంది ఇద్దరికీ ప్రేమలేఖలు వ్రాసి పడేశాడు—దాని దిండులో దీన్ని దాన్లోను బెట్టి.

అభ్యుదయ కవిత్వము, ప్రజా కవిత్వము అంటూ ఉద్యమాలు బయలుదేరాయి. మొదటలో ఇవి కమ్యూనిస్టు రచయితల నడుమనే ఉండేవి. హఠాత్తుగా కమ్యూనిస్టులు గురజాడ అప్పారావుగారు "నాది ప్రజల ఉద్యమము" అని అన్నట్టుగా గుర్తించి ఆయన్ని తమలో Posthumous మెంబరుగా చేర్చేసుకున్నారు. కారణాలు ఏవంటే నేమి, అంతవరకూ అభ్యుదయ రచయితలకు దూరంగా ఉన్నవారు వారితో చేరేరు. ఒక్కొక్కరు చొప్పున రచయిత లందరూ సుముఖంగానో, విముఖంగానో అభ్యుదయ రచయితల సర్వసంతో సంబంధము పెట్టుకున్నారు. అయితే ఆ సంఘ కార్యకర్తలు తమ రచయితల దృష్టి వైశాల్యము నెంచో, రచనాశక్తి పెంచడానికో వేసవి పాఠశాల నడిపేరు పెంపూడిలో. తెలుగు నాటి రచయితలు—పిలచిన నాటికో నాలుగు రోజుల తర్వాతనో—వచ్చి వివిధ విషయాలను గురించి ఉపన్యసించారు.

వాఙ్మయ ప్రయోజనము శివేతర క్షతయే, సవ్యః పర నిర్వృతయే కాక ఉపదేశ (పూర్వకత్వ) మే అని అభ్యుదయ వాదుల నమ్మకము. కవి సంఘంలోనివాడూ, సంఘం ప్రాపు పొందేవాడూ కనుక, సంఘంలో ఉన్న దీనుల పక్షము వహించి తన రచనలవల్ల సాంఘికంగానూ వారి సుద్ధరించాలని వారి ఆశయము. పెంపూడిలో చేరిన యువ రచయిత లందరి దగ్గర కూలీవారి సమైక్యతను గూర్చిన రచనలే కానవచ్చాయి. "పరివర్తనము" అనే నాటకంలో కూడా కవి తన వైయక్తిక భావాల్ని కవిత్వంగా వెలువరిస్తూ సంతోషించుకో కూడదనీ, సంఘసేవతో తన శక్తిని వినియోగించాలనీ సందేశించారు రచయితలు. కళయొక్క ప్రయోజనము సంఘసేవలు. రాగము కవి కాదు. అకాలంకారము కళ కాదు, బుర్ర కడగా వ్రాస్తేనే కవి. సంఘసేవకి ప్రోద్బలమిస్తేనే కళ.

కళావివాద మయించి, జాతీయోద్యమము ప్రారంభమై సమైక్యమైంది ప్రజా ప్రబోధము జరుగుతూనే ఉంది. బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము, వడ్డాది సీతారామాంజనేయులు, దామోజీపురపు వెంకటనరసింహారావు, గిరిమెళ్ల సత్యనారాయణ, పుద్దురి అన్నపూర్ణయ్య వంటి చేతభక్తు లందరూ ప్రజా ప్రబోధము చేసినారే. అభ్యుదయ రచయితలు వీరి వెంటిని లెక్కపెట్టరు. కారణము నాకు ఒక్కటే స్ఫురిస్తున్నది. వారందరూ పరివలె వర్గ కలహాన్ని కార్మిక కర్షక అభ్యుదయాన్ని బంధాకట్టి ప్రచారం చేయలేదు. ప్రజా ప్రబోధ మంటే శ్రామికవర్గానికి మకుటము పెట్టడము మాత్రమే అనటానికి వీలలేదు. మనిషిలో, జాతులలో, పల్లెలలో, సంస్థలలో మార్పు రావలసి ఉన్నది. జాతి అంతా పటిష్టమూ జాగరితమూ అయి ధనికవర్గ మొక్కటే పురోగతికి లటం కమై యుండిన దేశాలలో అచరణలోకి వచ్చిన బలవంత సంస్కారము, శీఘ్ర సంస్కార దేశాలలో పదవిధారులను మారుస్తుంది తప్ప జాతి పురోభివృద్ధికి దారి వెయ్యదు. అందరూ తమకు కావలసిన మేలునే ముందు నిలబెట్టు తున్నారా అనిపిస్తోంది, ఈనాటి పరిస్థితుల్ని గమనిస్తే. నాదే నిజము, నీది కల్పితము అనడానికి నీరా? "నీటి నకళ్లు" అన్న వచన పద్యంలో రచయిత దీపంలాంటి గ్రామంలో, దేదీప్యమానంగా వెలుగుతున్న కిరణాలు, వాళ్ళు రైతులు .... పిట్టకు గూడు చెట్టుకు నీరు, గూటినుండి పిట్టను తోలకు, పల్లెనుండి రైతును పిలువకూ, గూల పిట్ట పొదుగుతుంది, మేడకు అది బెదురుతుంది. నాగరికుడా! పత్తిని పిల్లిడి బండికెత్తావు, వ్రల్లిమొక్క నీవెంట రాదునుమా, వద్దు వద్దు అర్రాట్టం, ఆ కదురు, ఆ ముసలమ్మను కదిలించవోకు, ఆ పల్లె నేటిది కాదు. వాసుకి భూమిని మోస్తున్నది, జాతిని పల్లెలు మోస్తున్నవి. పల్లె దోసగు పల్లె తీర్చును. పిల్లిని యేడ్చును తల్లె మాన్చును, అతని ఏడ్చు ఢిల్లి తీర్చుకు, అయ్యా నదాన నన్నైపోవును. పల్లెల్లో పెరిగిన మొక్కకు, నగరంలో పాదులు పెట్టకు. అదిగో వస్తున్నది సభ్యత, ముంపు, ఈ రైతు ఈ నాగరి ఏమైపోవును, నాగార్జున సాగరాన, కొండవీది మ్యూజియంలో, నీటికి నకళ్లు తీసి

ఉంచుము" అన్నారు. పల్లెటూరి వెన్నెలలో వేణువులాగా లేదూ ఇది ? కాళోజీ గొడవ వినండి : 'మనసులో గల మాట యేదో పైకి పల్కుచు పల్కినట్లుల, చేసి చూపెడు శీలముం గల మాయ యెటుంగని మానవునకు, సాటిలే దిలచోటులేదిల, 'లనుభవమంతా ఒకచోట, అధికారంబది యొకచోట' 'ఉప్పు' దిద్దగలేను దారి చూసగలేను, తప్పుచేసినవాని చండింపగలేను, కష్టపడు వారలను కాపాడగ లేను, ఎందుకో నా పూదిని ఇన్ని ఆవేదనలు ?' 'దొంగలు దొంగలు ఊళ్ళు పంచుకుని దొరలై వెలిగే దెన్నాళ్ళు ? కలము పోటున కదవజాలని కావ్యగాన మింకెన్నాళ్ళు ?' 'కుటిలమరులు దేబె మొగాలు జగతిలో రెండేరెండు రకాలు, చతురవర్గ విలాసం కొరకు దేబెల సర్వస్వం ముడిసరుకు'. ఇదంతా అభ్యుదయాకాంక్ష కాదా ? గోపాలర హృదయాన్ని తట్టి వెదురు గొట్టము వేణు వైందీ, వారికి గొడుగైన గట్టు గోవర్ధన మైందీ, స్వార్థ భావము వీడి సకల మానవసేవ చేయమంటారు కాళోజీ. 'కోటి రత్నాల వీణ తెలంగాణా' కోసము ప్రాణములొడ్డి నిలిచి జైల్లర్ కృశించిన దాశరథి గొంతు వినండి : 'వీడిత ప్రజా వాణికి 'మైక్' అమర్చి అభవాదులకున్ వినిపించజేసెదన్' అన్నారు, 'చిరజ్ఞేదా గాఢ మహాంబుధి విరిసిన బడబాసల పద్మంతో వెలిసే నిర్లవ బ్రహ్మ నవజగత్తు పుట్టిస్తాడో ! భవ జగత్తు గిట్టిస్తాడో ?' అని సందేహం వెలిబుచ్చారు. 'అన్నారులు అనాధ లుండని, ఆ నవయుగ మదెంత దూరమో, కరువంటూ కాటకమంటూ కనుపించని కాలా లెప్పుడో ? అని ఎదురు చూచారూ, 'రానున్నది వీడి నిజం ? అది ఒకటే సోషలిజం' అన్నారు.

అనంతంగా ఉన్న అభినాతన కవు లేమంటున్నారు ? 'తొలినాటి సంధ్రాలు ఇంకెంతోన్నాయిలే' అని పురిపండవారు, 'నిష్ప్రయోజక ప్రతిభావంతుల వీరాలు నిష్పూర్ణాలుగా నా దేశ జనులలో నిలిచిపోయినవి' అని శిష్యులన్నారు. 'అరాజకంబయి రౌకీక రోహిణి పాద్యలు మారగ ఘోష పెట్టినవి' అన్నారు దేశరాజువారు, 'మానవ మేధస్సుకు సంకెళ్లను తగిలించిన గర సాంఘిక శిలా శాసనం పడగొట్టను ... నా నిప్పుల కంఠం విప్లవగీతం పలికిందని రామదాసుగారు, పసిఫిక్ రంగంలో, బర్మా అడవుల్లో .... ప్రతి అణువూ ప్రస వించిన యుద్ధాగ్నులు మీకోసం' అని దీనుల్ని పాచ్చవేశారు. ఆయనే, 'సోమరుంను, పామరులను నర నరము కదిలించే నరులందరి నడిపించే విప్లవకర మంగళకర మహాశక్తి ఒప్పు న్నది.' అని ఏర్పూరివారు, 'ఈ జగతిలో నూత్న జగతి కల్పి స్తాను' అని అనిశేట్టివారు, 'మన్య విప్లవం మా చరిత్రలో వీచిన ఝంఝానిల వీచిక' అని కందుర్చివారు, 'మానవ స్వాతంత్ర్య 'మాగ్నెక్టా' పైన రక్తాక్షరములతో వ్రాలు చేశాను' అని తెన్నేటివారు, 'కర్నకుడు లేచెరా, నావికుడు లేచెరా, రగిలించిరా పైదరాజాదుసన్, తిరువాన్కూరనే

కాశ్మీర ప్రజలు తెచ్చిన ఉప్పిదే' నని నుంకరవారు, 'కోటి గొంతు లొక గొంతుగా శాంతికై .... విస్పండిరా' అని ప్రయాగ. 'కుందనపు కుర్చీ' లో కూర్చున్న లోకమా కూర్చోని కూర్చోని కుళ్ళిపోతావులే' అని రెంటాలవారు. ఇవన్నీ ప్రజావాఙ్మయ, అభ్యుదయ కవితా, వాహినీలు ! కార్మిక కర్షక—, వీడిత—, ప్రజలకు ఈ సందేశాలు అందునా ? ఇవి వారిని ఉత్తేజపరుచునా ? నా మట్టుకు నాకు, ఇవి కవులకు కవిత్వము అనిపిస్తోంది. వారిని విప్లవ కవిత్వం వ్రాయండని ప్రోత్సహించేవివి. "నీ విక్కడ పూరింట్లో వా దక్కడ నాలు గంతస్తుల మేడమీద. లేరా గడ్డపాట పట్టుకుని" అంటే చాలామందికి ఉత్సాహం. లేచిన గడ్డపాటను అవదానికి చాలదు లేపిన అలుసు గొంతు ! వినగా వినగా భీష్మశస్త్రులవారితోపాటు మనకు అనిపించే దిది : నడచిన తొంటిదారులు కసంబడ నట్టులు క్రొత్తదారు లేర్పడినవి, దారిచూపెడి దొరలను నీలపు కంటి యద్దము లొడుగుచు చూచి చూపెదరు, తోయధి నేలను నేలతోయధిన్ బడినటు లయ్యె—"

కనుక, పీ. పీ. తో 'ఇజాలను నమ్మకండి సోదరు లారా, నిజము మాట చెప్తున్నాను వినండి. ప్రీజిమ్మో చిక్కు పడ్డ భవాలోకం ఋణమార్గం చెడి వక్రగమన వర్ణ వ్యంజిత మైనట్లే, అజరామరమో నిత్య సత్య తేజస్వీలపై ఇజ - ఇజాం పోటాపోటీ ఆరాటంలో విభజితమై పూర్వత్యమేది చూర్ణమో తుంది' అనుకుందాం. లేకుంటే, భారతాన్ని స్వర్లోకపు పంచల్లో నిలపాలని పండిట్లీ పూరించే పాంచజన్య శంఖధ్వని అరణ్యమున రోదన మైనదనీ, తెలుగునాలు భక్తి రసం తెప్పలుగా పారుతోంది, డ్రెయినేజీ స్క్రీము రేక డేంజ రుగా మారుతోందనీ, అంతులేని చేంతాళ్ళుగ అర్థభావ దుర్యోతక డమడమాల సమాసాల మూసల్లో గణాచార్య కపిలను కొలుస్తున్నారనీ; కట్టెదుట అర్థాంగి కట్టనసము లేక అతుకుబొంతల జాట్లీ లల్లాడిపోతుండ కావ్య నాయక మేని కనకాంబరపు చీరె కుచ్చెళ్ళు సవరించి ప్రేమ కవితా యళ్ళు కులుకుతున్నారనీ; పంచాయతీరాజ్య పర్యదినము— నీకూ నాకూ తెలిసిన వారి చేతుల్లోంచే—వచ్చి ఎదుట మూతి ముడిచి పొంచి కూర్చున్నదనీ; చనువిచ్చిన అమ్మాయికి శనిలాగ దాపురించి పాశ్య పున్యకాలల్లో ప్రణయరేఖ లందిస్తూ దారుల్లో కాపువేసి కారుల్లో వెంటనంటి అంగరక్షకోద్యోగం వెలిగించే నవయుగ వైరాళికు లెక్కువోతున్నారనీ; సిఫారసుల సైంధవులూ స్త్రీ పక్షపాతి అధికారులూ స్వార్థపరులూ కమిషన్ ఇంజనీర్లు, లక్ష్మీదాసులూ పెచ్చు పెరుగుతున్నారనీ గుర్తించి కవిత్వమనే యమని కొరడా పట్టిన మల్లారెడ్డి ధానిని పార్టీలకు ఎరువివ్వడ మేమీ ?

ఎవరో చెపితే వినే రోజులు ఎప్పుడో పోయాయి. అయినా చెప్పేవారు చెపుతూనే ఉంటారు. చెప్పవలసిన అందం ఉంటే శక్తివంతంగా చెప్పండి.

తప్పిపోయిన తండ్రి

శ్రీ గోవిందరాజు శ్రీనివాసమూర్తి

ఏనాటి మాట !

కాలగర్భంలో నాలుగు దశాబ్దాలు కలిసిపోయిన తర్వాత ఏనాటి అనుబంధ మిది !!

నన్నుగా నవ్వుకుని టేబిల్ మూలకు విసిరేశాడు ఆ ఉత్తరాన్ని.

ఇది రెంవో ఉత్తరం.

ఇక ఆ ఉత్తరాన్ని గురించి ఆరోపించేదే రాజశేఖరం. ఆఫీసు పనిలో నిమగ్నమైపోయాడు.

రాత్రి భోజనం చక్కర భార్యతో ఈ సషయం ప్రస్తావించాడు.

“నాకో లండన్ కుదిరాదు తెలుసా,” అని. సాన్నిధ్య పెద్దగా నవ్వేసి ఏమిటో తెలిక వెలిముఖం వేసింది.

“నా కర్తవ్యం ఉత్తరం వచ్చింది ఇక. నేను అలా నకు కుమారుణ్ణు. సంధ్యయేళ్ళ క్రితం గోదావరి వరమల్లా తప్పిపోయానట. కళ్ళర్లో వత్తులు నేనుకుని ఈ సంధ్యయేళ్ళ నాకోసం నిరీక్షించాడట”, అని నవ్వుకుంటూ చెప్పుకుపోతూంటే సాన్నిధ్య విరగబడి నవ్వేసింది “భలే తండ్రినే సంపాదించారు” అంటూ.

ఈ సంఘటన జరిగిన నెల రోజుల తర్వాత మళ్ళీ అలాంటివే మరో ఉత్తరం వచ్చింది.

“నాయనా రాజా,

నేను మునుపు రాయించిన రెండు ఉత్తరాలూ అంబాయని తయార్చాను. నీవు బాబూ రాయక పోయినంత బాధ పడ్డాను. కళ్ళు సరిగా కనిపించటంలేదు. నా కొడుకు ఇంతవాడయ్యాడని తెలుసుకున్న తర్వాత నా మనస్సే నిర్ముచిత్రించుకుంది. ఈ ముసరితనంలో దిక్కులేక జీవిస్తున్న నాకు దీపం చూపెట్టు తండ్రి.

ఇట్లు,
నీ తండ్రి.”

ఈ ఉత్తరం కలవరపెట్టింది రాజశేఖరాన్ని.

ఇర డెవరో తన తండ్రు. తనకు గుర్తున్నంతవరకూ తండ్రిని చూసెదగడం రాజశేఖరం. తన చిన్నప్పుడే తండ్రి మరణించడం లీలగా గుర్తు. తల్లి లంచకుమునుషే ఈ లోకం విడిచిపెట్టిందట. మేనమామ నారాయణరావు తనను పెంచడం, చదివించడం, అచ్చస్వంతోడ్డ తను మంచి ఉద్యోగం సంపాదించడం—అంతవరకే తనకు గుర్తు.—ను తీతం డెవ ?—మేనమామ నారాయణరావు ఇలా లోకం వారించాడు. మరెవర్ని కనుక్కుంటాడు?

“చిరునామా పొరపాట్లు ఉండవచ్చు.” చిరాకుతో చెత్త బుట్టలో పడేశాడు ఆ ఉత్తరాన్ని.

మరో ఇరవై రోజుల తర్వాత మళ్ళీ ఒక ఉత్తరం వచ్చింది. ‘కన్న కొడుకే నాతరుచేయని తీవ్రతం ఎందుకంటూ.

ఈ ఉత్తరంలో భయం వేసింది రాజశేఖరానికి. ఇక శిశుకోలేక పోయాడు. ఇది ముదిరితే చాల ప్రమాదం జరుగవచ్చు అనుకుని విసుగ్గా ఓ కార్డు రాశాడు.

“మీ రెనరో నాకు తెలియదు. సొరబడి ఉంటారు. క్షమించ ప్రార్థన.”—మూడే మూడు ముక్కలు.

ఆరోజు సాయంత్రం భార్యతో ఈ ఉత్తరం గురించి ముచ్చటించాడు రాజశేఖరం.

పెద్దగా నవ్వేసింది సాన్నిధ్య. ఆరేళ్ళ కొడుకునీ దగ్గరకు తీసుకుని “మీ నాన్నగారు నీకో తాతని సంపాదించి పెట్టారు బాబూ” అంటూ తల నిమిరింది.

చిరాకేసింది రాజశేఖరానికి.

తాని, వారం రోజుల తర్వాత వచ్చిన ఉత్తరంతో కంపించిపోయాడు రాజశేఖరం.

“నాయనా రాజా,

నీ కార్య మానీ ఎంత దుఃఖించావో ఆ భగవంతుని కిరుక. కన్న కూమారుడే కనిపించని నా బ్రతు కెందుకో అర్థమకావించేదు. బీజచ్ఛవందా నే నెవరికోసం బతుకు తున్నాను. నరసింహుని నీవు బలికున్నావని తెలిపిన రోజున ఎంత ఆనందించావో నీకు తెలియదు. ఎన్నడో కోర్స్వేయిని జన ముల్లాలు తిరిగి నాలో ప్రవేశించినయ్. అనందం పట్టలేక నేను శోభిల్లి. హరింతా చాలి వచ్చాను. “నా రాజు బ్రతికే ఉన్నాడని” టా.. నాచింతా రాజు, నీకు జ్ఞానకం ఉండి ఉంటుంది. అప్పుడు నీకు ఆరేళ్లు. అల్లిలేని నీమ్మ కళ్ళలో వెలుగుతున్నాను. కాని, కష్టాలనేని మనకు చెప్పి రావు కదా! ఏదేమిగర్త మామలు వివాహానికి వెళ్లి తిరిగి నన్నుంటే నాదారిలో కోలు తలక్రిందులయి ఎటువారలు చెల్లా చెడి చిచ్చారు. కన్న కోడుకుని దక్కించుకోలేని నిర్భాగ్యునియ్యాను నేను. నాదారిమ్మ నన్నే తనలో కలిపేసుకుంటే ఈ జాడలు మానవ దర్భాగ్యంలేకపోయేది కదా అని కుమిలి చుమిలి చిచ్చాను. ఉరటితో ఈ కథ. ఇన్నాళ్ళకు నరసింహుని దార్త నమ్మక వచ్చును. నా రాజు బ్రతికే ఉన్నాడని, ఒక ఇంటి నాకోడల్లాననీ, నాను ఒక మనుమడనీ—మిలూంటే నాకోడల్లాననీ అనించని ముచ్చాపాంటలేవు రాజు. నా ఆరేళ్లు నాదే ఈ రాజునాదారి, ముగిసింది ఆ నుచ్చ ఎంతమాత్రం నాకోడల్ని మిలూంటే మళ్ళీ జీవితంమీద ఆశ పుట్టు చొప్పుంది. నీమ్మ మాదారిని ఎంత ఉవ్విళ్ళూరుతున్నానో— నీమ్మ ఒకమారు చూచివెళ్ళి తండ్రి.”

ఇది విని ఈ ఉత్తరాన్ని ముచ్చకున్న రాజశేఖరానికి మచ్చమెలా పడినదై.

“ఇదేమిచ్చా నమ్మకస్గ విషయమేనా. మామయ్య ఏదాలూ తన పిలువంటి విషయాలు చెప్పరే—ఇదేదో మోసం.” అన్నప్పు రాజశేఖరం ఈ ఉత్తరానికి జవాబు చాలించెడు.

చిదివారు రోజుల తర్వాత మళ్ళీ ఒక ఉత్తరం వచ్చింది. ముచ్చాపాంటి అంటలేక చాల ఇక్కట్లు పడుతున్నాడట. దుర్భిక్ష నరసింహుని ఆశించలేదు. భుక్తికి కూడ సతమర మవు తున్నాడు. నీమ్మ చూసెందుకు నీయ లేకపోలే దబ్బేదైనా పంపాలి.—అని ఉత్తరం పారాంశం.

అదిగో తాను ఉసింపినట్టే అయింది. ఇది పచ్చి మోసం. ముచ్చాకోసం పన్నిన వం. పచ్చగా ఉన్న తనను కాళ్ళేపే గుర్తు లిది. నరసింహుని, ఈ ‘తండ్రి’ కలిసి పన్నిన కుట్ర అయింది. తోకం మోసాల పుట్టు. చూచి పాదం కూపిలి. ఒక రోజునానికి వచ్చి ఇంటికి మళ్ళాడు రాజశేఖరం

సంగతంతా విన్న సావిత్రికి కూడా ఏమీ పాలుపోలేదు. ఇది దగా అని నమ్మింది.

“పానీ ఆ దబ్బేదో పంపండి. ఇంతటితోనన్నా పరగడై పోతుంది. ఓ పాతిక రూపాయలు మనకేం ఎక్కువ కాదు గదా” అన్నది.

రాజశేఖరానికి కోపం తారస్థాయికి వెళ్ళింది.

“ఇప్పుడో పాతిక అయితే, రేపు చూడై. దీనికి అంతే మీటి—పోలీసు రిపోర్టు ఇవ్వడమే తక్షణ కర్తవ్యం” అన్నాడు.

ఆ రాతంలా అతడిలో తుఫాను చెలరేగుతూనే ఉంది. “ఈ సమస్యను ఎలా విడగొట్టాలి.” అదే అతనికి పట్టు కున్న సమస్య.

మర్రోజు అఫీసులో ఎంతో పనిలో నిమగ్నమయిన రాజశేఖరానికి చలుక్కున ఏదో గుర్తుకి వచ్చి మనియార్డరు ఫారం పూర్తిచేసి కట్టి రమ్మని పాతిక రూపాయలూ జవాబు కిచ్చాడు. సాయంత్రానికి గాని తాను మనియార్డరు కట్టి పట్టు గుర్తుకురాలేదు.

వారం రోజుల తర్వాత మనియార్డరు రిపొర్టుచూపు ఓ ఉత్తరం కూడ వచ్చింది. ఇచ్చి అందుకున్నందుకు చాల ఉప్పొంగిపోయాననీ తన కొడుకు అండ ఉండగా తనకేం రోటనీ—వద్దానుంటే లేవలేని పరిస్థితిలో ఉన్నాననీ ఏదేదో రాశేకాడు.

ఆరోజు రాత్రి సావిత్రితో ముచ్చటిస్తూ,
“ఇంకా నయం, వచ్చాడుకాదు,” అన్నాడు రాజశేఖరం.
“ఏమో, కంత్లోకి రాకూడదా” అంది సావిత్రి.
ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు.

ఆ రాత్రి ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర పట్టలేదు రాజశేఖరానికి. కొంతసేపు ఏదో పుస్తకం తిరగేశాడు. కాని చదవ బుద్ధి పుట్టలేదు. పుస్తకాన్ని గిరవాటేసి సిగరెట్టు వెలిగించాడు. ఆరోచనలు పరిపరి విధాలుగా సోతున్నై.

“ఇర డెవరు ?—మోసం చేయటం మనిషికి సుఖ పుగా వేతనైన పని. కాని, కాటికి కాళ్ళు జొపుకున్న అతడికి ఇంకా జీవితంలో ఏ ఆశలు ఉంటై. నిజంగా అతని కొడుకు తప్పిపోయాడేమో పాపం, ఆ కొడుకు కోసం విర్విరామంగా నలభైయేళ్లు నిరీక్షించి అఖరుకు కనుక్కున్నానన్న ధీమాలో అతని హృదయం ఎంత పొంగిపోతోందో! ఇప్పుడు ఈపరి స్థితిలో నేను అతడికి ఏమీ కానని తెలిస్తే ఎంత క్షోభ పడిపోతాడో.”

కాని, అంతలోనే పరిపెట్టుకున్నాడు.

తప్పిపోయిన తండ్రి

“లోకంలో బాధాపీడితులు ఎంతమంది లేరు ప్రేమ కోసం, ధనం కోసం? చీడరికంతో?—నానాజాతి సమితి ఈ లోకం. ఇన్ని రకాల సునర్త్యాల్ని ఏ ఒక్కడూ పరిష్కరించలేడు. లోకంలో అనేకమంది చిచ్చుగాళ్ళు—అందరిని చ్చవ్వరచగలమా! ఏ ఒక్కణ్ణో తప్ప .... శిశి ఈ ఒక్కణ్ణో చూపువ్వరచగలిగితే .....

ఈ తండ్రి వచ్చేటట్లుచికి మళ్ళీ భయం కేసింది రాజశేఖరానికి.

మళ్ళీ ఏరో కొత్త ఆలోచనలు.

కక్కర్ అటూ యిటూ దొర్తాడు.

“నిజంగా నా తండ్రి గ్రతికిఉంటే!

ఈ చర్చక్యంలో నామీద అధరమేలే నీం మూసుకుంటుంటుకున్నాడు—కొడుకు చుట్టిరోకి నచ్చి ప్రయోగించడాలే మరేం కాకాలి ఏ తండ్రికి—అ ప్రేమకు దూరమైనది చనలో ఏదో రోటు కనుపిస్తూనే ఉన్నది. ఎంత సంపదించినా అనందించేవా రెవరూ—కట్టుకున్న భార్య తప్పు—అంధుల చ్చవ్వారు లేని చన జీవితమే తీరని రోటు .... ”

బాధగా, మత్తుగా కళ్ళు మూసుకుని చిందులో ఈ చూర్పాడు రాజశేఖరం.

ఆ రాత్రి అచిడిలో చెలరేగిన అల్లడలు అట్టే కాలం నిలువలేదు. పొద్దుటే మామూలు మసవయ్యాడు—మళ్ళీ అసీసూ, భార్య, సంసారం .....

సురో నెల తిరిగింది.

ఆరోజు సాయంత్రం ఆఫీసునుంచి ఇంటికి వెళ్ళి కాఫీ తాగి నేడమీది వరాందలో సేపరు తిరగేస్తూ చూచున్నాడు రాజశేఖరం. మబ్బు పట్టి చెరువులు పెరుస్తున్నై. హోరుల వర్షం కురవచ్చు. చీకటి నడగోలేంది. ఆ సునగచీకట్లో ఒక పెరువు వెలుగురో అతడికి కనబడిన దృశ్యం అతల్లి మళ్ళీ కలవరపెట్టింది.

ఒక పడేళ్ళ కుర్రవాడు అని కాతడు కార్యం చేయి పుచ్చుకుని నడిపించుకుంటూ వస్తున్నాడు. అటువల చీనుకుల్ని ప్రారంభమై నై. కుర్రవాడు వడివడిగా అడుగులు వేస్తున్నాడు, తాతకు దృష్టి సరిగా అటులం లేదేనో తొట్రుకుంటూ నడుస్తున్నాడు. చిట్టచివ్లా ఉన్నాడు. అలా నడిచి నడిచి చివ ఇంటి గోడ ఒక్కనే ఉన్న చెట్టుకిందికి చేరారు. క్షణాల్లో ఆకాశం ఏగిరేట్టు పెరువు పెరిసి కుంభవృష్టిగా వర్షం మొదలెట్టింది. చలికి తాత వణికిపోతూన్నట్టు ప్రతి పెరువు లోనూ కనిపిస్తూనే ఉంది రాజశేఖరానికి—గదిగది మెట్టు దిగి వ్రించకు వచ్చి కుర్రవాణ్ణి చేకేసి రోకలకు చుట్టని

పీచాడు. పీచిందే తడవుగా మర్రవాడు ఉంటాడని లోకం కొచ్చాడు. ఆ తొట్రుపాటులో తాత చేయి విడిచాడు. తాత వడతూ లేస్తూ కుర్రవాణ్ణి అనుసరించ ప్రయాణిస్తున్నాడు. రాజశేఖరం ఒక్క అంగరే అటు పట్టుకుని వెళ్ళి చేయి పుచ్చుకుని వరాందలోకి రిసుకొచ్చి చీనుల కంట పెట్టాడు.

మర్రోజు ఆఫీసుకు వెళ్ళగానే నాథులు చూస్తే రూపాయిలూ ఇచ్చి మనియార్డులు కట్టి చిట్టచివ్లా ఉంటాడు. ఇలా ఎందుకు చేశాడో అరకితే అర్థంకరలేదు.

సాయంత్రం సెల్లియలో ఈ సంగతి చెప్పింది.

“శిశ్నండి, సారం—సంతోషమైంది.” అన్న సెల్లియం చ్చవ్వగా కాఫీ త్రాగి సేపర్లు చూచుకున్నాడు—అటు రాజశేఖరం.

తాను జీతం పుచ్చుకున్న వెంటనే తీలో నున్నట్లు చూచు తూటై రూపాయలూ మనియార్డులు చ్చవ్వమై ఉన్నాయి. ఇందులో తాను ఏదో చ్చవ్వ అనుకుంటూ ఉన్నాడు. సీసం రున్నాడు. జీవితంలో తను కనుక అక్కరికి ఏమీ చేయలేనా సీ—ఇది చన కనిన ఫర్మమనీ సంతోషకరమైంది.

తాని ఈ సంతోషం ఆత్మే కాలం నిలువరెదు.

ఆరోజు సాయంత్రం హోరుల వర్షం చూపిస్తోంది. అకాశం ప్రపంచంగా వికృతమైంది. చాలా అక్కరిలో రోడ్డి సరిగా కనుపించనంతేదు. ఎరంగ భాగికి చెరి ఇరు దుర అడుగుపెట్టాడో లేదో నీవ్ల అక్కరికి కాకాలా వాళ్ళ అంతడేసింది.

“మీ తండ్రిగారు ఎక్కంట?” అని!

పూదయంమీద ఎవరో అలంగా ఉన్నట్లు చూసింది రాజశేఖరానికి.

“చిడ్డి?” అన్నాడు కుంగరంగా.

“హోర్లో ఉన్నాను.” అంది సోల్లెల.

చాల్సోకి ఒక్క గంట పోకాడు రాజశేఖరం.

తెల్లగా నెరపిపోయిన గడ్డంతో, ప్లీస్ ప్లీస్ తో ఓ పెండు ముసలి, తన కొడుకుని చ్చవ్వ చ్చవ్వకుని గుర్రం ఆట ఆడుతున్నాడు. కుర్రవాడు “నాన్నా, నాన్నా” అని అరిచిస్తున్నాడు.

రాజశేఖరాన్ని చూడగానే కుర్రవాణ్ణి చూడగానే అతని చింపి నడుం పట్టుకుని లేచాడు ముసల.

“నాయనా, రాజా!”—వికృత అలవడంతో చాల్సో నెట్టు సన్నుల బద్దం.

“ఎవరు మీరు ?” అన్నాడు రాజశేఖరం. ఇది అడిగేందుకు అతడికి ఒక నిమిషం పూర్తిగా పట్టింది. అతడి గొంతుక కూడ చాల కఠినంగా ఉంది.

“నాయనా రాజా—నేను .... నేను నీ కంప్రైజి—రాజా. వలదై యేళ్ల తర్వాత నిన్ను చూస్తుంటే వళ్ళ తెలియటం లేదు బాబూ .... ఏదీ విన్నోకనూటు స్పృశించని .... ” అని చాలా కష్టంతో చేయి పైకి ఎత్తగలిగాడు ముసలి.

గబుక్కున దూరంగా తిరిగి వెళ్ళిపోయింది.

“మీ రెవరో నాకు తెలియదు. నేను మీ కుమారుణ్ణి ఇంతకాలం పోరపాటు పడ్డాను. నా కంప్రైజి మీనానో చెప్పి చాడు.—నేనా మీ యం ఎరుగుదును .... ఇంతకాలం మీకు డబ్బు పంపానంటే అది మీమీది జాలి తప్ప మరేంకూడ. ఎమటికీ వచ్చారు కాబట్టి ఆ జాలి కూడ ప్రస్తుతం కరిగి పోయింది.” అన్నాడు రాజశేఖరం ఒక్క గుక్కతో.

తూలి పడబోయి వెళ్ళిగా నేం చూసుకుని చలించిపోయాడు ముసలి.

“నాయనా రాజా .... ఎంతమాటన్నావు బాబూ—ఈ సలభై ఏళ్ళూ జీవించింది ఈమాట విన్నేంటేరా? అన్నీ మరచిపోయి జీవితాన్ని లాక్కునన్ను నాకు నీ కుమారు చెప్పి నరనయ్య మళ్ళీ నాలో చెతస్యం కలిగించాడు—మళ్ళీ మళ్ళీ పాతాళంలోకి తోక్కేయకు రాజా ....” అన్నాడు ముసలి. అతని కంఠం రుద్దపై ఇక ఏటంల మాటలు వెలుగలేదు.

సరాలు స్వయం సంపూర్ణై రాజశేఖరానికి.

“నేను మీవాణ్ణి కాదని పదేపదే చెబుతూ వచ్చాను. జాలినడి డబ్బు పంపాను.... ఇంతటితో మీరు తృప్తి లేనట్లయితే ఆ డబ్బుకు కూడ నోచుకోలేరు. మీచోవ మీది” అంటూ చరచర లోనికి వెళ్ళిపోయాడు. సావిత్రి కూడ కంఠం రుద్ద సమసరించి వెళ్ళింది.

“పానం, ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకు వచ్చాడో—అంత కఠినంగా మాట్లాడి ఉండకూడదు” అన్నది.

“హూ, మోసం చేయటం అంత తేలికనున్నాడే!” —సావిత్రి మాట అతడు విన్నట్లు లేదు.

“ఇప్పుడు ఏంచేద్దా మంటారు!” అంది ఏంచేయాలో తోచక.

“ఏం చేసేందు లేముంది. గెంటేస్తారు.” అంటూ విసురుగా హాల్లోకి వచ్చాడు రాజశేఖరం.

కుర్రవాడు కళ్ళు ములుములుకుంటూ,

“మరే .... మరే .... తాతే .... వెళ్ళిపోయాడు ....” అన్నాడు.

ముసలి వరాండాలో కూడా లేడు.

రోడ్డుమీదకు పరుగెత్తాడు రాజశేఖరం.

మోరూన వర్షం కురుస్తోంది. ఆ వర్షంతోనే రెండు మూడు కుదులు వెలిశాడు. ఇంటికి తిరిగివచ్చి నౌకర్లు వెంట పోకుని కారులో చియలుదేరాడు.

ప్రతి సందూ, ముసలూ—బన్ స్పాండూ, రైల్వే స్టేషనూ—అన్నీ గాలించాడు. నిరాశతో ఇంటికి మళ్ళాడు.

“ఎమకోగోయే ముందు సావిత్రి అన్నది : “పానం, ఎంత తాళబడ్డాడో—ఇంటికి వచ్చినవాణ్ణి, అదరం లేకపోగా కసిరి కొట్టారు.”

“ఇక ఆ విషయం మాట్లాడకు సావిత్రి,” అని సగ రెట్టు చెరిగించాడు.

ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర పట్టలేదు. ‘కంప్రైజి’ ని గురించే ఆలోచిస్తున్నాడు.

“పానం—కొడుకుమీద ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకున్నాడో. అతని కొడుకు నిజంగా తప్పిపోయాడేమో. లేకపోతే ఈ ముసలి తనంరో నచ్చు మోసం చేసేందుకు ఎందుకు ప్రయత్నిస్తాడు? ఇలా తరిమేయబడిన తర్వాత అతడి హృదయం ఫెటిల్లన జగిలిపోయిందేమో—అలా జరిగిన పక్షంలో నాకు నిష్క్రమి చెయ్య. —ఇతడు నిజంగా నా కంప్రైజి అయితే ఇలా ప్రవర్తించ గలిగేవాణ్ణి... నా కెవ రున్నారు ఈ లోకంలో... ఒక ముసలిని— పోనీ నా కంప్రైజిలాగానే సాకలేనా .... ”

చూస్తూండగానే తెల్లవారింది.

వారం రోజుల తర్వాత ఒకటో తారీఖు వచ్చింది— అంచాలు చొప్పున యాభై రూపాయలూ మనియార్లరు కట్టాడు..

కాని దానికి రశీదు రాలేదు. మనియార్లరే తిరిగి వచ్చింది.

“ఈ అడ్రసుదారుడు చనిపోయినందున మనియార్లరు (ప్రిప్పి) పంపడమైనది” అని రాసిఉంది ఫారంమీద.

కుర్చీరో కూలబడిపోయాడు రాజశేఖరం. తేరుకున్న క్షణంలో ఆఫీసుకు ఓ నెల రోజులు సెలవుపెట్టి ఇంటికి చియలుదేరాడు.

నెల రోజుల తర్వాత మళ్ళీ ఆఫీసుకు వచ్చిన రాజశేఖరం జుట్టు పూర్తిగా తీసేయించిన విషయం గమనించిన ఆఫీస నౌకరు విస్తుపోయాడు.

గరుడాచలము

శ్రీ కాకరవర్తి ముఖలింగశర్మ

గరుడాచలము" అను నీ యక్షగానము దినకర తేజా దాదిమవిష్ణు భక్త ఘనోదయ ఓ బయ మంత్ర కవివరేణ్యుడు ఎన్నెక్కెక్కడ నందవర శాసనుడు, చిన్ననాంబా గర్భ సింధు చంద్రుని పరమ భక్తిని సమర్పణముగా జేసి విరచించి లోక విఖ్యాతి నందెను. ఆ చంద్ర తారాగ్రముగ లోక విఖ్యాతి వెలయ నీ కథ యుండవలెనని కవిచంద్రుని యాశయము. అమోఘబలక్షేత్ర మహాత్మ్యమును దెల్పు నొక యక్షగానమును పాతక లోకమునకు పరిచయము చేయుట ఈ వ్యాస క్ష్యము.

ఈ యక్షగానము పరిపూర్ణమున చిన్నదయ్యను ప్రపూర్ణమున గొప్పదే యనిపించును. శ్రీ మదమోఘ బల నార సింహస్వామి చెంచు అమోఘబలమున కథ ఇందు రమ్యాతి రమ్యముగ వర్ణించబడినది. నరసింహస్వామి చెంచుభావము పెండ్లి యాడిన గాథ మన తెలుగునాట పెక్కు రీతులుగ ప్రచారములో నున్నది. "చెంచీత" పాట తెనుగు జనులకు సుపరిచితము.

ఓ బయ మంత్ర కృతమగు నీ గరుడాచలము వర్ష విధముల ప్రదర్శన యోగ్యము. నరసింహస్వామియుల అలంకరి మెచ్చనలసిన కార్యమిది. కార్యము గరుడాచల విహార సుతితో ప్రారంభ మగును.

"భావములో హరిదేవిని, అమృతపు బావిని, శ్రీదేవిని సుతించి, అతులింముగ దేవరను బ్రోచిన చతురుని గౌరవించి భజించి, ఏలాక్షిని, మృదుపాణిని, పద్మజరాణిని దలచి, అవసతి సేయక మునిజన నాయకుడైన వినాయకుని గొల్చి", సద్గుణ భావోన్మతు లగు నాదిమ కవుల సుతించి, గరుడాచలేశ్వరునికి పవిత్ర్యంత ములు రచించెను. ఒక చిన్న గేయములో శిష్య దేవతారాధన, సుకవిస్తుతి చేసిన తెనుగు కవుల రుదుగ నున్నారు. ఇందలి విశేషము కుకవి నింద లేకపోవుట.

పాడుకొని సకల జన ప్రతతి కుశలోజ్జ్వలము, సేద లకు జయ బలము పెదయమోఘబలము. నూపెనిమిది లిరు పతుల మేటి బిరుదు పావన ఫలముగా నమోఘబలమును సుతించి, నారాయణుడు వేదాచలముపై విహరింపజేయుటను దెల్పును. అట్టి సమయమున పరిచారకులు పసిడిమేడలు, గోవు రములు, వైడూర్య పద్మ రాగ మందరములు, మంజిష్ఠ తేరలు, ప్రాకారములు, మాణిక్య వేదికా మండపములు, అట ముత్య ములతో నమరు వాకిళ్లు, బంగారు తట్టులు, ఉద్యానములు, సరసులు ఇవి—అవి అనలే? సర్వము సమకూర్చిరట. భూష

ణాంబరముల నలంకృతుడై స్వామి కొలుపు కూటమున నుండగా సకల మౌనులు విచ్చేసిరి. నన్నిద్దరాళ్వారులు పరమ భాగ వతులు ప్రస్తుతించిరి. బ్రహ్మాండది దేవతలు సన్నుతులు చేసిరి. వారి నెల్ల కరుణాత్మ చిత్తంబున మన్నించి, నిజ నివాసంబునకు పనిచి, అంతఃపురమున కలెంచి, జలకములాడి, ముత్యముల హారములు, సాములు ధరించి, సిరిపాత్తున మధు రాష్ట్రములు భుజించిన స్వామి, ఊడగపు నలుకెచ్చు కర్పూర తాంబూలములు సేవించుచు, సురటిసేవ నంగీకరించు శ్రీ లక్ష్మీయొద్ద గరుడాచల విహారమున కనువలీ పొందును. ఎచ్చట కేగినను భక్త జనములు వెంటబడుదురని లలచి, వారి గనుబ్రామి విల్లనంబులు వూని వేటకాని వైఖరి మెల్ల మెల్లన చనియెనట! ఇట్లు పోరాటపుణ జోచ్చి కుంభిని ధవుడు చారు వినోదమున నంచరించుచు—

"అరుడైన విరిమొగ్గ అమృతంపు బుగ్గ
గరిమ నింపులు గుల్కు కప్పురంబు బుల్కు
తరుణులలో మేటి ఉగ్రునట్టి బోటి
కలికి బిత్తర హింతకారి మిటారి
కులుకు గుల్బల ముద్దు గుమ్మ పుట్టుము
పారుటాకుల కీరె బాగాగా చుట్టి
వూరితంబైన కొప్పున పూలు చుట్టి

.....
నుదుట గుమ్మడి ఎత్తు రీతి నలువొప్పు గస్తూరి
నామంబు వెట్టి

విల్ల నంబులు పట్టి వేటాడికొనుచు"

వాత్మైకము చందమున శైలాగ్రముల దాటి చరులపై కురుకు చెంచెతను అచ్చెరువంది రెప్పార్చక చూచెను. ఈ వేటకాని కావాత్మైకము కన్పించినది. ఆ భావ విలాసమునకు చోద్యమంది విధాతృ నిర్మాణ చాతురిని తానే యభినందించెను. స్వామికి కలిగిన సందేహ మిది:

"చెంచు దానికి నీ మిటారపు చెలవ మేలా కల్గును?
చెంచు కొమలికాదు
ఇది క్రొమ్మించుగాని.....క్రొమ్మించు గాదిది కలికి
యని తలపోసియు

"కలికి గాదిది మరుని క్రొమ్మెల ములికిగాని" అని అభి వర్ణించెను. అట తాళములోనున్న ఈ గేయములోని రచన— భావము చదువరుల నాకర్షించును. వెనువెంటనే యా వన

రూపా నాభుని సుమరి చెంచుకొనె, దనభువీర చెంచు పనిచే
పన్నిధి కరిగి కుల గోత్రముల నడిగెను. ప్రారంభ మిది :
“కులుకు వెడ పిలుతు చిగిగోలా! నా తోప పలుకవే సిగ్గోలా!”
ఈ మహాసభాపునకు చెంచుభామ సిగ్గునరచుచున్నదను విషయ
మెట్లుగనవలయునది? బహుశః వనిదా యని సహజమనుకొని
యూండుచున్నది. చెంచుభామ చెప్పిన సకూలాభమును వినుదుః

“చెంచు మల్లెకుడు చికినాభుడు గనివెంచిన చిన్నకు నేరా
గుములు గుములు నా గూరెపు చెంచులు లెడికపు
నేటల నాడుచురాగన్

కరి మృగముల నే దిరుముక విడివడి పరికలు దాటుచు
నన్నితి నిలుకున్.....”

కరి మృగములను దోలు నీ గిరిగమిని సమాధానములో
లజ్జా సంకోచములుగాని, భయముగాని లేమును గొప్పట్ట
లేదు. ఉన్న విషయమును సూటిగా, నిర్లక్ష్యముగా చెప్పినది.

అంత నాదంతి పల్కులు డా ఇందిలో నే వెనెదో పరి
కింపుదుః

“శ్రీమించు మీతండ్రి చెంచు చికినాయకుడు

నామ కావలె నాకు మరదలువు నీవు.

బాప రమ్మని నన్ను జిక్కి నేయగ ఇట్లు

సావకగునా ఇట్లు పాదలు దాటుచును

నా వంక దయజూచి నన్నాదరింపవే

తావి చక్కెర బొమ్మ! తగు ముద్దుగుమ్మ”

ఇది పెద్దబుకాయంపు! అంత నా చెంచుకోమలి—

“అపుర! యమ్మక చెల్ల! ఇటువలె నందురా నా వంటి
యింతిని, మేరతో జనుమింక

మావారు వచ్చిన పరువులు పారలేవిక ఇప్పుడె గొబ్బున
పారిపొమ్మ”న్నది.

ఇందులో నెంత యాశ్చర్యము స్పష్టమయ్యెనో, అంత రంగాభి
లాషయు నంత యస్పష్టముగనే యున్నది. అందుకే కాబోలు
నీ సానుభూతి. ఈ సానుభూతి నాధారము గావించుకొనియే—

“అంచ గమనరొ! మోవి తేనియలాన నీవె, భాసురాం
బర భూషణము లపారముగ నీ

కిచ్చెద నానీగా నిన్నేలెదను కడు వైభవమున”

అని ముందునకు సాగి నా డా ప్రభువు! చెంచు జవరాలు ముగ్గు
యోనో కాదో మనలేమి, తాని విడిముక్తిసాటుతో చెంచుచేదియ
యన్న పల్కులు గమనింపుడు:

“మొరవల్ల కూడెదవు మేర నుండగలేవు అరికల్లు
కొని తెరువు కడ్డమయ్యెదవు

విరసంబు లాడెదవు విసనేర వింరైన బలువడిని వెను
వెంట బారి పచ్చెదవు

నీ వెవ్వడవు? మరియు నీ యూరి పేరేమి? భావించి
నిజముగా బలుకు నీ వనియే”

ఇది నిలదీసి గద్దించుట. ఈ అనాగరికతరుణి నాయకుని
మాటలకు కరిగిపోయి, అతనిపై వ్రాలి సోలి యుగళ గీత

మాలిపింపలేదు. ఎక్కర్తవ్యము, బాధ్యత గ్రహించినందుననే
చెంచుభామ యతని కుల గోత్రముల నడిగినది. ప్రేమాల
భుల కిది పాతము చెప్పినట్లున్నది. ఆ ఇందిరా రమణు డున్న
దున్నట్లు చెప్పినచో తన పరువు మర్యాదలు నిలువవని కాబోలు
తన నైభవములను వివరించి, నమ్మింప యత్నించినాడు. అమె
వదనారవిందము మందహాస సుందరమైనది. ఆ నైభవములో
తనకు కావలసినది, తాను కోరుకొన్నది—ఏదివేయులేదు. కన
కా:

“ఇన్ని చిన్నెలు గడిగి చొరవై యిన్ని సేపు నాలో దున్న
తోట్టిరి గలసి వెలగుచు నుండగలవా! వెక్కిరింబున చరులు
సంసిగ్గుల చెక్కగలవా! గ్రక్కున నిక్కి మరియొక గిరికి చివ్వస
దిగుదగలవా! కేటి పాదలకు యారి చిట్టలు దాటుగలవా! శర
ముల, బాదల బాధల బ్రుగములను బడసిం గలవా! ఇప్పు
పుప్పులా పెరులు దిక్కుల చేరగలవా! అకలి లప్పలన కను
దిరిగి పలముల చేరగలవా! నారకను పలుకండి తేనెలు వడక
గలవా! పల్లవి పాటలాటా ముదముపై బలకగలవా! ఇన్ని
పలు పలు సేపుగోల నన్నెడిదేనె నాలో పల్లి తెలుపుచు
సురుగు వెల్లక వన్నెరాడ!”

ఇది ప్రేమిని పరీక్ష! కాదు విరుని సామర్థ్య పరీక్ష!
ఇట్లు ప్రేమిని యాభివ్యంబు సెలుపుకొన్నది. పై చెప్పిన
పన్నియు చెంచు కులము చురులు. అన్ను పెండ్లాడి తన కులము
లోనే కూడవలెనని యామె యుద్దేశము. పాప మా ప్రేమ
సిపాసి అన్నింటికి సంగీకరించి “మించుగా మీ కులము చెంచులే
మను గొల్పు, చెంచుసోబలునిగ సంపరించెదను. అనుమాన
మేటికే యంగీకరించె, వనజాక్షి సీపు కోరిన బాస రిచ్చు”
నని సంశయ నివృత్తి గావించ దొరకొన్నాడు. అప్పటి నా
చెంచు గుబ్బెత చూపిన దర్దాంగీకారము. ఒక యూపు నూపి
చూడవలెనను కొన్నది. దాని రీతిది:—

“నగరాడ! వడి గండ్ల మూట! సమృగరాచు మంగారిమాట!
లగులు దాకను ప్రేమ మనము తగిలితే మరి చప్పుదనము
దొమ్మి సేయకురొరి యోబా! నిన్ను నమ్మలేనుర
చెంచపొవాడా!

నాటికి, నేటికి, ఏనాటికి ఇది నిత్య సత్యములే కదా!
సామాన్యముగా “నీ మాట నిటి మాట” అనుట కండు. అంత
రంబు మిక్కిలి యుదితమైనది “వడి గండ్ల మూట” అను
నది. ఇది వాస్తవమునకు సన్నిహితము. మనసూ, మాటా
యొకటి కల బాటికి చెందిన దామె. తా ననుకొన్నది నిస్సం
దేహముగ చెప్పినది. నాటికి ప్రమాణములందు విశ్వాస మెక్కువ.
కావుననే సూర్య చంద్రాదుల సాక్షిగా నుంచి ఇచ్చిరియుపై
హస్తంబు నిడి ప్రమాణము చేసె నా భగవానుని! కారి
పురు గంధర్వ వివాహము గావించికొనిరి.

కవి వరేణ్యుడు గంధర్వ వివాహ వైభవమును ద్వివి
దతో చక్కగా వర్ణించెను. ఈ వివాహమును పూచి కాచిన
మృక్ష తతులే పెండ్లి వందిళ్ళు. చిలుకల పలుకులే ద్విజకుల
వేద-మంత్రములు. ఇంచు విలుదే సురహితుడు. సంతతి

బగు తెరవాలులు వధూవరుల వలపెసంగెడు సేగ్గులు. వారి లికో రత్న మాత్రములే తలంబ్రాలు. హరి సతి కోసరించు కంఠాలింగనమే మంగళ సూత్రము. పూం పాన్పుపై వసించుటే వివాహ వేదికపై నాసీనులగుట! తుటలేని తమకనులతో తొడరి హత్తుటలే కొంగు ముళ్ళు! మొత్తములయిన కెమ్మోపుల రుచులే పొత్తుల భుజియించు బువ్వలు. సెదాన్! చక్కని బూజులంతి! కవికుల గురువు కాళిదాసును తన శకుంతల కీర్తి భాగ్యము కల్పింపలేదు. ఎవరి భాగ్య మెట్టిదో?

అట, వివరమున కనుమతించిన శ్రీదేవి హరి రాకకై నిరీక్షించి, గరుడాదిపై నానా ప్రదేశములు పీక్షించుటకు దూతికల సంపినది. వారు తిరిగి తిరిగి వచ్చి తన యనమర్థ తను విన్నవించుకొనిరి. ఇంతలో నారద మహర్షి కిరాత లతాంగీ సమేతుడయిన యహోబలేశ్వరు సన్నిధానమునకు వచ్చి మ్రొక్కులుగొని, యుచితాననా సీనుడయి యేమనెనో వినుడు:

“కులవ సంతక! వీన రక్షక! కామితార్థి ఫల ప్రదాయక
సలిన తోచన! శ్రీయహోబల నాసింహా!
క్రొత్త పెండ్లికుమారు దార్యం గోరి దండము సేయదగు
గద !

యొత్త రోత్తరముగను బ్రబలు మహోన్నతముగన్
సప్తరాని వధూటి నిలుచే బట్టరా దిల ప్రేరణతో
తే ముట్టుటయు కా ముట్టు వదలుట పాడిగడు
మంచి పరులను సోకి తోహము మహిని బం. తైల కైవడి
చెంచెతయు పిడు గూటి వన్నె ప్రసిద్ధి కెక్కెన్!”

యెమ్మ దింకరకు ఆడుట నా కమ్మ రిప్పుడు పల్ల నయ్యెను. కమలనాభా! అట కమ్మలు దల్లనయ్యెరా? ఒకరి తీరునని యుర్ల ముప్పొంగెరా? నివ్వరే మనుకొన్నను నేదాది కేలేరమని కలహాశనుని ప్రార్థన. వివరణ మెందులకు? తరునాత నారదుడే లక్ష్మీచేవియొప్పుకు వచ్చి, అని చాటరిని చూపించి యుండునని పిడువరుల కవగతమై యుండును. శ్రీ దేవి చెలకత్తెలలో నారోచించి, తర్కించి, నిజమే యయి యుండునని, సోపతి కముగా నిరూపించిన దీరు రమణీ యము :

“అడవి సింగము రూపమాతం, ఉదవి చెంచెల చూ
తాంగియు
చెడిన గంతకు తగిన బొంతయు చెలస మాయెన్. నాడు
బోయతరాలు
రుచిగొని నమలి ఇచ్చిన పండ్లు దింపా? నేడె క్రొత్త
యటమ్మ యాతని
నీచ గుణము!” నిజమే. రామావతారిముతో శబరి
యెంగిలితిని—

ఇప్పుడు శబరి సంగతినే కోరినాడు. చెరికత్తెలు లక్ష్మీకి వంత పాటలు పాడవలసినదే. కాని వారును స్వనినే నమర్చించిరి. ఆ మాటల నీమె పెడ చెవిని పెట్టుగా మరియొక కూర్మేణ, గుముఖి కొంచెము తీముగా:

“కులము లేవడి యై వనేమగు గులక రాలను బుట్టలేదా?
విలువ యిడగా లేని వజ్రంబులు లతాంగీ!
కాన నీచపు చెంచు కులమున కన్యకామణి పుట్టుటయుగని
దానవాంతకు డేర్చి దక్కగ దాని గొనియెన్
నేర్పు నేరములెంచవల దిక నీవు భామామణిని గాపున
నేర్పుతో నడచినను ఘనతయు నొద్దికయును”

ఈ యుపదేశము శ్రీదేవికేనా? కులము లెంచుట కూడనిదనియని, వర్ణాంతర వివాహ రూపమైన సంస్కరణ కని యామోదించినట్లు కన్పట్టుచున్నది. కని యామోదించుట యేమి? సాక్షాద్భగవంతుడే అంగీకరించెను గద! మనము గ్రహించుటలో నెక్కడ లోప మున్నదో తెలియదుగాని, యట్లు డుగు జాతులన్న నా పరమేశ్వరునికి నభిమానమే. తాను కిరా తుడై, పార్వతీని చెంచెలగా చేసి యర్జునుని పరీక్షించినాడు. ఆహోబలుడు చెంచువారిచే నారాధింపబడును. సృష్టికర్తకు రేదా తెక్కడిది?

ఇంతవరకు దాగుగనే యున్నది. ఆ నరసింహస్వామి యవస్థ కొంచెము గమనింపుడు. చెంచు జవరాలిని గాంచి వేదా చలమునకు పోదమన్నాడు. కన్న సుఖములతో నాడుకొని కాపుర మొనరింపినది శ్రీ దేవి. క్రొత్తగా మనను కలిసినది, నవ్వల చెరుగనిది చెంచు సుందరి. ఎప్పురిని విడువలేక పోవుట చేరన్ వేదాచలమునకు పోదమనగా, నీ వెంబడిని నే వచ్చి యచట నీ దామ చే రిల్లు, నే బడ నోప ననెను. అట్టి భయమేమియు నీకు వలదని, అగ్రహించినను నేను సమ్మతి పరచి మిమ్ము సనుముగా నెమ్మిలో ప్రోచెదను రమ్మని లాలించి తోడుకొని వచ్చెను. క్షణముతో నీ స్వర్గాంతము రమాదేవికి తెలిసినది. దైత్యుని నిటుకు చేరని యొక్కడని చిగురాకుబోడి ద్వారపాలకుల కాన ఇది కనక సాధము లోపలికి సోయెను. ఒక్కొక్కప్పు నడ కతో వచ్చిన క్రొత్త పెండ్లి కొమరుని, లోనికి రాకుండ నిరో ధించిగారు ద్వారపాలకులు. నారాయణ! నీతి బాహ్యునికు ఇంటి తలుపులే మూయుడును. అయినను కవాటంబు మూయు టకు కరణమేమన్నాడా నారాయణుడు. ఆ మాట లీ మాటలని వారు లక్ష్మీదేవి యాన నెరింగించిరి.

ఆ రోక పాంకునకు ద్వారపాలకులను బ్రతిమాలపెరిసిన యవస్థ సట్టినది! మా మనవులు మా తరలైన శ్రీ దేవికి తెల్పుడు, మీకంటే నా కాపు రెవ్వరని వారి మనస్సుల చూర గొన్నాడు. వారు వెంటనేపోయి, నవదంపతులు భయగ్రస్తు లై మూల నొదిగియున్నారనీయు, “నిలువు, రాకుము” అన్న నిలిచి రనియు, నీవే దయ దల్పవలసినదనియు శ్రీదేవికి ఘనవి చేసిరి. ఆమెయు నొకే యొక్క మాట—ఇక నేం, నైనపనికి తలుపులు తెరువుడని యనుమతి ఇడినది. కాని కోపావేశముచే మృదుతల్పమున శయనించినది. సతి కోపము తీర్చవలసిన బాధ్యత పరిగె. అందుచే శ్రీపతి యామె దరిదేరి, ఎప్పుడును నీ వాడనే నీకేమి కొడుక? నవరత్నములు—కాస్తుభము సర్పాంకారము లిచ్చెద నన్నాడు. ఆమె యులుకలేదు, పలుకలేదు. నీ తండ్రి రసాత్మక వృద్ధుడు నముద్రుడు. అతని గుణ మొకింతయైనను నీకు నట్లువడలేదనెను. అదియు నిష్ఫలము కాగా,

“నెట్టుకొని నీ యెరుక లేకను నెలత నిటకున్ దెచ్చుట
గట్టిగా నావలన దప్పగుఁ గమల నయనా!
దండె దానరి తప్పునకు నొక దండ మనగా వినవ
దండ మిదుగో నీకు మద వేదండగమనా”

అని రమాదేవి పద పంకజములకు నమస్కరించుటయు, నామె
దిగ్గజలేచి యతని శిరంబు గిరంబుల గ్రుచ్చి ఎత్తిపది.
ఈ వర్ణనముల పలన రెండు విషయములు తెలియుచున్నవి.
“దాసుని తప్పు దండముతో సరి” యను సామెతను చక్కగా
కవి యుపయోగించుకొనెను. భక్తదాసుడో, భార్యదాసుడో.
ఏమయినను నంది తిమ్మనగారి సత్యభామకంటె యోబయ
మంత్రి లక్ష్మీ మిన్నయనిపించినది. ఎంత చెడినను, పతి
నమస్కరించినప్పుడు సతి లేవనెత్తుట స్త్రీత్వమునకే యలంకార
ప్రాయమని నా తలంపు. ఇచ్చట రమాదేవి నిగ్రహము, వాక్యా
తుర్యము గమనింపుడు:

“మూరుపు తోడుత పెండ్లి మ్రొక్కులు మ్రొక్కి
సండుకు దీవ నిదిగో

పరగ కొడుకుం తండ్రి పగుచు ప్రబలు మింకా
చిన్నెలును వేసాలు సుద్దులు చికిలి పింఛపు కాని పగలును
ఎన్ని నేర్చితి వెంత వింతలు నిన్నేల దూరవరి నీలవర్ణ!

కీర్త్యుకీర్తులు నీకు తెలియనా యన్నది. అంతకంటె నే
మనవలె? పెర్తని చీనాళ్లె గదయని ప్రీతి యూరడిల్లి
నాడు. రెండవ యాపద పొంచియే యున్నది. ఇంరవరకీ నాట
కమునకు ప్రేక్షకురాలైన చెంచెత, సాటి ఆడుదానికి మ్రొక్కు
చున్న మగని నేమచునో వినుడు:

“ఆరి కిటువలె వెరచి పదముల కడ్డపడి మ్రొక్కెడి
గుణాశ్వుడ

వేల నన్నిటు ప్రతము చెరచితి వింతవనీకీ.

పర స్వతంత్రపు బుచ్చి గల మగవానివలెనే తోడి చెచ్చితి
గరిమతో నీ బంబసి యంతయు గనబడెన్”

ఆడుదానికి మ్రొక్కిన మగవాడెంత యందగడై
నను, మగ తనమునకు లోపమేయని మగువ తలంచినది కాబో
లు! నీ లాలి భార్య గయ్యాచి కాబోలు—తొలుతనే రానన్నది.
తాలించి తెచ్చి, ఆమె ముందరనే పాదాభి వందన మాచరిం
చుట (చెంచు భామయే యగుగాక) దుస్సహమైనది. ఆ ఇరువు
ర కా పురుషు డేక కాలములో సమాధానము చెప్పవలయును.
వెంటనే నేత్రావధానముచేసి, “ఇది యంతయు నటన సుమా”
ఒక్క గడియ సేపేమియు ననకుమని చెంచెతను మరియొక
సరి తాలించినాడు. ఆమె యేకకనున్నదో లల్లరి చెయ్యలేదు.
వెనువెంట చెంచు లతాంగిని రమాకాంత పాదములపై పడ
వైచి, నెలతకు నే నిచ్చిన ప్రమాణమును నిల్పుమనియు

నా పంతము నీ పంతమేయని గరుడాచలాధిపతి పలుకగా నామె
ఇట్లన్నది:

“పోడి మిగ లోకములు బ్రోవ నోపుచు నిద్దరాడు
వారిని బ్రోచు టరుదేమి నీకు! మనసులో మాకు యోచన
చేయనేమిటికీ! వన జాత సమనేత్ర! వరమునిస్త్రా! ఇన్ని
పాట్లుపడి చెంచెతను పెండ్లాడి, అధికారికముగా భోగ భాగ్య
ములందలేదని కాబోలు శ్రీదేవి స్వయముగా కేళిగృహము
నలంకరింపజేసినది. చెలికత్తెలు, ఏలలు, శోభనములు, ధవళములు
నుంగుములు పాడి వధూవరుల కానందము చేకూర్చిరి. ఇంతలో
కథ కంచికి వెళ్ళవలసివది. కాని వేటకు వెళ్ళిన ముద్దుకూ
తురు గూడెమునకు రాలేదని చికి నాయకుడు చెంచు బల
మును పేరు పేర బిలిచి, కూర్మి కొమరితను వెదుక పం
నాడు. అడుగు జాడల యానవాలునుబట్టి చికి నాయకుని
గరుడాచలమునకు వచ్చి పేరోలగమున్న నరసింహస్వామిని
“మనువు పోవలసిన పిల్లను తెచ్చుట న్యాయమా?” యని
మందలించిరి. స్వామి భయపడలేదు. కావలసిన కాసుక తిత్తు
నన్నాడు. చికి నాయకుడు కోపోద్రిక్తుడై మా పిల్ల నొప్ప
చెప్పనిదే యడుగు కదల్పరాదని యాన పెట్టినాడు. ఈ
దయనీయ పరిస్థితిని లక్ష్మీదేవికి పరిచారకులు విన్నవించిరి.
ఆమెవచ్చి, వారిని ప్రార్థించి, హరినంతిపురిలోనికి గొనిపోయి
“తల్లి దండ్రులు యనుమతి లేనిదే తెచ్చుట మంచిదా?
నా యనుమతి మొదలేలేద”ని మందలించి, వారు కోరిన
“ఓలి” నిమ్మనన్నది. శ్రీహరి యంతిపురినుండి వచ్చి తప్పు
నొప్పుకొని, యోలి నడుగుమని చికి నాయకుని ప్రార్థిం
చెను. నీకు మా పిల్లయందు వలపున్నచో నీవు మా కుంములో
కలిసి మమ్ము రక్షించుచుండవలయును. అప్పుడే మా పడుచు
తల పాడుగు ధనమోలి గైకొందుమని చికి నాయకుడు
పల్కెను. అంత నహోబలపతి సంతోషముతో సంగీకరింప,
చికి నాయకుడు తన ప్రియసుతను శ్రీదేవి పాదములపై వైచి
నీదే భారమని ప్రార్థించెను. ఆమెయు సమ్మతించెను. వారు
గరుడాచలంబున నిత్య నిరుపను వైభవములతో నుండిరి.

ఈ చిన్ని యక్షగానమున నన్ని పాత్రలు పక్కగా
పోషింపబడినవి. అయితాళ యుక్తముగ గేయము లున్నవి.
శ్రీదేవి యుదాత్త గుణ సంపద, చెంచు భామ స్వకుల ప్రీతి,
శ్రీవతి కపట నాటకములు సాగుగా వర్ణింపబడినవి. వీరభృంగార
హాస్య రసపుష్పమై భక్తా భీష్మ ప్రదాయమై ప్రదర్శన
యోగ్యమైన ఈ యక్షగానమును రచించిన ఓబయ మంత్రి
ధన్యుడు. ఓబయ మంత్రి కారి మెద్దియో, ఇతర గ్రంథ
ము తెవ్వియో పరిశీలించవలసి యున్నది. ఈ యుక్తగానమును
సర్వాంగ సుందరముగ వర్ణింపి శ్రీ మదహోబల సన్నిధిని
ప్రదర్శించుటకు ఆంధ్ర మహా జనులు పూనుకొందురని
నమ్ముచున్నాను.

స మ స్త్య

శ్రీ బలివాడ కాతారావు

పాత్రలు

స్థలం

ఆనందస్వామి — సాధు
సత్యారావు — అమ్మాజీ ప్రేమికుడు
సుడిగుండం — అమ్మాజీ ఆఫీసు బుట్రోతు
కూర్తాచార్యులు — అమ్మాజీ ఆఫీసు హెడ్
గుమస్తా
కుచేలరావు — అమ్మాజీ తండ్రి.

రాత్రి పదిగంటలు

సమయం

తెర లేచేసరికి యెవ్వైన ప్రదేశంలో కూర్చొని స్వామివారు జపం చేసుకుంటుంటారు. పయసు 30 ఉంటుంది. కామాయ వస్త్రాలు, కమండలంతో వుంటారు. చేత తునిసిహాల వుంటుంది.

ఊరిబయట తోటలో ఆనందస్వామి వారి నివాసం. తలుపులేచి చిన్నపాక కనిపిస్తుంది. తోటలో చెట్లు మొక్కలూ వుంటాయి.

స్వామి:—శ్లో. గోవింద మాధవ ముకుంద హరే మురారే
శంభో శివేశ శశిశిఖర కూపాకే
దామోదరాచ్యుత జనార్దన వాసుదేవ
ర్యాజ్యాభటాయ ఇతి సంతతమా మనన్తే.

గంగాంధరాంతక రిసోహర నీలకంఠ
వైకుంఠ కైటభ రిసో కమలాబ్ధపాణే.

సత్యారావు:—(యువకుడు. నివారంతో బ్రతుకుమీద ఆశ లేనట్లుగా మాసిన బట్టలతో, చింపిరిజుట్టు, పెరిగిన గెడ్డంతో ఉంటాడు. ప్రవేశిస్తూ) ఆనందస్వామిగా రెక్కడ—ఆనందస్వామిగా రెక్కడ .... ఆనందస్వామి ... ఆనందస్వామి. (పిచ్చివానిలా రాసురాసు స్వరం పాచ్చిస్తుంటే స్వామివారి శ్లోకం స్థాయి తగ్గుచుంటుంది. ఇటూ అటూ అంతా వెతికి చివరకు స్వామివారి చెవి దగ్గరకు నోరు పెట్టి—) చెముడా—స్వామివా రెక్కడ? ఆనందస్వామి ఎక్కడ?

స్వామి:—(కళ్ళతెరచి ఒకసారి చూసి మళ్ళీ కళ్ళ మూసి శ్లోకం చదువుతూంటాడు.)
శ్లో. భూతేశ ఇంద పరిశోమృడ చండికేశ
విష్ణో స్రసింహ మధుసూదన చక్రపాణే.

సత్య:—(చెముట తుడుచుకుంటూ) నీకు యిలాక్కాదు— ఆ రోజుల్లో పరీక్షిస్తూహారాజు చచ్చిన పాపను నెత్తిన వేశాడే .... లలా చేస్తే .... అప్పు ఇవాబు చెప్తావ్ .... (గబగబ లక్కడ కమండలంలో నీరు తీసి స్వామివారికి మీద జల్లులూ అడుస్తాడు.) చెప్పు—స్వామివా రెక్కడ?

స్వామి:—(చిన్న నవ్వుతో లేస్తూ) .... అతని పనేముంది నాయనా?

సత్య:—త్వరగా అతనితో మాట్లాడాలి!

స్వామి:—ఆ విషయం ఏమిటో నేను వినకూడదా?

సత్య:—అది నా జీవితానికి సంబంధించినది! నేను అతనితో తప్పించి యింకెవరితో చెప్పను.

స్వామి :—అతను అప్పించి యింకెవరూ సహాయం చెయ్యలేరా?

సత్యా :—అతనైనా చేస్తాడని ఎక్కడ ? బయట అంత పెద్ద అక్షరాలతో వ్రాశారు కదా ?

స్వామి :—యువకుడివి—నీకున్న సమస్య ఏమిటి నాయనా ?

సత్యా :—మీతో చెప్పరానిది .... స్వామిరా తెక్కడన్నాడు చెప్పండి.

స్వామి :—నేను అనందస్వామిగా కన్పించలేదా ?

సత్యా :—మీరా ? ఇంత చిన్నవయస్సు—అలాంటి అవస్థ ఉంటారు ! దడాయించకండి.

స్వామి :—ఇంకేస్వామి యిక్కడ లేదు.

సత్యా :—మీరే స్వామివారైతే క్షమించండి. నా సమస్య మీతో చెప్పనా ?

స్వామి :—నీ వాక్కు, కళ్ళు, చెవులు, అవయవాలు, ప్రాణం, శక్తి, ఆపదలో నీ సహాయానికి వస్తాయని ఉపనిషత్తులో ఉంది. నీ సమస్యను యివేమీ తీర్చలేకపోయావా ?

సత్యా :—ఏం చెప్పను ? ఇదిగోండి .... ఈ రాత్రి ఈ రోజులో .... ప్రాణం పోకుండానుని వచ్చాను.... కానీ .... అదేవో బయట పెద్ద అక్షరాలతో వ్రాసిఉంది .... చూడగానే.... చచ్చేముందు .... యిలా ఒకసారి వచ్చాను.

స్వామి :—అత్యహత్య చేసుకుంటే వచ్చే దేమిటో తెలుసా ?

సత్యా :—ఈ మోసాన్ని మోయలేని బ్రతుకు ఓండి ఎందుకు?

స్వామి :—అత్యహత్య చేసుకుని వచ్చేవారు గుడ్డివారు—వచ్చాక రైవాంశలేని పుట్టుక పుట్టుకారు—చీకటిలో కంకాలం విక్కుకొని పోతారు. ఇంతకీ నీ ఎవరానికి కారణం ?

సత్యా :—నా సర్వస్వం ఒక యువతికి ధారపోశాను—ఆమె నన్ను మోసగించింది—ఆమెను చంపి నేను చావాలనుకున్నాను—కానీ .... కానీ .... (చూపుతూ కోపంతో రావు.)

స్వామి :—నీ తెగింపుకి యింత చిన్న విషయమేనా కారణం ?

సత్యా :—స్వామి నన్ను యిలా తూలనాడకండి. అమ్మాయి నాకు చిన్నప్పటినుంచీ తెలుసు. వాళ్ళు చేబడాళ్ళనీ—అమె ఇంటికి పెద్ద పెళ్ళినీ .... అమె చదువుకోసం చూ యింట్లో దొంగతనం చేసి కూడా డబ్బిచ్చాను. వాళ్ళింట్లో తిండికి సరిగ్గా లేకపోతే .... యింట్లో చెడ్డవాడినై అమె క్రింద ఖర్చుపెట్టాను .... నలుగురి కాళ్ళు పట్టుకొని నా ఉన్నదంతా అమ్మి వెయ్యి రూపాయలు లంచం యిచ్చి ఆమెను స్వేచ్ఛోగా ఉద్యోగంలో నెయ్యించాను.... ఆమె యిచ్చిన వాగ్దానాలు .... చూపించిన ప్రేమ అంత గుడ్డిగా నమ్మేశాను.

నాతో ఎన్ని షికార్లు కొట్టింది! ఎన్ని సినీమాలు చూసింది! ఊరంతా అనుకున్నారు, మేము ఏ రిజిస్టర్డు మేరేజో చేసుకున్నామని .... అలాంటి అమ్మాజీ తెక్కలు రాగానే నన్ను మోసంచేసి యెగిరిపోయింది.... నా ప్రేమ నిష్కల్మషమని రోకం తెలుసుకోవటం మెలా ? ఈ కృతఘ్నురాలు నెనుకనించి పొడిచిన బాకు పోటును భరించలేను.... స్వామిజీ—భరించలేను .... అ చురాలను చంపితే, నాకు చేసిన ద్రోహానికి పాపం అనుభవించకుండా పోతుంది. అందుకే .... అందుకే .... యీ రాత్రి అత్యహత్య చేసుకోడానికి వచ్చాను .... అంతవని చేసేముందు ఒక్కసారి మిమ్మల్ని కలుసుకోమని బయట పెద్ద అక్షరాలతో వ్రాశారు .... చెప్పండి ... ఏం చెప్తారో చెప్పండి .... ఒక్కసారి వినీ మరి యీ దేహం చాలిస్తాను....

స్వామి :—నీ మనిషైతే - తనలో ఎదుటివారిని చూస్తాడో, ఎదుటివారిలో తనను చూస్తాడో అట్టి మానవుడు ఏదాన్ని యెరగడని ఉపనిషత్తు ఉవాచ. అర్థం చేసుకో నాయనా, అర్థం చేసుకో.

సత్యా :—మీరు చెప్పవలసినది ఇంతేనా ?

స్వామి :—హో .....

సత్యా :—హో—అట—హో .... ఈ ఉపనిషత్తులు వినడానికి నేను రాలేదు.... అత్యహత్య చేసుకోడానికి వచ్చాను—దొంగ సన్యాసులు .... నాలుగు మంత్రాలు నేర్చుకొని... గెడ్డాలు పెంచి .... రాష్రాటాల్లో వెళుకొని—మోసం .... రోకం అంతా మోసమే .... ఎక్కడా మోసమే .... ఆదాళ్ళ మోసం, రాజకీయాల్లో మోసం, వ్యాపారంలో మోసం, మనిషే మోసం .... యిలాంటి యీ మోసంలో నిండిన ప్రపంచంలో బ్రతికెందుకు?

స్వామి :—నిగ్రహం కలవాని మనసు అత్యయొక్త బంధువు—నిగ్రహం లేనివాని మనసు అత్యశత్రువని భగవాన్ ఉవాచ.

సత్యా :—(కోపంగా) ఈ ఉవాచలు చాలించకపోతే .... చూడ నీ మోసానికి ప్రతిఫల మిచ్చి .... మరీచస్తాను .... దేవుని చగ్గరకు పోతాను.

స్వామి :—హృదయనైర్మల్యం గలవారు దేముళ్ళి చూస్తారని నీసుక్రీస్తు చెప్పాడు.

సత్యా :—నాలో హృదయనైర్మల్యం లేదని కదూ నీ ఉద్దేశ్యం! ఏయ్, దొంగసన్యాసీ చాలించు.... ఏ కబురు చెప్పకపోతే నీ కడుపు నిండుకుంది ? మరీకొందరు మోసపోకుండా నిన్ను ఘుండు చంపించాలి...ముందు యిక్కడినించి మూటా

స మ స్య

ముల్లె కట్టు ....కట్టానా లేదా ? లేదంటే చూడు ఏం చేస్తానో ?

స్వామి :—శాంతించు నాయనా శాంతించు !

సత్య :—శాంతి .... శాంతి .... ఈ లోకంలో మోసాన్ని చూసి

.. శాంతి అన్న పదం యేదాడో పై కెగిరిపోయింది ....

ఇంకెవరూ మోసపోకుండా ముందు సీపు కదులు ....

చూడు, వేగం .... కదుల్తానా లేదా ? ఉండు—చేనే కదిల

స్తాను—(అంటూ .... ఆ కనుంచలం .... అదీ సీసేలే

స్తుంటే స్వామిజీ అలా చూస్తూ ఉంటాడు. అని

పసిరాక....) కదుల్తారా లేదా ? .... కదలస్తూ .... చేనే

కదిలిస్తాను .... ఇప్పుడు కూడా చూసేశావే ? బుచ్చ

బూదరేవని నేను బూదరేనా ? నీ పాకతి చిప్పంటిస్తాను

.... నిన్నూ .... (అంటూ చెయ్యి పట్టుకుని రోస్తూ)

హో .... హో .... హో .... (అదేమిగా నవ్వుతాడు.)

స్వామి :—(చూసినాను లేదా) నీ కోపం తీరిందా నాయనా ?

సత్య :—తీరదు—ఎప్పుటికీ తీరని కోపం నాది .... నా చేతి

లోనే ఒక వంద అటంబాంటులుంటే .... పిండి

వందరగా వదిలేట్టాను .... మానవాళికి దిబ్బే మిగి

స్తాను .... ఈ మనుష్యులకంటే .... టనకాలు నయం ...

వాటికున్న విశ్వాసంలో వీళ్ళకు వెయ్యోవంతు ఉంటే...

స్వామి :—లేదని చూస్తే ఏదీ కనిపించదు ! కాస్త సీర్చు

నాయనా .....

సత్య :—అర్థం చేసుకోలేదా యింకా నన్ను ? నా పాలలాంటి

స్వచ్ఛమైన, అమాయకమైన మనసులో అమ్మాజీ

పెరుగు పోసింది. నా తెల్లని అన్నంలాంటి అపురూప

మైన తలపుల్లో విషం కలిపింది .... నా పవిత్ర ప్రేమ

మోసం .... స్వామి .... మోసం ..... నన్ను చావనీయండి

చావనీయండి .... (అంటూ జాతు పీక్కుంటూ వెళ్ళి

పోతుంటే)

స్వామి :—(అతని చెయ్యి పట్టుకుని) వద్దు నాయనా .... రోండు

పడకు .... నిజం నిలకదమీద తెలుస్తుంది.

సత్య :—ఇంక నిజం ? నా విశ్వాసాన్ని చంపివేసింది. నాకు అం

మరి దేనిమీదా లేదు..... ఒక్క చావుమీదే ఆశ పెట్టు

కున్నాను.... అది నాకు మనశ్శాంతి విస్తుంది ....

వదలండి—వదలండి (అంటూ తప్పించుకోడానికి గింజ

లాడుతాడు.)

స్వామి :—వద్దు నాయనా .... వద్దు.

సత్య :—వదలండి స్వామి .... వదలండి ....

స్వామి :—నిండు ప్రాణం అనవసరంగా బలి చెయ్యకు ....ఇంకో

పిల్లను పెళ్ళి చేసుకుందువు గాని .....

సత్య :—నా ప్రేమ నిష్కల్మషం. ఇటువంటి పవిత్ర ప్రేమను ఇంకో యువతికి అప్పజెప్పలేను—ఇంకో మనసును ఆరాధించలేను .... వెళ్తాను—వెళ్తాను (అంటూ పోతుంటే)

స్వామి :—అగు .... అగు .....

సత్య :—ఎందు రాగాలి ? మీరు ఆర్చేకారా, తీర్చేవారా ?

స్వామి :—అరుస్తాను .... తీరుస్తాను .....

సత్య :—కబుర్లలో కాదు .....

స్వామి :—చేదలలోనే .... కానీ కొంత వ్యవధి నా కివ్వాలి.

సత్య :—కొద్ది నిమిషాలే ఇవ్వగలను—గింజలు కాదు ....

స్వామి :—నిముషాలే .... అయితే నేను చెప్పిన సరి చెయ్యాలి...

సత్య :—ఏంబది ?

స్వామి :—ఓం .... ఓం .... అంగురా ?

సత్య :—అనగలకు కాదు .... అయితే అసలు నా కివ్వడం

లేదు ....

స్వామి :—పోనీ కచ్చి మూసుకుని ఒక అరగంబు మనసులో

అంగురా ?

సత్య :—అంతలో నా మనసు మారిపోతుందనా ? ఏదీ !

స్వామి :—కాదు .... నిజం బయట పడుతుంది ....

సత్య :—మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలుతాయా ? అమ్మాజీ

మనసు మార్చేవి మంత్రాలు కావు .... మూలికలు

కావు - అడవి పెడదారి ప్రాక్రిత బ్రహ్మచేపుడైనా

అప్పుగా పోవవలెదు ....

స్వామి :—ఆ నిజమేదో తెలుసుకుందాం .... మనం పురుగు

స్లాంటివాళ్ళం నాయనా .... ఎంత చెడ్డవాళ్ళమైనా

దీపంబేసే ప్రయాణం చేస్తాం.... వెలుగు చూసి

చచ్చినా యీ చీకటి బ్రతుకు కంటే నయం .....

అమ్మాజీ రాకపోలే—ఆమెను అనవ్యంతుకోకుండా చచ్చి

పోదువుగాని ....

సత్య :—స్వామి .... నా వేడిరక్తం కుతకుల ఉడికిపోతోంది.

ఆ కులలుకు కత్తివేలు వేద్దాను .... కానీ ఇంకా

ఆమెపై ఆధారపడే తమ్ముళ్ళూ, చెల్లెల్లా ఉన్నారనే

కనికరించాను. నా యీ పరాధవం యెవరినో బలి

గొనాలి .... ఆ యెవరు యెవరో కాదు .... చేనే .....

చేనే .... (అంటూ గుండె కట్టుకుంటూంటే)

స్వామి :—రా .... నాయనా .... రా .... నా పాకలో కూర్చో ....

అమ్మాజీ నీది ....

సత్య :—ఇప్పుడు నాదేలా అవుతుంది ? ఆ ఆసీనర్ని వదలి

నా దగ్గరకు మళ్ళీ వస్తుందా ? నేను నమ్మదు .....

నమ్మను స్వామి .... నన్ను చావనీయండి .....

స్వామి :—మోతాదు మించిన ప్రేమ పిచ్చి నిస్తుంది .... పిచ్చి ప్రాణం తీస్తుంది.

సత్య :—నాకా పిచ్చి ? నాది పవిత్ర ప్రేమ .... పవిత్ర ప్రేమ.

స్వామి :—అందుకే .... కూర్చో .... అను .... ఓం .... ఓం.... బయటకు అనటానికి సిగ్గుగా ఉంటే .... లోన జపించు—ఒక్క ఆరగంటే .... మూసిన కళ్ళునే చెప్పే వరకూ ధైర్యపడదు. ఎదుటివాళ్ళలో మాట్లాడ కూడదు. అప్పుడు అమ్మా! నీ అమ్మయినా రోలుంది.

సత్య :—నిజంగానా ?

స్వామి :—నా మాటలయందు నమ్మకంలేదా ?

సత్య :—చూస్తాను .... ఓం .... ఓం .... (అంటూ కళ్ళ మూసుకుని పాకలోనికి కదిలిపోతాడు. స్వామి అటూ యిటూ తిరుగుతూ)

నీటిలోని వ్రాత నిలుచక యున్నట్లు

సాటి జగతి లేదు పసరవనకు

మాట మాటకెల్ల మారును మూఁగొండు

విశ్వదాభిరామ విసురవేసు.

(ఇంతలో సుడిగుండం తొంగి చూస్తాడు. బంట్రోతు ద్రెస్సులో ఉంటాడు. వయసు ముప్పయి ఉంటాయి. స్వామికి సాష్టాంగ పడబోతూ తొంగిచూసి ఇంకోవేపునించి కూర్చా చార్యులు రాకచూసి వెళ్లిపోతాడు. కూర్చాచార్యులు వయసు ఐదు పదు అంటాయ్. మీసాలు నగం నెరసి ఉంటాయ్. జాత్తు చివరి ముడి. పట్టెవర్దనాలు దిద్ది ఉంటాయ్. చేతిలో కర్ర ఉంటుంది. అనుసూయంగా వస్తూనే యిటూ అటూ చూస్తూ ప్రవేశిస్తాడు. ఈ కూర్చావతారాన్ని చూసి సుడి గుండం నక్కిపోతూ బయటకు జారిపోతాడు. ఇంకా అటు వేపే కళ్ళద్దాలు సవరిస్తూ చూస్తుంటే)

స్వామి :—అంత పరీక్షగా చూస్తున్నారు....

కూర్చా :—స్వామివారు క్షమించాలి ... నమస్తుభ్యం .... ఏదో మృగంబు సంచరించినట్లుండగా.

స్వామి :—నమస్కారం .... ఇంత రాత్రిమీద వచ్చారు .... ఏ ఏ మృగాలైనా ఉండే అవకాశం ఉంది....

కూర్చా :—అమరు బొత్తిగా గ్రామ్య భాషలో దిగుట అవ స్యమే—ఈ రోజుల్లో కనిర్పంబు చౌక .... కామంబు చౌక .... కోతలు చౌక .... కొమ్మలు చౌక .... అంతా చౌకదేరమే—చూ కలంబురో యిని యన్నియూ అంత చౌకగా దొరుకుట దుర్లభంబు .... ఈ రోజులలో ఫిరీదైన బియ్యం అపరాలు వగైరా మా రోజుల్లో అతి చౌక .... చూసితిరా రోజుల వ్యత్యాసంబు !

స్వామి :—రోజుల్లో వ్యత్యాసంలేదు. మనుష్యుల్లోనే వస్తుంది. మనుష్యుల మనసులబట్టి రోజులు మారుతాయి.

కూర్చా :—తర్కం బాగున్నది. ఈ తర్కశాస్త్రంబు నా చిన్న తనంబున గురుబ్రహ్మలైన శ్రీ శ్రీ శ్రీ తిరుమల పెద్దింటి చినవెంకట పద్మనాభ వరహా నరసింహాచార్యులవారి పాద సద్మసన్నిధి కాలంకషంగా పఠించితిని.

స్వామి :—అయితే తమరు పండితోత్తములా ?

కూర్చా :—అవును కాదు—కాదు అవును. ఉదర నిమిత్తము సంకరభాష సభ్యసించవలసి వచ్చెను.

స్వామి :—తమ నివాసం ....

కూర్చా :—ఈఊరే .....

స్వామి :—కుటుంబం ....

కూర్చా :—నలుగురు పిల్లలు. పుత్రికా రత్నమునకు యిద్దరు సంతానము—

స్వామి :—తమ ఉద్యోగం ....

కూర్చా :—హెడ్ గుమాస్తా గిరి ..... పూర్వకాలంబున ఎంతో విలువ ఉండేడిది. ఆంగ్లేయుడు ఆఫీసరుగా ఉన్ననాడు యీ బొట్టును, యీ జాత్తు ముడిని .... యీ వేషం బును గౌరవించినాడు. విలువను తెలుసుకొనినాడు. మన పైందవ పాతకుడు వీటి విలువను మరచినాడు.

స్వామి :—చాలా రాత్రి అవుతోంది. మీ రాకకు కారణం తెలుసు కోవచ్చా ?

కూర్చా :—అట్టే—యేమియును లేదు. మిమ్ముల నొకసారి దర్శించి పోదమని వచ్చితిని.

స్వామి :—సంతోషం !

కూర్చా :—మీరు వయసుకు చిన్నవారైనా జ్ఞానవృద్ధులని విని సంతసించితిని.

స్వామి :—జ్ఞాని ఎప్పుడూ వృద్ధుడు కాడు. అమృతం త్రాగిన అమరునిలా ఉంటాడు.

కూర్చా :—చిత్తం .... చిత్తం .... నాకో సమస్య ఉన్నది..... మీ విషయం చాలా వింటిని .....

స్వామి :—ఏమిటా సమస్య .....

కూర్చా :—నా భార్య గతించి పదేళ్ళయినది !

స్వామి :—మళ్ళి పెళ్ళి చేసుకున్నారా ?

కూర్చా :—చాలా అన్యోన్యంగా ఉంటిమి. బుద్ధిమంతుడు లోకానికి జడవలసినదికదా ! అందుకే మళ్ళి పెళ్ళి చేసుకోలేదు.

స్వామి :—బహుశః అవసరం లేకపోయిందేమో ?

కూర్చా :—మీరు రహస్యంగా ఉంచాలి ....

స్వామి :—చెప్పండి .....

స మ స్య

కూర్మా :—(చెవిదగ్గర మూతి పెట్టున్న సమయంలో సుడి గుండం ఒక కాలు చేతిలో పట్టుకుని 'అమ్మో చచ్చాను, అమ్మో చచ్చాను' అని గెంతుకుంటూ వస్తాడు).

స్వామి :—ఏమైంది, ఏమైంది ?

సుడి :—ఏం కుట్టిందో .... బా .... బయ్యా ....

స్వామి :—(పరీక్షగా చూసి) ఏమీలేదు ....

సుడి :—సూడండి .... బా .... బయ్యా .... అమ్మో ....

కూర్మా :—ఔరా ! నీ విక్కడ కెందు కొచ్చితివి ?

సుడి :—ఎవరు ? తమరా ? పొడ్డు గుమాస్తాగారా .... దద దండం బా .... బయ్యా .... దదదదద ....

కూర్మా :—ఏడిశావ్ .... వెధవాయా ! (ప్రక్కకు వచ్చి) పాన కంలో పుడకలా ఏ డొచ్చాడు. బయలుదేరినప్పుడు వర్షంబు లేదే .... దివ్యమైన నక్షత్రంబు .... ఏం యిటు లాయె .... లగ్నంబు సరికాదా .... రాహుకాలంబు కాదే. .... దశమస్థానమందు గురుంచుండగా కార్యము నెర వేరవలెనే ....

స్వామి :—(సుడిగుండం కాలు పరీక్షగా చూసి కొద్దిగా మంత్రించి ఏదీ .... ఏ జాగలో కరిచిందో .... చూపించు .... కూర్మాచార్యుల వేపు తిరిగి ఇప్పుడే ఎస్తాను .... ఉండండి ....

కూర్మా :—(వాళ్లు వెళ్లగానే అటువేపు అంగిచూసి)— హమ్మయ్యా .... ఈ వెధవ ఇక పోవును .... తిరిగి రాలేడు. ఈ స్వామిలో మహత్తు ఉండినట్లు కనపడదు. ఇలాంటి స్వామివద్ద వశీకరణ మంత్రా లెక్క డుండును ? ఎలాను వచ్చితిని. అడిగెదను .... ఉండ వచ్చును.... నాకా మంత్రంబు అతను కట్టాక్షించి యిచ్చిన అమందానందంబు పొంది .... నే కోరిన యా వన్నెలాడిని వశపర్చుకొని .... సుఖంబులను పొందెదను....

సుడి :—(ప్రవేశిస్తూ) సుకం సుకం అంటున్నారు .... అదా ... సంగతి .... నీ కన్నా పడిందీ పొడ్డు గుమాస్తాగారో....

కూర్మా :—వెధవాయా.... నన్ను కేలీ చేయుదువురా ?

సుడి :—బాబూ .... మీలాంటి .... ముసలోనికి .... యెందు కండి .... ఆ నక్కని సుక్క ?

కూర్మా :—ఎవరు ? ఏమిటి ? సుక్కిమిటి ? ఛీ! ఛీ .... నీచుడా ? అటువంటి అపవిత్రమైన పలుకులు నా చెవిలో వెయ్యక .... (చెవులు మూసుకుంటాడు.)

సుడి :—బాబుగారూ .... ఆ ఆఫీసరు బాబుగారి సెపుల్లో .... వే వేస్తాను .... అప్పుడు .... మీ మీపని .... ఉడాయింపే.

కూర్మా :—ఔరా .... అంతవని చేయుదువురా ? తలుచుకున్న చేయుదువు—ఘటికుడవు.

సుడి :—అందుకే .... యేగిరం .... యెల్లిపోండి .... ఆ స్వామి వారు నాకు వశీకరణ మంత్రం యిస్తామని ఒప్పేసు కున్నారు ....

కూర్మా :—నీకా ? ఉత్తి బంట్లోతు వెధవవి ....

సుడి :—నానూ మగాడ్నే బాబూ ?

కూర్మా :—సుడిగుండం .... నిజంబుగా నీవు సుడిగుండంబే ! నీవని చెప్పెదను.

సుడి :—ఓ సెప్పరూ ... ఎందుకు సెప్పరూ .... నా .... కు .... యీపే రెలా వచ్చిందీ ? .... నా .... అసలు పేరు .... ఉప్పుల తిప్పయ్య .... మాడిరు యేట్లను పడిపోతే సుడిగుండం నాకేం సెయ్యనేక పోయింది .... అలాంటి సుడిగుండాన్ని నాను .... ఆఫీసరు బాబుతో నిల్చుగా సెప్పే స్తాను—

కూర్మా :—ఏమని చెప్పెదవురా ?

సుడి :—బాబూ .... మీరు .... పలకెసి రంభకు వశీకరణ మంత్రంతో గేగేలాం .... యెయ్యాలని .... ఛీ, ఛీ, ఛీ కూర్మాచార్యులవారు ....

కూర్మా :—ఛీ, వెధవాయ—నీకెంత గుండె డైర్యంబురా ? లేని పోని అభాండంబులు నా నెత్తిని వేయదువా ? ముందు చెప్పుము, నీ వెందులకు వచ్చితివి ?

సుడి :—అందులకే.

కూర్మా :—ఎందులకు ?

సుడి :—అ అందులకు !

కూర్మా :—కామాంధుడా !

సుడి :—అంటే .... గుడ్డోడ్డనే కదా బాబూ అంటున్నారు.

కూర్మా :—ఇంట ధార్య ఉండగా నీకేమి పోయేకాలంబురా ?

సుడి :—మీరు ఆఫీసులో అమ్మాయిగారిమీద కన్నేశారు.

కూర్మా :—ఛీ .... ఛీ ....

సుడి :—ఎందుకు బాబూ .... అబద్ధం సెప్తారు .... అందరం అమ్మాయిమీద మోజుపడే .... అదిగో .... పర్వతరావు గారూ ....

కూర్మా :—ఎవడూరా వాడు ?

సుడి :—పర్వతం ....

కూర్మా :—ఆ బొద్దుగా ఉన్న గుమాస్తా యేనా ?

సుడి :—అ బాబే .... మీకు వెక్కిరిస్తుండడే !

కూర్మా :—వాడే వస్తున్నాడూ .... కొంప మునిగెను .... ఏమి చేయుదును! యీ త్రోవ పోయెదను (ప్రత్యేక పోదామన్నా సుడిగుండం అడ్డుకుంటుంటాడు) వదలరా .... వదలుము ....

సుడి :—అలా మీరు .... యెల్లటానికి యీల్లేదు—

కూర్మ :—బాబ్బాబూ .... నీకు పదిమంది పిల్లలు. అందులో
ఎనమండుగురు నుగ సంతానం కలగవలెనని దీవించె
దను .....

సుడి :—మీ దీవనలు .... పనిచెయ్యవు ....

కూర్మ :—ఏదో .... యిచ్చుకుందునురా .... విడుపుమురా !

సుడి :—ఎన్నోసార్లు .... అలా అన్నారు .... మీ జేబులే .... నిండి
పోతాయ్ ....

కూర్మ :—ఈసారి తప్పక యిచ్చెదను—దారి విడుపుము....

సుడి :—ఈ సుడిగుండంలో పడ్డారు .... తప్పించుకోనేరు ....
బాబయ్యా—తప్పించుకోనేరు ... ..

కూర్మ :—వదలనా ?

సుడి :—ఉహూ ....

కూర్మ :—జాగ్రత్త .... (కర్ర యెత్తుతాడు.)

సుడి :—(చెయ్యెత్తి నీళ్ళేదని సైగ జేస్తాడు.)

కూర్మ :—(చేసేది లేక తల కొట్టుకొని కూర్చుండిపోతూ)
కాత విడి—గడ్డిపోచలచే యేనుగు బంధించబడెనే ....

సుడి :—రా .... బాబూ—పర్వతరావు బాబూ .... రా .... రా....
అవర్యులవారి కింకా .... పగిలరగా ముగ్ధులం .... దొరక
లేదు ....

కూర్మ :—(గబగలా లేచిపోతూ) ఏదీ—ఏదీ—వచ్చేస్తున్నాడ ?
సన్ను పోనిమ్ము—పోనిమ్ము ....

సుడి :—కొట్టాడా .... తిట్టాడా బాబయ్యా ? నిండుకు
భయం !

కూర్మ :—అంతవని చేయును. కాగితములపై వ్రాసి గోడల
కెక్కించును. అందరితో వాటి నా మర్యాదను గంగ
పాలు చేయును.

సుడి :—నానే సామివా రనుకుని—మీరేకొచ్చారో నిజం ....
సెప్పండి !

కూర్మ :—వదిలెదవా ?

సుడి :—తప్పకుండా ? సెప్పండి .... పర్వతరావు ఇంకా దూరాన
ఉన్నాడంటే—వాడికి మీరు కరపనకండా నాను
సూస్తుంటాను.

కూర్మ :—వామ్మయ్యా (అంటూ గుండెపైద చెయ్యి వేసుకుని)
జారా సుడిగుండం !

సుడి :—సిత్తం—బా—బాబయ్యా ....

కూర్మ :—నా పృథ్వయం పగిలినంత పని చేసేతివిరా ?

సుడి :—నా గుండె యెన్నిసార్లో పగిలింది—దాని మట్టుకు అదే
అతుక్కుంది బాబూ ....

కూర్మ :—నా విషాదగాథ వినుము. ఇంకా వయసు ముదర
కండానే ఆ విధి నా ఆలిని గొంపోయినాడు. పిల్లలు

పాడగుదురని మళ్ళీ పరిణయ మాడకుండా ఉంటిని.
ఇంద్రియ నిగ్రహణము పరమ సాధు పుంగవులకే చెల్లి
నది గానీ నాబోటివాళ్ళకు సరిపడదు. నిటులనో
ఇంతవరకు నిగ్రహించుక వచ్చితిని. కానీ యీ వన్నె
లాడి మన ఆసీనుతో చేరిన రోజునించి .... ఆపో
నిష్ఠలో సున్న విశ్వాసిత్రుని ఎదురుగా మేనక
పుత్రము చేయుచున్నట్లు తోచుచున్నది. నా దురదృష్ట
వశాత్తు అదే మేనక కాలేదు. ఇందరు అందగాళ్ళూ,
యువకులు ఉండగా నా రోగిక అను తీర్పునా ?
భరించలేని బాధతో యెన్ని రాత్రుల్నా కన్నీరు తెచ్చి
కుంటిని. గతించిన నా భార్య యుండిన నాకీ కామబాధ
యుండేడిద ? అందులకే ఈ సాధుపుంగవుని దగ్గర
పశీకరణ మంత్రంబు సొంపుచుమని వచ్చితిని ....
ఈ గుట్టు నీ దగ్గర పెట్టుకొనుము. ఏయతలిచి సన్ను
పొమ్మము—(అంటూ సైగించి కంఠువారో కళ్ళు
రుడుచుకుంటాడు.)

సుడి :—పెళ్లం ఉండగా మారే కోరికలు పుట్టాయి గదా ?
సాసం ఎదురి కుంటావా ? ఏకపకండి .... బాబయ్యా ....
ఆ పర్వతరావు .....

కూర్మ :—ఏదీ ! ఆ పర్వతరావు ఎప్పుడ ?

సుడి :—రానీయండి ....

కూర్మ :—సన్ను పోనిమ్ము.

సుడి :—మీరుండాల. ఆ బాబూ ఆ యమ్మమీద కన్నేశాడు.
మీరు చిన్నకూతురి పెళ్ళి సెల్లిలో వచ్చానని సెప్పండి.
ఆ గోరోజనం అణిచేద్దాం—అనలు సంగతి అసీనరు
గారితో సెప్పేశామంటే అట్టి డిస్మిట్ చేసేస్తాడు.
మీకూ బాధ అప్పుతుంది.

కూర్మ :—సుడిగుండం .... నీ తెలివితేటలు శ్లాఘనీయం.....

సుడి :—నేనీవార దాగుంటానులెండి. అమరు మాత్రం ఆ
పాకతో ఉండండి—యెళ్లండి .... అదిగో సన్నుదవు
లోంది .... పర్వతరావు గావాల.

కూర్మ :—(గబగలా పాకవేపు సమస్తూ) ఆ చెట్లకు ఇంకెవరో
నిశానంబు నిలుకుము.

సుడి :—నాకేం బోధపడలేదు బాబయ్యా .....

కూర్మ :—వాణ్ణి ఇందులోనికి పంపించికోయ్ ..

సుడి :—ఈ భాష యెంత భక్తగా ఉంది ! ఇంత మంచి బాస
వచ్చే అదేదో సంసుతం యెందుకు మాటాడుతారు ?

కూర్మ :—అది భాష .... సద్భాష .... (అంటూ లోనికి వెళ్తూ
చప్పున యేదో చూసి వెనక్కి త్రుళ్ళిపడి వచ్చి
ఆయానంతో) కొంప మునిగెను—కొంప మునిగెను ...

స మ స్య

సుడి :—ఏం బాబూ .... ఏం బాబూ ?

కూర్మ :—(మెల్లగా గొణుగుతూ) ఆ పరాత్పరరావు అప్పుడే వచ్చేను—వచ్చేను.... నా కథ అంతయు సాంచి విన్నాడు. ఆఫీసరు నాపై ఉగ్రు దగును—నన్ను ఉద్యోగమునుంచి తొలగియును.

సుడి :—నేను యిక్కడ ఉన్నానే .... ఏ దారిని వస్తాడు?

కూర్మ :—నీకంటే ముందు రాకూడదా ?

సుడి :—ఏడి .... నన్ను చూడనీయండి ....

కూర్మ :—వాడు ఆఫీసరు అనుగుణ—వాడిలో తగువు తెచ్చు కొనకుము—జాగ్రత్త !

సుడి :—ఏం చేస్తా డేంటి బాబో ! బరువు మోసిన గాడిదకు యొక్కడైనా బరిగిపోరాదంటే !

కూర్మ :—నీవు బంట్లోతువైనా.... గుర్రముతో నమానమురా !

సుడి :—పర్యటరావుగారో—పర్యటం .... (అంటూ పాకతోసికి వెళ్తాడు. తోసింకే) ఏమయ్యా .... నీకట్లో ఏం చేస్తున్నావ్ ? మాటాడండి ? మాటాడతా లేదా ? (బయటకు గట్టిగా, కోరికగా వినిపిస్తుంటే కూర్మాచార్యులు వణికిపోయి యొక్కను చేస్తుంటాడు.) ఊరుకుంటే నీ వెండుకొచ్చావ్ తెలిసినా ? చెప్తా లేదా ? నువ్వు వశీకరణ మంత్రానికే వచ్చావు కమా ? (కూర్మాచార్యులు నేను కాదని చెప్పన్నట్లు సైగచేస్తూంటాడు. కర్మ నువ్వు అని సంబోధించకురా. ఆఫీసరులో చెప్పి మనంను చంపుచు) నీ టక్కురి పేషాలు కట్టిపెట్టు. నువ్వ అమ్మాయిని ప్రేమిస్తున్నావు కదూ ? (అంటూ బయటకువచ్చి పాకవేపే తిరిగిగట్టిగా) నీకులుకూ వెనుకూ నాకు తెలివనా ? ఆ ఆఫీసరు బాబుకీ ఆ అమ్మాయింటే యెర్రే ! ఈ కాకుల మధ్య రామచిలుక మీద అందరికీ మోపే ! కూర్మాచార్యులు మళ్లా కొక్కొకం పుస్తకం తెచ్చిశారు. (ఆచార్యులు గుండె ఆగినవాడిలా నటిస్తుంటే గట్టిగా) మన నలుగురి మధ్యకి కడుపు జరక్క అదొక్క అమ్మాయి వచ్చింది—దానంత కూతురున్న హెడ్ గుమాస్తా కూర్మాచార్యులు, పెళ్లం యిద్దరూ పిల్లలున్న సుడిగుండం, పెళ్లికాని పెద్ద ఆఫీసరు, పర్యటం అరిత కడుపు పెట్టుకుని మేనే జరులా చలాయిస్తున్న పర్యటరావుని నువ్వు ఈ అంతా దాన్ని నలిపేద్దామంటే .... అది పద్దుకుమాలినదా ? కడుపుకి లేకపోయినా—నీతైన పుట్టుక పుట్టింది—అందుకే మీ అందరికీ మంచి బుద్ధి చెప్పింది. మీరేం అన్నా నవ్వింది— ఉత్తి జేడెమ్మలని .... మీ వతో

పడలేదని .... వశీకరణ మంత్రాలకి వచ్చారా ? అలాగా....

ఆ ఆఫీసరు యీ దగ్గర్లోనే ఉన్నాడు ....

కూర్మ :—(కూలబడినవాడు లేచి) ఉన్నాడూ ?

సుడి :—ముందుగా వీడిని పంపించాడు !

కూర్మ :—అయితే సుడిగుండం—ఆ అమ్మాయి ఆఫీసర్ని ప్రేమించలేదంటావా ?

సుడి :—తుప్పున ఊసింది.

కూర్మ :—(లేచి నిలొని) నిజం !

సుడి :—ఆ యాఫీసరే చెప్పుకుంటాడు నేనంటే పడి నస్తా దని. దానికి యీ పర్యటరావు లయ లేస్తుంటాడు. అదెక్కడ యాళ్లకి చిక్కుతుంది ?

కూర్మ :—ఆ ఆఫీసరుకి యేం లేదని ! అందము, డబ్బూ, మోదా, దానదానీ జనంబు....వాడే భర్తగా దొరికితే—ఇది పేరయింటి సిల్ల కదూ అదృష్టవంతురాలగును కద !

సుడి :—బాబూ—దేనికైనా మనుసులు కలవాల కదండీ—

కూర్మ :—(నివ్వుతూ) అయితే ఆ అమ్మాయి ఆఫీసర్ని ప్రేమించ లేదంటావ్ ?

సుడి :—ముమ్మాటికి .... లేదు .... లేదు .... లేదు .....

కూర్మ :—నీ కెలా తెలుసురా ?

సుడి :—వశీకరణకువాలని యెన్నో యెత్తులు యేకాడు. బల వంతాన సినీమాలకి తీసికెళ్లాడు. క్లబ్బుకి రాక్కెళ్లాడు—చీరలు కొన్నాడు. సివరికి ఉత్తరాలు ....

కూర్మ :—ఉర్రరారే ! ప్రేమ కవిత్యంబే !

సుడి :—ఇంచుమించు అలాగే .... కానీ ఆమె పిచ్చివాడని నవ్వేసింది.

కూర్మ :—ఉహ్ .... మెల్లగా మాట్లాడు—పరాత్పరరావు వినగలడు !

సుడి :—ఏం చేస్తా డేంటి ?

కూర్మ :—డిస్మిత్ ....

సుడి :—ఈ రోజుల్లో అంత సులువుకాదు—

కూర్మ :—ఏకాన్వీలకు బరిలీ చేసేమని పైకి ఒక డి. జి. రాసేస్తాడు—

సుడి :—హో .... హో .... హో .... (నవ్వుతాడు.)

కూర్మ :—ఉహ్ .... ఊరుకో ....

సుడి :—హో .... హో .... (పగలబడి నవ్వుతుంటాడు.)

కూర్మ :—నీకు పిచ్చి పట్టిందా సుడిగుండం ! సుడిగుండం ఊరుకో .... ఆ పరాత్పరుడు.

సుడి :—వాడేం పరాత్పరుడు బాబయ్యా—ఎవడో సాధువు కళ్ళ మూసుకుని జపం చేసుకొంటున్నాడు.

కూర్మ :—సాధువా ? కమీజు వేసుకున్నట్లు జ్ఞాపకం.

సుడి :—బయటకు లాక్కు రమ్మంటారా ?

కూర్మ :—వాడి ఊసు మన కెందుకుగానీ .... ఇంతకీ ఆ అమ్మాయి ఆఫీసర్ని ప్రేమించలేదని బల్లగ్రుద్ది చెప్పగలవు !

సుడి :—ప్రేమ—లెంపకాయ వేసింది!

కూర్మ :—హా .... చెంపపెట్టే ....

సుడి :—అలాంటిదే మరి .... కొట్టాలా తిట్టాలా బాబూ ? నీ అందం, నీ ఆస్తి, నీ ఉద్యోగం మూల పెట్టుకో—నాకు ఆ పేదోడైనా—పైకి తెచ్చినవా డున్నాడు—

కూర్మ :—దాని కొకడు ఉన్నాడా ?

సుడి :—దాన్ని పైకి తెచ్చినవా డొకడు ఉన్నాడు—వాణ్ణి తప్పించి ఇంకెవర్ని పెళ్ళాడదంటే పెళ్ళాడదు.

కూర్మ :—ఛాయమేనా ?

సుడి :—నిజం .... ముమ్మాటికీ నిజం ....

కూర్మ :—ఒక్క సంశయంబులే ....

సుడి :—ఏంటి బాబూ !

కూర్మ :— మరి .... యీమధ్య ఆఫీసరు చాల చోట్లకు త్రిప్పెను కదా—బలవంతమే అనుకో .... మరి వాడు అనుమానించడూ ?

సుడి :—వాడంత వెర్రిోడు కాదు బాబూ ....

కూర్మ :—మగవాడు కదా ! అనుమానించి నాకొద్దో అని అంటే -

సుడి :—ఏం మీరు ముడేస్తారా ?

కూర్మ :—నన్ను చేసుకుంటుందీ ?

సుడి :—ముందు కుర్రాడిలా తయారవ్వండి.

కూర్మ :—మిగతా పని నీవు చేయుదువా ?

సుడి :—అశ—యెదవాశ—నూ నెడ్డది బాబో .....

(ఇంతలో బయటించి 'స్వామి ... స్వామి' అని కేకలు వేస్తూ కుచేలరావు ప్రవేశిస్తాడు .... ప్రవేశించగానే సాష్టాంగ పడిపోతాడు. చేత ఒక ఉత్తరం ఉంటుంది. వయసు ఏళ్ళై పడి—మాసిన బట్టలతో ఉంటాడు.)

కుచేలరావు :—(సాష్టాంగపడి) స్వామి .... స్వామి .... నా సర్వస్వం సరి స్వామి .... నన్ను ధైర్యంగా నిలిపిన స్వామి .... ఇప్పుడు మరి బ్రతకలేను స్వామి. చావే .... చావే .... నాకు శాంతి నిస్తుంది స్వామి ....

(ఇంతలో మెల్లగా స్వామిజీ ప్రవేశిస్తాడు.)

స్వామి :—(వంగి లేవనెత్తడానికి ప్రయత్నిస్తుంటాడు. కూర్మా చార్యులు, సుడిగుండం యెవరని ఊసులాడు కుంటారు.)

కుచే :—వద్దు స్వామి .... తలెత్తలేను—భూమాతా—నన్ను నీ పాట్లలో పెట్టుకో తల్లీ (అంటూ భూమిమీద తల కొట్టుకుంటుంటాడు) బూడిదై నీలో కలవనీ తల్లీ .... స్వామి .... స్వామి .... మోక్షం యిప్పించండి స్వామి ....

స్వామి :—లే నాయనా .... లే .... మనసు అదుపులో పెట్టుకో .... తన కష్టంలో కన్నీరు కార్చనివాడే ధన్యుడు .... లే నాయనా .... లే .... (బలవంతాన యెత్తి) ఏమైంది... ఏమిటి ?

కుచే :—నా పెద కూతురు .... ఆమెమీద యెన్ని ఆశలు పెట్టుకున్నాను ! నా బంగారు తల్లీ—నా వంశంలో ఒక రత్నం పుట్టింది....ఆ ప్రకాశంలో నా యిల్లు పావనం చేసింది—నా ఆకలి కడుపులను నింపింది—నా జీవితాలను ధన్యం చేసింది—నా వజ్రంలాంటి కూతుర్ని పగలగొట్టేశారు—ఇంకా నన్ను బ్రతికి ఏం చెయ్యమంటారు. ఆ శవాన్ని అలాగే వదిలి ఆత్మ హత్యకు వచ్చాను.... మీ పాదాలు తాకి చచ్చిపోతే ముక్తి వస్తుంది స్వామి .... మీ పాదాలు రాకనివ్వండి (అంటూ క్రిందికి జారి పట్టుకొని మూలుగు తుంటాడు.)

కూర్మ :—ప్రాణహాని—ఎంత దారుణంబు—

కుచే :—ఎవరూ చంపలేదు. అసలు నేనే నా కడుపుకి జరక్క నా కూతుర్ని ఉద్యోగానికి పంపించాను. నా పువ్వుని గాలిలో వదిలేశానా ? నా కూతుర్ని నా తల యెరోజైనా తాకట్టు పెట్టేనా ఒక పేద యింట్లో వాడికైనా కట్టిపెట్టేవాడా లేదా ? (లేచిపోతూ) నే నొక్కడ నేనా ఆడపిల్లను కన్నది.... మీ అందరూ కనలేదూ.... మీకూ చెల్లెళ్ళ లేరూ ? మీ కడుపుకి జరక్క ఏదో ఒకరోజు మీరూ మీ ఆడపిల్లల్ని, అక్కచెల్లెళ్ళను ఉద్యోగాలకు పంపరూ ? నా అగ్గిలాంటి నీతిగల కూతురిమీద ఎన్ని ఆభాండాలు వేశారు ? ఎన్ని ఎత్తులు వేసి వశపర్చుకోవాలని చూశారు ? నా కూతురు శీలానికి పేరుపడ్డ పవిత్రమైన భారత దేశంలో పుట్టింది. కాపాడుకోడానికి ప్రయత్నించింది—దానికి పర్యవసానం కలిగిందో .... మగవాళ్ళంతా ఆమెకు చేసింది—ప్రసాదించింది యిదిగో .... అత్తహత్య .... ఆత్మహత్య (కేకలు వేసి కూలిపోతూ ఉత్తరం అంది స్తాడు. స్వామి ఆచార్యులవారికి వదవటానికి యిస్తారు. కుచేలయ్యను లేవనెత్తి పాక దగ్గర కూర్చోబెట్టి చెవిలో ఓంకారం ఉపదేశించి వస్తాడు.)

న మ స్య

కూర్మా :—(కళ్ళజోడు సవరించుకొని) నాన్నగారికి నమస్కారములు .... ఇది చివరి ఉత్తరంగా భావించండని వ్రాస్తున్నందుకు మన్నించండి—(తల పైకెత్తి) నేను చదువలేనండి .....

స్వామి :—దృష్టి దోషమా .....

కూర్మా :—గ్రామ్య భాషలో వ్రాసియున్నది.

నుడి :—నాను చదువుతాను .... తెండి బాబయ్యా.

(తీసుకొని చూడకండానే) నాన్నగారికి నమస్కారాలు.

స్వామి :—బాగా చదువుతున్నావే .....

నుడి :—(ఉత్తరం చూసి) ఇ ....ది.... చ కి గుడిస్తే చి .... వ.... రకి గుడిస్తే రి రి .... చివరి .....

స్వామి :—ఈ ఉత్తరం అవసరం యింకొకరికి ఉంది (అంటూ పైనించే—రా— నాయనా .... రా ... బయటకు .... రా .... (సత్యారావు కళ్ళు తెరవకండానే బయటకు వస్తాడు.)

స్వామి :—కళ్ళు తెరవవచ్చు నాయనా .... తెరు ....

సత్య :—(కళ్ళు తెరవకుండానే) వచ్చిందా ?

స్వామి :—నీ శ్లైశరూ చదవలేకపోతున్నాడు—ఉత్తరం చదువు... (అంటూ ఉత్తరంవేసు చూసి మనసులో చదువుకుంటూ ఒక్కసారి బాధగా చూస్తాడు.)

సత్య :—ముందు చెప్పండి .... వచ్చిందా ?

స్వామి :—హా ....

సత్య :—(కళ్ళు తెరుస్తూ) అమ్మాజీ .... (కేక వెయ్యగానే స్వామి ఉత్తరం అందిస్తాడు.)

సత్య :—నీదీ .... ఏదీ .....

స్వామి :—అవును.... ఉత్తరంలో ఉంది....

నుడి :—కొంచెదీని మన ఆఫీసులో అమ్మాజీ కామకదా ....!

కూర్మా :—అదెట్లుగును .... అదెట్లుగును .... భగవానుడు నాబోటివారలు చూసి సంతసిండుటకై నా ఆమెను చంపడు ....

స్వామి :—మీ రందరూ యే అమ్మాజీ కోసం పలవరిస్తున్నారో .... ఆ అమ్మాజీయే ఆత్మహత్య చేసుకుంది !

సత్య :—నన్ను ద్రోహం చేసింది .... మంచివని చేసింది.

(నుడిగుండం, కూర్మావార్యులు గుండె పట్టుకొని కూలబడిపోతారు.)

స్వామి :—ఆమె కాదు నిన్ను ద్రోహం చేసింది. సువ్వే చేశావ్ !

సత్య :—నేనా .... నేనా ....

స్వామి :—నానా దుర్భాషలతో ఆమెకు ఉత్తరం వ్రాసి ఇక్కడికి వచ్చావుగా ! ఆ ఉత్తరంతోపాటు విషం కూడా పంపించి ఉంటావ్. నా ప్రియుడు ఈసరికి చనిపోయి ఉంటాడు. ఒంటిగా స్వర్గాన తనకోసం పేరియుంటాడని ఆమె ఇంత తెగింపు చేసింది. ప్రేమ ఉన్నది ఆమెకు గానీ .... నీకు ఆమెమీద ప్రేమలేదు....అసలైన ప్రేమతో త్యాగం కూడా మిళితమై యుంటుంది.

సత్య :—వీళ్ళింతసేపు మాటాడుతున్నది .... నా అమ్మాజీ గురించేనా ?

నుడి :—(లేచిపోతూ) అవును—బాబయ్యా—అవును—అగ్ని లాంటి నీతిమంతురాలు ....

కూర్మా :—(లేచిపోతూ) ఎంత దురదృష్టవంతుడవు—

సత్య :—స్వామీ .... నా అమ్మాజీని బ్రతికించండి .... స్వామీ ... (అంటూ కాళ్ళమీద పడిపోతాడు.)

స్వామి :—(నినిపించుకోనట్లే ముందుకువచ్చి) మనిషి అన్న ప్రతి వానికి సమస్యలుంటాయి. సమస్యలు లేకపోతే పురోగమనం లేదు. కానీ .... యిప్పుడు అమ్మాజీని మీరంతా సమస్య చేసినట్లు—మనిషి మాత్రం ఎప్పుడూ సమస్య కాకూడదు (వాళ్ళవేపు లిరిగి) అందరూ లేవండి .... రండి .... (అందరూ లేచి నిలచి స్వామి చేతులు జోడించగా అందరూ జోడిస్తారు.)

స్వామి :—గట్టిగా అనండి .... ఓం .... ఓం .... ఓం .... శాంతి శాంతి శాంతి.

(అందరూ అతనిని అనుకరిస్తూండగా .... తెర)

నడుం నొప్పిని
పోగొట్టుకోండి
ఇదిగో
అమృతాంజనము

అమృతాంజన్ లో శమనాన్ని కలిగించే 10 రకాల ద్రవ్యాలు ఉన్నాయి. అతి శ్రమంగా అమోఘంగా నివారణను పరిగెత్తుంది. ఏ కొంచెం అవసరమయినా చొచ్చి ఒక నీసా నెలం తరచు వస్తుంది. 70 పేజీ పేరు పన్న నమ్మకమైన అమృతాంజన్ కంది నొప్పిలకు, తలనొప్పికి, గుండె జలుబులకు ఇతర దాహలకు జలుబులకు నొప్పిలకు అమోఘమైనది.

గారి మూర్చు నత్తుకీడికపు తాపత్రయాలు నొప్పిలు, జలుబులు ఇతర దాహలు కలిగిస్తాయి. ఎప్పుడూ ఇంట్లో ఒక అమృతాంజన్ నీసా ఉంచుకోండి.

అమృతాంజన్ 10 రకాల ద్రవ్యాలు చేరిన మందు

అమృతాంజన్ క్రొత్తగా అట్టపెట్టేలో వస్తుంది. మోసం చేయడానికి పీలు లేకుండా నీసా 'అటా రావెతో' నీలు చేయబడి ఉంటుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
మద్రాసు • బొంబాయి • కలకత్తా • ఢిల్లీ

JWT/AM/2334

తిరువల బుక్కపట్టణం నరసింహాచార్య కవి

శ్రీ కొమాంపూరి రామానుజాచార్యులు

ఈ కవి 'సంధ్యా'ను త్తాండవేశ్వర కోటిలో జూలై 1911
మొదటి స్వయంభూషణోవాసినీ పేరు ముందుంచుటయ్య వాక్య
విషయా సంబంధము, 'ఈ పుస్తకమునకు సరిత్రందము మహా
ప్రబంధమునుండి గ్రహియించి - - - పలు భూతిలకాగమ భూతి
యగా బుక్కుచేరి వానినీ కురిశోభిత మూల ప్రకృష్ట, కానా
పంథ మునింద బుంద గరుడంచెల విష్ణురాగ సాధర్మ్యము, వేద
వాణితోత్పత్తియగాగ సరిత్రందము, విష్ణి 'కామతీర్తమృదసి,
'హంకార చురక కన్య', 'హంకార ప్రకృష్ట, తమిర, సాదితకన్య
వకుం, కంకేళి సానూరి నీ. కంకూర బాబ్యల్యమాని ప్రతి సేనా
వికంపిలి శయ్యుడై నాగ పునంత్ర నిభావనలుం.

५५ : ५५ :

ఈ కవి నివాసము కృష్ణాదిని బట్టి "అల్లూరు
ప్రభు గ్రామం" అని చెప్పుచున్నాడు. ఈ అల్లూరును గ్రామము
నెల్లూరు మంజులమున నుండుననిగా తోచుచున్నది. దేవుడు
-- "రామతీర్థ స్సంసారం యునిగ్గో రాధిమున" అను కవి
యబ్రహ్మసనియు--అ దేవునికే లంకిత మిచ్చుటయును, నెన్న
ని 'రామతీర్థము', ఈ అల్లూరునకు సమీపమున నుండును
యను. కావున కవి నివాసము నీ అల్లూరునియే నిశ్చయము.
కావ్యమునందు వివరము లేవ్వియు లేవు. సరికోధకులు పరికో
ధించి నిర్భయించునంతవరకు నీ కవినార్యభౌముడు నెల్లూరు
నీమనానియే.

50 00 200

కాశ్యపి యుంటుంటే పుష్కల పీఠిక—సంస్కృతాంధ్ర
కవుల గుర్తులింపుడు—కవిత్రయమును, అల్లసాని పెద్దనను,
పోతరాజును, భాస్కరుని, రామకృష్ణ కవిని ప్రస్తావించి
యుంటుంటే చీతండు శ్రీ. శ. 17 వ శ్లోకము వాడుగా నుండి
యుండవలయును. కావ్యమున నింతకుమించి యాధారతీతము
గినుపదదు.

కు : శోధ ము లు

అశ్వసాంత నిద్రానుబంధము—ఇది ప్రతి పక్షమునను—
 ఉపాధి గోసాలాచార్యుల దనియు—‘శ్రీతల సద్గుణ నికురంబ’—

నీతిమాంబు -- బిడ్డ యిసాయి. ఆమర్షణగోత్రుల వినియము. భు-
 యుజలగంపిల తెలియునున్నది. ఇది ప్రీతామతీత స్వనిలంబు చర-
 గారనిందేది కామ్యమాంబు -- తిరుమల -- బుక్క బిడ్డగా సంప-
 దించు. తారాచార శాంతి శామర్షణగోత్రుల నిర్మల -- కుడా
 పుత్రుల సత్కార -- లలిత ప్రబంధార్థ బోధన సమర్థ --
 సంస్కృతాంధ్రదాసీ కవిరా నిర్వాహక -- చాతురీ ఘరిణ --
 అచార్య గోసారాచార్య -- నీతిమాంబులనయ -- నికయ నిశేయ --
 రసింబోచార్య ప్రణీతంబై -- చంద్రవర్మ సమీక్షించును సుహ-
 ప్రబంధంబునందు -- ప్రథమాశ్వాసము -- భుక్తి బిడ్డ --
 దాశాశ్వాసము లుండి -- అచన యాశ్వాసము రుచి -- కాలంబు
 తానప్పతములు సూత్రములు మృగములై సరి. మృగము
 ధైర్యంబుగారు -- బిడ్డలనిర్మల శాంతాశ్వాసము నిలిపివర్తనము
 గలదు.

అ : గ చ్చ ము

ఈ గ్రంథముందటి స్వప్నంశ కథనమును చూడ—కని నది
 పుంతయు “నాద మును” ల మించి, నక్కడ నుండిత పుం
 మని తెలియుటే గాక పూర్వ పురుషుల లెక్కలు సుభయ
 వేదాంత రహస్యార్థ మనుపించి కైముసీభూత పేదాపు, ని యాపు,
 తనవాటే గాక, సుభయ భావల మాధుర్య ముట్టివడ కావ్య
 నిర్మాణ చాతురీ భుజింపని గోచరమగుచున్నది. ఇంకను—
 పూర్వచార్య ఎనుగ్రహించిన—భాష్య భగవద్విషయ రహస్యార్థ
 ములను పుక్కిల నింపి—లచార్య పురుషులై—చేతనోచ్చిత
 నార్థము విశిష్టతైత్వ సద్ధాంతమును నేల నాలుగు చెరుగుల
 ప్రచార మొనర్చుచు—శిష్యులను స్వసాంప్రదాయ మర్మణా
 లనుగా చేసినట్లు తెలియుచున్నది. వీరికతోని కవి తండ్రి
 గుణమగు నారయుడు:

సీ. భవ్యనీతితి—ప్రతి సురాచార్యుండె, గాంభీర్యమున
గంగాప్రియుండె
సత్కథా సుహిమకు—సరస శీలాంశుండె— నైదుషీ
గరిమకు—వనదళుండె

.... గార రాసితి సొం—పొంద విచరుండె, వా క్షణ
 త్కృతికి యబ్బె రి సుమడె

భగవదాధన—ప్రాధికీ సగురుండ—సాహితీ సరణి—
చక్రవిభుగె.

యంచ జనములు హెచ్చుగ ననుచునుండ
సరస యాచార్య తిరుమల సహిత బుక్క
పట్టణము వేంకటాచార్య పండితేంద్రు
కూర్మి పుత్రుండ గోపాల గురువరుండ. (పీఠి)

శిష్యుని సద సర్విజ్ఞాన వినితాన్వయ జాతుం డవుట 'మేలగు
పత్కశల వద్ద మిత్రుండు'నుగా 'పండితమణియై' వెలసివాడు
గోపాలాచార్యుడు. ఈవంశమువా రనేకులు విశిష్టాద్యైత సద్ధాంత
గ్రంథముల నెన్నింటినో వ్రాసియున్నారు. కీరీట వేంకటా
చార్యస్వామి ముచ్చుగా గల పండితు లెందరో ప్రఖ్యాతులు.
అటులనే నీ కవియు నాయా సందర్భములలో—సాంప్రదాయ
రహస్యార్థముల నెన్నింటినో మృదుల మృదుల తర మృదుల
తమముగ వర్ణించినాడు. ఇంతటి యుత్కృష్ట వంశ
సంజాతుం డవుటయు ప్రాచీ నాచారముల ననుసరించి అన కృతినీ
'ధనమునకై బజారులో నమ్మనుదేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు
వ్యాపారంబులు గొనుట' కిచ్చగింపక—నమ్మతి శ్రీ నరహరి కిచ్చి
ధన్యాతధన్యు డైనాడు. పోతనాది పరమ భాగవతోత్తముల
మార్గ మిదియే కద !

క థా వి థా న ము

"రాజిత శైలరాజమున—రాజనయొప్పు హరుండు కాంతి వి
ప్రభాజితమైన హారముల రంజిలుచుం గొలుపుచు వేళ
—యం

భోజధవుండు నింద్రుండును భూరి బలాశ్వులు దిక్పతుల్
సుతుల్

తేజము మీరజేసి. రలదీప్త సుగ్రాతుని వహ్నినేత్రునిన్.

తదనంతరంబు వారెల్ల కూర్చున్న సమయంబున నందీ
శ్వర భృంగీశ్వర విశ్ణేశ్వరా ప్రమధ గణంబులును—రంభ మేనక
ఊర్వశి, పుంజికన్తల, హరిణాదులైన యపురసలును—గరుడ గంధ
ర్వాదియోని శేదంబులు బలసి సేవించి—బహువిధ వివేదం
బుల ప్రొద్దుపుచ్చుచు ప్రసంగ వశంబున—మర్త్యలోకంబు
నప్పటప్పటికి—ప్రశంసించుచు—చంద్రవర్మ యను రాజన్య
చరిత్రంబు నుగ్గడించునెడ .... అట్టి సమయంబున కట్టె
దుట నున్న శంభుమోమత్తై చూచి—యిట్టి పూర్వచరిత్ర లెట్టి
వనుచు, పాపన పుణ్యశీలుడగు ప్రాప్త చరిత్రుని చంద్ర
వర్మను కోవిదుండని బల్కితిరి కోరిక నా క. య దెబ్బడని
శర్వుని—శర్వాణి యడుగగా నీ కథ జెప్పినాడుట—ఇందులకు
మూలము 'స్కాంద పురాణములు' 'సమర్పించుటగా నా
యొనర్చుం బూనిన స్కాంద పురాణంబు నుమామహేశ్వర సంచా

దంబునందు చంద్రవర్మ చరిత్రంబును పురాణంబునకు కథా
క్రమంబెట్టి దనిన" — ఈకవి పరమత సహనము గల శ్రీవైష్ణవు
డని తెలియుచున్నది. ఇందులకు కావ్యాంతర్భాగమున గనేకోదా
హరణున్నది. ఈ కావ్యరచనకై "యొక్క పుభదినంబున—
నాలవయాయమున—'సాక్షాత్కారము లోచి దాశరథి ప్రాంచ
ల్లెల 'గాన్పించ' నట్లేవుని భయ సంభ్రమాశ్చర్యముం బొందియుం
—దాక్షిణ్యముతో పెక్కు మ్రొక్కులిడగా, 'వచ్చా ! సునముగ
నీవు చేసెడు కృతి, నెవరుగ యా రామతీర్థ స్మహరి కొనగను,
సాహసమొప్పు సేయబూను కబ్బమ్ము తృదిష్టసిద్ధిగ నిలుందన
తోడుద, టిప్పుటానం నియు స్పృహింపజేర్చునకు నీడకు కోర్కె,
లోడనని శ్రీరామచేపుండు తెల్పి యేగిన—ప్రమోదాయత్తముం
జెంది యా వృత్తాంతమును ఉమ్మకాలంబున లేచి కాల్య కరణీ
యంబులు తిర్చి పరిశుద్ధంచైన మదీయ్య గ్రామంబగు—
అల్లూరను పుణ్య గ్రామంబున దేదీప్యమానుండై ప్రవేశించు
నర్పావతారుండగు శ్రీ జనార్దనుని సందర్శించి—ఓష్టు జనం
బులు—మత్స్యపాపియును—సుకవులు విని మోదంబుగా
బలికిన—వారి యనుగ్రహము వహి—శ్రీరాముల మనంబున
నిల్చుకొని—రామతీర్థస్థ స్మహరిం గొనియాడి — చంద్రవర్మ
చరిత్రంబునకుచక్రమించెద' నని శ్రీకారము జాట్టినాడుట యీ
కవిలోక భాస్కరుండు. సామాన్యముగ తిక్కన మనీషినుండి
ప్రారంభమయిన నీ స్వప్నపుత్తాంతము పందొమ్మిదవ శతా
బ్దిపు పూర్వ భాగము వరకు వచ్చినది. తరువాత నేలనో
ఆ దేవతలు స్వప్నమున కనుపడకుండ 'సమ్మె' చేసిన
ట్లున్నారు. అందుననే నిరుపదవ శతాబ్దిపు కవులను స్వప్న
మున కనుపడి కావ్యములు వ్రాసి యంతము రిమ్మని కోర్కె
టలు మానినారు. ఈ శతాబ్దిమున కనుపడు దేవతలు నాయక
వృన్యలైన రాజకీయ నాయకులే కద ! వీరు ప్రత్యక్షముగ
గనుపడుచుండిరి కదాయని కాబోలు నా వృత్తాంతముల పరిత్య
జించి యుందురు కవులు. ఈ స్వప్నములు కల్గెలని, కవటము
లని యనలేము. ఎందరో మహానుభావు లుందురుగదా !

కావ్యసరిశోధన: రచనా విశేషములు

ఈ ప్రబంధ తొలి యాశ్వాసమున నగవర్ణన బ్రాహ్మణ
క్షత్రియ వైశ్య వర్ణనలు—పుష్పలాటలు—ఇత్యాదులేఁగాక
శంద్రసేన మహిపతి అమోఘిల యాత్రకు వెళ్లుటలో వర్ణిత
వర్ణనలు మున్నగు కావ్యశిల్పణములలో కొన్ని చక్కగ సంగ్ర
హముగ పాంకముగ 'సంస్కృతాంధ్ర కవితా నిర్వాహక'
త్వముతో—"చాతురీధురీణత"తో దిద్ది తీర్చినాడు. ఈ వర్ణన
లన్నియు నూతనత్వముతో గనుపడుచున్నవే గాని—పాత వర్ణన
లను కొత్త మూసలో పోయలేదు. 'కల్పిత కల్పవల్లి కాహళన'
ము యధార్థముగా గనుపడుచున్నది

తిరుమల బుక్కపట్టణం శ్రీ నరసింహాచార్యకవి

మరియ్యాశ్వానమున చంద్రవర్మ జననము, యావదాజ్య పల్నాథిషేకము మున్నగు విషయములతో వివాహ యత్నము—కన్యావరణము వరకు వచ్చి చర్మ, శరద్రుతువుల వర్ణనలతో ప్రబంధ లక్షణములన్నియు సమయానుసారముగ జాచిత్యం బనుసరించి లుభవచ్చు వర్ణనలో కావ్యమున కాక వెలుగును, జీవమును, లుభాస్ఫుర్తియు గలగించి 'మంగళాధ్యక్షి' యర్చ వాక్యము సార్థక పరిపూర్ణము.

తృతీయాశ్వానము చంద్రవర్మ తన క్షురతేజ మెం ర్చగా మృగయా నిరోధించి వర్షకారణ్య ప్రాంతము లన్నియు పరిభ్రమించి కర్ణ వరహ శాల్వాల్లా దృశ్యక మృగ ముల వదించి యుసి సాలసి శాలిమోత్రుని సందర్శించి యనే ధర్మముల నోగి యారని యానతి గృహగతుల దగుట - మున్నగు వివిధ విషయములతో సన్నుత న్నది. ఈ తృతీయాశ్వానముననే అశ్రమమున కళింగరాజు దుహితయుని 'పూర్వ తింకను' గాంధర్వముగ వివాహ ముండుటయును.

తురీయాశ్వానమున అశ్వరూపుడై—పరిమిత పరి వారముతో విహారముగ నొక పర్వతారణ్య ప్రాంతమునకు వెళ్ళగా నలు నొక రక్కసుల కీలని హయము సమహరించుచే గాక వీ రిరువురకు మహారణము సంభవించినది. ఇంక నీరతితో పోరలేక విసుపుబెరిగిన రాక్షసుడు వాడి యమ్ము రొమ్మున గ్రుచ్చి చంద్రవర్మ యనువులం బాడెను. ఈ పుర్తాంతము పరి జనుల మూలమునం దెలిసె—పూర్వ తింక—తల్పచేకమున కేగి తన దుర్భర దౌర్భాగ్యములకు పని పని సహగమ నాయత్తచిత్తయై యుండు తో—అరాహితీ—తల్పయర్చ మును విరమించె—గారి ప్రార్థనయు చేయ నీ భర్త పునరుజ్జీవుడు కాగలడని ఇట్లు బలికెను :

నీవు పతివ్రతామణివి—నీ ప్రియనాథుడు—భర్మవర్తనం దేవిధిలో ప్రమాద మిటు యేర్పవకూడెను యైన నేమియుం కోవిదులెన్న భావమున—గొబ్బన గొరిని వేడుకొన్ననం భావింపకాను కోరిక, శుభం బొడగూడును వేడ్క భామిసి.

యని చెప్పిన నా తరుణి యట్లు చేయగా 'నాతడు నిర్దురజెంది లేచినటు' లేచినాడు. ఇరువు రశ్వరూపురై వచ్చుచుండఁ మగ్ధేమార్గమున నా పాలను పంపిపోరు వెను చగినాడు. అంత కేట డాతని చేతి యూర్మిక క్రింద పడెనై ఆతడు తీసికొను సమయమున నా రక్కసుని ప్రక్కలించి దేవీయత్తుండై గృహగతుల డైనాడు. ఇటు తల్పరండు లీ పుర్తాంతముం దెలిసి పుత్రుని పుర్తాంతము విని వగంబొగులుమండిరి. అగతులయ్యరిని పరిచారకుడు దెప్పగా వివిధ వాద్యములతో, సమంత్ర పారజనయుక్తంబుగా హర్షపులకిగ్రాతులై

తోడ్పొనివచ్చి వివాహము యథాశాస్త్రముగ చేసిరి. అతడు చతుర్విధ పురుషార్థములను చక్కగ పోషించి—సుఖముండె నంత వరకు మాత్రమే కలదు.—ఈ కావ్యమునకు—జీవము మూడు నాల్గొశ్వానములు. ఆయా గాంధర్వము సమసరించి రస సోషణము, భావసోషణము జేసినాడు. శృంగార పీఠ కరుణాద్భుత హాస్యరసములు హృద్యముగ పరిసోషింపబడినవి. రాక్షస యుద్ధ మున భీభత్సమును వర్ణింపబడినవి. చంద్రవర్మయందు "మహాసత్వాతి గంభీర కృపావాన్ అవికత్తనః" అన్న మహావీర లక్షణము చక్కగ సమస్తయు పరచాచినాడు. కవిలో నొక యుత్కృష్టత గోచరించుచున్నది. నాల్గొశ్వానముల ప్రబంధ మయ్యెను—కళింగమున మూత్రము కావ్యాంతము వరకు నడిపించుటే గాక—కూంకషవలె వరువిడును. ఈ లక్షణ మున పింగళికవికి సహాధ్యయుడే యవతలయును. వర్ణన లును పదరీతము గాక 'సీతా సర్పాంగముందరి' యన్న వాక్యము వలె రెండు, మూడు సద్యములలో నవతలి ఘట్టమునకుఁ జేరుచు. ఆ నిషయమున నిరండు సిద్ధపాస్తుడు. పై సిద్ధాంతము ననుసరించియే కావోలు నొక చక్కని శబ్దము దొల దొలనే 'మల్లినాథుని' వలె జేసినాడు.

సాహసమొప్పు నే నెల్లడు—శబ్ద నిగుంఘన విస్ఫురద్రసా మోహన చాతురీ మృదు ప్ర—మోద సులక్షణ గాడిభావ సం దోహ వికుల్ప పూర్వకద దూర్వహ కల్పిత కల్పవల్లికా దోహక సర్వసంపద మృదూకులం జేసెద కావ్య మెన్నగాన్. ఈ సద్యమందలి ప్రతి పదమును, కావ్యము నాపాద చూడ ముగ చదివినపుడు సత్యోక్తి యనియే తోచును. ఇంతటి యుత్తమ కవిని కావ్యమును గని ఎవరో సమకాలినులు, యుదునుపోక కల్ల కనట లాడినట్లు తోచుచున్నది. అందు లకై 'కుకుమీషణ' కన్న మిన్నగ చేసిన నీ దూషణమును గాంచుడు:—

మాటలు చెప్పవచ్చు బహు - మాన్యతగా చదు వందవచ్చు—మై తేలులు జార నర్థము ప్రతీతిగఁ బెప్పగవచ్చు తప్పు....
....పాప బట్టవచ్చు జిగిదాలు చిచ్చునుధా విలాసముల్
మేటిగఁ జించ సత్కృతులు మేచ్చున డెప్ప ప్రయాస
ధరుణిన్,

అని 'రాల్గరగంగ, నేగతి రచించిరేని సమకాలమువారలు మెచ్చరే గదా!' అని కదా చేమకూరి వేంకటకవి వాపోయినది. ఇది సప్త కాం రచయితల కెల్లరకు సుసభ్యతకనేద్యము. అందు నిరువదవ శతాబ్దమున నెల్లరు విమర్శకు 'తగుదుమమ్మా' యని ముంద్ర నకు నచ్చి మందమతులై మంచులగుచున్నారు. ఇది కలికాల ప్రభావం. "నక్కవిగా బుట్టుట దోషమని" పెద్ద లెందరో

పలికిరి. ఇక 'సంస్కృతాంధ్ర కవితా నిర్వాహక చాతురీ ధురీణ' యను బిరుదు మన్వర్థమే! ఈ లక్షణము కావ్యము మీద చక్కగ సరిపడును. 'సాహిత్య సరసాలంకారముల' కావ్య నిర్మాణ చాతురియు—సాంప్రదాయమం దభినివేశము కవికి వలసినంత యుండి కావ్యమునకు తుష్టిని పుష్టిని గలిగించుచున్నది.

ఇక పూర్వకపుట నుతించుటలో ద్రావిడస్థాయి ద్వారకులను, కవి మూలపురుషులను, శ్రీనాద మునీంద్రులను—యామునాచార్యాది, ఆచార్యులను యతి వేలముగ ప్రార్థించినాడు. ఈ యామున స్తోత్రము జదివినాడు:

ఘనుడై యామున దేశికుండు దిశలం గర్వాంధ పాషండ యర్జనులం వాదమునం జయించి ఘనకంసారాతి దుర్మాంత-సూచన గంభీర పటిష్ఠ దీపిత విశిష్టాద్వైత సన్మార్గ—నూతన పారస్వ మహాత్మ్యముం దిశల యోదంబందనిల్పెనీరహిన్.

ఈ పద్యమున యామునాచార్యుడు (ఎన్నుచిత్తుడు) పాండ్యభూపతి యాస్థానమున—ప్రతివక్తుల వోడించి—స్థారాయణ పరత్వమును నిర్ణయించిన వృత్తాంతము గోచరింపుచున్నది కదా! ఈ గాథనే రాయలు తన ఎన్నుచిత్తయ్య ధ్యనించుచున్నది కదా! ఈ గాథనే రాయలు తన ఎన్నుచిత్తయ్య మున పరగుణ పరమాణువును పర్యతముగా వేసి పర్థించినది. ఇంక సాంప్రదాయ మర్మములనే కాక నాయా స్థలముల నుండు ఆచారములను సాంఘిక ధర్మములను గూడా చక్కగ చూపించినాడు.

ఇంద్రసేనుడు నీతిమంతుడగు మంత్రి ప్రేరేతుడై—అహోబిలపతిని సంబరిసించుపాటె తరలి స్వామిని సేవించుటకుం బూర్వము—

పన్నిద్దర నాశ్వాసుల నెన్నికతో గాంచి మ్రొక్కినెనకంగ, సవీ పొన్నతుడగు హనుమంతుని సన్నతి గాంచి స్వామిసన్నిధికి జనెన్.

ఇంకొక యుష్టాచ్ఛాదరముం దెలియుచున్నది. స్వామి చర్యమునకుం బూర్వము భగవద్భాగవతాచార్యులను దివ్యనారాయణ సేవించి 'సీరియ తిరుకరి' ని సేవించియే స్వామిని సేవించవలయుననె నయమము తెలిపిరి యయ్యెడిది. ఈలాటి సూచనములు—ద్రావిడ దేశమందు కలవు. ఘటికాళం, శ్రీ కాంచీ, శ్రీక్షేత్రముల తొలుత రాయార్లను సేవించియే—స్వామిని సంబర్థింపవలయును. అటులనే నీ క్షేత్రమున నీ యాచార ముండి యుండును.

ఈరీతి కావ్యరంధ్రము చిత్ర మూతనమార్గ మున్నేసింది. ఈ యున్నేషణకు ఆముక్తమూర్తద కారుడు నాందీ ప్రస్తావన మాచరించినాడు. అదుపరి యే యితర కవియు వర్ణించి

నట్లు తోచదు. అది ఎన్ను పంచాయుధములను, అనంతము. హనుమంతుని ప్రార్థించుట : ఇతనికి చిత్ర కవిత్వము. గూడా గొట్టిన పిండియే. చక్రబంధ చిత్రకందము :—

అమలాచిత్ర మునిమానస సమ నిలసిరి అతతవర్తి పంచక్రమణ కమలాత్మక సత్కమలా కమలోజ్వలం పాస్త పిండి కత్తుతి నిమలా.

ఈ చక్రబంధము - సారిణాచార్యుల, మహాచార్యుల యాదులలో శౌర్యాలం, సులేభములలో ముండి కవి నామము తెలియు ముందెడిది. కానీ యీ చరియబద్ధ ముతయేను. కంచముననే చక్రబంధమును వ్రాసినాడు. అది మా కందమై మధుర భావ సమంచితమై తెలియుచున్నది. ఆచార్యులను ఎదున పించి కలము సమనగల పెద్దవల యూతన కున్నది. కాని కావ్య మంతయు చాలవరకు వైచర్య పాంచాల రీతులతో మొదటి ముండి—తూది వరకు—సూక్ష్మార్థము ముడిచి తయ్యా సాకు మూర్ఖముతో—అరమ రమణీయముగ నిర్వహించగల నెర్పు గలదు. ఇట్లు పండితులనే గాక—సామయులు కూడా చదివే పోషణవి ఘట్టములలో 'విహ' యునిసించగల కత్తి ప్రతి పత్తములందును కాంచవించుచుండును.

నింత మన్నికై పాపమైరి నితని సత్తెలుకై లంక నును మోచును :

విద్యుత్తు మధ్య సేవీ చవి దీధితిన్ జెగవొందెనంచు యో బుచ్చుచు దేభకుండలి నిరోధి వరాహ సువాహ విద్విష ప్రాజ్ఞునిల్లన్న బాల్కలను సొల్పు చలిర్నగవచ్చె మాడుగా ప్రాజ్ఞుని సూర్యులంబు మెరిగి చల్పిడినేగ గడంగె సత్తెరిన్. (అ-3)

'చల్పనా విల్లగ' అని 'యన్ని శ్లేఠ' కల్పనా చమత్కారాలి బాధ్యా బాధ్యము :—

ఇదియిం బొచ్చు సుకంబు వ్యోమ విహినం బడేరగా నెల్లి—చా ప్తపగేంద్ర స్పృధునూయ కేగని యత్యాసక్తి చెన్నించి, సయ్యున నేతందె కలీంద్ర భృంధముల నం యెంతేనియుంజీకులతో మున్నె దిశ్శుఖ సుకంబులను నిస్సాపిల్యతం బర్చున్. (అ-3)

అన్ని బుద్ధిగానా మెంత ప్తరము—సుఖర్థము గావించెనో చమించు:

గోపాత్య గురుప్రదోహము స్త్రీ చాత్యయుఁ పయం బయం—నిచ్చియు అగతిం

గోపాత్య గురుప్రదోహము స్త్రీహత్యయు జేసితిపు—చెంగుడు: అంద్రా.

కావ్య ప్రాచీనము

ఈ కావ్యమందలి రచనా శైలిగరిం గాంచిన ముమూస మున్నూరు నన్నూరు వత్సరముల నాటిదై యుండుననుట

తిరుమల బుక్కపట్టణం శ్రీ నరసింహాచార్యకవి

కావంతయు సుందియములేదు. ఇంతకుఁ బూర్వము నేను జూచిన తాళపత్ర గ్రంథములలో నుండు రచన లన్నియు నిదే శ్రియు నుండినవి. శాసనములందు వలె వద్యాదిలో గాని— 'వాదిలో గాని—'పు' 'య' కారము లెన్నియో గలవు. పాదాంత యున 'గను' మోయునూ, ప్రతిస్తానము సుసప్తరము, పైగ 'ప్యం' యును సమయమున 'జడ్డ' సుపయోగించుట. నం నలగిరిక, ఇత్యాదు లసంఖ్యాకములు గలవు. ఇది వచనమందే గాక—నద్యములందు కోకోల్లలు.

అంగ్లరు గోల్లరంబులు పుంగ్లరుం బొప్పుచుండు—చోద్యము
నది, సా

స్త్రోగ్లంబుగ నుండుములిది ముంగ్లనయుం దాను ద్వార
మవ్వలికి జనెం.

జాతయములును సామెతలు లక్షాంతరవ్యాసములు ప్రణీతిప్రచ్చికొని
బుల్లు పొంకముగ పొందునరచినాడు.

ఈ కవి ద్యోక్తిత్యము—కావ్యమునంగన, ప్రాచీనాచార్యుల
సాగరములు మధించిన సుంధరానగ మపుటచే కథలు ఆ సాంప్ర
దాయ పరిభాష లెన్నిటిలో కావ్యంబున బోసినాడు—

(1) భావ్యకారులు, (2) ఆశ్చర్యులు, (3) సన్నిధి, (4)
దైత్యులు, (5) ఇత్యంబో, (6) ఉత్పదర్, (7) పీంగలి, (8)
అరుం దేయులు, (9) సాయంబులు, (10) కైంకర్యము.

కవి : కవిత్వము

ఈ కవి యొక్క—సర్వంక, సాహిత్య సాహిత్య ఘరి
లునుగ—వేరొకట—శ్రీ లలిషాద్వైత సిద్ధాంత మతాది
హరిగ—మరియొకట శాస్త్ర విద్యాసహజ్యజ్ఞులుగా కను
బడుటచే గాక, అయో శిష్యులుములు రసనాంతలమున
భావ్యము చేయుటయ్య రోచును. తదంతో—అంతరే సంగన్
లపుడి—దానిలోనే రెలుగుల బుల్లు మూర్ఖ మూర్ఖ రుచులు,
లక్కరి కక్కడనే మోసంబంధ ప్రాధిమ—అంతలో నవకని
లాల్పములు గలిగి సకల రసములతో భక్తిరసమును గలిపికొని—
అయో తద్యములలో ప్రపత్తి మార్గమును జూపుచు లేఖిని
గినున గాంభీర్యముతో, వీరుతీయములలో—శ్రావ్య సాకుమా
ర్యాది గుణముల శ్రోగోనర్చికొనుచు నడపించును. అక్కడక్కడ
పూర్వాచార్యకృత పాశురముల భావములు వాయామాత్రముగ
గమనపడుచున్నవి. ఆంధ్రకవి ప్రణీతకృతి సార సుధారస సంప
న్నాధురీ వేషము లెన్నియో దృగ్గోచర మవుచున్నవి. అఖిల
ప్రబంధార్థ బోధనా సమర్థ సంస్కృతాంధ్రభాషా కవితా
నిర్వాహ చాతురీ ధురీణుడైన యీ నరసింహాచార్య కవి
రత్నము—భగవద్భక్తి ప్రేరితమైన చంద్రవర్మ చరిత్రను
రచించి తన వంశమును, తన భాషను తరింపజేసి కీర్తి
గాంచినాడు. ఇంతటి రసవత్తర ప్రబంధము ముద్రణకాక—
పైన నెవరికిఁ దెలియని మారుమూల కుగ్రామమున నొక

సంపన్నుని యింటి యటకపై పాగమారుచున్నదన నెంతటి
దౌర్భాగ్యమో యాలోచింపుడు. ఇప్పటికైనను ఆంధ్ర
సాహిత్య అకాడమీవా రిట్టి రాశపత్ర గ్రంథముల సేకరించి
వాటికి కనీసము పుత్రిక లైనను సృష్టింపజేయుట కర్త
వ్యమే కాదు, ఛర్యమని నా ప్రార్థన. వారీ గ్రంథ ప్రతిని
బహుశాదరముతో నొనగిన—సరసహృదయులు, సాహిత్యాభి
మానులు, రామాయణ శతక కర్తలు, కనిగిరి తాలూకా నాగ
రెడ్డివల్లె వాస్తవ్యులు, బ్రహ్మశ్రీ తూటవల్లి వేంకట
సుబ్బయ్యగారికి కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచు
ఈ కవి యొనర్చిన 'పంచాయధ స్త్రోతము'తో నీ వ్యాసము
నకు భరణపాక్యమును బలుకుచున్నాను. విజ్ఞలోకమునకు నా యథా
భక్తి పరిశీలించి నాల్గు వాక్యములు వ్రాసి లోకమున కీ గ్రంథ
మును కవిని పరిచయ మొనర్చినాడ—గుణములు గ్రహించి
చోద్యములు వ్యజింపవలసిందిగా కోరుచు ఇందు తెలిసిన వివర
ములు తెలియజేయ నినియాంజలితో ప్రార్థించుచున్నాడను.

'పంచాయధము' శ్రీ శ్రీ

1. ములభ్యాన నారర సవంధ పృథ్వామనీ. గర్భు
ప్రయంత్యస్యడ మధ్ర పిత్రుణా దీ—ప్రాపాదియంబోధ కా
ప్రటి దిక్కరి రమేశ దివ్య ముఖబంధ వ్యాసనానంద ప
స్యులు గారెట్లు సెరు 'అంఖుతి' సంపూర్ణాధులం ప్రోపుంబం.
2. వారి ధైత్యయుల సుహరింబ రమ—మంబోయవారెల్ల ఖీ
కరులై గాత్రము చించిపోవ, సలువంగదంచు భీతిల్ల—పెం
వరతున్ "లెబదాన్ద యుగ్మమున నొయ్యం వాలమోరంబుననో
కరముంబుం చెనంగ చెప్పలట 'చక్రస్వామి' ప్రార్థించెదన్.
3. కొప్పులు రెండు, కానొకటి కోమలంబులు మొప్పియుండు—య
ల్లప్పుడు మార్గ లోకమరంజెలి, చిత్ర మటంచు బల్క సం
హృద్యున—కొరి మూపున స్రవసాల తాకృతి బోలె వేడ్క చె
ల్వ పులిలంగసారె కడు నొప్పెడు 'శార్దూమ' మమ్ము
ప్రోపుతన్.
4. కమలినరీలి కంకణ వికాసము గల్గియు స్వప్నరంబుచె
న్నమరులు, పెక్కురీలి సుమనాధిక పంక్తులఁ బొల్పి సుందరీ
క్రమముగ నూపురంబుల ప్రకాశము జెంది ప్రసిద్ధి గాంచు సీ
త్యమల కడిందికొరి "గద" నర్మలి నన్ను గృతార్థు జేయుతన్.
5. సరళింపై పలుగ్రమ్ము రాక్షసచమూ సంఘాడ్వటానల్ప వి
స్ఫుర బాణార్పి, నభంబు బ్రాకుటయు సంపూర్ణ దృఢం
వారి, దు
స్తర కౌర్యంబు లడంచి మించి గత కృతాయత్త సోత్కర్ష, భా
మరతం జెన్నగు 'నందకం' బలఘుతాస్పూర్తిచ్చిరంజేయుతం.

చేదనాశకలము

*

శ్రీ కొండయ్యది శ్రీరామచంద్రమూర్తి

చెన్ను వరిగెను ప్రజాస్వామ్య శాశ్వత సుంకరీ వదన
కమాము, పద్మమాప్రి నెత్తెమ్మకు పదిపోయిన నాల్గు
పదాలు పసంతాలు ధర్మ ధాన్యమని జూచి—

చీకటికి రెక్కలు మిలరెను, శాంతిచేనక గుండె బడరెను; మహి
మమతా సమతా సనతా మాంసనతా మన మహిమూర్తి
మనకు మిగులకుడుట జూచి, యువలోవా నిర్వేసింపెను,
పైతాసుకే బాటు మిగిలెను—

విభేదాలు అనుచు భేదాలి, కార్యకర్తలు అడ్డు తొలగించి,
పైరరిగేకి పాపము మంచుకం స్థంభాలపై చేసి, ముప్పికి
రేటి రోజుకు మార్గం నువరించేసిన దెచ్చు రెండు ముగ్గు
విడ్డ పుడిమికై తన రక్తమిచ్చెను; ఇలా తన పూర్వ సుఖవ
సకలి వేసెను—

ఆపురాణమగు భాగవత్ పక్షి ఆంజనామా రంగులు దాల్చినా
తన నమ్మోహన రాగనుశను బద్ధింపక; క్షూణ జనతా
హృద హాసిన బడబాసలు ముప్పొంగిన; మంచుచులు గుండెపై
పంటలు చేగిన శుభియలోన శత్రురంగుల పరీత భూ
నాలకు రియో పడమూ పశ్వస్వారము కనుమింపడు, సజ్జనులు
విక వడింపదు—

ఎల్లు లెనగెన వికారి పనము; పతనానికి మరొకచేరి, నానని
కనకు మాయవేరి; స్వాధ్యాయ గిళ్ళమగ్న, భయము పుయూలు
చీక్కునడి, ఆకర్షణ విఖ్యాతమై నుండి అనుభవా అగాధా .
ల్లోపడి పసిపోయే సామాన్యునికి పగన, పశువుల రక్తదానం
తెలిసిరాదు—వయగల మరో క్రీస్తు ధరించేను మనికాలు
మితలోన కానరాదు !

శ్రీ మ తి రా ధ మ్మ

శ్రీ ఆది విష్ణు

రాధమ్మ అభిమానం పూర్తిగా దెబ్బతిన్నది !

సువిద్యుత్తు ఆం లేని మాటలంటుంటే వారు కాబట్టి సహించి ఊరుకున్నారు. అదే మరొకప్పుడయితే శ్రేష్టి అహంకారానికీ, అతని తొందరపాటుకీ తగిన బుద్ధి చెప్పి ఉండేవారు.

మంచితనమూ, సహనమూ వారిలో మూర్ఖభవించాయి గనక, సొమ్ములు గనక బ్రతికిపోయాడు శ్రేష్టి.

తన సిద్ధి గానీ—అలోచించి చూస్తే శ్రేష్టివల్ల నేర మేమీ కనుపించదు. డబ్బు ఇవ్వసంపించాడు, అప్పిచ్చినవాడికి లోకునే గదా ! అనుకున్న వాయిదాకి అన్ను చిరకవాలే అవతరి వాళ్ళు నోరు మూసుకుక్కార్చడానికి అదేమైనా ధర్మం చేసిన సైకనా ? కాదుగదా ! అతనూ వెనుబోడ్డి నంకి దించినదే నాయో.

ఎవరనుకుని ఏం లాభం ? మాటవడవలసిన రోజొచ్చింది గనక మాటకడ్డారు.

రాధమ్మకి భర్తమీద జాలి కరిగింది !

సమస్య లన్నింటినీ ఆయన గుప్పెట్లో దాచిపెట్టు కున్నారు. సంతకాన్ని గుట్టుగా పొగించేడు. ఇంట్లో ఏకాకా గూడా 'ఇది రేచే' కదానికి రావివ్వరే వాయన ! బాబు చదువూ, సామగ్రి పెట్టి, రాజు ఓ. పి. అతని పెళ్ళి— ఇవన్నీ అదుం చొక్కరి చేతిమీదుగానే అరిగాయి. ఎలా అరి గాయి ?

తలుచుకుంటూంటే రాధమ్మకి శయంగా ఉంది. అందుకే వారంటే రాధమ్మకి జాలి, వింజనం గారవమున్నా !

దినరి పీనాటికి వారు శ్రేష్టికి చురక నయ్యారు.

రాధమ్మ కళ్ళలో నీళ్లు నిలిచాయి !

"ఇదిగో నిన్నే ! నా పెన్నేపైందో కనిపించడం లేదోయ్ ?" రాఘవరావు భార్యని పిలిచేడు.

ఆయ నప్పుడే శ్రేష్టి మాటలు మరిచిపోయారు కాబోలు !

"వాడు .... బాబు పట్టుకుపోయేడేమో—రాత్రి అడిగేడు కూడాను .... నిన్నే ఒకమాటిలా రావోయ్ !"

రాధమ్మ అతని గదిలోకి వెళ్ళింది.

"రాత్రేమయ్యందో తెలుసా ? వాడి పెన్ను పోగొట్టు కున్నాడు కాబోలు—ఒకనూలు మీ పెన్నిస్తారా !" అని అడి గేడు బాబు. లేదు పిమ్మని కనురుకున్నాడు. ఇది అదను కాదనుకున్నాడో యేమో—ఉదయం పొట్టేసి ఉంటాడు. ఇది వాడి వనే."

"అనవసరంగా వాడి నెండు కనుమానిస్తున్నారా ! ఎక్కడ పెట్టారో జాగ్రత్తగా వెదికి చూడండి" అన్నది రాధమ్మ.

"రెండు రోజుల క్రితం వాళ్ళ రాజు బాబాయిని పెన్ను కొనిపెట్టమని అడిగేడుట గూడాను"—ఈ అనుమానాన్ని బలపరుచుకుంటే అన్నాడు రాఘవరావు.

రాజుపేరు వినిగానే రాధమ్మకి కోపం వచ్చింది.

"అతని ఖర్చులు అతనికే వాలవుగానీ ఏడికో పెన్ను గూడా కొనిస్తాడా ఖర్చు."

"హా .... సరే .... ముందు నా పెన్నేమయ్యందో ..." రాఘవరావు మాట పూర్తికాలేదు. లక్ష్మీ గుమ్మం దగ్గర నించుంది. అమె చేతిలో పెన్నూ ఉంది.

"సర్పరే—నీదగ్గ రున్నదా !" అన్నాడు రాఘవరావు నవ్వుతో.

"ఉత్తరం రాద్దామని—మీ పేలిల్మీద పెన్నుంటే తీశాను." అన్నది లక్ష్మి.

"చూశావుగా లక్ష్మీ, మీ బావగారి హంగామా ! ఏమీ తెలుసుకోకుండానే బాయిని తిట్టేశారు."

"ఏమిటోయ్ నీ బాబాయి ! వాడికి పెన్నులో అమరం గనక, బాడేమైనా తీశాడేమో అన్నాను. ఇది తప్పు. నువ్వు చెప్పమ్మా !"

లక్ష్మీ ఏమీ మాటాడలేదు. పెన్నిచ్చి వెళ్ళిపోయింది.

కోటు తొడుక్కొంటూ భార్యతో అన్నాడు రాఘవ

రావు—

"ఏమిటోయ్ ! ఆసిల్ల ఆరాగున్నది ?"

".... .."

"రాజాగారు ఏమైనా అన్నాడా ? అవునవును. నేనూ గ్రహిస్తున్నాను. ఈమధ్య వాడు బాగా మారిపోయాడు. అసెల్ల గురించి ఏమీ వట్టింతుకోడంలేదు."

"షికార్లూ, సరదాల్లోలే అతని పరిచయం ఉంటుందా ?"

"చాలే ఊరుకో."

"ఒక విధంగా అతన్ని పాదుచేసింది మీరు. తల కెక్కించు క్యూర్చుంటే అతనికి ఇంటిబాధ్యతలేం తెలుస్తాయి ? ఉద్యోగం వచ్చి సంవత్సరమైనా ఒక్క రానీ ఇంట్లో యిచ్చిన పాపాన పోలేదు."

"మొదలెట్టావ్ డబ్బు గొడవ."

"ఆ శెట్టి—"

"రాధా!—" అతనికి కోపం వచ్చింది. "నీ కేమైనా మతి పోతోందా ? ఇలాంటి విషయాలు నాటి చెవిని నడ కూడదు. వాడు వట్టి అర్చకుడు. కాకి నలుపు, కాగితం తెలుపు అనుకునే బావతు. ఇవన్నీ వాడికి తెలుస్తే, మనసు పాడైపోయి పిచ్చాడిలా రోడ్లవెంట తిరుగుతాడు."

"పెళ్లయింది. తండ్రి కావోతున్నాడు. ఇంకెప్పటికంటే అతనికి బాధ్యత తెలిసేది ?"

"పోనీలే ! నే నున్నంతకాలమైనా వాడు నిశ్చింతగా బ్రతకనీ ! నీకు తెలిదు రాధా ! వాడు మా అమ్మకి ముద్దుల కొడుకు ! నల్ల .... ఇప్పు డివన్నీ ఎందుకూ ? ఆపుట్టు అసెల్లని ఒక కంట కనిపెట్టు. ఉత్తమసిగ్గి కూడా కాదు. అవతల వాళ్ల పెద్దవాళ్లు మనల్ని నమ్ముకున్నారు .... చూడూ—నే నోహమాటా చెప్తా విను. రాజాకి ఒక నలుపు కలుగుతేనే గానీ వాడికి బాధ్యతలు తెలివు. అంతవరకూ వా డివ్వమొచ్చినట్టు జరగనివ్వు. సరేనా ? మరి నే నొస్తాను, వేళయింది. సస్తా మరి." హడావిడిగా వెళ్లిపోయాడు రాఘవరావు. మళ్లా రాత్రికిగాని ఇంటిమొహం చూడదు. ఆయనకు విశ్రాంతి లేదు.

రాధమ్మ నిట్టూర్చింది.

ఇలాంటి మంచి మనుషులకి దేవు డెప్పుడూ సాయం చేస్తాడు. ఇంత మంచితనం అందరికీ ఉంటుందా ? రాధమ్మ తన అదృష్టానికి పొంగిపోని రోజు లేదు. కానీ—

రాధమ్మ వద్దనుకుంటూనే శెట్టిని లోలోన తిట్టు కుంది.

తన యింట్లో అడుగుపెట్టే నాటికి అత్తగారు మంచంమీద ఉన్నారు. రాజా, సావిత్రి చిన్నపిల్లలు. పెళ్లయిన

రెండేళ్లల వారు పుట్టాడు. అత్తగారు ఎప్పు మూశారు. అప్పు ట్టుంచీ భర్తకి బాధ్యతలు పెరిగేయి. ఆయన కాబట్టి పరి పోయింది. మరొకాళ్లయితే స్వార్థానికి లొంగి సావిత్రినీ, రాజానీ జ్వాలయం చేశారేమోనా.

సావిత్రికి పెళ్ల చేయడంతో ఆ పిల్లల జున్ను పెంచుకున్నట్టుయింది. రా. డి. ఎ. పానయ్యాడని తెలిడంతో రాధమ్మ ఉట్ట అబ్బిబ్బయింది. భర్తకి కొంత బాధ్యత తీరి నట్లు భావించింది. రాజాకి చక్కటి ఉద్యోగం ఉన్న ఊళ్లోనే దొరకడంలో ఆమె ఆనందం అనధులు దాటింది. అతని పెళ్లి రైధవంగా చేశారు.

చెట్టెంత తమ్ముడుంటే కూడా వారు శెట్టిరో నాలుగు పిల్లలు !

శెట్టి మూలలు మళ్లా తలపుకి రాగానే ఆమె మనసు కలలవెందింది. తెప్పరిల్లింది. గబగబా దోడ్లోకి వెళ్లింది. అక్కిలీ నీళ్లు రోదలుం చూచి అదిరిపడింది రాధమ్మ.

"అక్కిలీ ! ఇలా !"

కొంగులో వేతులు తుడుచుకుంటో అక్కిలీ వచ్చింది.

"నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాలి బతుకు పనులు చెయ్యివద్దని! మధ్యాహ్నం అక్కమ్మ వచ్చిన తర్వాత ఆ పనులన్నీ చూచు కుంటుందిలే !"

అక్కిలీ నూటాడుకుంటానే లోపలికొచ్చి కూర్చున్నది. దొడ్డు తలుపు గడియనేసే తానూ అక్కిలీ దగ్గర కొచ్చి ఆమె చక్కనే కూర్చున్నది.

"రాజా కొడుకుని ఎప్పుడు చూస్తామా అని మా అందరికీ లొందరగా ఉంది అక్కిలీ !"

అక్కిలీ మౌనంగా తల దించేసుకున్నది.

"ఆయన సంబూంటారు—వాళ్లింట్లో మొదటి కాన్పు మగపిల్లచేరు—"రాధమ్మ మెల్లిగా నవ్వుతూ అన్నది. అప్పటికి అక్కిలీ ఏమీ మాటాడకపోడంతో, ఆమె మొహంలోకి తిన్నగా చూచింది రాధమ్మ. తర్వాత ఆమె చేతిని తన చేతు లోకి దిసుకుంటూ—

"నువ్వు గనక అడపిల్లని కన్నానో—అన్నదమ్ము రిద్దరి మొహాలూ నాడిపోతాయి. మా సావిత్రికి అందమైన కోడలు మాత్రం చక్కుతుంది. వాళ్ల చెల్లెల్ ఆశ వీరు స్తానో, అన్నదమ్ముల కోరికనే భాయ పరుస్తానో చక్కమాట చెప్పు. వినాలని ఉంది."

అప్పటికి అక్కిలీరో మౌనం కనుపించలేదు. రాధమ్మ కొంచెం కలతచెందింది. దగ్గరసా ఇరిగి అడిగింది—

"ఈమధ్య నువ్వెలా ఉంటున్నావు."

శ్రీ మ తి రా థ మ్మ

".... ...."

"నీమి దామకోవద్దు."

".... ...."

"రాజా, నిన్నేమైనా అన్నావా ? తెచ్చు నాతో. అతన్ని కే కోర్టుదానా."

".... ...."

"ఏడాది క్రితం అలాంటి బాబులా నడుస్తుకునే కుర్రాడు ఇప్పుటికి స్నేహితులని, సరదానని ఉంటాయా? అ నూరుకోస్తే రాజులాటి మర్రనాళ్ళంటుంటారే."

"అదేం కాదక్కా !"

"నురింకేమిటమ్మా ! .... కుర్రాడా, అర్థమైంది ! అలా నురింటే ! పిచ్చిపిల్ల ! నునం అనవచ్చు. ప్రవ్వించిమీద మనం కారం అనబడమేమి కాదు. ఉండు—ఈ దావగర్లో చెప్పి న్ని ప్రయాణానికి ఏర్పాటు చేయిస్తాను. సరే, నువ్వు ఏరి నెక్కాతి. నీ నువ్వు దాగుంటుంటే రాజుకి నీమ్మ చేసుకోదానికి పిచ్చిపిల్లవాడు. తెలుసా. మరి నవ్వు."

"అక్కా !" లక్ష్మి కళ్ళల్లో నీళ్లు గిర్రున తిరిగింది.

రాధమ్మ గుమక్కుమంది. అలా గుండెతోట్ల ఛాయం నందిపోయింది. లక్ష్మి లం నిమిరుతో "ధయిసదకు లక్ష్మి ! నేమండరమూ ఉన్నాం. మీ రాజగారు రాజా నేమి అనరనేనని నమయియిస్తే అలా చెప్తుంటే నువ్వు చెప్పినట్టు చేయించ గలరు. మీ జరిగిందో చెప్పిమ్మా. నమ్మి ఖంగారు పెట్టరు."

లక్ష్మి చెప్పింది—

"అయిన రాజగారు ఏదయి చూపాడు చెప్పాడు. నుండు పిరేదైనా కోసిపెట్టారూ అని అయినంతే ఇప్పుడు నీ నుండాతే కావలిసి ఏదయి. అ ఉట్టరా యివ్వు. పిచ్చి పిచ్చి కోరికలు"— చాలైనా దెప్పలేక మొహాన్ని చేతుల్లో దాచుకుని ఏడ్చింది.

రాజానీ, అలాని కరుకు న్నభావాన్ని అనవ్వింతుకున్నది రాధమ్మ.

"నీమి తెలివక్కా ! అ మేళై మహానికి అయింది గుండెన్."

రాధమ్మ కాదమీద మండిపడింది.

"దబ్బు నిలా నీళ్ళలా ఖర్చుపెడితే ముందు తన నెండాలు ? నే మరన్ని వత్తిడి చేయడంతే ననేగా యీ చుబారా ! పాద్ము కేట్టిగారి—"

"నేనూ విన్నాను."

"కేట్టిగారి అప్పెలాగో తీరుస్తాము. కొంప తాకట్టు పెట్టో, నా నగలకొక్కా ఏలాగోలా అ అప్పు తీరుతుంది. కానీ .... ఈమనిషి మారేదా ? దాక్క ముచ్చటపడి తీర కొనిపెట్టమని

అయితే ఏర్పడిస్తానూ ? ఇలాగైతే రేపు పుట్టబోయే పిల్ల వాడి కోరిక తెలా తీరుస్తాడు ? ఇతన్న వాళ్ళ నాన్నగారూ ఇలాగే పెంచారా ? అదను రానీ—నిలబెట్టి అడుగుతాను."

"వద్దక్కా. నే చెప్పినట్టు తెలుస్తే యింకా మండిపడి నీరారు." అన్నది లక్ష్మి ధయంగా.

"మరెంతకాలమని నోరుమూడు క్యూర్సేమంటాన్ ? .... రాజ కెప్పుడు మర్నీ వస్తుందిరా ఖగవంతుడా ? తిరిగితే లక్ష్మి ! నువ్వు దాధుడకు. మీ రాజగారిలో చెప్పి దుహొందమిస్తానీ మీ తెలిస్తాను."

"వద్దక్కా నమ్మ. నవ్వులాగే ఉండునీవ్వు."

లక్ష్మి లేచి అలా గుండె తాళిపోయింది.

రాధమ్మ దాధుడ్యది. నెళ్ళయిన కొద్ది రోజులు ఇలాగేనా గడుస్తా ? అన్నవమ్మల మధ్య వాళ్ళ అభిప్రాయాలూ, అనరణాలూ పీటల దక్కిన భావాల మూలంతో ఉన్నా ముచ్చటపడి రాధమ్మ.

మధ్యాహ్నం నోడవరైతే అక్కల బాబు కలేటి నుంచి ఇచ్చాడు. పిచ్చి వాళ్ళ బాబాయి అలా కనిపిస్తే నెమ్మ గురించి దలా చెప్పేడు. అది పదిపేదల చూసాయి నెమ్మల. రాధా ప్త్యానుదేత రుచి కనిపించాయి.

రాధమ్మ పింకుకుండి. బాబు ముందే వాళ్ళ బాబాయి మీద మండిపడింది. వాడిది కేటించలేకపోయాడు. వాళ్ళమ్మ మూల తెడుకు నెండాడు. నానా కలేటికి కేట్టి అక్కాత రాధమ్మ అడ్డగి.

"చెప్పి నీవ్వుగారే నుండు నానామి నెవ్వరై తిండాను."

మధ్యాహ్నం అలా గుండెతోట్లా నమ్మ మూయడం రాధమ్మం అలవాటు. కానీ, ఆదోత అలా నెర్పవలేదు. నుండునిండా రాధా నిలవిశయేను. వారి భవిష్యత్తు గురించి ఆయెకు ఛయంగా ఉన్నది.

అకస్మాత్తుగా ఆమెతో ఆలోచన పెచ్చింది. నానాబా లక్ష్మి వర్గరకు వెళ్ళింది. గుమ్మం ముగ్ధే కూర్చుని లక్ష్మిని పిలిచింది. ఈవేళప్పుడు రాధమ్మ న్నిద మూనుకుని తనని కలనరంతో ఆక్రమ్యపడ్డది లక్ష్మి.

"రాజా మా అందరితో ఉంచబందన్నానూ, వాళ్ళన్నగరు అతనికి బాధ్యతలేమి అప్పగించకపోవడంతోనూ అతనిలా విచ్చల విడిగా ఖర్చు చేస్తున్నాడు. నిజమంటారా ?"

లక్ష్మి తలూపింది.

"నువ్వు నమ్మ అనార్తం చేసుకోవడం నీకో నలూ చెప్పాడు. చేస్తారా ?"

“.... ....”

“తప్పనిసరైతే—అతని బాగుకోసం మన మేదైనా సరే చేపిడితారని. ఇవ్వాలి మనం ఒక చిన్న నాటక చూడదాం.”

“నాటకమా !”

రాధమ్మ ఫకలన నవ్వేసింది—

“మరే. నిజంగా నాటకమే. రాజా యింట్లో రాజుడని చూచి, నువ్వు నేనూ రగాదా పెట్టుకుందాం.”

“తగాదానా ?” మరింత ఆశ్చర్యపోయింది లక్ష్మి.

“వేరింటి కాపురం కావాలనుకుంటే, అది అవకాశ వల్లనే వాతనవుతుంది. దీన్నే కొంచెం నీ సహాయం ఉన్నారం”

“అక్కా !”

మళ్లా నవ్వేసింది రాధమ్మ.

“పిచ్చిపిళ్ళా ! భయపడకు. రాజా బాగుపడాలంటే, అతనికి బాధ్యతలు తెలియాలంటే ఇది చాలా మంచి పద్ధతి.”

“నువ్వు చాలా చిత్రంగా మాటాడుతున్నా వక్కా ! వారికి నారై తెలుసుకోవాలే గాని ఇలా వేరుపడటాలూ నా బొధిలో ప్రాణముండగా జరుగకూడదు. నీలాటి దేవత నొదిలి దూరంగా బ్రతకడం నా చాలకారు.” అన్నది లక్ష్మి గార్లదికంగా.

రాధమ్మ కరిగిపోయింది. లక్ష్మిని హృదయానికి హత్తు కున్నది. ఆమెను బుజ్జగించింది. అక్కడనుంచి లేచి వచ్చేస్తూ అనుకుంది—

“ఇంతమంచి పిళ్ళనా రాజుకోసం చూరం చేసుకోవాలని నేను ఆలోచిస్తా !”

—మూడు గంటలకి కాఫీ తాగిన తర్వాత అప్పుడే వచ్చిన సావిత్రి ఉత్తరం చదివింది రాధమ్మ.

“ప్రియమైన అమ్మాజీ !

లోగడ నేను రాసిన ఉత్తరానికి జవాబు రాయనే లేదు. ఈ ఉత్తరానికైనా జవాబు వ్రాస్తానని తలుస్తాను. సంక్రాంతి వండుగకు మేము మీ రావుకి రావలయుననుకుంటున్నాము. కావున మీరు తగు జాగ్రత్తలు తీసుకొనగలరు.

పెద్దన్నయ్య ఆరోగ్యం ఎలా ఉన్నది ? మొన్ననాడు స్క్రీన్ లో లభ్యయ్య గురించి కలవరించానుట. దాంతో వారు యిప్పటికీ నన్ను గేళి చేస్తూనే ఉన్నారు. అన్నయ్య నెప్పుడు చూస్తానా అని తొందరగా ఉంది. ఆ వచ్చే సంక్రాంతి త్వరగా రాకూడదా ? చిన్నోదిన సంగతు లేమిటి ? అనిడ ఆరోగ్యం జాగ్రత్త అని చెప్పవలెను. రాజన్నయ్యకి మంచి చెడూ తెలియవు.

చిరంజీవి భాస్కరం యిప్పుడిప్పుడే అల్లరి చేస్తున్నాడు. తాత, అక్క అంటున్నాం. వాడిని అన్నయ్యలకు చూపించాలని తొందరగా ఉన్నది. బాబు చదువెలా ఉన్నది. వాడి సరిక్ష్ణలో సాస్తేలే మంచి బహుమానం యిస్తానని చెప్పవలెను. ఇంతే సంగతులు— సావిత్రి.

రాధమ్మ లక్ష్మితో అన్నది—

“ఈ ఉత్తరం చదువు. సావిత్రి ముసలెంత మంచిదో తెలుస్తుంది. నిజం లక్ష్మి—మగపిల్లల కంటే అడపిల్లలకే ముగ్ధులం ఎక్కువ.”

“అవుతే—సంక్రాంతికి అవిడగారి అల్లరి ఒక ప్రత్యేక తప్పమాట” అన్నది లక్ష్మి చిట్టగా నవ్వుతో.

రాధమ్మ కూడా నవ్వేసింది.

నువ్వు చూస్తావ్గా—వసపిట్టలా ఇరవైనాలుగంటలూ ఖలుచ్చు. ఆమె చేసిన వంకాయ కూర మొనలుకొని, వాళ్ళా యన చేయించిన నెక్కెను వరకూ చెప్పిందే చెపుతుంది. పసి పిల్లలా నన్నొదిలి క్షణమైనా ఉండలేదు. సావిత్రి కాదు. మొన మొన్నటి వరకూ రాజా అంతే—”

రాజు విషయం వచ్చేసరికి, క్షణం క్రితం లక్ష్మి కున్న ఉల్లాసం చప్పున చల్లారిపోయింది. ఇది గమనించి రాధమ్మ నొచ్చుకుంది.

—ఆరోజు రాత్రి ఎనిమిది గంటలకుగాని రాజా ఇంటికి రాలేదు. చైట సైకిలు దిగి ‘అమ్మాజీ’ అని పిలిచేడు. ఆ పిలుపుతో గుమ్మం వరకూ వెళ్లిన రాధమ్మ మళ్లా వెంటనే వెనక్కు తిరిగి గబగబా తన గదిలోకి వెళ్లిపోయింది. ఇది గమనించేడు రాఘవరావు. ఇప్పటివరకూ రాధమ్మ తనకి బోధించిన అమ్మని వైసం జ్ఞానకాని కొచ్చింది. కళ్ళజోడు తీసి మొహాన్న యింత కోసం పులుంకుని గుమ్మంవైపు చూసేడు. సైకిలు గోడ కానిస్తూ అన్నయ్య నుద్దేశించి—

“అమ్మాజీ ఏది ?” అని అడిగేడు.

“చాలా పెందరాశీ వచ్చావోయ్”—దెప్పి పొడిచేడు రాఘవరావు.

“ఇవ్వాలి ఆఫీసునని పాదావిడిగా ఉంది. అమ్మాజీ ఎక్కడ ?”

“నాకు తెలీ కదుగ్గులాను. అంతెక్కువ పని ఏడ్చిందేమిటా మీ ఆఫీసులో ?”

“లాస్ట్ పిక్ కదూ ! స్టేటుమెంటు డ్రాఫ్ట్ చేయ్యాల్సి వచ్చింది.”

తమ్ముడు చెప్పేదాంటే నిజం లేకపోలేదని సమాధాన పడ్డాడు, రాఘవరావు.

శ్రీ మ తి రా థ మ్మ

“అయినా నీ పద్ధతేం బాగోలేదురా అబ్బీ!” అన్నాడు నిష్కారంగా.

తేలిగ్గా నవ్వి నట్టు మొహంతో మార్పు తెచ్చుకున్నాడు రాజు.

“సరే. ముందు భోజనం చెయ్యి. ఇదిగో రాజు పచ్చాడోయ్!” అనేశాడు యథాలాపంగా. తర్వాతగాని గుర్తుకు రాలేదు. ఇంట్లో ఆడవాళ్ళు రాజుపైన సాగించ బోయే దండయాత్ర. వెంటనే మాట మార్చి—

“మీ వదిన నీమీద కారాలూ, మిరియాలూ నూరు తోంది.”

“ఎందుకనిట?”

“ఏమో. ఆవిడే అడుగు” ఆ విషయంలో తనకేమీ సంబంధం లేనట్టు మళ్ళా కళ్ళజోడు పెట్టేసుకుని సీరియస్ గా పేపరు చదివేస్తూన్నాడు రాఘవరావు.

మానులా సుంచుండిపోయాడు రాజు. తలుపువాలుగా నిలబడ్డ లక్ష్మి తన కంట పడ్డది.

“అమ్మాజీ!” మళ్ళా పిలిచేడు.

“ఏమిటా గావు కేకలూ? వింటూన్నవాళ్ళకి చెపు డొచ్చిందనుకున్నావా?” కోపంగానే అనేసింది రాధమ్మ గది సంచి బయటి కొస్తో.

రాజు కిది కొత్తనిపించింది.

“మరేంలేదు. నాకు ప్రమోషన్ వచ్చింది.” అనేశాడు గభాలున.

పేపరు చదువుతూన్న అన్నయ్యా, తలుపువాలున నిలబడ్డ లక్ష్మి, రాధమ్మా, బాబూ అందరి మొహాల్లోనూ ఆనందం మెరిసింది.

“నేనీ శుభవార్త చెప్పడానికొస్తే మీరేమొ ....” చిన్న బుచ్చుకుంటో అన్నాడు రాజు.

“అబ్బే! అదేం కాదురా! మీ వదినకి ....” అన్నయ్యేదో సర్ది చెప్పబోయాడు గానీ అంతలోనే రాధమ్మ అతని మాట కడ్డుపడింది.

“నే నాకటి చెప్తాను విను రాజు! నీకు ప్రమోషన్ వచ్చిందంటే మా అందరికీ సంతోషమే గానీ సువ్వు యీ యింటి విషయాలు పట్టించుకోడం లేదంటే బాధగా ఉంది. ఆలోచించే జ్ఞానం నీకుంది. మాతో చెప్పించుకోడం ఏమంత మంచిదికాదు. తర్వాత నీ యిష్టం..... అన్నట్లు ఈ శుభ సమయంలో మీ అవిడకి ఒక మంచి బహుమానం ఆపిల్ల కిష్టమైనది యివ్వు. లేదూ—సువ్వు పైకమిస్తే మీ అన్నగారితో చెప్పి నేనే ఎదోఒటి కొనిస్తాను. అర్థ

మయ్యుండా. సరే .... ముందు స్నానం చెయ్యి. వెళ్ళు” అన్నది రాధమ్మ.

అతను వెళ్ళిన తర్వాత భర్త నుద్దేశించి అన్నది.

“చూసేరా! అతని ప్రమోషన్ విషయంలో నాతో చెప్పడానికెంత యిద్దై పోయేదో!”

“అవునవును. నీ సమయస్ఫూర్తికి మెచ్చుకోవచ్చు. వాడికి రెండు వడ్డించనూ వడ్డించానూ, లక్ష్మిక్కావలసిన బహుమానమూ ఏర్పాటు చేశావు. అలా ఉండాలి. దక్షతంటే” భార్య తెలివికి మురిసిపోయేదు రాఘవరావు.

—భోజనాలు ముగిశాయి.

అప్పటిగ్గాని రాజు అసలు సంగతి చెప్పలేదు—

“పుట్టి పెరిగిన ఊరునీ, మిమ్మల్ని వదిలి దూరంగా వెళ్ళాలంటే నాకు దిగులుగా ఉంది అమ్మాజీ!”

రాధమ్మ ఉలిక్కిపడ్డది.

“ఏమిటా సువ్వునది?” రాఘవరావు ఖంగారుగా అడిగేడు.

“ప్రమోషన్ తోబాటు బదిలీ గూడా వచ్చింది. రాజు మండ్రి వేశారు.” రాజు దిగులుగా వెప్పేడు.

ఆ రాత్రంతా అన్నదమ్ము లిద్దరూ బ్రాన్స్ ఫర్ విషయమై మాటాడుకున్నారు. రాధమ్మ వాళ్ళ మాటల్లో కలుగజేసుకోలేదు. ఆమె నొచ్చుకున్నది. ఏనాడూ లేనిది, యీరోజు వేరింటి కాపురం గురించి లక్ష్మితో చెప్పింది. తథాస్తు దేవత లుంటా రన్నది నిజమేనేమో.

రాజు వెళ్ళిపోతాడు. ఇది రాధమ్మ భరించగలదా?

రాజు ఒక్కడే రాజమండ్రి వెళ్ళాడు. ఇల్లు కుదుర్చు కున్న తర్వాత లక్ష్మిని చీసుకెడతానని చెప్పేడు. అతను వెళ్ళ బోయేముందు, ఇంటి గుమ్మం దిగి రాధమ్మ వైపు ఓ క్షణంపాటు చూసేడు. ఏమనుకున్నాడో ఏమో మళ్ళా వెనక్కు తిరిగొచ్చి రాధమ్మ పాదాలకు నమస్కరించేడు. కళ్ళ నిండా సిళ్ళ నింపుకుని గాడ్గడికంగా అన్నాడు—

“నన్ను క్షమించు అమ్మాజీ! .... వెళ్ళిపోతాను.”

‘ఏమి తండ్రీ—!’

అతని వినయాన్ని, తనపట్ల అతనికి గల గౌరవ భావాన్ని తలుచుకుంటూంటే రాధమ్మకి ఆనందంగా ఉంది.

అత నెక్కిన రైలు ఈసరికి కదిలి ఉంటుందని అనుకోగానే దుఃఖమూ పెల్లుబుకుతోంది.

మమకారం పెంచుకోకూడదు. కూడదు. అన్నింటికీ అతీతంగా బ్రతకాలి. చిత్రమైన తన యీ నిశ్చయానికి

వెంటనే సిగ్గుపడింది. కళ్ళు, తునుముకుని లక్ష్మివైపు చూచింది. అపిల్ల, కిటికీ దగ్గర కూర్చుని వేవచెట్టు వేపు చూస్తోంది. రేపు యీ లక్ష్మిని తీసుకుపోతాడు రాజా. సావిత్రి రెండేళ్ళ క్రితమే వెళ్ళిపోయింది. ఇక మిగిలేది—తనూ, బాబూ, వారు. బాబు కాలేజీకి, వారు ఆఫీసుకి వెళ్ళాలి. ఇంత ఇంట్లోనూ బిక్కు బిక్కు మంటూ ఒకరై సాయంత్రం వరకూ గడపాలంటే తనపాలిటి శిక్ష!

—రాజాని రైలేక్కించి వా రొచ్చారు కాబోలు. వీటిలో ఎవరోన్ బిగ్గరగా మాటాడుతున్నారు. వెంటనే రాధమ్మ వీధిగుమ్మం దగ్గర కొచ్చి నిలబడ్డది. రాఘవరావు ఇంట్లోకొస్తా అన్నాడు—

“రాజా నా తమ్ముడు. లక్షకీ కోటికీ అలాటినాడు ఒక్క డుంటాడు. ఇదేమైనా గ్రహించావా నువ్వు. పైగా—వాడి గురించి నాకు ఫిర్యాదులు చేశావు. నాచేత గూడా వాడిని మాటనిపించావ్.” రాఘవరావు ధోరణికి రాధమ్మ ఆశ్చర్యపోయింది.

“ఏమైంది దిప్పుడు?” కుతూహలంతో అడిగింది.

“స్టేషన్లో రైలేక్కబోయేముందు అడిగేడు, ‘వదినకి నామీద కోప మెందుకొచ్చిందీ’ అని. నేను అన్ని విషయాలు చెప్పేను. వాడు బాధపడిపోతూ లేని నవ్వు మొహాన్న అంటిం చుకుని చెప్పేడు—ఈ ఏడాదిపాటూ ఇంట్లో ఉబ్బివ్వకపోడానికి కారణ మేమిటో తెలుసా?”

“.... ....”

“వాడికోచ్చే నీవాన్నే బేంకోతో వస్తున్నావ్.”

“దానిదేమా?” మరింత ఆశ్చర్యపోయింది రాధమ్మ.

“ఆ .... లక్షరలా చాచుచు. వెయ్యి రూపాయలు పోగుచేశాడు. ‘నీట్టి అప్పు నం రోజుల్లో పైసలు చేస్తే నన్నాడు. ఇప్పుడైనా వాడి బుద్ధి అర్థమయ్యిందా రాధా? వాడినా మనం అనుమానించడం?”

“మరి .... మరి విషయం మనలో చెప్పాడుగాదే యిన్నాళ్ళూ.”

“చెబితే—ఆ డబ్బును సుసం వాటికనీ, వీటికనీ, ముచ్చటాల్లా, మరిపాలకనీ తగలేస్తామని వాడి భయంబం అంచేతే చివరికి లక్ష్మికి గూడా యీ రహస్యం చెప్పరేదుట. ఇక వెళ్ళు. తీరుబడిగా కూర్చుని వాడిని అనమానించినందుకు విచారించు. వెళ్ళు.” రాఘవరావు విసురుగా తన గదిలోకి వెళ్ళి సోచాడు.

ఇదంతా నింటూన్న లక్ష్మి కళ్ళింతవి చేసుకుని రాధమ్మ నైపు చూచింది.

“అక్కా!” అన్నది బాధగా.

రాధమ్మ కొంగుతో క్లోత్తుకున్నది.

“నేను .... నేను చాలా మూఢురాలిని అక్కా! వారిని అపార్థం చేసుకున్నాను.” అన్నది లక్ష్మి పశ్చాత్తాప పడుతూ—

“ఇన్నేళ్ళు పెంచిన నేనే రాజాని అర్థంచేసుకోలేక పోయాను” రాధమ్మ పేంపంగా నవ్వేస్తూ అన్నది.

క. కలదిరిదు దాక్షతముగ

కలపట ముక్కంటిపండ్లు, కదళీఫలముల్

వలసిన వెల్లును జేకొను

జలమి రసికులార! యలగుండి కృతి తోటన్.

కొక్కొంది.

జ లా లు ద్విన్ రూ మీ

శ్రీ ఎన్. సదాశివ

[ప్ర. ౬. పండ్లెండప రూత్వియందు పరిగీతాదిలో 'మల్ల' అను పేరు నూటి మురురాజ్ఞుల ప్రతిపాదకముగ నిర్ణయితమై మహాకావ్యము రచించిన వెంటానా రూత్విన్ రూమ్ బుషికల్లును. తొలుత అతడు విద్యాంసుడుగ, కవిగ, మూత్రమే విశ్రుతుడు. "ఎవ్వరి బ్రతికే" అను యోగిష్టాంగపున నుండి నూటి అల్పవదేమురచింది విద్యామై 'మల్ల' రచనచేసెను. మల్లవీరముడు ప్రేరకుడు పోస్తానుద్దీన్.]

శ్రోతల మానసములు స్పృశించి, కదల్చి, రసానుభూతి నే
కైత యొనంగు నయ్యదియైకైత; అదైనను నాత్మతత్త్వ వ్యా
ఖ్యాతమ యేని శ్రేష్ఠతమ, మట్లు కవిత్వము చెప్పనట్టి వి
ఖ్యాతకవిండులే ఋషుల కారణబంధులు సూరనాళికిన్.

పరమార్థ ప్రతిపాదకంబయిన దివ్యప్రేమ భావము నె
ల్లరకింపైన విధాన గాథలుగ బల్కం జాలినానెట్టి నే
ర్పరివో! ఎందరొ పారనీకమున గావ్యశ్రేణి నిర్మించి రం
దరలో శ్రేష్ఠుడవీవె రూము సుకవీ! తత్త్వ ప్రభాభారవీ!

తాకిక విద్యలందు విపులంబగు పాండితి పొందినట్టి సు
జ్ఞోకుడవీవు; శాస్త్రప్రతిరోధన జేయుచు శిష్యకోటికిన్
ప్రాకటలీల సంశయమువాపి ప్రబోధ మొసర్చువాడవో
యీ, కవిరాజ! నీకు దలయొగ్గని వాడపుడుండ నేర్చునే!

అంతటి నీశిరంహాకని యంధ్రులు సన్నిధివంగె; చిత్త వి
భ్రాంతి తొలంగె; 'నేన' నెడి భావమశేషముగా నశించె; "ఈ
యంతయునొక్కటే యెదియు సన్యములేద"ను శుద్ధ తత్త్వమా
సాంతము భాసవీధి గననయ్యె; పురాకృత పుణ్యమెట్టిదో!

వదిలిన శాస్త్రముల సారమసారము; విద్యలెల్ల భ్రాం
తిదములు; తాకికంబగు ప్రతిష్ఠ యహంతకు కారణము సం
పదలును బంధుజాలమును బంధనముల్ గురుపాద పద్మముల్
పదలని వారె. ముక్తులకవారిత సంస్కృతి తాళు లెన్నగన్!

షష్ఠ్యశ్రీజ నెడు గురు చరణసీమ
నిట్టి నదమల జ్ఞానంబునెఱిగి; యదియె
ఆర్తులకు ముముక్షువులకు నందజేయ
గడగి కలము బూనితిని జగద్ధితముగ.

సీపు వ్రాసిన 'మన్నవీ'¹ నేటిదాక
విశ్వకావ్యంబు నాగడు వెలయుచుండె
దాని రచన కారకుండైన సీదు
హితుడు 'హిస్సాముద్దీన్'² విశ్రుతుడుమిగుల

అమృతము జాలువారు ద్విపదావళి నదృశ్య కృపానాటి
వ్యములగు సత్కథల్ కుసుమ సంచయమున్ బురుడింప; నన్నిటిన్
గ్రమమున గూర్చి సూత్ర మనగ్రాలు "తనవృత్తు" పేరనొప్పుత
త్వము; రమణీయ కావ్యమగు తావక 'మన్నవీ' నెందఱుజూచినన్.

1. మన్నవీ అనగా రెండుపదముల పదము-ద్విపద.

2. హిస్సాముద్దీన్ జెయాచక్రభో-ఇండుకూడ షష్ఠ్యశ్రీజ శిష్యుడు. ముస్లింబులకై మౌలానా రూప్ ను ప్రార్థన
హిందీ భాషగా, తేలుకుడుగా వ్యవహరించి మహాశయును.

అల్డన్ హక్స్లీ

శ్రీ బుచ్చి బాబు

చిన్నతనంలో ఒకరు మనిషికి ఇష్టం అయ్యా రంటే అందుకు కారణం వారు మన కంటికి బాగుం డడమే అంటే నాతో ఎందరు ఏకీభవిస్తారో చెప్పలేను. మనం అభిమానించిన ఆ వ్యక్తి, గొప్ప తత్వజ్ఞుడుగానో, గాయ కుడుగానో, రాజకీయవేత్తగానో పేరుపడి ఉండొచ్చు. ఈ కారణంవల్లనే మనకి ఆ వ్యక్తుంటే అభిమానం ఏర్పడిం దని తర్వాత సమర్థించుకున్నా, నిజానికి మనకి ఆ వ్యక్తిపట్ల మొదట అంత ఇష్టం ఏర్పడ్డానికి కారణం, ఆ వ్యక్తి మన చూపుని ఆకర్షించడమే అనిపిస్తుంది. రవీంద్రుడు, స్వామి వివేకానంద, జిడ్డు కృష్ణమూర్తి, ఇంగ్లీషువారిలో మిల్టన్, షెల్లీ, బైరన్ లను ఇలాంటి వ్యక్తులలో కొందరుగా ఉదాహ రించొచ్చు.

అల్డన్ హక్స్లీ చిన్నప్పటి ఫోటో చూడగానే నా కాయన పట్ల అభిమానం ఏర్పడింది. అది 1938. కళాశాలలో విద్యార్థిగా ఉంటున్నాను. అంతకుముందు హక్స్లీ గురించి నాకేమీ తెలియదు. పెన్సిల్వేనియా ప్రచురించిన, హక్స్లీ నవల పేరు 'క్రోమ్ ఎల్లో' (Chrome-Yellow). ఆ నవల వ్రాసిన వస్తుడు ఆయన వయస్సు 27. ఫోటోలో ఆయన వయస్సు కూడా అంతే ఉంటుంది. పల్పటి కోల మొహం, పాడుగాటి నాజాకైన ముక్కు, లీర్పి దిద్దిన నోరు, సుదురు, ఎంకులు తిరిగి, ఎగదువైన క్రాపింగ్, నల్లరంగు డ్రేప్స్ లో కండ్ల జోడు, మెడ కొంచెం ఎంచిన భంగిమ—తెలివైన, చురుకైన మొహం, విజ్ఞానాన్ని, సంస్కారాన్ని సూచిస్తుంది. ఆ ఫోటోలో మొహం బాగుంది గనుకనే, ఆ పుస్తకాన్ని చదివాను.

ఆ నవల పూర్తిగా అర్థమైనట్లు గాని, రుచించినట్లు గాని జ్ఞప్తి లేదు. అందులో కొన్ని భాగాలు చక్కలిగింత పెట్టి, కన్పించి, నవ్వించినట్లు జ్ఞాపకం. నాగరీకుల పోకడ లను అధిక్షేపించే భాగా లెన్నో ఉన్నాయి అందులో. చమ ఠ్కారంలో కూడుకున్న హేళన ధోరణి శ్రుతిలా మోగితూ ఉంటుంది. కాని, హేళన హాస్యం—వీటిని సాహిత్యంలో పార్శ్వించే స్థితి నాలో అనాడు ఏర్పడలేదు. ఈ రెంటినీ విశ్వ జీవితంలో ఎరుగుదును. అప్పటికి, రవీంద్రనాథ్ టాగూర్, హార్డి నవలలు మాత్రమే చదివి ఉన్నా. శృంగారం, భగ్న హృదయాలు, తెగిన తీగె, విధి దార్జన్యం, కన్నీరు— వీటితో నిండిన నవల లవి. అందుచేత విఫలమైన ప్రేమ, దాన్నుండి జనించిన బాధని చిత్రించేదే మంచి నవల అన్న

అభిప్రాయం అప్పట్లో నిల్చిపోయింది. ఆ రోజుల్లోనే, పి. జి. పుడ్ హౌస్ ది 'చిక్కుల్లో పడ్డ చక్కని చుక్క' (A Damsel in distress) అన్న నవలపేరు చూసికొని చదు వుతూ అదంతా భగ్న హృదయం చిత్రణగా ఊహించుకుని కన్నీరు కార్చునికి సిద్ధపడేవాడిని. నిజానికి అది హాస్యపూరిత మైన నవల. కాని, హాస్యాన్ని సాహిత్యం ద్వారా స్వీకరించే స్థితి నాలో ఏర్పడలేదు. ఫోటోలో హక్స్లీ నన్ను దగా చేసి నట్లు భావించాను.

హక్స్లీ మొదటి నవల 'క్రోమ్ ఎల్లో'—చివరిది 'ది ఐలెండ్' (The Island). 1962 లో చదివాను. పరదేశీయుల పాలన నుండి విముక్తిపొంది, స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకున్న ఒక ప్రాక్ దేశం ఎట్లా అభివృద్ధి చెందు తున్నదీ, దాన్ని చూసిన పాశ్చాత్యులు, ఆ ఆదర్శ సమాజం నుండి నేర్చుకోవల్సినవి హక్స్లీ అరవై ఐదో ఏట వ్రాసిన ఈ నవలలో చిత్రిత మైనాయి. ఆయన శక్తులు వార్ధ క్యంతో నశ్చిలలేదు. పరిశీలనాశక్తి, ఆశయాల విమర్శ, గంభీరమైన భావాలను, నిర్మోహమాటంగా, స్ఫుటంగా తేలి కగా వితర్కించడం, సున్నితమైన హాస్యం, పైకి పెద్ద కబుర్లు చెప్పి, ప్రవర్తనలో నిజాయతీ కనబర్చని వ్యక్తులని వ్యంగ్యంగా హేళన చెయ్యడం, అసాధ్యమైన ఆదర్శాల గాలి బుడగకి కంట పెట్టడం—అత్యవికాసాన్ని పెంపొందించాలన్న లక్ష్య—ఈ రెండు నవలల్లోనూ, మిగత నవలల్లోకి మళ్లీ సమంగా కనబడతాయి. మిగత నవలలలో పోకడలు 'క్రోమ్ ఎల్లో'లో దర్శన మిస్తాయి. కావున అందులోంచి కొన్ని వాక్యాలు ఉదాహరిస్తాను.*

“మనం అనుభవించే ప్రతి దానికి ఆదర్శంతో కూడ్లు కున్న కారణాలు వెదకాలి. ఏదో కథ అల్లి, దాన్ని సత్యం తోనూ మంచితనంతోనూ ముడెట్టితే గాని పౌండర్యాన్ని ఆస్వా దించలేము. అవాజకమైన మహా గండ్రగోళంతో నిండిన జీవితంలో ఒక క్రమాన్ని వెదకి చూపిన ప్రక్రియనే 'కళ'గా స్వీకరిస్తాము. త్రాగుడు, పెక్కు, ప్రేమ—వీటిల్లో ఆనందం ఉన్నా, ఆనందాన్ని అనంతంతో ఐక్యం అవడంగా సిద్ధాంతిక

* తెనుగు చేసిన హక్స్లీ వాక్యాలన్నీ చటుక్కున భావం అర్థమవాలన్న ఉద్దేశంతో చేసిన స్వేచ్ఛానువాదాలు మాత్రమే — మక్కికిమక్కి, చేసిన తర్జుమా కాదని గుర్తించాలి.

రిస్తాము. శక్తి స్వరూపిణి—స్త్రీ ద్వారా పరమాత్మని తెలుసుకోవాలి."

నిలబెట్టి ఆలోచించేటట్లు చేసే ఇట్లాంటి చర్యలు చాలా ఉన్నాయి ఆ నవలలో. కానీ, సొంకుడు నవలలో కోరేవి ఆలోచన, తర్కం కావు. లోకోచార్య నిమిత్తంలేని, ఉద్రేక పూరితమైన ఒక మానసిక స్థితిని కోరడాడు పాత్రుడు. తన్ను తాను మరిచిపోయి, సవలాకారుడు పీరించిన నింత జగత్తులో ఉద్రేకంలో తీసివేస్తావాలి. అందుకు, కథ, సన్నివేశాలు, పాత్రలు, వారి అంతరంగాలు రోడ్డుదళాయి. కానీ హక్స్లీ నవలలో ఇవి అంత ప్రధానమైనవి కావు. పెద్దలు ప్రతిపాదించిన తీవ్రతల నిలువల్ని పరామర్శించడం తప్ప, అందరి పాత్రలకి నేరే జనుషుట్టు లోచరు. హక్స్లీ లోని స్త్రీత్వం, పురుషత్వం, విడిపోయి, వేర్వేరు పాత్రలుగా అవతరించి జీవితంలో సమాధానం కూర్చుకునే ఉద్దేశంతో, యీ ఎదుర్కలు, తాత్విక చింతనలు కొనసాగిస్తున్నాయా అని అనిపిస్తుంది. ఆ పాత్రలకి మెదడే గాని హృదయం ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. అంతమాత్రంచేత యీ నవలలో ప్రేమ ఘట్టాలు లేవనుకో కూడదు. అందులోనూ నాయికా నాయకులున్నారు. వారు ప్రేమించుకుంటారు. కానీ 'ప్రేమించుకుంటానని గీతక ప్రేమించుకుంటున్నాం' అన్న జిజ్ఞాసతో ఆ పనికి పూనుకున్నట్లు అనిపిస్తుంది. ఇందరి నాయకుడు డెన్నిస్. ప్రేయసిలో అందరి సంభాషణ కొనసాగిన విధానం చూద్దాం :

"అమెను ముద్దిడుకున్నాడు. ఆమె మొహం వక్రపిల్చి పోయింది—ఆ కంగిల మెదటి ముద్దెట్టుకున్నాడు.

"దుడు" అంది ఆమె.

"ఏం ?"

"మన స్నేహం చెడిపోయింది."

"పోరా ...." అన్నాడు హేళుగ.

"అవును. ఇది మనం చేయకూడని పని." ఆమె చెప్పింది. నిజమేమో అనిపించింది. అఖే తమి, ప్రియుడుగా అంగీకరించలేడు. అతను చిన్నవాడనా ? మరి కాకపోతే ఎట్లా వర్ణించాలి ?

"మనం ఈ పని ఎందుకు చెయ్యకూడదూ ?" అన్నాడు టెన్నిస్.

"ఇప్పుడొద్దు, మరొకసారి—ఇప్పుడు నాపాదం నెప్పెరుతోంది. వెళ్లి వేడినల్లలో కావాలి" అన్నదామె.

అస్పష్టంగా, శరీరంలో ఒక అవయవానికి ఏదో పేద పట్టిందనిగానే అతని నోరు మూతపడింది. ఆమెని లేవదీశా ?

"నిన్ను మోసి కెడతాను" అన్నాడు. ఇట్లాంటివి సీని మాలో నాయకుడు ఇట్టే చేసేస్తాడు.

"నన్ను మొయ్యలేవు" అన్న దామె.

"మొయ్యగలను." అంటూ ఎత్తుకున్నాడు. అబ్బో ! ఎంత ఐరుపు ! ఐదారడుగులేసి, ఆమెని ఒక మూలలా వదేశాడు.

"నీవల్ల కాదన్నానుగా—అమాయకుడవు" అంది.

అతను చిన్నబుచ్చుకున్నాడు. ఆమె అతని చేతుల్లో పసిదానిలా గుంది.

అతని చేతిపట్టు సడలి నేలమీదకి దిగగానే, ఆమె తన అధిక్యతని ప్రకటించింది. దూరమైందిగా, అందరాని దానిగా కనబడసాగింది. ఎత్తుకు మోసికెళ్లడం లాంటి వివ్యాసాలకి నీట్లకి తనెందుకు పూనుకోవడం ?

ఈవిధంగా అదర్భతత్వ దృష్ట్యా ప్రేమని ఖిరానెక్కి సుకెడుతూ, ఖిరం చేరకముందే, క్రింద లోయలోకి గెంటేసి, తాత్కాలికమైన ఒక భౌతిక ప్రయోజనంతో ముడెట్టి పాత్రలని, పాత్రుణ్ణి, స్థూల జగత్తులో ఒక గదిలో వదేసి, తలుపు గడియనేసే తంతు, హక్స్లీ నవల అన్నింటిలోనూ జరుగుతూ ఉంటుంది. "ఎలెన్ ఇన్ గాజా" అనే నవలలో, ప్రేయసి ప్రియులు, ఒక ఇంటి కప్పుపైన పుసుకుని, హృదయాల వెళ్లబోసుకుని ప్రవేశించి చేసుకుంటూ ఉండగా, పైన నెక్కి ఒక విమానంలోంచి జారి పడిన కుక్కపిల్ల వారిమీద పడి ఆ దృశ్యమయ వారాకరగాన్ని కలుషితం చేసిన సన్నిధి ఉంది.

ప్రేమని గురించి పుస్తకాల్లో చెప్పినట్లే, చాలా నుంది బిలిరాల్లో ప్రేమించడం అనేదే ఉండవచ్చు రెడలో. పుస్తకాలలో, చివ్వాసెలో, వ్యక్తుల ఊహలో మూత్రం సుసులుతూ ఉన్న అదర్భ ప్రేమ రత్నాన్ని పరామర్శించి, మురిస చెయ్యడం, హక్స్లీ నవలల ద్వారా సాధించిన లక్షణాలలో ప్రధానమైంది. భయం, తిరస్కారం, అవగత్యం—ఈ మూడూ అధ్యమైనవారికే అదర్భ ప్రేమ సాధ్యమంటాడు. చాలా నుంది ఈ మూడూ అందరి గురికీ, అదర్భ ప్రేమని ఊహించుకుని ఆ ద్వారా వాన్ని అవగాహన చేస్తేనే దృఢిమ వినిస్థిత ఏర్పడింది. ఈనాటి నాగరిక సమాజంలో 'సెక్స్' ఏక మెడలులో మాత్రం ఉంటుంది. ఇదే అదర్భ ప్రేమ అనుకోవడం అర్హమందన. అదర్భ ప్రేమ ఈనాటి సమాజంలో వ్యభిచారంగా అంతమొందక తప్పదేమో. అట్లా అయితే అదర్భ ప్రేమంలే ఏమో రెలియన్ ప్రతివాడూ వ్యభిచారాన్ని ఖండించడం ఎందుకు ? అదీ కాక, శరీరంలో నిమిత్తంలేని ప్రేమ ఎక్కడో ఉందనుకుని దానికోసం ఎగురుతూ పడి మోకాళ్ళ గాయపరచుకోవడం ఎందుకు ? మానవుడు నిత్య జీవితంలో కనబరచలేని నైతిక నిలువలు, సామూహ్యతకి సాధ్యమనని ప్రేమ రత్నం, ఆధునికులు పాటించక పోతేనే మానవుడు సుఖశ్రద్ధలాదన్న అభిప్రాయాన్ని ముజపు చెయ్యడం కొనసాగి, ఒక కథ, పాత్రలని కూరుస్తాడు హక్స్లీ. పెద్దలు ప్రతిపాదించిన నైతిక నిలువల్ని, వైజ్ఞానిక దృష్ట్యా సమాజవిధానం దృష్ట్యా చమత్కారంగా, విపులంగా, సోదాహరణంగా అధిశ్లేషించిన నవల క్రోమ్ ఎల్లో.

అప్పటి కింకా రవీంద్రుని 'గోరా' చదవలేదు.

అప్పుడు నిలువలని నవల ద్వారా వ్యంగ్యంగా కనబరచింది

అల్ట్రా హక్స్

చదవ అదివరలోనే వెరగను. అందుకనే ఆ చవల అనాడు నాకు రుచించలేదు. సమాజపు పునాదుల పరిశీలన నవలలో ప్రధాన లక్ష్యంగా స్వీకరించే సాహితీ ప్రయోజనాన్ని హక్స్ లీ మొదటి నవల 'క్రోమ్ ఎల్' సాధించి చూపిస్తాడు. అంతకు ముందు నాటకరంగంలో యీ ప్రయోజనాన్ని సాధించిన పాశ్చాత్య రచయిత బెర్టాల్ట్ బ్రాంట్ "ఎవడు, ఎవల్ని పెండ్లి చేసుకుంటే ఎవడిక్కావాలి? ఇది తెలుసుకోవడం కోసం, టెక్నెక్సు కోసం కున్నా, నాటకం హాల్లో మూడు గంటలు కూర్చోవాలా?" అని వాదించి, తన నాటకానికి శృంగారం కాక, సమాజ స్థితిగతుల పరిశీలన వస్తువుగా స్వీకరించి, విజయాన్ని సాధించాడు షా. వ్యభిచారం, వేర్వేళ్లు, ప్రేమ, పెండ్లి, వివాహాలు—దీటి మొదల అర్థిక, చారిత్రక స్థితిగతులను గూర్చి ముడిపెట్టే చర్చలలో నండి ఉంటాయి, షా నాలుకాలు. ఈ పద్ధతికి పునాదులు వేసింది ఇబ్సెన్. భావాల నిండిన నాటకాన్ని ప్రచారంలోకి తెచ్చింది షా. ఈరకం నాటకాన్ని ఆకర్షకంగా చేసింది, చేవలం భావాల చర్చ అనుకోకూడదు. ఆ నాటకాల్లో, షా నాటకీయత, ప్రతిభ ఉన్నాయి. ఆ ప్రతిభ రోపించినప్పుడు, భావాలు నింప గొప్పవైనా, నాటకం చచ్చుగా తయారవుతుంది. భావాలలో కూడుకున్న నవలకి ప్రచారం తెచ్చింది హక్స్ లీ అనాడు. షా రహదారి సిద్ధం చేశాడు. పైలురాళ్లు వేస్తూ వచ్చిన రచయిత హక్స్ లీ. ఏ ఊరే సూచించే సైన్ బోర్డులు వేస్తూ వచ్చింది హెచ్. జి. వెల్స్. కుకనీ, తన ఇరవయ్యో ఏట ప్రాసిన యీ నవలలో, అంగ్ల సాహితీ రంగంలో ముఖ్య స్థానం సంపాదించుకున్నాడు హక్స్ లీ. నవల ఎక్కువమంది రచయితలకు గావించి, నవల ద్వారా, భావాలు కూడా ప్రచారంలోకి వచ్చాయి. మొదటి ప్రపంచయుద్ధం తర్వాత, పెద్దలు ప్రతిపాదించిన సూత్రాల పట్ల, చేసిన నిర్లక్ష్యం పట్ల, ప్రజల విశ్వాసం సవరించి. తాము మోసపోయినట్లు భావించసాగారు. వాటిని మనం ఎందుకు పాటించాలి? అని ప్రశ్నించసాగారు, అక్కడి ప్రజలు. ఆ సమయంలో హక్స్ లీ నవల వారిని ఆకర్షించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఇంచుమించు హక్స్ లీ ఛల్లించిన విషయానికే డిర్ ట్రండ్ రసెల్ కూడా అతని వ్యాసం ద్వారా వచ్చింది ప్రచారంలోకి తెచ్చాడు. డిర్ రసెల్ తర్వాత—నవల రాయాడు రచయిత. నవల ద్వారా ప్రజాదాహాశ్వాసికి సుఖపుగా భావాలని అందించేయవచ్చునన్న సమ్మతంతో, జార్జి ఆర్చర్ హక్స్ లీని నవల రచనకి పునాదుని కృతకృత్యం అయ్యాడు.

1923 లో హక్స్ లీ రెండవ నవల 'ఎంటిక హే' (Antic Hay) వెలువడింది. 1928 లో పాయింట్ కౌంటర్ పాయింట్ (Point Counter Point) వెలువ

డింది. 1932 బ్రేవ్ న్యూ వరల్డ్ (Brave New World) అన్న నవలలో యూలోప్ సాహితీరంగంలో హక్స్ లీ ప్రముఖ రచయితగా భావింపబడుతుంది.

1932 నాటికి అంతర్జాతీయ రచయితగా స్థిరపడి పాశ్చాత్య హక్స్ లీ. ఏ కొత్త గ్రంథం వెలువడినా, అందులో హక్స్ లీ భావాలు పేర్కొని ఉండినట్లయితే, అమోదించడమో జరిగిపోయిందే. ఈ వ్యవస్థలో అనూన భావాని, విమర్శలు నిరర్థకం అవుతుంటే. అంతేకాదు. ఈ భావాలే అధునిక చింతనకి ప్రాతిపదికగా పేర్కొనబడ్డాయి. 1930 లో ఇంగ్లండులో మరల ముద్రలు కొండరు మరల ప్రచారానికి అంతరాయం లేమిటో నిరూపించే విధానం అందిన గోష్టి సారాంశం ప్రచురించారు. అందులో ఇదేటా ఇచ్చాడు:

"నలుకుబడి గల కొందరు ప్రఖ్యాతి రచయితలు (స్ట్రీ, పురుష, సంబంధాన్ని గూర్చి ప్రచారం చేస్తున్న భావాలు క్రైస్తవమత సూత్రాలకి విరుద్ధంగా ఉన్నందుకు చింతిస్తున్నాము" అని. ఈ వ్యాఖ్యపై చాప్లీన్, టి. ఎస్. ఎలియట్ (T. S. Eliot) చెప్పిన మాటే, హక్స్ లీ ప్రతిష్ఠ వింటజిట్ తెలిసినట్లంది. కొందరు దాన్ని అప్రెహెన్షన్ (Notoriety) గా భావించారు.

"ఈ మరల ముద్రలు ప్రఖ్యాతి రచయితలుగా వరించుచున్న వ్యక్తులెవరు? డి. హెచ్. రాబెర్ట్స్, జేమ్స్ జాయిన్స్ లా? వీరికి ఇంగ్లండులో అధికారికత్యా సమకాలిని లేదు. లేక డెర్ ట్రండ్ రసెల్ అల్లన్ హక్సెలీలా? అట్లాగైతే వీరు భయపడ నక్కర్లేదు. బీజెల్స్ విమర్శనలూ ఒక వ్యాపక తర్వాన్ని ప్రచారంలోకి తెస్తూన్న ఈ యుద్ధం అభి ప్రాయాని వేటి యువకులు నీలకైతానంకో నీలకర్లేదు. (హక్స్ లీ భావాలూ, రసెల్ భావాలూ ఒకేరకం రచనలతో. ఏ తర్వాతూ లేకుండానే యీ ప్రపంచం ఎంత అభోగ్యతలో ఉందో నిరూపించుట నిమిత్తం హక్స్ లీలో వాడే తర్వాతూ కన్న బడలేదు.)" అని ఎల్. టి. వ్యాఖ్య. సంద్రాలో విరుద్ధమైన పైతానిక తర్వాత అనే భావం, దానినిక నిరవేసిన అధునిక తత్వం అనే భేదం, అనాటి యువకులని ఎంతగా ఆకర్షించినో తెలుస్తుంది ఈ వ్యాఖ్యపట్ల. ఈ తత్వం సారం ఏమిటి? పాడి మాటల్లో చెప్పాడు:

మరాలు బోడించే సూత్రాలని యదార్థమైనవిగా ఋజువుచేసే ప్రక్రియలు లేందుక మనం ఏ సాహస్య స్వీకరించ నక్కర్లేదు. అన్నింటిలోనూ కొంత మంచి ఉంది. మంచిని స్వీకరించి ప్రపంచంలో ఆ మంచిని చూపడం.

వైజ్ఞానిక దృష్టి అధారంలేని వన్నీ మనం నమ్మ కూడదు. స్వీకరించకూడదు. స్వేచ్ఛకి, ఆనందానికి అంత రాయాలగా ఉంటున్న ప్రాచీన తత్వాన్ని త్రోసిపుచ్చాలి. మంచి చెడ్డల ఫలితాలకి పరమాత్మ బాధ్యుడుకాదు. సమా జాన్ని విర్మించుకున్న మానవుడే బాధ్యుడు. అసలు పరమాత్మ ఉన్నాడనుకున్నా ఈ లోకం పోకడని అరికట్టే శక్తి, తానించే శక్తి దైవానికిలేదు. మానవుడికే ఉంది. పైకి చెప్పే నీతి ఒకటి— అనుసరించే నీతి మరొకటి. ఇట్లాంటి దగా చేసే నీతి మన కొద్దు. మానవుడికి ఆనందాన్నిచ్చేవి, మానవుడికి సాధ్య మయ్యేవి—ప్రకృతిసిద్ధంగా సంక్రమించిన శారీరక అవయవా లలో దేన్నీ మరుగుపరచకుండా, విసర్జించకుండా, అన్నింటికీ పని కల్పించి, వికసింపజేసే నైతిక స్థితులను అటన్డింపజేసే అనుభవించగలగాలి. ఈ ఆధునిక తత్వం నీడలు హక్స్లీ మొదటి నవంబర్ కూడా కనిపిస్తాయి. ఈ వాక్యాలు చూడండి:

“నాగరికుం వెనక ఘోరాలు, హత్యాకాండలు జరుగు తాయి. ఈ క్షణంలో టూన్స్ బర్లందును కలపర పెడు తున్నాడు. సైలీసియన్లను పోల్స్ హింసిస్తున్నారు. ఫాసిసిస్టులు ప్రజల్ని హత్య చేస్తున్నారు. నేడు వీటి నన్నింటినీ స్వీక రిస్తాను, దేనికి ఆశ్చర్యపడను” అంటాడు, నవంబర్ ఒక పాత్ర. ప్రపంచంలో అన్ని దేశాలవారూ ఒకే మానవ కుటుం బానికి చెందినవారనీ, యుద్ధా లుండకూడదనీ, ప్రాంతీయ, జాతీయ అభిమానాల స్థానే విశ్వమానవ సౌభ్రాతృత్వం పట్ల అభిమానం ఏర్పడాలనీ, విజ్ఞానశాస్త్రం పరిశోధించి యదా ర్థాన్ని బుజువుచేస్తే తప్ప, ఏ మత సూత్రాన్నీ, సత్యాన్నీ విశ్వసించ నక్కర్లేదనీ—మొదలైన ఈ భావాలు, ఇప్పుడు కొంత పాలివిగా కనపడినా, 1920—1940 మధ్య, అధు నాతన మైనవిగా పరిగణించబడి, పూర్వచారపారాయణాల విమ ర్శలకు గురై మరింత ఎక్కువ ప్రచారాన్ని పొందాయి. ఈ భావాలకు ఇంగ్లండులో కంటే, యూఎస్ లో ఎక్కువ ఆద రణ లభించింది. ఇందుకు రసెల్ వ్యాసాలు, హక్స్లీ, జార్జ్ ఆర్వెల్ ల నవంబర్ తోడ్పడ్డాయి చూచు. ఈ ప్రచారం విజయవంతంగా కొనసాగి, ఫలితాన్ని సాధించింది గనుకనే సాహితీ ఖండాలుగా వీరి నవలల ప్రాముఖ్యం సన్నగిల్లినాచు నేమో కూడా.

హక్స్లీ నవలల్ని నిజానికి వ్యాసలే. కొద్ది మార్పులు చేస్తే, నవల వ్యాస సంపుటంగా తయారవుతుంది. ఇదివరలో నవలలు చదవడంలో మనం పొందిన అనుభూతినిప్పు ఈ నవలలు. ఇందలి వస్తువు మొదడుకి మేళ. లాక్స్ చింతన పట్ల, వైజ్ఞానిక విమర్శన పట్ల లభించిన పెంపొందిస్తాయి యీ నవలలు.

హక్స్లీ 1894 లో జన్మించాడు. ఈయన అన్నగారు జ్యూలియన్ హక్స్లీ ప్రసిద్ధ శాస్త్రజ్ఞుడు. 1946 నుండి 48 వరకూ యూనెస్కో సంస్థ డైరెక్టర్ జనరల్ గా పని చేశాడు. హక్స్లీ ఈటన్, అక్స్ ఫర్డ్ కళాశాలలో విద్యపూరి చేసి, వైద్యం చదివాడు. కాని, కంటిజబ్బువల్ల ప్రాక్టీస్ చెయ్యలేదు. 1919 లో మారియానైన్ (Maria Nys) లనే బెల్జియన్ కన్యను వివాహ మాడాడు. అధినేయమ్ పత్రి కలో పనిచేశాడు కొంతకాలం. మరి కొంతకాలం నాటకాల నిమర్శకుడుగా పనిచేశాడు. 1923 నుండి 1930 వరకూ ఇంటిలో ఉన్నాడు. 1947 నుండి కాలిఫోర్నియాలో ఉండి పాఠ్యాదు. 1963 నవంబర్ లో కాన్సర్ వ్యాధికి గురై చనిపోయాడు

1945 లో కాలేజీలో పనిచేస్తూ ఉండగా, హక్స్లీ నవం ‘డ్రేవ్ న్యూ వరల్డ్’ చదివాను. ఆయన రచన లన్నింటి లోనూ ఉత్తమమైందిగా ప్రసిద్ధికెక్కిన నవల ఇది. అనేక భాషలలోకి అనువరింపబడింది. ఓ విధంగా చూస్తే ఇది నవల కాదు. విజ్ఞానశాస్త్రం సాధించిన ఫలితాలను, పాలకులు విని యోగించుకుని రషు అదేశం ప్రకారం అవతరింపజేసిన ఒక కృత్రిమ సమాజం చిత్రణ యీ గ్రంథంలో ప్రధాన అంశం. రష్యన్ శాస్త్రజ్ఞుడు పావ్ లోవ్ (Pavlov) అమెరికన్ శాస్త్ర జ్ఞుడు డక్లర్ వాట్సన్ (Dr. Watson) కాన్ని పరిశోధనలు చేసి, వాటి ఫలితాలను మానసిక శాస్త్రానికి అన్వయించి ప్రచారం చేశారు. శరీరానికి లొంగక, స్వేచ్ఛగా పనిచేసే మనస్సు అంటూ ఒకటి లేదు. అత్త అంటూ వేరే లేదు. మొదడులో ఉన్న జిజ్ఞాసాహిమైన అదోలోకం, శారీరక మైన అవసరాల సృష్టి కాని, శరీరంతో నిమిత్తంలేక మరో జన్మ నుంచి వచ్చి, మరో జన్మకి తరలిపోయే అసాధారణ శక్తి కాదు. అత్త, సమాజం నేర్పిన నియమాలను అతిక్ర మించకుండా శరీరాన్ని కాపాడే అంతరాలత్మ కూడా శరీరానికి బానిసే

ఇనీ, వీరు ప్రచారం చేసిన కొన్ని మానసికశాస్త్ర సూత్రాలు. పసిబిడ్డను యీ సూత్రాల ననుసరించి, శిక్ష ణలో పెడితే, మనం ఎల్లాంటి మనిషి కావాలని కోరుతామో, ‘అట్లాంటి మనిషిగా తయారవ్వవచ్చు.’ పసిబిడ్డకి ఆహారం ఇచ్చేముందు, పెద్ద శబ్దం చెయ్యి. ఆ చప్పుడుకీ, ఆహారానికీ ఆ బిడ్డ మొదడులో సమస్యయం కుదురుతుంది. చప్పు డై చప్పుడల్లా, ఆహారంకోసం గోల పెడుతుంది. అల్లాగే ఆహారానికీ, మనం ఆశించిన మరో పరికరానికి బిడ్డ మొద డులో ఒక లంకె ఏర్పరచాచు—అల్లాగే పుష్పాలు, బొగ్గు,

అల్లన్ హక్స్

తుపాకులు, పుస్తకాలు, వీటికి అహారానికి ముడిపెడితే, బిడ్డ ఎదిగాక, వాటినే అభిమానిస్తాడు. ఉదాహరణకి, బొగ్గు తుపాకీలకి అహారంతో లంకె ఏర్పరిస్తే అతను సైనికు డవు తాడు. పుస్తకాలు, పుష్పాలు, వీటితో ముడిపెడితే కవో చిత్రకారుడో అవుతాడు. ఈవిధంగా చిన్నతనంలో తర్ఫీ దిచ్చి, మనం కోరిన 'మిషిని' కృత్రిమంగా కర్మాగారంలో సృష్టించవచ్చు సన్నహాలు.

'జేవ్ న్యూ వరల్డ్' అనే నవలలో ఇట్లా కృత్రి మంగా పరిశోధనాలయంలో తయారైన పృక్తుల సమాజం వ్యరూపం చిత్రీకృతం. అందులో 'టెన్ట్ ట్యూబ్ల ద్వారా, పిల్లలు సృష్టించబడతారు. వారి ఆలోచనలు, అభిరుచులు పాంకులు ఆదేశించినవిగా రూపొందుతాయి. అందరివీ ఒకే రకం ఆలోచనలు, అభిరుచులు. వైవిధ్యం ఉండదు. వ్యక్తిత్వం ప్రకర్ష ద్వారా సంక్రమించే తికమకలు, రహస్యమైన ఊహలు మానసిక సంఘర్షణలు—యివేవీ వారిలో ఉండవు. ఇంద్రియ సౌఖ్యం కోసం కావల్సివచ్చుదల్లా 'సహ' ఓళ్ళలు తీసుకుంటారు. కుతాసాగా గడపాలంటే (ఫీజీస్) పుచ్చు గుంటారు. సెక్స్ ప్రకర్ష తాత్కాలికం—శతృవంధం కాకూడదు. పరిశోధనాలయంలో ఏదో పాఠాలు జరిగిన ఫరితంగా, ఒక వ్యక్తి, స్త్రీ నుండి శాశ్వత స్నేహం ఆసిస్తే, అతన్ని పరాయివాణ్ణిగా వెలివేస్తారు. హింసిస్తారు, దూషిస్తారు. వీలైతే మరమ్మీరు చేస్తారు. ఎవరూ, దిగులుగా ఉండకూడదు. రహస్యమైన ఆలోచనలు సాగించకూడదు. తాత్కాలికావసరానికి తప్ప, స్నేహభావం, ప్రేమచూపకూడదు. ప్రమాణం చెయ్యాల్సి ఒకే 'ఓ డై వమా' (Oh God!) అనడం బదులు, 'ఓ ఫోర్డ్' (Oh Ford!) అంటారు, ఆ సమాజంలో వ్యక్తులు—'ఫోర్డ్' ధనికవర్గానికి చెందిన పాంకులలో ముఖ్యుడన్నమాట—అలానే దైవం, ఈ కృత్రిమ సమాజంలోకి, మన మెరుగున్నా సమాజంలో మనిషి ఒకడు ప్రవేశిస్తాడు. అక్కడివారు అతన్ని అడవిమనిషిగా వ్యవహరించి, వింతగా చూస్తారు. అతని అంవాల్కు, అభి రుచులు, అభిప్రాయాలు, అడర్బాలు వారి సమాజాన్ని తారు మారు చేస్తాయి. ఈవిధంగా చమత్కారమైన సన్నివేశంతో, హాస్యభోజిలో, బుద్ధిగ్రాహ్యమైన వినోదాన్ని కలిగించే గొప్ప గ్రంథం ఇది. విజ్ఞానశాస్త్రం సమకూర్చిన ఆయుధాన్ని విని యోగించి, ఒక కృత్రిమ సమాజాన్ని తయారుచేస్తే అది ఎట్లా పరిణమిస్తుందో, హేళనతో విమర్శించడం యీ నవల సాధించిన ప్రయోజనం. ఇట్లాంటి ప్రయోజనాన్ని సాధించిన మరొక గొప్ప నవల, అర్బెల్ రచించిన '1984'. నియంతల పాలనలో విజ్ఞానశాస్త్రం పునాదులపై లేచిన పోలిస్ సమాజం ఎట్లా తయారవుతుందో '1984' చిత్రిస్తుంది.

జేవ్ న్యూ వరల్డ్ ప్రాసిన పాఠిక సంకల్పరానికి, అ కృత్రిమ సమాజాన్ని మళ్లా సందర్శిస్తే, అది ఎట్లా మారిందో, వ్యాఖ్యానిస్తూ హక్స్ లీ, 'జేవ్ న్యూ వరల్డ్ రీ విజిటేడ్, అనే మరో గ్రంథం వ్రాశాడు. జేవ్ న్యూ వరల్డ్ తెలుగులోకి అనువదించాల్సిన మంచి గ్రంథం. కాని, అందరి విషయాలు పూర్తిగా అర్థమవాలంటే, విజ్ఞానశాస్త్రం బైటపెట్టిన వాటిని గూర్చి కొంత వ్యాఖ్యానం—టీసా తాత్పర్యం సహా పొందుపరచాలి.

చాలామంది విమర్శకులు, హక్స్ లీ నవల లన్నింటిలోకి 'పాయింట్ కవుంటర్ పాయింట్' ఉత్తమ మైందిగా పరిగణిస్తారు.

నవలలో మనం అశించే అనుభూతి ఇందులోనూ దొరకదేమో. పాశ్చాత్య భావ ప్రపంచాన్ని కూకటివేళ్ళతో పెకలించి, పరామర్శించి, అందరి లోపాలను ఎత్తి చూపు తుంది ఈ నవల. ఈ రకం పరామర్శలో పేచీ లేకపోలేదు. రచయిత ఏది మంచి డంటున్నాడో మనకి తెలియదు. ఇవన్నీ బాగాజేపు గతే. మనం చెయ్యాల్సింది ఏమిటి? ఏ విలువల్ని స్వీకరించాలి? అంటే సృష్టమైన సమాధానం దొరకదు. ఏకపక్షప్రశం మంచిదా? అంటే సమాధానం: "పాటించ కలిగితే మంచిదే. పాటించలేకపోతే, దానికోసం ఏదో త్యాగంచేసి, శరీరాన్ని హింసించడం మంచిదికాదు." స్వచ్ఛంద ప్రేమ మంచిదంటారా హక్స్ లీ స్వాములూ? అని ప్రశ్నిస్తే, సమాధానం: "అనను. ప్రతి సృష్టికి పునాకున్న కళాకారు లకి కొన్ని శక్తు లవసరం. వారికి ఘనోబం, దీక్ష, ధ్యానం కావాలి. బ్రహ్మచర్యం పాటించేవారికిగాని అవి సాధ్యంకావు" అంటాడు.

బస్తీలు విడిచేసి హాయిగా ప్రకృతి మధ్య ఏకాంతంగా నివసించడం మంచిదా మనిషి?

మనిషి స్నేహాన్ని కోరతాడు. పైగా అడవుల్లో పురుగు పుట్ర, క్రూర జంతువులు ఉంటాయి. అకు లలములు తిని నిలబడలేడు' అని సమాధానం.

కావల్సిన పనులన్నింటినీ, యంత్రాల ద్వారా చేయించు కుని బస్తీలో ఉంటేనే మెరుగేమో?

"కాని యంత్రాల మధ్య జీవితం అనవహణం. ప్రకృతి విరుద్ధం. ఈ గంద్రగోళం నుంచి పారిపోయి, ఏకాంతంగా పరమాత్మని సాక్షాత్కారం చేసుకోండి."

పరమాత్మని సందర్శించడం అందరికీ సాధ్యమా? అంటే "మెన్సులిస్—డగ్గుని వాడండి. సోమపానం, అదృత

మైన కళాభండం, సమాధి, సెక్స్ అనుభవం, వ్యాసం—ఇవే చనిచూసినవారు పొందే ఆనందం 'మెస్మరిజ్' పానీయంతో అభ్యసనవుతుంది."

ఏ ఒక్క దృష్టాంతానికి ఉదాహరణగా ఉపయోగించి చూస్తే, అన్ని కారణాల నుండి పూర్తిగా విరామమైంది చూస్తే, సహజమైన ఉద్రేకం నీరసించావన్నీ. మెస్మరిజ్ ఒక ప్రధానమైన అనుభూతి ద్వారా మనస్సు. పక్కన ఉన్నది నిర్వాచన ప్రకారం అట్లా గణకూడదు. మరెక్క ? 'పాయింట్ కన్సంటర్ పాయింట్' లో యీ వాక్యాలు చూడండి :

"మన చుట్టూ ఉరిగే దురుంతాలూ నిహించలేం. మనకి ప్రాప్తించే బాధనీ నిహించలేం. నిహించలేక నాటి నుండి తప్పించుకుని పారిపోవడానికి కొన్ని పరికరాలు ఉపకరిస్తాయి—త్రాగునీరు, కన, పుస్తకాలు, వాక్యం, నినిమాలు, రేడియోలు లాంటివి. సత్యాన్వేషణ కూడా ఇట్లాంటిదే, ఎటొప్పీ కాస్త సంస్కారంతో కూడుకున్నది. త్రాగునీరు, కళాకారుడు, గ్రంథకర్త, నిలువని పెర్మిట్ పడి అంత మొందినట్లుగానే, సత్యాన్వేషి కూడా పెర్మిట్ పడి అంత న్మొందుతాడు. నిజాయితీతో, శీలంతో ప్రవర్తించడం కంటే సత్యాన్వేషణ సాగించడం సులువుగా ఉంది ! బీజువారి గాని, దాన్మండి పరిపాకూడదు."

అట్లాగే, 'అఫ్టర్ మెని ఎ సమ్మర్' (After many a summer) అనే నవలలో ఒక పాత్ర ఇల్లా, (సశ్చిస్తాడు, "యోగులు, ఋషులు చెప్పిన అర్థంలేని మాటలు అంటావా ?")

దానికి సమాధానం : "వారికి చెప్పిన నిష్కయాలే చెప్తారు. కాని, వారికి తెలిసింది చెప్పుకోలేకపోతుంది కాదు. ఏమి కంటే వారికి తెలిసింది అనుభూతి ద్వారాకు సాహిత్యం కాని, అనుభవం కాదు." అని.

1930 కి ముందు హక్స్లీ వ్రాసిన నవల అన్నింటిలోనూ, శరీరాన్ని ఆరాధించడం, అతన్ని త్రోసిపుచ్చడం కనబడుతుంది. విజ్ఞానశాస్త్రం పట్ల అమితమైన గురి కుదరడమే ఇందుకు కారణం అనిపిస్తుంది. హక్స్లీ గొప్ప పండితుడు. ప్రపంచంలో చరామణి అవుతున్న తత్వాన్ని అన్నింటినీ తెలుసుకున్నవాడు, మహా మేధావి, అన్ని శాస్త్రాలూ, అన్ని దేశాల చరిత్రలూ బాగా చదివినవాడు. అతడొక విజ్ఞాన సర్వస్వం లాంటివాడు. అయినా, విజ్ఞానశాస్త్రంపై నవ అతనికి నమ్మకం ప్రబలింది. హేతువాదం, మానవతా వాదం, బుద్ధి గ్రాహ్యం—వీటిపై తన చూపుని నిర్మిస్తాడు, శరీరం ప్రధానమైందిగా తోచడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అపరోక్ష

జ్ఞానానికి (Intuition) బుద్ధికి జరిగే సంఘర్షణ 'దోజ్ బేరన్ లీవ్స్' (Those Barren leaves) అన్న నవలలో బహు శక్తివంతంగా చిత్రించబడింది. అందులో ప్రధాన పాత్ర కార్లన్ ఇల్లా, వాపోతాడు, వార్తక్యాన్ని తల్ప కుంటూ :

"చివరికి ఆలోచనలూ, అనుభూతి ద్వారా బ్రహ్మ సాక్షాత్కారాలూ లేవు. బాధ, మైకం, డోకులు ఉంటాయి. శరీరంలోపాలు అత్మ కూడా నశింపవుతుంది. దేవుడు, దయ్యం, అనంతం—అంతా మాయ. శరీరం అత్యుని వీడించి చంపేస్తుంది మూలుగుతో చస్తాడు—మనిషి అనే జంతువు."

1932 తర్వాత, హక్స్లీ పరమార్థ చింతనలో పడి, తత్వజ్ఞుడయ్యాడు. భౌతిక శాస్త్రజ్ఞులు ప్రతిపాదించిన 'థెరమ్ డైనమిక్స్ రెండో న్యూట్రం' (The second law of Thermo Dynamics) తోనూ, ఐన్ స్టీన్ రిలేటివిటీ సిద్ధాంతాలతోనూ, భావ ప్రపంచంలో సంచలనం బెల్లుడేరింది. విజ్ఞానశాస్త్రానికి అతీతమైన జీవిత రహస్యం ఒకటుండనీ, దాన్ని తెలుసుకోవడానికి భక్తి జ్ఞానయోగ వైరాగ్యం తప్ప మరో మార్గం లేదనీ, హేతువాదులు కూడా గ్రహించసాగారు. హక్స్లీ వేదాలు, గీత, బౌద్ధ తత్వం శ్రద్ధగా చదవడమే కాకుండా, అవి చెప్పిన వాటిని తన నిత్య జీవితంలో అనుకరించసాగాడు. ఆయనలో వచ్చిన యీ మార్పు 1932 తర్వాత వ్రాసిన నవలల్లోనూ, వ్యాసాల్లోనూ కనబడుతుంది. అన్ని తత్వాలలోని సారాంశాన్నీ, మహాపురుషుల నిర్వచనాలపై వ్యాఖ్యానంతో 'పెరిన్నియల్ ఫిలాసఫీ' (Perennial Philosophy) అనే గ్రంథాన్ని వ్రాశాడు. 1939 లో ఆయన వ్రాసిన 'అఫ్టర్ మెని ఎ సమ్మర్' అను నవలలో ఆయన చెప్పిన పాఠం 'అన్నింటికీ అహం శత్రువు' అన్నది. ఈ వాక్యాలు చూడండి : "ఏమిటి నాగరికత ? ఎన్నువుల సంఖ్య పెరుగుదల. కొత్త రుచులు, కొత్త సదా ర్థాలు, కొత్త కోరికలు—వీటిని సంతృప్తిపరిచే ప్రతి వస్తునూ, బాహ్య జగత్తులోంచి రావాలి. బాహ్య ప్రపంచానికి దాసులం మనం. వాటిపై ఆధారపడకపోతే దాస్యం తొలుగు తుంది. రెండుగా నిభజించబడని జిజ్ఞాసలోనూ, బాహ్య జగత్తుతో కలిసిపోయే మనస్సులోనూ, ఎంతటి ఆనందం ఉంది !"

నేను చెప్పినదాన్నిబట్టి హక్స్లీ నవలల్లో సాహితీ విలువలు లేవనుకోకూడదు. వాటిల్లోనూ కథ, పాత్రలూ, సన్నివేశాలూ, కలం వ్యక్తులపై తెచ్చే మార్పులు ఉంటాయి. భావాలతో కుస్తీ పట్టడాలు అంతగాలేని మంచి నవల 'జీనియస్

ఆల్బన్ హార్న్స్

అండ్ ది గాడెస్' (Genius and the Goddess) చమత్కృతి, హాళన, హాస్యమే కాకుండా హాక్స్లీ శైలిలో కవితావేశం, ఊహాబలం కూడా ఉంటాయి. అద్భుతమైన సన్నివేశం చిత్రించేటప్పుడు, విషాదాన్ని, నాలుగో పరిమాణానికి అనువైన తెన్నాన్ని ప్రస్ఫుటం చేయగల శైలి ఆయనది. ఆ శైలి ఎల్లాంటిదో యీ నాక్యాలు చూస్తే తెలుస్తుంది :

“ఒక నోట్లు, అందులో కదిలే సూక్ష్మ క్రిములు—వాసాములో వెయ్యో భాగం లాంటివి—అమె గర్భంలో కదిలి, ఎప్పుడో మనిషవుతుంది. పిడిగిన మనిషి ఏమిస్తాడు, పప్పుతాడు, ప్రేమిస్తాడు, ద్వేషిస్తాడు, అలోచిస్తాడు, స్మరిస్తాడు. అమె గర్భంలోంచి జగురుముద్దు బైటపడి, గైవాన్ని సృష్టించి అరాధన సాగిస్తాడు. ఒక చిన్న చేపిల్లలాంటి ప్రాణి, సృష్టికి పూనుకుంటుంది. మంచి చెడ్డల సమరానికి ఎదురైన యుద్ధరంగాన్ని సృష్టిస్తుంది. ఆ పిటి గర్భంలో కళ్ళు, కనబడక, దేవుళ్ళాడే ఆ పిల్లలగుం సక్రతాల కేసి చూస్తుంది. సంగీతం వింటుంది. కవిత్యం చెబుతుంది.—ఒక మనిషై, శరీరమై, మనస్సువుతుంది.”

తాను సృష్టించుకున్న సమాజంలో మోసపుష ఎల్లా ఉన్నాడో చూపడమే నవల ఉద్దేశ్యం. బాహ్య జగత్తులో శక్తులలో ఎల్లా సమాధానం కుదుర్చుకున్నాడు? తన అంతరంగ జగత్తులో జరిగే సంఘర్షణని ఎల్లా పరిష్కారం చేసుకున్నాడు. ఈ రెంటినీ—బాహ్య, అంతరంగ జగత్తులు—సమగ్రంగా ప్రవరించి నవల గొప్ప నవల. హాక్స్లీ నవలల్లో బాహ్యజగత్తులోని శక్తులలో సమన్వయం కుదుర్చుకోడం, అద్భుతంగా చిత్రితమైంది. అంతరంగ జగత్తులోని తోతులు, శిశువులు, మెదకుమలు, సంఘర్షణలు అంతగా కనబడవు. ఆ జగత్తులో ప్రవేశించే శక్తులు హాక్స్లీలో లేకపోలేదు. ఇది ‘ఐలెస్ ఇన్ గోజా’ (Eyeless in Goza) అనే నవలలో బాగా కనిపిస్తాయి. కాని, ఎందుచేతనో ఆ శక్తులని అంతగా వినియోగించినట్లు తోచదు. మధ్య ఏవో అడ్డూ తగులుతూ ఉంటుంది. తనలో తాను సమాధానం కుదుర్చుకోడం కోసం తాపత్రయ పడుతాడు రచయిత. “నన్ను నేను తేలుసుకోడం కోసం వ్రాశాను యీ గ్రంథాన్ని” అని చెప్పుకున్నాడు హాక్స్లీ ఒక గ్రంథానికి పీఠిక వ్రాస్తూ.

తన అంతరంగపై రచయిత దృష్టి కేంద్రీకరించి నప్పుడు, బాహ్య జగత్తులో పాత్రలు స్పష్టంగా కనపడకపోవడం అసహజం కాదు. ప్రతి నవలలోనూ, తీవ్రమైన ఆవేదన గోచరిస్తుంది. అందుకనే 1959 లో అమెరికన్

సాహిత్య ఎకాడమీ ఆయనకి ‘ఆర్డర్ ఆఫ్ మెరిట్’ (Order of Merit) సమర్పించి సన్మానించారు. కాని, స్వయం ప్రకర్షలో ఉత్పన్నమైన ఆవేదన, ఉద్రేకం, కథా స్వరూపంలో అవతరించక, విమర్శగా మారి అల్లానే ఉండిపోయాయా? హాక్స్లీని అన్నీ మంచి నవలలే, కాని గొప్ప నవలలు కానేమో నమకుంటా.

కథానికకి తీవ్రమైన జిజ్ఞాస, తిక్కణ అవసరం. భావాల చిట్టచివరికి, స్థితిగతుల వ్యాఖ్యానానికి యిందులో వీలులేదు. రచయిత వ్యక్తిత్వ ప్రకర్షకీ, స్వీయ పరిశీలనకీ తావులేదు. అందుచేతనే హాక్స్లీ చాలా మంచి కథలు వ్రాయగలిగాడు. అయిన తొలి రచన గేయ సంపుటి. రెండోది కథల సంపుటి. మొత్తం ఐదు కథానికా సంపుటానికే ప్రచురించారు. ‘గియోకొండా స్మైల్’ (The Gioconda Smile) అనే కథ చిత్తనుకైందిగా నిలవకట్టారు విమర్శకులు. ఇది డిటెక్టివ్ కథలా గుంటుంది. నా కివ్వమైంది ‘రెస్ట్ క్యూర్’ (Rest cure) అనే కథ. దీని గొప్ప కథ. ఇందలి వస్తువు కొత్తది కాదు—పాత చింతకాయ పచ్చడి, వ్యధి వారం. చాలామంది రచయితలకి అభిమానమైన వస్తువు. ఈ వస్తువులో జాగ్రత్తగా మనలారి. లేకపోతే కథ చౌక బారుగా రయారయ్యే ప్రమాదం ఉంది. కాదని ఋజుపద్యే వరకూ, గేయం, సాహిత్యంగా పరిగణింపబడుతుంది. అపునవి ఋజుపద్యే వరకూ నవల, సాహిత్యం కాదు. ఈ వస్తువుని ఏసుకుని వ్రాసిన ఎన్నో కథలు, సాహిత్యంగా గాక, బాతుగా తయారవడం ఒరిగింది—మొపాసా, బాలాక్, బోలా, మాన్, లారెన్సుల కథలు ప్రభావోదాన్ని పొందినా, వాటిపైన సాహితీ ముద్ర పడిందా? అన్న ప్రశ్న విమర్శకులు అడ్డ గురూనే ఉన్నారు.

‘రెస్ట్ క్యూర్’ లో కథ ఏమిటో చెప్తాను. ‘మొయిరా’ తల్లి, తండ్రి చిన్నతనంలో పనిపాపారు. తాతగారి చేతుల్లో అతి గారాబంగా పెరిగింది. టూర్విన్ అనే శాస్త్రజ్ఞుడికిచ్చి పెండ్లి చేస్తారు. టూర్విన్ ధనికుడు. బాగా చదువుకున్నవాడు. ప్రపంచం అంతా తిరిగొచ్చాడు. వయస్సు ముసైపు ఐదు. విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధనకి జీవితం అంకితం చేసుకున్నవాడు. విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధకుడు అనగానే మొదట్లో నేను భయపడ్డాను. జీవశాస్త్రం గురించి, రచయిత కనరత్తు, గారడీ సాగిస్తాడేమోనని. కాని, అల్లా జరుగలేదు. అప్రస్తుతమైన వ్యాఖ్యానాలు లేవు ఇందులో. పాత్రలు వ్యక్తులుగా ఉండి పోతారు. పరిణితి చెందుతారు. వారికి శరీరాలు, ప్రత్యేకమైన మనస్సు, మెదడూ, శిలం ఉంటాయి. హాక్స్లీ తన్ను తాను మరిచిపోయి, ఆ పాత్రలను సానుభూతిలో తిలకించాడు.

మొయిరా భర్తతో బాధాభరితంగా కౌతుకం చేసినా, భర్త పట్ల గాఢమైన అనురాగం ఏర్పడలేదు. ఆమెకి మొదటి నుంచి మనుషులంటే భయం. యువకుడు పెండ్లి చేసుకోమని పదే పదే అడిగాడు. నరేనని—పెండ్లి చేసుకుంది. తాను చేసిన పరిశోధనలు ఫలితాలు గురించి చెప్పాడు. వినమంటాడు. వ్యాసాలు చదువుతాడు భర్త. ఆమెకి విసుగు. ఇది నిజమైన జీవితం కాదు. 'చచ్చిన కప్ప కాలుని, విద్యుత్ ప్రసారం ద్వారా కదవడం లాంటిది' అనుకుంటుంది. నరాలు నీరసించి కృతించింది మొయిరా. డాక్టరుకి చూపెట్టారు.

ఆమె నరాలు చెడ్డాయి. విశ్రాంతి కావాలన్నాడు. డాక్టర్. భర్తతో తన ఆరోగ్యం విషయం ముచ్చటించింది. తన మోకాలుపై ఆనించిన భర్త తలని చూసి జాలిపడింది. అస్తమాననూ చదువు, ఆలోచన. తలమీద వెండ్రుకలన్నీ ఊడి పోయాయి. గెజే కవిత్వం వినమంటున్నాడు. గెజే గేయాలుంటే ఆమెకి తలనొప్పి.

"ఏదో అస్తమానా మాట్లాడుతూనే ఉంటావు. నువ్వు ఎవ్వరినీ ప్రేమించలేవు. ఎప్పుడూ నిన్ను గురించే ఆలోచించుకుంటూ ఉంటావు. సౌందర్యం అంటే ఏమిటో ఎరగవు. ఆ గెజేకి ఎంత తెలుసునో నీకూ అంతే. అందమైన స్త్రీ దగ్గర నున్నప్పుడు, ఎల్లా ప్రవర్తించాలో తెలుసు గానీ, సహజమైన కాంక్ష నీకు తెలియదు." అంటుంది మొయిరా.

"అంతేనా, నన్ను గురించి నువ్వెరుగున్నది?" అంటాడు భర్త బిత్తరపోయి.

"అవును. నే చెప్పిందే నిజం. నీవన్నీ తల దాటిన ఊహలు—ఆ తలమీద ఒక్క వెండ్రుకా లేదు" అంటూ వెర్రిగా నవ్వుతుంది.

ఇటలీ వెళ్లి విశ్రాంతి తీసుకోడానికి ఏర్పాటైంది. ఆమె వెడుతుంది. ఒక పెద్ద బంగళాలో వంటిగా విశ్రాంతి తీసుకుంటూ గడుపుతుంది. అక్కడ 'టానినో' అనే ఒక ఇటలీ యువకుడితో స్నేహం ఏర్పడుతుంది. అతను హోటల్లో పనిచేసేవాడు. కారు నడుపుతాడు. చిన్నచిన్న ఇంటి మరమ్మత్తులు చేసి జీవితం గడుపుతాడు. ఇంటి సరుకులు కొనడంలోనూ, తోట పెంచడంలోనూ, మొయిరా దగ్గర కూలి పనికి ఉంటుండగా ఒక రోజున పెద్ద గాలివానకి ఆమె భయపడిపోయి, టానినోని రమ్మని కబురు చేస్తుంది. ఆ స్నేహం, గాఢమైందిగా ప్రబలి, ఆమె వ్యభిచరిస్తుంది. అతను రేనిదే ఆమెకి క్షణం గడవదు. అస్తమానా అతన్ని రమ్మంటూ ఉంటుంది. ఖరీదైన దుస్తులు, వాచీలు, సిగరెట్ కేసులు బహుకరిస్తుంది.

ఒకసారి ఏదో మీటింగ్ కి వెడుతూ ఆమెని చూడ్డాకి వస్తాడు భర్త. భార్య టానినో పట్ల చూపుతున్న చసపుని మందలిస్తాడు. 'వాడు అల్లుడు, నీమడు—పోరంబోకు. డబ్బు కాజేస్తాడు జాగ్రత్త' అని చివాట్లు పెడతాడు భార్యని. భర్త వెళ్లిపోతాడు. 'అమ్మయ్యా!' అని నిట్టూర్చింది. ఆమె

మనస్సు ఆనందంతో నిండింది—ఆ సమయంలో భర్తని తల్చుకుని జాలిపడసాగింది. ఒకవిధంగా అతనికి కృతజ్ఞత చూపింది. అతనివల్లనే నిజమైన ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసుకోగలిగింది. టానినోని మరింత గాఢంగా ప్రేమించసాగింది. అతన్ని చూడకుండా ఒకరోజు కూడా గడవలేకపోతోంది.

టానినోపైకి ఇష్టంగా ఉంటున్నా, ఆమెని తప్పించుకు తిరగడం మొదలెట్టాడు. మరొక యువతితో స్నేహం ఏర్పడింది. ఏదో పనులని సాకు చెప్పి, ఆ క్రొత్త ప్రియురాలితో రహస్యంగా విహరించడం సాగించాడు. డబ్బు చిక్కుల్లో పడ్డాడు. మాయమాటలు చెప్పి, ప్రేమ చూపి, మొయిరా వద్ద నుండి, పెద్ద మొత్తం తీసుకెడతాడు. వెళ్లి తన ప్రియురాలితో వినోదిస్తుండగా మొయిరా కంట పడతాడు. మొయిరా మనస్సులో గొప్ప ఆవేదన రేగుతుంది. తన భర్త మందలిస్తూ అన్న మాటలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి. "వాడు పోరంబోకు—డబ్బు కాజేస్తాడు." అన్న మాటలు. నిస్సందేహంగా టానినో నీచుడు. అతన్ని కేకేసి, నాలుగూ పెడుతుంది. ఆమెను ముద్దిడబోతాడు.—మూతిమీద కొడుతుంది. రక్తం కారుతుంది. అతను వెళ్లిపోతాడు. అతన్ని వెదుకుతూ కార్లో వెడుతుంది. మళ్ళీ తిరగడంలో కారు రాళ్ళకి తగిలి బోల్తా పడుతుంది. ఆమెకు గాయాలు తగల్గేదు. మళ్ళా ఇంటి కొచ్చేస్తుంది. అద్దం ముందు అలంకరించుకుంటూండగా, ఇందాక టానినోతో మాట్లాడేటప్పుడు, మంచంమీద పడే సిన పర్పు బ్లానకం వస్తుంది. పర్పు కనబడదు. ఇది టానినో పనే అనుకుంటుంది. పిస్తోల్ పేల్చుకుని చనిపోతుంది. నలుగురూ పోగై ఆమెను మంచంపై నుండి కిందికి దించుతారు. పర్పు మంచం మీదనే ఉంటుంది.

ఇది గొప్ప కథ. సహజమైన పాత్రలు, అద్భుతమైన సన్నివేశాలు, అనవసరమైన వాక్యం ఒక్కటి కూడా లేదు. ముగింపుకి పోకుండు చెకితు డవుతాడు—అతనితో ఏదో మార్పొస్తుంది—అదెట్లాంటిది ? ఎందు కొచ్చింది ? అని ప్రశ్నించుకునే వ్యవధి దొరకనియని ఉత్తమ కళాభండం.

హక్స్లీ ప్రాక్ పబ్లిషు దేశాలు పర్యటిస్తూ 1926 లో ఇండియాలో కొన్ని ముఖ్యపట్టణాలను సందర్శించి, తన అనుభవాలను, 'టెస్టింగ్ పిలెట్' (The Testing Pilate) అనే యాత్ర గ్రంథంలో పొందుపరచాడు. తాను సందర్శించిన స్థలాల వాతావరణం చిత్రించడంలో నార్మన్ డగ్లస్, టామ్ లిన్సన్, డి. హెచ్. లాగెన్లు నిపుణులు, హక్స్లీ రచనా నైపుణి స్థలాల వర్ణనలో కంటే, మనుషుల్ని వారి వేషభాషలని వర్ణించడంలో ప్రబలంగా ప్రకటితమౌతుంది. సెకండ్ క్లాస్ పెట్టెలో లాహోర్ వెడుతుండగా, ఒక జైరాగి తన పెట్టెలో ప్రయాణం చేస్తాడు. అతను గమనించిన వాటిని ఈవిధంగా వర్ణిస్తాడు :

"ఆయన భక్తుడే కావచ్చు, యోగీ కావచ్చు. కాని ఆ మురికి దుస్తులు, ఆ వాసనా భరించలేకపోయాను. ఆయన

నతో ఉన్న అనుచరులు కూడా వాన నొచ్చేశారు. అతి పరి శుభ్రతని బాల్స్టామ్ అధిక్షేపించాడు. అతి శుభ్రత ఒక తెగకి చిహ్నం. డబ్బున్నవాళ్ళకే అంత శుభ్రంగా ఉండటం సాధ్యం. కాయకష్టంచేసి పొట్టు పోసుకునేవాడు వాననెయ్యడం తప్పదు. పని ప్రార్థనతో సమం. పనింటే వానన, కాబట్టి వానన ప్రార్థనతో సమం."

హక్స్ లీ తాన్ మహల్ ని సందర్శించాడు. దాన్ని ఎల్లా మెచ్చుకుంటాడోనని ఆత్రుతతో చదివాడు. ప్రపంచ వింతలో ఒకటైన తాన్ ని చూసి అసంతృప్తి చెందాడు. సంధ్యలో చూచినా ఆయనకి నచ్చలేదు. ఎక్కువ ఖరీదైన కట్టడాల అందానికి తట్టుకోలేక పోవడంవల్ల, అతనికి నచ్చదని కారణం చెప్పుకున్నాడు.

"అంత ఖరీదైంది కాబట్టి దాన్ని అందరూ మెచ్చు కుంటున్నారు—దాని నిర్మాతల ఊహలని చంకిస్తాను—అ నాలుగు బురుజులూ బొత్తుగా బాగలేవు—నూర్పుల్ రాలి కట్టడం కాబట్టి గొప్పదంటే ఒప్పుకోలేను—పాపా ఎన్నింటినీ మార్పుల్ కప్పివేస్తుంది కాబోలు." ఇవీ ఆ వ్యాసంలో ఆయన వ్రాసినవి. తాన్ మహల్ సందర్శించినప్పుడు హక్స్ లీ యువ కుడు. ప్రాచీనులు చెప్పిన వాటిని, చేసిన వాటిని యువకులు ఖండించి తమ ఆధునిక తత్వాన్ని వెంకొల్పారన్న దృక్పథాన్ని ప్రచారంచేసి ఆ రోజుల్లో, హక్స్ లీ ల్యాబ్రాడంటే ఆశ్చర్యపడ నక్కర్లేదేమో. అందరూ మెచ్చుకున్నదాన్ని నే నెందుకు మెచ్చుకోవాలి? బాల్స్టామ్ పేక్స్ పీయిర్ విషా దాంత నాలుకాని మెచ్చుకోలేక పోవడమూ, మెల్లీ గేయా ని, మాథ్యు లర్నాల్డ్ మెచ్చుకోలేకపోవడమూ, పాశ్చాత్య సంస్కృతి జగత్తులో ఇట్లాంటి వింతలే.

హక్స్ లీ వారణాసి వెళ్ళినప్పుడు సూర్య గ్రహణం జరిగింది. అది పూర్తి గ్రహణం కాదు. హక్స్ లీకి కనబడనే లేదుట. నర్సాలు సూర్యునిదాన్ని భక్షించడంవల్ల గ్రహణం ఏర్పడుతుందన్న సమ్మతం గూర్చి వ్రాస్తూ:

"నేను కోటిశ్వరుణ్ణయితే, నాస్తిక చర్య ప్రచార కేంద్రానికి ఆ డబ్బుందా వినియోగిద్దాను" అని వ్రాశాడు.

నిగూ దేశం లభిరమంపైనా, అచరాలపైనా ఆయన అభిప్రాయాలు ఇంత పూలుగానూ, నిర్మోహ మాటంగానూ ఉంటాయి. ముప్పై ఫుట్లన్నాడు ఒక మేధావి దృష్టిలో ప్రపంచంలో కొన్ని దేశాలు ఎట్లా ఉండేవో తెలుసుకోదల్చినకారితే హక్స్ లీ యూరప్ గ్రంథాల ఉపక రిస్తాయి.

పన్నెండు నవలలు, రెండు జీవిత చరిత్రలు, ఐదు కథల సంపుటాలు, మూడు యాత్రా గ్రంథాలు, గేయ సంపుటాలు కాకుండా హక్స్ లీ పదిహేను పైగా వ్యాస సంపు టాలు ప్రచురించాడు. పన్నెక్కువగా ఆకర్షించింది సామాన్య ఆయన వ్యాసారే. తన ఆంతరంగాన్ని శోధించవల్సివచ్చిన రచ

యితకి వ్యాసం ఉపకరించినట్లుగా మరే సాహితీ ప్రక్రియా ఉపకరించదు. ప్రతి వ్యక్తి, లహాని పెంపొందించుకుంటూ ఒంటిగా ఉన్నప్పుడు తనని గురించే ఎక్కువగా ఆలోచించు కుంటూ గడిపినా, పదిమంది 'సన్న గురించి చెప్పవల్యూ' అనగానే, తప్పుల్నై, సిగ్గుపడి, నోట మాట రాక, మౌనం వహిస్తాడు. పదిమంది మధ్యలోనూ, దుస్తులు లీసేసి సగ్గుంగా నిలబడటం లాంటిది, స్వీయంగా చెప్పుకోదమంటే. అందుకనే చాలామంది రచయితలు, తమ వ్యక్తిత్వాన్ని, ప్రత్యేక సమస్యలనూ, నవలగా అర్పి, అందులో పాత్రలో తమ అహాని పంచుకుని, సమన్వయానికి, పరిష్కారానికి పూనుకుంటారు. అందుచేతనే ప్రథమ సవల, కితా దృష్టి తృప్తికరంగా ఉండదు. టి. ఎన్. ఎలియట్ లన్నట్లు, వ్యక్తిస్వప్రకర్ష ంటే, పుక్తిత్వనిర్మాణం ఏ అత్యు కళకి గీటురాయి.

ఆంతరంగంలో పేరీలు రేప, బాహ్య బట్టలో మార్పులు తెద్దామని, సంఘ సంస్కారానికి పూనుకున్న మరె కొందరు స్వీయ చరిత్రలు వ్రాసుకుంటారు. బాప్యంలో యువ్యసంలో తమకి సంక్రమించిన అపూర్వ అనుభవాని, ఇతరులతో పంచుకుంటారు. కాని, ఆ అనుభవాలు బాల్స్ టామ్ అనుభవానికి మల్లే చాలా అపూర్వమైనవైతే తప్ప, పాపానికి విసుగు పుట్టించడం జరుగుతుంది. దిన్నాటి జ్ఞాపకాలు వ్రాసుకుని పాపానికి అనందాన్నిచ్చిర రచయిత గోర్కి, లండ్రెజీడ్, అస్కానివ్ లు కృతకత్వముల రచన. నవల, స్వీయచరిత్రం ద్వారా సాధించలేని అల్ప పరికోధన వానిం ద్వారా కొందరికి సాధ్యమవుతుంది. ఈ రకం రచనలో ఉన్నట్లు, డైన పాశ్చాత్య రచయిత మంటైన్ (Montaigne) తన సమస్యలను ఇతరుల సమస్యలుగా భావించి, రచన ద్వారా వాటిని పరిష్కరించడానికి యీ వ్యాసంలో యుగ్మం జరుగు తుంది. ఈ రకం వ్యాస రచనలో ఛార్లెస్ లాంజ్, స్టీవెన్స్, యీ శరాబ్బిలో మాక్స్ ఓర్ బోవ్, రాబర్ట్ టెండ్, డి. డి. ప్రీస్ట్లీ (J. B. Priestley) ముఖ్యులు. ఎన్. డి. ఎ. S-V V., ఆర్. కె. నారాయణ్ అగ్రగణ్యులు. మరొక రకం వ్యాసంలో వ్యక్తి ప్రకర్ష ప్రధానం కాదు. ఇందులో రచయిత ప్రత్యేకమైన చూపుక ఆరాటపెట్టాడు. పేరీలూ ఉన్నట్లు కనబడదు. పేరీలొన్ని లందంగా చెసుకోదం ఈ రచ యితకి తెలుసు. ఎట్లాంటి మనస్తత్వాన్ని అంచనాపెట్టంటే, జీవితం సాహిత్యం, నిండుగా, సుఖంగా సాగిపోతుందో ఇతనికి తెలుసు. తాను తెలుసుకున్నదాన్ని నలుగురికి చెప్పి చది వేర తాలు కూడా భవ్యం చెయ్యాల్సి ఒక తృప్తిలో వ్యాస రచనకి పూనుకుంటాడు. లోకజ్ఞానం సంపాదిస్తాడు. తనకి ఉపయోగుడుతుందా లేదా అన్న ప్రశంస లేకుండా సమీక్ష వికసానికి, మానవాభ్యుదయానికి లోదావుతుం దనుకున్న ప్రతి విషయం గూర్చి, యీ వ్యాసవర్త సమగ్రంగా, లీవ్రంగా అలోచించి, కన్నీ నిర్ణయాల కోస్తాడు. అర్థ యాని కోట్లేముండు ఆ విషయం గురించి ఇతరులు చేసిన

వాటిని తెలుసుకుంటాడు. విజ్ఞానసర్వస్వం తిరగవేస్తాడు. అయీ ప్రాంతాలకి స్వయంగా వెళ్లి తెలుసుకుంటాడు.

ఈ కృషి ఫలితంగా వ్రాసిన వ్యాసంలో, కొంత విషయ సమీకరణ ఉంటుంది. బోధ ఉంటుంది. బోధించడం—అందంగా వినోదం కల్గించేదిగా ఉండడానికి యత్నం జరుగుతుంది. ఇట్లాంటి వ్యాసకర్త హాక్లిట్, ఈ శతాబ్దిలో రసెల్, జె. బి. ఎస్. హార్లేన్, హక్స్లీ లు— అమెరికాలో హెచ్. ఎల్. మెంకెన్లు ప్రథము లనుకుంటాను.

హక్స్లీ వ్రాసినన్ని వ్యాసాలు, మరే రచయిత వ్రాశాడనుకోను. ఒక్క సంఖ్య విషయంలోనే కాదు. ఆయన వ్రాసినన్ని విషయాలు మరెవ్వరూ వ్రాశా రనుకోను. మానవుడు ఆలోచించతగ్గ ప్రతి విషయం గురించి వ్రాశాడు.—మతం, రాజకీయాలు, విద్య, వ్యాయాశాస్త్రం, సాహిత్యం, చిత్ర లేఖనం, సంగీతం, శిల్పం, జీవశాస్త్రం, భౌగోళికశాస్త్రం, ఎట్టాని నిర్మాణం, వైద్యం, నీతిశాస్త్రం, ప్రభుత్వ నిర్వహణ, దుస్తులు, తిండి, సినిమాలు, నాటకాలు, నృత్యాలు, అలవాట్లు, ప్రాచీన మానవుడి ఆచారాలు, చరిత్ర, మానసికశాస్త్రం, తత్వం, గోళ్లు గిల్లకోవడం, పిల్లలు, ఎలకలు, కామసూత్రాలు, బూతు, దయ్యాలు, చేతబట్టి, తపస్సు, కండ్లజోడు, కాలి జోడు—ఒకటేమిటి, ఇట్లా వ్రాసుకుంటూ పోతే, ఎన్ని పేజీ లేనా నింపాచ్చు. నాకు తోచనప్పుడు, హక్స్లీ ఏ విషయం గురించి వ్రాయలేదో చూద్దామని, ఆ విషయాల పట్టి వేస్తే 'తుమ్మపూడిలో వంచాయిలి ఎలక్షన్ రావారంలో పాంమ్మి వేలు గడించిన రంగమ్మ ఉదంతం లాంటివి'—ఏ నాలుగై దుంటాయో! షా కూడా ఇట్లాంటి విషయాలపై వ్యాఖ్యలు చేశాడు విజయ్. కాని వాటిని వ్యాసా లనలేం. తన నాటకాలకి ఉపోద్ఘాతాలపేర్లు.

ఈ వ్యాసాలలోని విషయాలని పరామర్శించడం నా ఉద్దేశం కాదు. డాక్టరేట్ డిగ్రీకోసం, థీసిస్ వ్రాసేవారు, యీ పనికి పూనుకుంటూనే ఉన్నారు. ఎట్లాంటి భావాలను ఏ ధరణిలో చర్చిస్తాడో కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్ర మిస్తాను.

వైవిధ్యంలో ఐక్యతని గురించి : చెట్టు, బల్ల, కాగితం, కృత్రిమ సిల్కు—వీటి తయారీలో కర్ర పాడతారు. కాని, అన్ని వేర్వేరు పన్నుపులు.

అభిప్రాయాలు మార్చుకోడం గురించి : మార్పు లేకుండా ఎప్పుడూ ఒకేలా గుండడం ఒక్క చచ్చిపోయినవారికే సాధ్యం. అనేక సమయాల్లో, అనేక పద్ధతుల్లో జీవితం కొనసాగించాలి. ఆధునిక యుగంలో నిష్పేచీగా బ్రతకాలంటే, ద్వంద్వ వ్యక్తిత్వాన్ని అలవరచుకోవాలి.

వర్క్స్ వర్క్ కవి యవ్వనంలో ఫ్రెంచి విప్లవాన్ని హర్షించాడు. ఫ్రెంచి కన్యను ప్రేమించాడు. ఆమెకు బిడ్డ పుడు తుంది. ఆ రోజుల్లో గొప్ప కవిత వ్రాశాడు. తర్వాత మర్యా

దన్నుడై వివాహం చేసుకుని నదాచారాలని పాటించే కుటుంబీ కుడుగా చప్పటి కవిత్వం వ్రాశాడంటూ, రసెల్ 'మంచి వారు చేసే హాని' అనే వ్యాసంలో పేర్కొన్నాడు. హక్స్లీ కూడా యీ విషయం గురించి ఇల్లా వ్రాశాడు.

“చిన్నప్పుడు చేసిన తప్పుడు పనులకు పశ్చాత్తప్పుడైన వర్క్స్ వర్క్ ని క్షమించనేలేను.”

ఏకాంతాన్ని గురించి : వంటిగా యావజ్జీవ కారాగారం అనుభవించడం అన్నమాట మన జీవితం. నిజంగా మనం ఇతరులకి ఏమీ చెప్పుకోలేము. మన ఉద్రేకాల సారం, భావాల పుట్టు పూర్వోత్తరాలు బైటపడక, ఆత్మ అనబడే తాళం వేసిన కొట్టు గదిలో భద్రంగా ఉండిపోతాయి.

సఫలమైన ఆదర్శాల గురించి : తమాషా! మనం అడిగింది ప్రాప్తిస్తుంది. కాని, చిత్రం! చేతికొచ్చేసరకూ మనం అడిగిం దేమిటో మనకే తెలియదు.

అనుభవం గురించి : మనకి జరిగిందల్లా అనుభవం అనుకోకూడదు. జరిగిందాన్ని ఏవిధంగా వాడుకున్నామో అదే అనుభవం.

విజ్ఞానాన్ని గూర్చి : తెలుసుకోడం యిష్టంలేదు. గను కనే ఆ విషయం తెలియదు.

అజ్ఞానం గురించి : జ్ఞాన సముపార్జనలో ఎంత అసందం ఉందో, అజ్ఞానంలో అంతా ఉంది.

స్వేచ్ఛ గురించి : పరిస్థితులను ధిక్కరించాలంటే వెర్రి పనులు చెయ్యాలి. అల్లా చెయ్యడం అధ్యాత్మిక స్వేచ్ఛాత్వాన్ని ప్రతిపాదించడం అన్నమాట. బుద్ధికౌలి ఎంతో దూరం ప్రయాణంచేసి, అసతి తెలిసున్న సత్యాంశే మళ్లా తెలుసు కుంటాడు. చివరికి పరోక్ష జ్ఞానం ద్వారా బుద్ధిహీనుడు చేరుకున్న శిఖరానికి చేరుకుంటాడు.

పనిని గురించి : అందరి మంచివారికి మల్లె నాకూ పని అంటే తల నొప్పి.

హక్స్లీ సాహిత్యం గురించి వ్రాసిన వ్యాసాలలో 'విషాదము—సంస్కార సత్యము' అన్నది గొప్ప వ్యాసం. గ్రీకు పౌరాణిక గాథ—హోమర్ వ్రాసిన 'ఒడిస్సీ' (Odyssey) లో ఒక సన్నివేశాన్ని వర్ణిస్తాడు హక్స్లీ. సిల్లా అనే రక్కసుడు ఒడిసియస్ అనుచరులలో ఆరుగుర్ని చంపుతాడు. మిగిలినవారు వెనక్కి మరలుతారు. చనిపోయిన అనుచరులను తల్పుకుని వారెల్లా శోకించారో వర్ణిస్తాడు హోమర్. “అకలి దప్పులు తీర్చుకున్నాక, చనిపోయిన విప్రులను గూర్చి దుఖించి కన్నీరు కారుస్తూ మధ్యలో అల్లానే నిద్రపోయారు” అని.

దానిపై హక్స్లీ వ్యాఖ్యానం. “ఎంత దుఃఖం వచ్చినా మనిషి తినాలి, త్రాగాలి అని హోమర్ కి తెలుసు! కడుపు నిండా—దుఃఖించడానికి మానవుడు సిద్ధం. పరిపూర్ణ సత్యం తెలిసిన మహా రచయిత హోమర్.” అని. హక్స్లీ లారెన్స్

ఆల్బన్ హార్న్

గురించి వ్రాసింది మరొక గొప్పవ్యాసం. లారెన్స్ రచనలని బూతు పురాణం క్రింద జమకట్టి, వాటిని విశేషించి అతన్ని దుయ్యబట్టిన మొదటి రోజుల్లో లారెన్స్ ప్రతిభని కనుక్కుని, అతని రచనలలోని విశిష్టతని పదిమందికీ తెలియజేసి, ఉత్తమ సాహితీ నిలువల ప్రతిపాదనకి పూనుకున్న వ్యక్తులలో ప్రథముడు హార్న్. ఎన్నో జరిగాక, ఎందరో పూనుకున్నాక యీనాడు ఐవోసా సాహితీ జగత్తులో లారెన్స్ కి, ప్రధాన స్థానం స్థిరపడింది.

మనెస్టేయేళ్ళ క్రితం లారెన్సుని గురించి, హార్న్ వ్రాసిన వ్యాసంలో కొన్ని వాక్యాలు చూడండి :

“నేనూ మనసారా గొరించి, మెచ్చుకునే కొద్దిమందిలో లారెన్స్ ఒకడు..... మృత్యువుని సందర్శించి బ్రతికి వెనక్కిచ్చి అప్పుతపైన ప్రపంచపు వెలుగును చూసి కళ్ళు తుడుచు కున్న వ్యక్తి లారెన్స్..... అతను ఎల్లప్పుడూ జబ్బు తగ్గి కోలుకుంటున్న వ్యక్తిలా జీవించాడు. ప్రతిరోజూ ఆ గండం గడిచి బైటపడి, కొత్త జీవితానికి పూనుకోడం లాంటిది అతని జీవితం ..... చెబుతూ, పుచ్చగా, చందమామగా, కేరలుంగా ఉండటం అంటే ఏమిటో అతను స్వయంగా అనుభవించి తెలుసుకున్నట్లుంది. ఒక సంతాప చర్యం వెనక్కి వెళ్లి, అక్కడి విరుగుతు చెప్పి సమీపిస్తాడు .... మానవుడు నూడవన్న దానికంటే ఎక్కువ చూస్తాడు..... అందుకే అతను మానవుణ్ణి ద్వేషిస్తాడు. ప్రేమిస్తాడు కూడా.”

నాకు లారెన్స్ రచనలంటే రోత. హార్న్ వ్యాసం చదివాక, లారెన్స్ ని గౌరవించాను. అతని రచనలు తిరిగి చదవడం ప్రారంభించాను—అని ‘నన్ను మార్చిన పుస్తకం’ అనే వ్యాసంతో దిలీప్ కుమార్ రాయ్ చెప్పుకున్నాడు.

‘టెక్స్ట్స్ అండ్ ప్రీటెక్స్ట్స్’ (Texts and Pretexts) అన్న మరో గ్రంథంలో ‘ప్రేమ’ ‘మృత్యువు’ ‘ఏవాహం’ ‘నిద్ర’ ‘వార్తక్యం’ ‘జ్ఞాపకాలు’ ‘స్వప్నాలు’—ఇలా అనేక విషయాలపై, కవులు, తత్వజ్ఞులు, యోగులు చెప్పిన వాక్యాలను సుదీర్ఘమైన వ్యాఖ్యానంతో ఉదహరిస్తాడు హార్న్. తెలుగులో కూడా యీ రకం రచనకి ఎవరన్నా పూనుకోవాల్సిన అవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది.

1940 తర్వాత సాగిన హార్న్ రచనలు, ఎక్కువగా తత్వ పరిశీలనతో నిండిఉంటాయి. మెస్కాలిన్ (Mescaline) అనే ఓషధితో తయారుచేసిన ద్రావకం పుచ్చుకుంటే ఎట్లా ఉండేదీ, తాను స్వయంగా పుచ్చుకుని తన అనుభవాన్ని ‘లోర్స్ ఆఫ్ పెర్ఫెక్షన్’ (Looks of Perfection) అనే వ్యాసంతో వర్ణించాడు. అది పుచ్చుకున్నాక, చూపుకొత్త తీక్షణతలు కలుగుతుంది. వస్తువులు మరింత ప్రస్ఫుటంగా కనబడతాయట—సమాధి, నిర్వాణం, యోగ సాధన—వీటివల్ల, పారమార్థిక చింతన సాగించినవారికి సాక్షాత్కారమయ్యే సత్చిత్ అనందానుభూతితో నమస్తేన అనుభూతి పొందొచ్చుట ఆ ఓషధివల్ల.

ఆయన యాభై రెండోయేట వ్రాసిన గొప్ప గ్రంథం ‘పెరిన్నియల్ ఫిలాసఫీ’ అనే తాత్విక చింతన గూర్చిన వ్యాసాల సంపుటి. ‘సరోక్ష జ్ఞానం ద్వారా జీవితరహస్యాన్ని, అత్యనిశోధించిన మహాయోగు లున్నారు. వారి మాటలే మనకి సమాచారం. అందుచేత, తర్వాన్ని బోధించే ఆచార్యుల నిర్వచనాలని, కవులు చెప్పిన వాటిని విశిలేసి, దైవ సాక్షాత్కారం పొందిన బ్రహ్మజ్ఞుల మాటలనే ఎక్కువగా ఉదహరించాను. యీ గ్రంథంలో.’ అని సీకెలో చెప్పుకున్నాడు హార్న్. భగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు, బైబిల్, జైన్ కథావళి మొదలైన మహాగ్రంథముల నుండే కాక, కీర్తిగార్డ్, ఎకార్డ్, కబీర్, జలాలుద్దీన్ రుమీ, హిస్కెల్, శంకర, లరవెందులు, అగస్టీన్, లవోట్సు, థెక్, బాహిస్ మొదలైన యోగి పుంగవుల నిర్వచనాలెన్నో యిందులో ఉదహరించబడ్డాయి.

ఏదో ఒకదానిపై దృష్టి కేంద్రీకరించి, దాని రహస్యం తెలుసుకున్నారమాత్రాన, చరితార్థుల యారసుకో కూడదు. సరోక్ష జ్ఞానం, స్రావన, సాధనల ద్వారా ‘బ్రహ్మన్’ ని తెలుసుకున్నారే భక్తులంటూ తన జీవితాన్నంతా వివశాస్త్ర పరిశోధనకి వినియోగించిన దార్విన్, వార్తక్యంలో కళ, మతం, కవిత్వం పట్ల ఎట్లాంటి కుతూహలమూ మానరేకపోయిన సంగతిని ఉదహరిస్తాడు. బ్రహ్మన్ ని దర్శించినవారికి విముక్తి సాధ్యమవుతుంది. అట్టి వారు కర్మ, ధ్యానం—కాలమూ, అనంతమూ, సంసారం, నిర్వాణం, అనబడేదీ, కనబడేదీ—అంటూ ద్వంద్వాల వ్యత్యాసం ఏర్పరించి, ఏకాగ్రత సాధిస్తారు.’ అన్న దానిపై వ్యాఖ్యానం యీ గ్రంథం. ప్రపంచంలోని బ్రహ్మజ్ఞుల అనుభవాల సారం అంతా ఇవిచ్చిన యీ గ్రంథం, అంగభాష ఉన్నంతవరకూ ఉంటుంది.

కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం హార్న్ ఇల్లు పరశురామ సీతైంది. ఎన్నెన్ని దేశాల పర్యటనలలోనో పోగుచేసిన గ్రంథాలు, బొమ్మలు, రిల్వలు, కళాఖండాలు దగ్గమై పోవడం చూసి హార్న్ కంట నీరెట్టుకున్నాడుట. హిందూ మత గ్రంథాలని బాగా చదివి, అందలి తాత్విక సూత్రాలని నిత్య జీవితంలో ఆచరిస్తూ వచ్చిన హార్న్ విచారించాడంటే అతనికి సౌందర్యం పట్ల ఎంతటి కాంక్ష ఉందో తెలిస్తే సుందరి. మానవాభ్యుదయానికి కృషిచేసిన హార్న్ చివరి వరకూ నిండు మానవుడుగా వర్ధిల్లాడు.

హార్న్ రచనల్లో మానవతా వాదం స్ఫుటంగా కనబడుతుంది. కాళిదాసు శకుంతల నాటకం మాశాక, దాన్ని గురించి తన అభిప్రాయం చెప్పవల్సిందిగా ప్రతికా విలేఖరు లడిగితే, హార్న్ సంభాషణ ఎట్లా సాగుతుందో అప్పుడప్పుడు ఊహిస్తూ ఉంటాను :

హార్న్ : దుష్కంతుడు ఆమెను ఎందుకు గుర్తించడు ? ఒకామెని ప్రేమించి, గర్భం దాల్చిన ఆమె దగ్గర

కొన్న సేకా నాకా సంబంధం లేదు, సువ్యవస్థతోనే నేనెరుగవుచే, అది నేనా మనస్సు అంటే, బైరో, పెడతారు. దుష్టంబులు అంత చెప్పవారు కాదు. అమెని అతను గుర్తిం చుకొనువాని కారణం దృష్టి సరిగ్గా అనుకోవడం. ఆ రోజుల్లో చంపుకోట్ల రేపు కాటాయి. అప్పుడు అంధారా లు చురుకులేదు. విద్యానాశాస్త్రం రోజులలో మొదలుపెట్టి విద్యార్థుల అభ్యాసం అతని అభివృద్ధి అవుతుంది.

ప్రతికా విలేజరి : 'కృష్ణంబు. అది చాపినికీ సుదై ముఖ్యంబు గట్టా చేశారు.—మీకు తెలివో.

హక్సే : ఈ మిగిలిన దాని దానినూ చాపిస్తాను ! అది నిజమైతే నైతికంగా అతని ప్రవర్తనని నిమగ్నం చేశారే చేయవచ్చు. అట్లాంటి దానినూ చాపిస్తాను అని నాటకం ఎందుకు వ్రాసినట్లు ? కలుగుతుంది, అది తప్పులన్నీ కొంత కూతురుకి భారంబే, అప్పుడు కూతురుకి వల దువ్వట్లు చేసుకో న్నుగా.

కాదాను కేరళ మెన్సో రేవో తెలియదు. కేరళలో ఇట్లాంటి మంత్రాలు ఎన్నో ఉన్నాయని విన్నాను. ఇట్లాంటి ఊరికి కూడా, కాళిదాసుని జాతీయ కవిగా మీ తెల్సా చదివినట్లుగా ?

ప్రతికా విలేజరి : ఉన్న కథని నాటకంగా అల్లాడు— మార్పులు చెయ్యకుండా .... దుష్టంబుడికి కావం...

హక్సే : కావం, మంత్రాలు అని చెప్పకండి. కాళి దాసు సంస్కార మారపుడు. గర్విణిగా ఉన్న భార్య పుట్టింటి తెల్లస్వరూపి, భర్తల అంధు ఎట్టిదో కాళిదాసుకి తెలుసు. దుష్టంబులు మరొకామెని ప్రేమించాడు. అట్లా ప్రేమించు చుం అప్పురి అతనికి తెలుసు. అవధారం చేసినవాడి మన స్తత్వం (Guilt Complex) ప్రవర్తించాడు — ఈ నేరానికి, దాని ప్రేమించిన స్త్రీ శిక్ష పొందాలి. ప్రేమించినదాన్ని హింసిస్తారు మానవుడు— యూంగ్ (Jung) గారి పరిశోధనలు తెలుసుకోండి—కాబట్టి భార్యని రిచార్జునిస్తాడు. ఎటొచ్చి కాళిదాసు ఆ విషయాలేవి నాలు కంలో చెప్పాడు. అందువల్లనే కాళిదాసు మహాకవి—అంత ర్హృదయ కవి అంటున్నారు.

ప్రతికా : ఇందక జాతీయ కవిగా వ్యవహరించి నందుకు అక్షేపించారు ?

హక్సే : జాతీయ కవి కాకుండా, అంతర్జాతీయ కవి కావడం అసంభవం కాదు. అధునిక భౌతిక శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పిన సూత్రం ప్రకారం, ఎలక్ట్రాన్, మధ్య స్థలం గుండా వెళ్ళకుండానే ఒకచోటు నుండి, మరొక చోటుకి చేరు

కుంటుంది—ఓన్నగా వెళ్ళవల్సిన కాంతి కిరణం. 1910 లో జరిగిన సూర్యగ్రహణంవాడు, అప్పు తిరిగివట్టు విశదమై, ఐన్స్టీన్ సిద్ధాంతాన్ని ఋజువు చేసినది మీ రెరగరా ?"

ఈ ఊహ సంభాషణలో హక్సేలీ పోకడలన్నీ ఉన్నాయి— ఒక విషయాన్ని అనేక కోణాలనుండి చూడగలగడం—దాన్ని నిజానశాస్త్రం, తత్వంలో ముడిపెట్టడం, మానవుడికి ఉపకరించే భావాన్ని వ్యక్తం చెయ్యడం, నిర్మోహమాటంగా చెప్పడం, ప్రాచీనమైన వాటిని, పెద్దలనూ, సమకాలీకుల సరే క్రాంతిలో వేసి చూడడం—మొదలైన హాసన, దాని వేరక నిజాన్ని తెలుసుకోవాలన్న ఉత్సాహం ఉన్నాయి.

హక్సే రచనల నుండి నేను తెలుసుకున్నవి ఇట్లాంటివే. సేదన్నా కొత్త భావం రాగానే, అది మనకి ఉపకరిస్తుందా లేదా అన్నది పట్టించుకోక, దాన్ని నలువైపులా తరచి చూడాలి. ఉద్రేకానికి, ఆవేశానికి లొంగిపోకూడదు. ఉద్రేకం ప్రకర్ష గుంపు లక్షణం. ఉద్రేకం కలిగించిన ఆ విషయాన్ని మనస్సులో ఒక మూల పడెయ్యాలి. అది ప్రబలమైందీ, విశిష్టమైందీ ఐతే, మనం కోరికప్పుడు అది బైటపడి వాడకంలో కొస్తుంది. నిరసనయోగమైందైతే సమసిపోతుంది రచనలో. వస్తువుకీ, సందర్భానికి అనువైన విషయాల షరామర్మ కొంత జరగాలి. జరిగినప్పుడే ఆ పాత్రల వెనక ఒక సమాఖం, దాని వెనుక ఒక చరిత్ర ఉన్న ధ్వనం అుంది. అక్కడక్కడ ఛలోక్తులు, జీవితం గురించిన నిర్వచ నాలూ ఉండాలి. ప్రవర్తనలో, శీలంలో సంస్కృతి కన బడాలి.—ఉద్రేకంతో వ్రాయడంలో మట్టుకే కాదు. రచ యిత అంతరంగానికి, రచనకీ పాత్తు కుదరాలి—కుదిరితేనే రచయితలో నిజాయితీ వ్యక్తమౌతుంది.

ఈ ధోరణి గూర్చి ఒకటి, రెండు శంక లున్నాయి. తారెన్నును గురించి హక్సేలీ వాడిన మాటలే, హక్సేలీ గురించి వాడ బుద్ధిస్తుంది నాకు. హక్సేలీకి చాలా తెలుసు., తెల్పుకో వలసిన దానికంటే ఎక్కువ తెల్పుకున్నాడు. చూడవల్సిన దాని కంటే దూరం చూశాడు. మరీ ఎక్కువ తెలిసిన వ్యక్తి ఊహలోంచి, చింతనలోంచి, కిందికి కార్యరంగంలోకి ధిగి రాలేడు. ఏమని చెయ్యాలన్నా అది మంచిదా, చెడ్డదా అన్న సంశయం ఏర్పడి కార్యదూరం ఉవుతాడు. ఈ లక్షణాలే ఆయన నవలలో వ్యక్తులు కూడా చూపుతారు. పాత్రలు ఆలోచిస్తారు. మాట్లాడతారు. కాని, కార్యానికి పూనుకోరు. కథ ప్రారం భంలో ఎల్లా ఉన్నారో, చివరలో కూడా అల్లాగే ఉంటారు. ప్రవర్తన ఫలితం శీలంగా ఎట్లా, పరిణితి చెందిందీ, కాలం వారితో తెచ్చిన మార్పు—ఇవి నవలలో ఉండకపోతే, అది

అల్లన హక్స్ లీ

గొప్ప నవల కాదు. అందుచేత రచయితకి అన్నీ తెలిసిపోయి, సర్వజ్ఞుడవకూడదేమో. హక్స్ లీ అన్నట్లు కాస్తంత అజ్ఞానం, అమాయకత్వం అవసరమేమో !

ఫోటోలో హక్స్ లీ నచ్చడం వల్లనే అతని రచనలంటే యిష్టం ఏర్పడిందన్న మాటలతో యీ వ్యాసం ప్రారంభించాను. ఆర్. కె. నారాయణ్ కారిఫోర్నియాలో హక్స్ లీని సందర్శించినప్పుడు, అయినచే, అరవై అయిదో ఏడు. మనిషి చూస్తానికి బాగున్నాడని, అయిన మొహం పక్కకి తిప్పి నీచుడు, అల్లా నిండాసేనా చూస్తూ కూర్చోవాలనిపించేటంత ఆకర్షణీయంగా, గంభీరంగా ఉందని వ్రాశాడు నారాయణ్. గాయత్రి ధ్యాన మంత్రం గురించి ఎన్నో ప్రశ్నలడిగాడు. జీవితం అనే పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడి దక్షత పొంది కూడా విద్యార్థిగా ఉండిపోయిన ధన్యజీవి హక్స్ లీ.

హక్స్ లీ రచనలవల్ల ప్రభావితమైన రచయిత రెండరో ఉన్నారు. ఈ తరం యువక రచయితలలో, లారెన్స్ డ్రెయిట్, హక్స్ లీ ఛోరలో వ్రాస్తూ ఉంటారు. హక్స్ లీ ప్రభావం ఎట్లాంటిదో చెప్పడం కష్టం. ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే, ఆ ప్రభావంయొక్క ప్రధాన అంగం, మానసిక స్వతంత్ర్యం అనొచ్చు. ఇప్పుడు మనకి హక్స్ లీ భావాలలో చాలాభాగం పాతవిగా కనబడినా, మొదట్లో వాటిని బైట పెట్టడానికి ఎంతో సాహసం కావాలి. ఆ సాహసం, దైర్యం ఆయన కున్నాయి. తాను మనసారా నమ్మినదాన్ని నిర్మోహమాటంగా చెప్పగలగడంలో నిజాయితీ ఉంది. నిజాయితీ గల రచయిత హక్స్ లీ.

వెనుకబడిన దేశాలు, స్వతంత్ర్యం సంపాదించుకుని, పురోగమించే ప్రతి ఉద్యోగినికీ, చేయూత నిచ్చిన శ్రేయోభి

లాషి హక్స్ లీ. రాజకీయ స్వతంత్ర్యమే కాక, ఆర్థిక, భావ స్వతంత్ర్యాలు కూడా ప్రతి ఒక్కరికీ అభ్యుదయాలన్న ఆయన అభిలాషకి 'ఎండ్స్ అండ్ మీన్స్' (Ends and means) 'విజ్ఞానశాస్త్రము, శాంతి, స్వతంత్ర్యము' అనే గ్రంథాల నిదర్శనం.

విజ్ఞానం, బుద్ధి, తర్కం, వీటికి అతీతమైన జ్ఞానం ఒక్క మానవుడికే సాధ్యం— అని ఆయనకి తెలుసు.

తుమ్మెద మద్దేశించి ఆయన వ్రాసిన గేయంలో యీ రహస్యం యిమిడిఉంది :

కాలం సాగిపోతుంది—

చెల్లమానుల నడుమ తొంగిచూస్తుంది చందమామ

ఈ తిలకముక రాత్రిని వెలుగించు మరొక వెలుగేది ?

జాడలు దిగవిడచని శూన్యం మన నిష్క్రమణ !

దైవ సమానమైన పేతు రాహిత్యం నువ్వు.

ఆకుల నడుమ అక్కనులేక పాడుకుంటావు—

జ్ఞానం కనరదు, కంట తడెట్టుదుగా మరి !

నీవు నేర్చిన జ్ఞానానికి ఉప్పొంగిపోతాను నేను.

అత్యవకాసం కోసం యీ శవాన్నిలో రచన ద్వారా కృషి చేస్తున్న ఆంగ్ల మేధావులలో టి. ఎస్. ఎలియట్, బెర్ట్రాండ్ రసెల్, హక్స్ లీలను ముఖ్యులుగా పరిగణిస్తాను. మొదటిద్దరికీ నోబెల్ బహుమతు లొచ్చాయి. హక్స్ లీకి రాలేదన్న చింత ఉండిపోయింది. ప్రజాస్వామ్యంలో భావ స్వతంత్ర్య అవశ్యకతని పదే పదే తన పుస్తకాల ద్వారా గుర్తుచేస్తూ వచ్చిన హక్స్ లీకి యీ వ్యాసం ద్వారా కృతజ్ఞత చెప్పుకుని వ్యాసాన్ని అంకితం చేస్తున్నాను.

ఎల్ల వారికి శకునంబులెల్లఁ బలికి

బల్లి తాఁగోయి తొల్లలోఁ బడినరీతి

నొకరి నెన నేని తాఁజేవకొనిన పనికి

వెనుకఁ జింలించు తెల్లను వెట్టినము.

—ముద్దు పళ్ళి

హైదరాబాదులో (1893) వివేకానందుడు

శ్రీ వివేకానందస్వామి యతిగీతము

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

అమహాకణ్ఠ మధ్యంబునయందున నీలోకవాసన లెనంగఁ బోవు
 ఆ పర్వతోగ్రదరీ ప్రాంతములయందు కామాది నాంఛలు కదలలేవు
 ఆ పర్వశాలాంగణ మృతాద్వములందు నెడదఁ గోర్కులు తలలెత్తలేవు
 ఆ తీర్థభూత నదీతీరములయందు నజ్ఞాన తిమిరంబు లాడఁబోవు
 అచటఁ బుట్టిన నదీశాంతి విమలగీతి—ధీర సన్న్యాసి! పలికించురారు వార
 నేను శంకరీ సుధాకర మెత్తిజ్ఞాన-వియన మోఘాద్వములు పల్లవించునట్లు.

అమలించురా! శృంఖలములెల్ల హేమ మయంబులొనో యయోమముంబు లొనొ
 విడలించురా! ద్వంద్వవీధులు రాగమో ద్వేషమో లేమియో విభవమోను
 బానిస యెపుడైన బానిసయే శృంఖలమ్ము లేవేన్ శృంఖలమ్ములయగు
 బుగరుతో చేయఁబడ్డట్టి సంకలల్ పట్టి చేతులు ముద్దుపెట్టుకోవు
 ధీరసన్న్యాసి! విడిచి విడిల్చి కొమ్ము-ప్రణయ కోపాదులయిన ద్వంద్వములుచిద్రుప
 చిద్రుప లొనట్లు సాధునచ్చితక-శాస్త్ర-వీక్ష సంవిన్మహాజ్యోతి తీర్చునట్లు.

పదరించి పాయలు పాయలు విడద్రొక్కి కడద్రొక్కురా యంధకారమెల్ల
 కొరవి దయ్యాల వెల్లులుచూచి బ్రమయకు కాంతికాదది చీకట్ల-పుట్ట
 ప్రాణాలతీపి నార్యంజూడు మది మాయలేడి దాని తురంగలింపుల వధి
 మాలిన జననముల్ మరణముల్ గానుండు నాత్మనిగ్రహమే తద్వసన శీలి
 ధీర సన్న్యాసి! లొంగకు హారదాని కా హరిణమాత్త మారీచమైన ప్రతిభ
 పొలుచు దూరముగా దానిఁ బోవనీకు-నీత చెంగటనే వధచేయుదాని.

శ్రీ మహాదేవ! తాఁజేసికొన్నట్టివారికిఁ జేసికొన్నంత; కృతము కర్మ
 మంచికి మంచియు మఱియుఁజెడ్డకుఁజెడ్డ ముంగిటిలో బొసిపోవుపంట
 కాలికిఁగాదేని ప్రేలికిఁ దప్పదు పడక తాతాచార్యపంట వారిముద్ర

ఈ కర్మసూత్రము నింతింత తుంపుగాఁగ జ్ఞానాసిచే భండనంబు
చేయుముర ధీరసన్నాప్యసి! చేయుమయ్య-నామ రూఁకముఁకు నందనిదియాత్మ
ఆత్మసీవు నీ వాత్మయం చది తెలియము. తెలివిపాలములు పాలపాల పుంకరింప.

ఏమి స్వప్నంబులోయీ! ఏమి స్వప్నంబు లీతఁడు జనకుండు నీమెజనని
యీతఁడు పుత్రకుఁ దీతఁడు మిత్రుండు నెననికిఁ దండ్రీ వీఁ డెవనితల్లి
యీమె యెవ్వరి పుత్రు డీతఁడు నేహితుఁ డెవ్వనికి విరోధియు నెవ్వనికి నితండు
నిల్లింగమైనట్టి నిగ్గుణమైనట్టి యాత్మమే తానైన యట్టివాడు
తెలిసికో ధీరసన్నాప్యసి! తెలిసికొమ్ము-ఆత్మ యనునట్టి నీన. రూఁకమైన
దేదియును లేదు మిథ్యాను పాదితమ్ము-తెలిసికో! తెలివిపాలములు పుంకరింప.

నీవు స్వతంత్రుండ నీ వొకరుండవు నీవు జ్ఞాతవు మఱి నీవు సేవ
నీవు నిరాకారుఁ డీ వకలంకుఁ డవును నామరహితుఁ డవును ద్వితీయ
సంకల్ప జన్య మీ సకల ప్రపంచ మీ యఖిలంబునకు నీవయగుదుసాక్షి
వట్టి వీనుండి మాచూమార్గమునఁ దోచునట్టి యీ యఖిలమ్ము నరిసికొమ్ము
తెలిసికో! ధీరసన్నాప్యసి! తెలిసికొమ్ము-ఆత్మకృతమైనట్టి కాన్యంబునందు
తగులు కొనునట్టి కవివోలఁ దగులుకొనక-ప్రణన పర్యాయజప సుధాస్థవము
గొనుము.

ఓ యూర్జ నాభవ దుర్గతాత్మ ద్రవరజ్జ సంతాన ధారాని బద్ధ!
ఓయీ! స్వేచ్ఛాకాముకా! యెచ్చటెచ్చట పెదకె దవోయి నీస్వేచ్ఛకొఱకు
ఇహలోకమందైన నెండమావులువోని సుఖవాంఛ లెంతయు సుఖియఁజేయు
బరలోక మందైనఁ బరిభుక్తమగు స్వృపుణ్యాంత వేళనిన్ భూమిద్రోయు
నెచటనోయీ స్వేచ్ఛాభావ మెచటనకు-నీవ నిర్మించుకొంచువు నిన్నుగట్టి
త్రతాళ్ళ వానిని కర్మసూత్రములు త్రెంపు-ధీరదండి ఓంతత్స దధీనవదన!

ఊర్ధ్వలోకముల నేరుండిరో స్వర్గాలోకంబులును వారిలోన నేన
అల నధోలోక జీవులలోన నేను పాతాళాదిలోక సంతానమందు
మధ్యమ లోకసంపన్న నానా జీవరాసిలో నేను దారాత్మమూర్తి
అఖిలంబునకు స్వస్తియగుఁగాక! యెవ్వరికొకయెడ నార్తిలేకుండుఁ గాక!
స్వర్గ సరకంబులకును నాశకు నిరాశ-కును సుధూరస్థుఁడేను నేనగుచు నీవు
ధీరదండి! ఓంతత్స దధీనచిత్తుఁ-డైయమృత గీతికను పాడుమయ్యసీవు.

శ్రీ వివేకానందస్వామి యతిగీతము

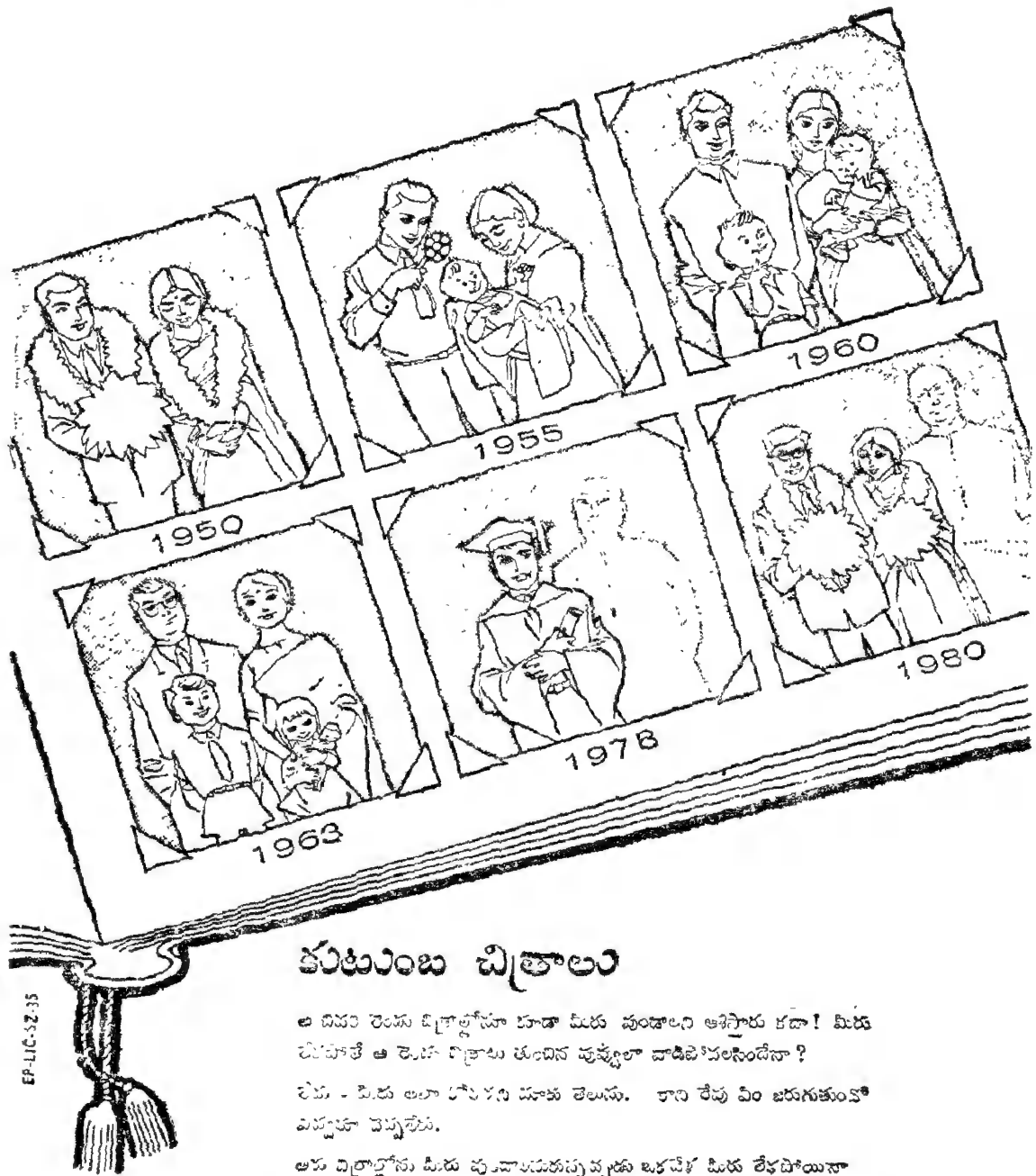
ఒకలిద్దియుండిన నుండనీ! పోయిన పోవనీ! నీదేమి పోవఁగలదు
కర్మ తరంగ సంఘటనంబునన్ గొట్టుకొని పోవనిమ్ము నీకును బనేమి
శ్రీ పుష్పదామ భూషితమైనఁగానిమ్ము కానిమ్ము మఱి పదాఘాతమైన
నిందించువాఁడును నిందింపఁబడువాడు పొగడెఱువాడును బొగడబడెడు
నట్టివాఁడును తారొక్కఁడై నయపుడు-నింద యెట్టిది పొగడిక నిజమదెట్టి
దేది యెఱుఁగెనఁగాని నీకేమి చెపుమ! ధీరదండి! ఓం తత్సదధీనబుద్ధి !

వాఁడు హతుండగు ననితాయ శోధన వాంఛల కెవ్వాడు వశుఁడొవాఁడు
వాఁడెప్పు డంతియే వనితనొక్కఁతె తన భార్యయంచును మోహపడెడువాఁడు
అల్పాల్పముుకుఁ బ్రాణానిలం బోడ్చుకమనువాఁడు జన్మ జన్మముల నంతె
అమిత కోపమునకు నమ్ముడు పోవువాఁ డంతకంతకుఁబోవు నడుగడుగుకు
నీరలెవరు మాయాద్వార విధురవీధి-నిష్క్రమింపను జాలరు నీవు వాని
వంకఁ బోకుము మఱి వానివంకఁ గనకు-ధీరదండి! ఓం తత్సదధీన చిత్త!

నీయింటి పైకప్పుని భృతతారకలతో రమ్యమా చాందీనీరా యతీంద్ర!
నీదుశయావీధి నిర్దంపుఁ బచ్చిక పచ్చముఖిల్ పరుషయ్యయోగి!
నీదు నాహారంబు నేను జెచ్చని పడ్రసోపేతరమ్యంబు రేపు కంద
మూలంబు లెల్లండి ముడుచుక పండుకొనుటయు నెల్ల యును సమానంబు గాగ
నదాలు వర్షర్తుప్రసం దటీనదదుదార-జలములయ్య కేసంగికి పైకతముల
నలులుఁ గార్చిచ్చులట్లు నీ పలెనెయోగి!-ధీరదండి! ఓం తత్సదధీన బుద్ధి !

ఒక్కఁడు సప్రస్థ నింకొకఁడు పండ్లిగిలించు చెట్టయొక్కఁడు నిన్ను నీదరించు;
నీ వొక్కనికే దృణభావముఁగల్పింతు, మఱియొక్కఁడును నిన్ను మందలించు;
ఏకాంత మందియో యెఱుగంగలారు నిన్నులు సమాను చిదగ్నిరూపు
ఓయీ ! భిక్షూ ! నీకు నొక్కఁడు తక్కువ యొక్కఁడెక్కువ పేద యూరనూర
తిరిగి మాయాపిధానంబు తెరలఁజేసి-కలిసి యొక్కనితోగూడఁ గలియకుండ
నిట్టె దివ్యియ వెలిగించు మింటనింట-ధీరదండి ! యోంతత్స దధీనవదన !

ప్రారంభంబగు కర్మమిప్పగిది స్థర్వంబున్ నిశింపన్ సదా
ధారంబై చనుఁ జిత్స్వరూపము తనంత న్నివయై జన్మ మృ
త్యు రూఢంబగు మాయదాటి చనుమయ్యా ! ధీరసన్నాప్యసి యా
త్మారాముండన నీడలేని వెలుఁగై యూనింద దీపంబవై.

EP-LIC-3235

కుటుంబ చిత్రాలు

అ దివం రెండు ద్విరాట్టోనూ కూడా మీరు పుండాలని అతిసారు కదా! మీరు చిహ్నాలే ఆ రెండు చిత్రాలు తుందిన పుష్పలా వాడిపోవలసిందేనా?

లేదు - మీరు అలా అనినది మాకు తెలుసు. కాని లేపు వీం జరుగుతుంటే ఎప్పుడూ చెప్పలేదు.

అరు ద్విరాట్టోనూ మీరు పుండాలనున్నప్పుడు ఒకచోట మీరు లేకపోయినా ఆ చిత్రాలను తీసుకొని సాగించడేలా మీరు చేయాలి. అదే ధూరదృష్టిగల మనసు లక్షణం.

అవసరమైతే బాధ్యతలను తీసుకోవాలికి తీవ్రత భీమాను నడచి దగ్గరగావుండు కోరిక. కొడుకు వదులు కావచ్చు, కూతురు పెళ్లి కావచ్చు, మరేదైనా కావచ్చు. అప్పట్నుంచూ పూరుకోవద్దు. మొదట తీవ్రత భీమాను తీసుకునే బాధ్యతను మీరు నిర్వహిస్తే మీ యితర బాధ్యతలను తీవ్రత భీమా తీసుకుంటుంది.

మీ నెలనెండు అర్బులో తీవ్రత భీమా ప్రేమయములకే మొదటి స్థానమివ్వండి.

మీరు అపోగొంగువుండి సంపాదిస్తూ వున్నప్పుడే - నడచి భీమా చేయండి.

జీవిత భీమాకు

ప్రతిగా సంరక్షింపి తోను

హిచ్ కాక్ చలనచిత్ర కళ

శ్రీ ఎరిక్ రోడ్

ఫ్లిన్ విమర్శకి సంబంధించినవరకు ముఖ్యంగా 'మూఢ సమృద్ధి' యుగం' అనేది. దీనికంటే 'పూజా వేదిక' అంటూ వివిధ వర్గాలవారు ఒకరి ముందు ఒకరు వికృతంగా తిరుగుతూ ఉంటారు. దేశీయం వెంటనే తున్నాలో ఎవరికీ తెలిసేట్లు కనిపించదు. ప్రతి ఒక్కరూ తిగుపులేని, పెద్ద నిర్ణయాలు ప్రతిపాదిస్తూ ఉంటారు. అసలు ప్రశ్నకీ— 'శుద్ధమయిన 'సినిమా' అనేది ఉందా లేదా లేక, విమర్శకుడు పోలికను మునుపటి పెట్టుకుని సాహిత్యం సంగీతం మొదలయిన అలవాటల కొలతనే దానికి పేరియో గించాలా అనే దానికి—సమాధానం మాత్రం దొరకదు.

“యోవనంతో ఉన్న కళ మాత్రమే విశేష ప్రజా దరణని పొందగలుగుతుంది.” అని వ్రాశాడు అర్నెస్ట్ హెమింగ్ 1951 లో. “ఎందుచేతనంటే, దాని వయస్సు పెరిగిన కొద్దీ, దానిని అర్థం చెసుకొనటానికి, అది ఇంకా అభివృద్ధి పొందుతున్న దశలతో పరిచయం అవ్వడం అవుతుంది.” హెమింగ్ చెప్పిన యీ సిద్ధాంతం అప్పటికి ఇంచుమించు నిరూపితమే అయినప్పటికీ చివరికి అరసికాలు నిజం అయింది. 'ది సోషల్ హిస్టరీ ఆఫ్ ఆర్ట్' ప్రచురిత పూర్తి అయిన సమయానికి సినిమా పరిస్థితి బాగాలేదు. 'సక్రియలిజం' మీద మోజా తగ్గింది, జాన్ స్టెయిన్ 'పరిశోధనలు' ఎటుకాకుండా పోయాయి, 'సియోరియలిజం' పని అయిపోయి నట్లు కనపడింది. చాలామంది విమర్శకులు 'సియోరియలిజం' ల 'సాహిత్య సిద్ధాంతం' అని అనుసరించేవారు. ఎవరో తప్ప హెమింగ్ వారి కథాగమనపు సంప్రదాయాలని ఎదిరించే వారు కాదు. ఇది ఇలా ఉండగా, 1960 కాన్స్ సినిమా ఉత్సవంలో ద్వితీయతమైన ప్రాముఖ్యత కల ఒక సంఘటన జరిగింది. ఆంటోనియోనీ టిసిస్ 'లవెంచ్యూరా' ప్రదర్శనం. లవెంచ్యూరా ఒక పెద్ద అలజడిని తేలిపించింది. తేలికలతో, అవలంపులతో ఆహ్వానించారు దీనిని. భయంకరంగా కనపడే దాని స్వరూపాన్ని చూసి ప్రేక్షకులు నిర్విణ్ణులయ్యారు. అందులోనూ ఒక 'సావిడి' వెంటనే పరుగెత్తు

తున్న ఒక అమ్మాయిని చూడేపు చూడే ఒక 'పెట్రోని' చూసి మరి నిర్విణ్ణులయ్యారు. కథ చెప్పే విధానం అంటే సియోనీకి అనలే తెలియదుకానీ. ఈ దృశ్యాన్ని అతను ఎందుకు కత్తిరించివెయ్యలేదు? అసలు ఆ చిత్రాన్ని ఇంకొక గంట ఎందుకని తగ్గించలేదు?

ఈ అంజడి రేగిన సమయానికి కొందరు 'యూవ ఫ్రెండ్స్' దర్శకులు—ముఖ్యంగా లైన్ రెన్డె, ఫ్రాన్స్ వాస్, జాన్—లక్ గోదార్డ్—ఎన్నో పరిశోధనలు జరుపు తున్నారు. సినిమాలే సంభాషణ ద్వారా విట్టబ్బ చలనచిత్రాలలో వాడే 'కాన్సన్' లు 'స్ట్రీ, ఫాస్ట్ మోషన్ పిల్' లు మొదలైనవి మియోగించే వీరిని విమర్శకులు వెతికారన్నారు. కాని, క్రమంగా ఆంటోనియోనీ లాగే ఈ దర్శకులు కూడా కేవలం అలంకరించిన 'స్క్రిప్ట్', లే సామ్రాజ్యమయిన సవల మాత్రం కానీ కొత్తరకం సినిమా ఒకదానిని సృష్టిస్తున్నారని గ్రహించారు.

మిగిలిన ప్రశ్న : కేవలం అలంకరించిన స్క్రిప్ట్ లు కాని ఈ చిత్రాలని ఏవిధంగా పరిగణించాలి? ఈ ప్రశ్నకి సమాధానం స్పష్టంగానే ఉంది. వీటిని మన సొంత కళ్లతో చూసి, నిత్యం చలనచిత్రాలని పరీక్షించినంత ఏకాగ్రతతో వాటి ప్రతిబింబాలని పరీక్షించాలి. మన కళ్లకి బద్దకం అలా పుట్టించింది. హెమింగ్ చెప్పినట్లు గలంలోకి వెడితే కాని, వర్తమానం అర్థంకాదు. సినిమాభాషని మనం మళ్ళీ వేర్పు కొనాలి. మల్లార్ మె వద్యలు చదివినప్పుడు ఒక రకమయిన సంజ్ఞా వ్యాకరణ సిద్ధాంతం ద్వారా ఎలా ఆలోచిస్తామో ఈ సినిమాలు చూసినప్పుడు ఒక రకమయిన చిత్ర ప్రతిబింబ వ్యాకరణ వద్దలి ద్వారా చూడాలి. ఈ కొత్తరకం సినిమా 'దృష్టి' (Vision) ని మనొక సాధారణానికి మార్చలేము. 'కాహియర్ ద్ సినిమా' అనే ఫ్రెంచి మానవత్రికకి వ్రాసే ఫ్రెంచి సినిమా డె రెక్టిస్ ఈ దృష్టిని వివరంగా కల్గించారు. కెమెరాకి, మానవుడికి, (మరిపోరాడన్న) అతని పరిసరానికి మధ్య-ఉండే చిట్ట ప్రధానమయిన సంబంధాన్ని వినియో

గింది దిత్రం నిర్మించగల ప్రదర్శకుడి సామర్థ్యం గురించి వ్రాశారు.

అయోమయ పరిస్థితి ఏర్పడి, సూర్య సమూహం యుగం ఈవిధంగా ప్రారంభమయింది. విమర్శకులు ఎవరి న్యాయాన్వయ వివక్షణ శక్తులూ ఎదుర్కొనకున్నారు. చిత్రాలు కనుక ఉత్త ఆలంబించబడిన స్క్రిప్ట్లు కావాలి నట్లయితే తమ నిరస్పృహ కోరికలు పనికిరావేమో ! విమర్శ భావనాశక్తి ఒకే వ్యక్తిలో కలిసి ఉండవలసివచ్చింది. సంగతి మర్చిపోయి 'కాపియర్' ప్రతిని పెరికటం ప్రారంభించారు. అవస్థలో ప్రసాదించబడ్డ 'మిసెస్ సెన్' సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచే ఉదాహరణల కోసం మూడవ గలపలం కర్తవ్యంగా పెట్టుకున్నారు.

(ముందు పేరాగ్రాఫ్లో వివరించిన సిద్ధాంతం సారాంశికి Mise en scene అని శ్రేయి మాటలు వాడారు శ్రీరాద్. దానికి తెలుగు అనువాదం చేసే సమయం, అర్థం కొంత వరకైనా తెలుస్తూనే ఉంది గనుక, ఆ మాటలనే దేవులలో వానివెయ్యటం దిగింది- అ.)

ఒకసారి పప్పులో కాలువేశారు కాబట్టి ఈ ప్రతికర్షణ లభిప్రాయాలు వింతగా లోచిస్తున్నాయి తామే అనాగరికులమా అనే అనుమానం (విమర్శకులకు) కలిగింది. 'మిసెస్ సెన్' సిద్ధాంతం ఒక సుంద్రంగా తయారయి పూరుకుంది. దాని ఉద్ధారణతో ఎన్నో వాదాలని ముగించేశారు.

*

*

*

'మిసెస్ సెన్' పద్ధతిని పురిగొల్పే సాధించినాను ఒక శ్రేయి హిచ్ కత్ అని కాపియర్ ప్రతికర్షించుకుంది. అతని నిర్మాణాలు తమ మెచ్చటనే కరం చిత్రాలలో అగ్రగణ్యులుగా పేర్కొన్నది. ఇప్పటికీ వారి దాగివల ఇంత అంతా కావు. అతనిని గురించి ఒక పుస్తకం ప్రాయటానికని ప్రాంత్య ప్రభు ఒక సంవత్సరం దాకా సినిమాలు రియ్యటం మానుకున్నావని వినికిడి. 'హిచ్ కత్' అనే పుస్తకంలో రచయితలు ఎరిక్ రోమర్, కోడ్ స్ట్రాట్ హిచ్ కత్ గొప్ప మార్గ దర్శకుడని వ్రాశారు. మనచిత్ర స్వరూపం పరిశోధనలో ముల్సో, ఇన్ స్టెయిన్ బప్పు ఇతనితో పోల్చటానికి అర్హత కలవారు కూడా ఎవరూ లేరన్నారు.

ఈ అపూర్వ దృష్టికం పీరి ఇద్దరితో ఏర్పడటానికి కారణం—నా అభిప్రాయంలో— హిచ్ కత్— 'మిసెస్ సెన్' సామర్థ్యమే. ఈ సామర్థ్యం ఉంటే చాలు వారు దానిని ఒక పెద్ద శాస్త్రంగా మార్చిపోతారు, పెద్ద పెద్ద వ్యాఖ్యానాలు చేస్తారు. మంచి 'కథా నిర్మాణం' ఉంటే చాలు బాగా

అమృదుపోయే ఏ సమయైనా పెద్ద వ్యాఖ్యానాలు చెయ్యవచ్చు. అసలు కథల నిర్మాణాల వైవిధ్యంతో కూడా పరిమితి అంటూ ఉంటుంది కదా, సంసారపక్షంగా, సర్వ సాధారణంగా ఉండే సన్నివేశాలని పురాణాలలోని సన్నివేశాలతో పోల్చవచ్చు. అందుకనే స్ట్రాట్, రోమర్లు హిచ్ కత్ నిర్మాణాలని 'రోమన్ కాథలిక్' మత సిద్ధాంతాల అనే శస్త్రాలతో పరిశోధిస్తారు. ('ఈ అంగ్లేయుడు ఇసూట్ల వద్ద వివిధభావం చేశాడన్న సంగతి మర్చిపోవద్దు.') ఫలితం, హిచ్ కత్ తీసి 57 చిత్రాలలో (ఇది ఒక్క గదిలో 'ది వెబ్ అఫ్ ఇన్', 'ది డిస్ సెన్' కంపెనీ', 'ది ట్రాన్స్ ఫరెస్ట్ అఫ్ గిట్స్', 'ది సర్ప్ ఫాత్ గుడ్ (లేక గాడ్ ?)' అనే భావాలు నిండి ఉన్నట్లు నిరూపిస్తారు.

ఈ 'వ్యాఖ్యానం' సరి అయినదేనని హిచ్ కత్ ఒప్పుకున్న నష్టం ఒక 'హిచ్ కత్ సన్నివేశాన్ని' తేసాటి. అతన్ని 'ఇంటర్ ప్యూ' చేసిన అంగ్లే బాబన్, హిచ్ కత్ కావాలని తన తెలివితప్పిపుచ్చురాని వ్రాశాడు ! బాబన్ 'కాపియర్' విమర్శకులలో అగ్రగణ్యుడు.

ఆరవైయేళ్ల హిచ్ కత్కి సరిహద్దులంటే చాలా సరదా. ఇటీవలే శవపేటికలతోనూ, సమాధి శిలలతోనూ నిండిన గదిలో పోర్టీ ఇచ్చాడు. ఇంటిముందు ఎనిమిది శవ వాహనాలు నిర్మోలెట్టారు. స్నాన రుస్తులలో ఉన్న అతిథులందరూ 'బ్లడ్డి వేరీ, పిసియాలు సేవించారు. 'స్టైక్' చిత్రానికి హిచ్ కత్ చేసిన ప్రచారం గుర్తుకి తెచ్చుకుంటే చాలు, హిచ్ కత్కి ప్రేక్షకులతో 'సలసా' అడటం సరదా అనే మతం చెబుతుంది. 'ఇంటర్ ప్యూ' లో అతని ముఖ వైఖరి అద్దంలాగ మారిపోతూ ఉంటుంది.—అతని చిత్రాలలో మనకి ఏది కావాలంటే అది కనిపించినట్లే. హిచ్ కత్ భక్తులు అరుచు మోసపోతూ ఉంటారు. అసలు అతని చిత్రాల్ని మనని మోసం చెయ్యటానికి తీసివే అని కూడా అనవచ్చు. ఈ సిద్ధాంతం కూడా హిచ్ కత్ సన్నివేశాలాగే ఉండటంచేత తక్కిన వాటిలో లాగే అతి ప్రయాస ఉందా అనే అనుమానం కలగక మానదు.

'ది బర్డ్స్' చిత్రం ఈ ప్రశ్న మన ముఖాలోకి విసుర్చుకుంది. ఇది కేవలం ప్రేక్షకులను ఆడగొట్టటానికి తీసిన చిత్రమా లేక, హిచ్ కత్ చెప్పుకుంటున్నట్లు, 'దారుణ ప్రమాదం చిత్రమా ?' దామై రుమారియర్ రచించిన కథ ఆధారంగా తీసిన యీ బొమ్మ—మూలంలో పక్కలన్నీ కలిపి మానవజాతిని నాశనం చెయ్యటానికి ప్రయత్నిస్తాయి— హిచ్ కత్ గైపుణ్యానికి నిజమయిన సవాలు. పక్షుల కదలి

హిచ్ కాక్ చలన చిత్ర కళ

తల్లి చిత్రీకరించటం ఎలా? అమ్మ మానవులమీద దాడి తీసి నట్లు చూపించటం ఎలా? 'ది బర్డ్స్' చూసినవారు హిచ్ కాక్ ఈ సమస్యలని అద్భుతంగా పరిష్కరించాడని ఒప్పు కుంటారు. దీనితో పోలిస్తే 'స్టైక్'లో భయంకర సన్నివేశాలు అతి సామాన్యంగా కనిపిస్తాయి.

అయినా ఎన్నడూ, భయస్థుల కలిగించే లృత్యం తోనే రెండు గంటలని నింపటం బట్టి కాబట్టి హిచ్ కాక్, తక్కిన విభాగాలతో చిత్రాలన్ని సరిపోయాయి. ఏదీ 'పాడింగ్' అంటారు చేతి - ఇది అతి సామాన్యంగా ఉంటుంది.

మంచి భావాన్ని ఇలా పొందేవాడని హిచ్ కాక్ ని నిందించలేము. హిచ్ కాక్కి మనుష్యుల బుద్ధులు వివిధంగా పనిచేస్తాయో, 'సూర్యం' ఎలా ప్రకటిస్తుందో సరిగ్గా లక్ష్యం అయినట్లు చూపించాడు. 'ది బర్డ్స్' లో పాత్రల సంభాషణ మరి ముఖ్యమైన పరిభాషమీద ఆధారపడినట్లు లోస్తుంది. ఇటువంటి అంటి అంటి 'ప్రాయింగ్' లు చిత్రాలలో ఉండితీరాలని హిచ్ కాక్ సమ్యకమేమో!

మనశ్శాస్త్రం వ్యాఖ్యానాలు కథలు చదివేవారిలో ముందు ఇరుగుకోయేది తెలుసుకుందామనే కుతూహలాన్ని ఎలా చంపివెయ్యగలదో హిచ్ కాక్కి చెప్పే ఉంటుంది. సు— జ్ఞానంతోనే కుతూహలం ఏర్పడుతుంది. రహస్యాలన్నీ టైటు పడితే మాంత్రికుడు కనిపిస్తున్నాడనిగా మారిపోతాడు. 'పో' (Poe) గురిక 'ది ఇన్ బర్ ప్రెటేషన్ ఆఫ్ డ్రిమ్స్' చది వితే ఎంత బాధపడేవాడో హిచ్ కాక్ కూడా మనశ్శాస్త్ర సిద్ధాంతాలవల్ల అశక్తుడి సనే భావానికి గురి అవుతూ ఉండి ఉండాలి. ఈ పరిస్థితిని అతనే, కొంచెం స్థూలంగా వివరించాడు. 'టెంపెరమెంట్ డ్యూం 'టూ కాక్ ఎ థీమ్' లో పూర్తిగా 'లర్నాన్స్'. (స్థూలం కన్నా ఇంగ్లీషు మాటే ఉచితంగా ఉంది— అ.) 'నార్త్ బై నార్త్ వెస్ట్' లో వివరి దృశ్యంలో కనిపించే సారంగం కూడా తెలిగి కనిపిస్తోంది."

అనుకోకుండా నవ్వుల పొలయ్యే సాహసగాధ (త్రిల్లర్) కన్నా బాధాకరమైనది ఏదీ ఉండదు. అతను సూచించే నిలకడ నిజమైనది కాదు కాబట్టి తన సరసం ఎదురు తిరుగుతుందేమో అని భయపడే విచక్షణకుడి ఆదుర్దా కూడా హిచ్ కాక్లో కనిపిస్తుంది. అందుకనే ఏదీ ఒక కవచం, ధరిస్తాడు. 'స్టైక్' లో 'గోథిక్' (Gothic) వాతావరణం భయం కలిగించేట్లు, చిత్రం గోథిక్ సంప్రదాయాన్ని వెక్కిరించేట్లుగా కూడా ఉండాలని హిచ్ కాక్ సూచిస్తాడు. నమ్మదగ్గట్లుగా కనిపించని వార్మన్ బేట్స్ నిజ జీవితంలో తారస పడే వ్యక్తిగా స్వీకరించమంటూనే మనశ్శాస్త్రజ్ఞుడి వ్యాఖ్యా

నాన్ని విని నవ్వుకోమంటాడు పిచ్ కాక్. పాత రోజులలో దుర్మార్గులలో ఆమోగించుకుంటున్న దౌష్యం ఉండేది. పిల్లల చివరి తీరులో నానం చేసేవారు. ఇటువంటి ముష్టి స్వభావాన్ని ఇప్పుడు హాస్యంతో (కాని, మనోవ్యాధిగా గాని) చిత్రీకరించటం జరుగుతుంది. 'టెంపెరమెంట్ ఫిల్మ్ మార్కెట్' లో మాత్రం 'వెల్లన్' ని చెప్పడానికిగాని సూచించాడు. ఈ సినిమా దర్శకత్వం 'షెరుం'లో హిచ్ కాక్ అని ప్రత్యేక పరిచయం లేదు.

'టెంపెరమెంట్' లో మనవివరించే చెందిన వెల్లన్లు లేని పాత్రలలో హిచ్ కాక్ భిత్తిని నిర్మిస్తే కరంగా చిత్రీకరించగలిగాడు. (వక్కులు మునుష్యుల పీడితీ ఎందుకు దాటి తీస్తాయో మాత్రం చెప్పలేకాం).

* * *

హిచ్ కాక్ ఫిల్మ్ చూస్తే, అలవైసిళ్లదా నెట్టుకు రాగలిగిన 'తల్లి బంతు' లాపిస్తాడు. అటువంటివారు ఆయన చిత్రాలను మొత్తంమీద ఒక విధమైన 'చిల్డ్రన్ పిల్లం' కళాస్పష్టిగా (Child Art) గా పరిగణించినా తప్పులేదు. అయి హిచ్ కాక్ చిత్రాలలోని పన్నులం నైతిక పరిణామాలు ఎటువంటివో అలోచించాడా అనే అనుమానం కలిగినా చిన్నపిల్లల కళాస్పష్టిలో బాధ్యత తక్కువగానే ఉంటుందని సరివచ్చుచునే అవకాశం కూడా దొరుకుతుంది.

బక్యరాజ్య సమితిలో హక్కు, డ్రాయింగ్ రూమ్ లో పిల్లలు ఎగరటం— ఇటువంటి సినిమా 'సవ యూ' పిచ్ కాక్ ప్రత్యేకత. ఇది మనని ఆకర్షించినా వాటి వెనుక ఏదీ లేదనే అనుమానం కలుగుతుంది. ఇందులోనే హిచ్ కాక్ కళాస్పష్టి రహస్యం దాగిఉంది—అసలు రహస్యమే లేకపోవటం.

హాల్లీవుడ్ వెళ్లిన తర్వాత హిచ్ కాక్ తన నైపుణ్యం కొంచెం కొల్పోయా దన్నారు కొందరు డ్రిటివ్ మిమర్స్ కులు. సున్నితంగా, స్పష్టంగా ఉన్న అదని వద్దలి మోటుగాను, భారంగానూ తయారయిపోయిందన్నారు. కాహియర్ నిమగ్నకులు మాత్రం అంగీకరించలేదు. హిచ్ కాక్ ని చెడగొట్టటం మాట అయిచి అతనిలో దాగిఉన్న ప్రతిభ మరింత వికసించటానికి హాల్లీవుడ్ విధానాలు సాయపడ్డాయన్నారు.

ఏ ఉహ సరి అయినది? మొదటి చిత్రాలు సూర్యతాలు కల 'త్రిల్లర్'లు. 'ది మాన్ ఫ్రు న్యూ లూమిన్', 'ది లేడి వానిషెన్' లలో ముఖ్య పాత్ర ప్రమాద సకాత్తు అల్లకల్లోల పరిస్థితిలో ఇరుక్కొనటం జరుగుతుంది. చివరికి

అన్నీ నిర్వహిస్తుంటాయి. హాల్స్టేడ్తో ఉన్న బంధువులతో కొంచెం మార్పు చేసివుంటుంది. వాళ్ళు ఎంతో ఉన్నతంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. ఇంకా చిట్టచుట్టూ ఉంటాయి. అయినా, ప్రపంచం 'హిచ్ కాక్-గేట్' బయటపడ్డాయి.

'ది బ్రబుల్ విత్ హార్' లోని నైతిక ప్రమాణాలు ఏదో సరిగా అర్థంకావు. 'సైకో' లో రెడ్ రైడింగ్ హ్యాండ్, ట్యూ బెర్డ్స్ కాన్ లో వాతావరణం వచ్చేస్తుంది. ('ది బెర్డ్స్' లో ఒక చిన్న పిల్లవాడు "మన్ని తినేస్తావా?" అని విన్నవించాడు.) కాని, కనిపించిన మార్పులు కూడా పైపైనే. ఈ చిన్న పిల్లల 'ఫెయిరీ టేల్' వాతావరణం కూడా మొదట సుఖంతోగ తీసిన చిత్రాలలో కనిపించేదాని వంటిదే. బర్మింగ్ హ్యాండ్స్ తెలుపుతాయి. 'బయటి నుంచి' తీసుకువచ్చే ఉంటాయి. అంతే కాని వీడకల పల్ల వీర్వడే భయం వీటితో గొడవించింది. బయటి హంగులు కొత్త మెరుగు తీరినా హాండ్ ప్రపంచం ఎప్పటిలాగే శుభ్రంగా, 'క్రిములు తెకుండా,' జ్ఞాపకం అనే గుణం రేకుండా ఉంటాయి. ఇది చిన్న పిల్లల ప్రపంచం. బరువుగా ఉన్న వాతావరణం ఉండదు. ఏటిస్ చూస్తే దువానియేర్ రూస్సో బొమ్మలు గుర్తుకి వస్తాయి.

యంత్రాల పట్ల మోజు ఈ దశలో బాగా కనిపిస్తుంది. కార్లు, ఎలక్ట్రిక్ రేజర్లు, కెమెరాలు, వగైరా. వీటన్నిటి మధ్యా మనిషి జీవితం దుర్భరం అవుతుంది. హత్యలు శుభ్రంగా జరిగిపోతాయి. కాని అమానుష వస్తువులు మాత్రం రక్తం అంటుకుంటే చికాకు పడుతున్నాయా, అన్నట్లుంటాయి.

హిచ్ కాక్ ఎన్నుకునే కథనాయకులు నిబ్బరంగా ఉంటారు. కార్లింగ్టన్, గ్రేన్ కెల్లి, జేమ్స్ స్ట్యూవర్ట్, వీరి పల్లెటూరి వాలకం వెనకాల ఏదో కత్తివంటి గుణం దాగి ఉంటుంది. వీరి సహాయంతో అమెరికాలో 'సాస్టెటీ' గురించి హిచ్ కాక్ అతి కృత్రిమమయిన స్వరూపం ఒకటి సృష్టించాడు. ఈ సమాజంలో వ్యక్తులు యంత్రాల వంటివారు. వారిలో భావాలు ఉండవు. ఉన్నట్లు నటిస్తారు, అంతే. 'రియర్ విండో' లో గ్రేన్ కెల్లి 'మూడ్' మారినట్లు, సూచించటానికి దుస్తులు మార్చుకుంటుంది. నిస్సారమయిన మన నిత్య జీవితం, ఉన్నత మయినమన అహం—వాటి రెండింటిమధ్యా ఒక గాఢ కిటికీ పెట్టి చూపిస్తాడు హిచ్ కాక్.

అనుభూతిలోని బాధలో నుంచి కళాసృష్టి జరిగితే, హిచ్ కాక్ కి విధానం ఉంది, కాని శైలి లేదనవచ్చు. మెరిసే అతని చిత్రాల 'స్టిల్' లు తక్కిన హాలీవుడ్ స్టిల్ లతో

పోటీస్తే భేదం కనిపించదు. హిచ్ కాక్ చిరకాలపువల్ల 'సంపూర్ణ మయి' సినీమా తయారవుతున్నదేమో, కాని, కళాసృష్టిలో కృత్రిమ సృష్టి కొంత మాత్రమే ఉంటుందన్న విషయం జ్ఞాపకం చేసుకుంటే, కళ అమిశ్రితంగా ఉండదని గుర్తిస్తే, 'సంపూర్ణంగా సినీమా' కావాలనే ఆదర్శంయొక్క విలువని మనం శంకించవచ్చు.

హిచ్ కాక్ రయారుచేసే సినీమా ప్రపంచం అతి నాగరిక మయినది. అందులో నివసించేవారు బలంగా, అందంగా కనిపిస్తారు. వారిలో మార్పు కంగడేమో అనే అనుమానం వేస్తుంది. అంటే, చిన్నపిల్లల దృష్టిలో కెమెరాల్లో ప్రపంచం ఏలా ఉంటుందో అటువంటి ప్రపంచం ఒకటి సృష్టిస్తా వన్నమాట హిచ్ కాక్. ఈ ప్రపంచ వాసులు బయటి ప్రపంచాన్ని గాఢలో నుంచి చూస్తారు కాని వారిని కెమెరా పుర్రు గుని పరిశీలించినట్లు కనిపిస్తుంది. హిచ్ కాక్ దృష్టి 'వాయిరిస్టిక్' (Voyeuristic) అంటారు కొందరు. జాలి లాదేది ఉంటే అది చూసేవాడు చూడబడిన వాడిలో కలిసిపోవటం పల్లనే! ఇది చూసే వ్యక్తికి రెనియక పోవచ్చు. 'ఫెయిరీ టేల్' లు రయారుచేసే హిచ్ కాక్ అనే 'బ్యాటీ లంక్ ది బీన్స్' కథలో ఇరుక్కుపోతాడు. నిర్విరామంగా ముద్దు పెట్టుకునే ప్రేమికులని చూస్తున్న శిశువు కని తీర్చుకుంటుంది. నాగరిక ప్రపంచాన్ని నిర్మించి రహిత నాశనం చేస్తాడు హిచ్ కాక్. 'రియర్ విండో' చివరి దృశ్యం కెమెరా ఫ్లాష్ బల్బులు ఎంత వెరిసినా, కళ్ళ మిరుమిట్లు కొల్పిన హంతకుడు ఎలాగో కథనాయకుడిని కిటికీలోనుంచి తోసివేస్తాడు. 'ది బెర్డ్స్' లో అందమయిన కళ్ళ కల సుజాన్ స్టెషెట్ కళ్ళని పక్కలు పోడించేస్తాయి.

సాధారణంగా హిచ్ కాక్ నాయకులు బలహీనంగానూ, స్త్రీలు బలవంతంగానూ ఉంటారు. 'ది బెర్డ్స్' లో వరే ఈ ఆడవారు రెండు తెగలు. రాకుమార్తెలు మంత్రకత్తెలు. మంత్రకత్తెలు సామాన్యంగా తల్లి పాత్రలు. వీరు చాలా నీచంగా చిత్రీకరింప బడుతారు. రాకుమార్తెలని మాత్రం ఇంకా నిశితంగా చిత్రీకరిస్తాడు హిచ్ కాక్. అందుకని, అందమయిన ఆడవాళ్ళని హింసించాలనే నిగూఢ వాంఛ కలవాడని అనటానికి వీల్లేదు. అతని క్రౌర్యంలో కూడా వేళాకోళం దాగిఉంటుంది.

అందుచేతనే వేళాకోళంతోబాటు సాగరు కూడా కలిసి ఉన్నప్పటికీ కోపం తెప్పించదు. సామ్యంగానే ఉంటుంది. ఎంత భీభత్సం ఉన్నా చివరికి హిచ్ కాక్ సరసభావమే మిగులుతుంది. ఘూల్' లు (శవాలని తవ్వి తినేవి) లావుగా, సరదాగా ఉండ గలిగితే హిచ్ కాక్ ఘూల్ అవుతాడు.

అతన్ని గురించి నిదానంగా వ్రాయటం కష్టం. అతని చిత్రాలలో పౌరాణిక కథా వస్తువులు దాగి ఉండకపోవచ్చు. అయినప్పటికీ, గూఢచారులు, విదేశీ విభూతకులు ఆధునిక పౌరాణిక కథ వస్తువులు కాబట్టి వీటిని గురించి వాత్సల్యం ఆలోచించకుండా ఉండలేము. మన సానుభూతులమీద సినిమా ప్రభావం ఇంతా అంతా కాదు. దీపాలు కాంతి విహీన మయ్యి సోగా మనం కుర్చీలలోకి చేరిగింబడి ఒంటికంటి ఇంద్రజాలి కులూ, విదూషకులూ, చెడ్డ తోడేళ్లూ నివసించే ప్రపంచం లోకి వెళ్లిపోతాము .....

అంటే : పెద్దవాళ్లు ఆడుకొనా అనుకొనే చిన్నపిల్లల అటంకంగా ఉంటాయన్నమాట అతని చిత్రాలు. మెలియెస్, గ్రీఫిల్, రెస్టార్ మొదలయిన మార్గదర్శకులతో ఉండే ఉత్సాహం కనిపిస్తుంది—ఈ ఉత్సాహం అవతల వాళ్లకి అంటుకోగలదు. కెమెరా ఒక ఆట వస్తువూ, సినిమా కొత్త

సాధనమూ అనుకునే దర్శకులలో హిచ్ కాక్ ఆఖరివాడేమో. ఈ అమాయకత్వాన్ని చూసే ఫ్రెంచి 'సినేస్ట్' (Cinestes) లు అతని అభిమానిస్తున్నారని కాని, అతని 'సినిమా తత్వం' దేనినో చూసి కాదని నేను అనుకుంటాను. ఇప్పుడు తనను వృద్ధుడు. కాని, 'ది బర్డ్స్' లో కనీసం మూడుసార్లయినా కేవలం ఉత్కృష్టమయిన 'ఫిల్మింగ్' లో మన గొంతుకలో ఏదో అద్భుతదేలాగ నెయ్యగలిగాడు. సలభం ఏళ్లుగా సినిమా పరిశ్రమలో పనిచేసిన తర్వాత కూడా తన ప్రమాణాల పరిమితిలో ఇంత సాధించగలగటం నిజంగా ఆశ్చర్యకరమయిన విషయం. కాలం గడిచినకొద్దీ అతని ఉత్సాహం, సామర్థ్యం ఎక్కువయ్యాయే గాని తగ్గలేదు. హిచ్ కాక్ విజయం స్వల్పమయినది కాదు. తమ వృత్తిలో పరిపూర్ణత సంపాదించిన తక్కిన కళాకారులనలే, నీది ఎల్లా, వచ్చినా, లోలోపల ఔత్సాహికుడుగానే ఉండిపోగలిగాడు.

—(ఎన్ కౌంటర్ సౌజన్యంతో.)

ఆధునిక చిత్రాలు కొందరు ప్రదర్శకులు

లోమో సోక్రేట్ లో పోటీ పడ్డోంది. కాని ఇంకా ప్రపంచంలో సినిమాల మొత్తం ఆదాయంలో లమెరికన్ సినీ చూల భాగం సుమారు 66 2/3. అయితే ఆదాయం ఒకటే చిత్రాల ప్రభావానికి ప్రమాణం కాదు. 'కళ' దృష్ట్యా విశిష్టత మాట అయి ఉంచి, ఈ చిత్రాల నిర్మాణం చాలా చవకగా ఒకగుతున్నదన్న విషయం గర్తించాలి. ప్రస్తుతం కెమెరాలు, స్టూడియో బల్బులు మొదలయినవి చాలా చవకగా దొరుకుతున్నాయి. పెట్టింగ్ లు, తారలు పెద్ద ఖర్చుకి కారణాలు కాకపోయినట్లయితే చిత్రనిర్మాణం తీయగలిగిన ప్రతి ఒక్కరి అందుబాటులోనూ ఉంటుంది.

నేను ప్రపంచంలో ప్రసిద్ధి పొందిన కొందరు దర్శకులు వారి చిత్రాలు :

1. మిక్సెలాంజిలో ఆంటోనియోనీ—ఇతని వయస్సు సుమారు 49. ఇంతవరకూ మూడే చిత్రాలు నిర్మించాడు. 'లవెంమ్యరా', 'లవోత్తో', 'ఎక్కిస్ట్'.

ఇతని గొప్పలలో 'గమనం' చాలా నెమ్మదిగా ఉంటుంది. చీపీలలో దారి తెలియక, అమృతస్థానం ఏదీ లేదని

పించిన కొందరు కామం ద్వారా జీవితం మరికొంత పరిపూర్ణంగా తయారవుతుండేమోనని ఆశించే వ్యక్తులని చిత్రీకరిస్తాడు. ఈ వస్తువు అప్పు వేరే దేనితోనూ సినిమా నిర్మించలేదు (ఇంతదాకా) ఇదను. ఆంటోనియోనీ ఇటలీ దేశస్థుడని వేరే చెప్ప సక్కురలేదు.

2. ఫ్రాన్స్ వాత్సు—'షూట్ ది పియానో ఫ్లేయర్' 'ది 400 బ్లీస్', 'జుల్స్ ఆండ్ జిమ్'—అనీ ఇంగ్లీషు శిర్షికలే ఇక్కడ ఇవ్వబడుతున్నాయి—తీసిన యీ ఫ్రెంచి దర్శకుడి వయస్సు 31 మాత్రమే. ఇతని చిత్రాలు సజీవంగా, సహజంగా ఉంటాయని ప్రతీతి. ఇతను ఫ్రెంచివాడు.

3. ఆల్బెన్ రెసె—ఇతనికి 41 ఏళ్లు. "హిరోషిమా మైండ్", "లాస్ట్ ఇయర్ ఎట్ మారియన్ బాడ్", ఇతను తయారుచేసిన చిత్రాలలో రెండు. ఇతను సినిమా కళాభివృద్ధిలో పెద్ద పరివోధకుడుగా కీర్తి సంపాదించుకున్నాడు. ఇతను ఫ్రాంసు దేశస్థుడే.

4. ఇంగ్లీషు బెర్నార్డ్—'వైల్డ్ స్ట్రా బెరీస్', 'పర్మిట్ స్మింగ్' మొదలయిన చలనచిత్రాలు నిర్మించిన ఈ స్వీడిష్

దర్శకుడు నిజంగా గొప్ప కళాకారుడుగా పేరు పొందాడు. రచయిత 'నవలలు వ్రాసినట్లు సినిమాలు వ్రాస్తా' డన్నాడు, ఇతని గురించే ప్రాంతస్వత్రుశో.

5. పెదరికో ఫెల్లినీ—ఇతను తన మనస్సు 'లోతులని' అనుశీలిస్తూ ఒక సినిమా తీశాడు. దీనిపేరు 8½ (1963). ఈ 43 సంవత్సరాల వయస్సు కల దర్శకుడు తీసిన మరి కొన్ని బొమ్మలు—'లస్టాదా', 'లదోల్పెనితా', 'రివెలేషన్'.

6. అకిరా కురోసావె—'రాషమన్' నిర్మించిన ఈ జపాన్ దర్శకుడి పేరు విననివారు ఉండరు. చిత్రకళ కూడా అభ్య

సింపాడు. 'పెవెన్ పిమురాయ్', 'ఇసిడ', 'యోజింబో', 'జివిన్ ఇన్ ఫియర్' మొదలైనవి ఇతని సుప్రసిద్ధ చిత్రాలు.

అధునిక చలనచిత్రాల ధోరణి ప్రారంభించిన మార్గ దర్శకుడు ఇతనేనని ఇంచుమించు అందరూ అనుకుంటారు.

7. సత్యజిత్ రాయ్ గురించి ఇక్కడ వ్రాయనే అక్కర్లేదు.

8. రోమాన్ పోలాన్స్కి—30 ఏళ్ల ఈ పోలిష్ దర్శకుడు 'నైట్ థ్ ది వాటర్' అనే చిత్రంతో కీర్తి సంపాదించుకున్నాడు.

9. ఆండ్రెనాయ్దా—మరొక సుప్రసిద్ధ పోలిష్ దర్శకుడు.

10. మెక్స్ కో నుంచి బున్యవెల్—తన 'ది ఎక్స్ బర్ని నేటింగ్ ఏంజర్' అనే చిత్రంలో చాలామంది విమర్శకులని ఆకర్షించాడు.

11. లూసిరిచార్డ్ సన్—బ్రిటిష్ దర్శకుడు. 'లక్ బాక్ ఇన్ ఆంగర్', 'ది ఎంటర్ టైసర్', 'ఎ టెన్ట్ ఆఫ్ హానీ' మొదలయినవి తీసిన ఇతను ఇంకా మహా దర్శకుడుగా పేరు పొందలేదు, కాని నటీనటులు అభినయించటానికి బాగా తోడ్పడుతాడని ప్రతీతి. కొందరు తారలని తయారుచేశాడు.

12. బియోపొల్డోలోరె నిల్సన్—'ది ఎండ్ ఆఫ్ ఇన్నోవేన్స్', 'హండ్ ఇన్ ట్రాస్' నిర్మించిన ఈ 39 ఏళ్ల దర్శకుడిది అరెస్టేటినా. అమెరికా ఖండపు బెర్న్ మాన్ గా చెలామణి అవుతున్నాడు.

హాల్వుడ్ ప్రభావం ఎలా ఉన్నప్పటికీ అమెరికాలో కూడా కొత్త ధోరణులు కనిపించకపోలేదు.

ఎడల్ఫాన్ మెకాన్ (పాలలూజ ది హిల్స్) మారిస్ ఏంజర్ (వెడింగ్స్ అండ్ బేటిన్), ఫ్రాంక్ పెర్రీ (డేవిడ్ అండ్ లిసా) రాబర్ట్ డూ—గ్రెగ్ షుకర్—రిక్కి లీకాచ్ బృందం (దిచైర్) జాన్ కస్పరటన్ (షాకోన్) కొందరు పేరుపొందిన దర్శకులు.

"శతావధానాలు. ఉభయభాషా ప్రవీణులు. గవ్వల సంస్కృత కవులు" అగు

శ్రీరామ స్వసింహమూర్తి కవుల రచనలు

1 ఆంధ్ర భాగవతము : (సంస్కృతమునకు సరియైనది) రాయల్ ట్రస్టేజీ సుమారు 1500 పుటలు, 10 వేల పద్యములు, 12 స్కంధములు, 5 సంపుటములు విడివిడిగను, కలిపిగను కలవు. వెల రు. 25/-లు

2 వేమగీతా ప్రథమ సహస్రము : వేమన వెయ్యి అటవెలములు, వానికి వెయ్యి సంస్కృత శ్లోకములు. తెలుగు లిపి, తెలుగు వివరణము. వెల రు. 4/-లు

3 నాగరలిపి, ఇంగ్లీషువ్యాకరణం 2 సంపుటములు వెల రు. 6

4 మహాభారతయుద్ధము: ఆంధ్రగద్యనాటకం వెల రు. 2

5 తేటగీత భగవద్గీత :- (పూర్వగీత-ఉత్తరగీత) సమూహము. వెల రు. 2/-లు

6 బాపూజీ సూక్తి రత్నావళి : 300 హిందీకూక్తులు, తెలుగు పద్యములు. వెల రు. 2/-లు

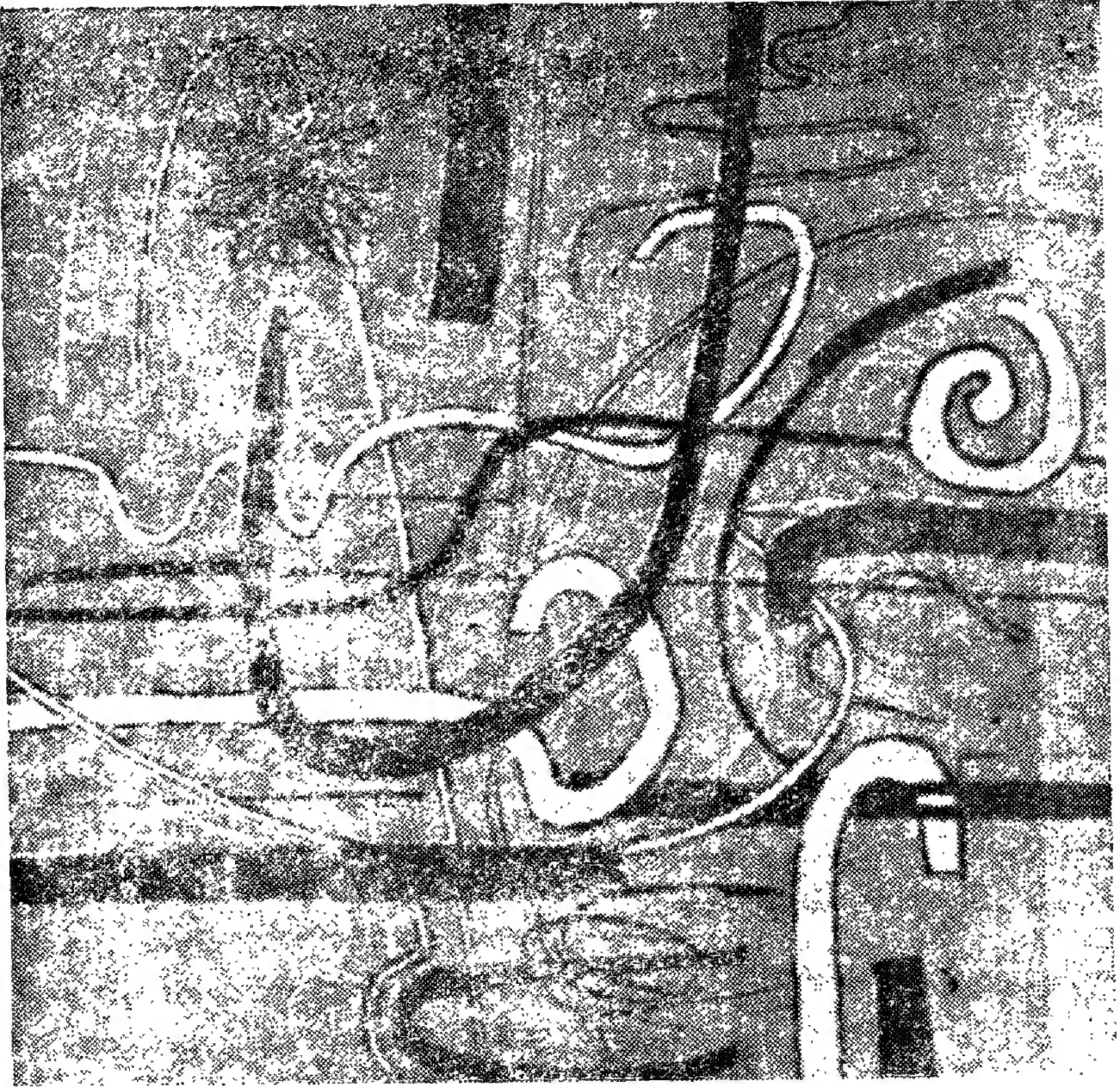
శతావధానము, సుడిరత్నమాల, చాటుపులు, పుస్తక బాణ విలాసము, యథార్థ రామాయణము, మహాత్మాగాంధీ (తెలుగు-నాగరలిపి) ఒక్కొక్కటి రు 00-50.

శ్రీరామ స్వసింహ గ్రంథమాల, తోలేరు

[వయా] వీరవాసరం - పల్లి గో|| బిల్లా.

చిత్రం : రిహోగ్రాఫు (రంగు). చిత్రకారుడు : శ్రీ ఎస్. వి. రామారావు
(చిత్రకళాశాల, హైదరాబాద్)

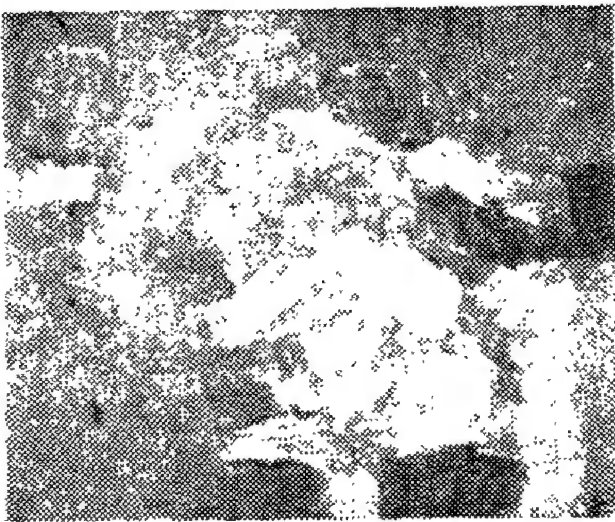
ఇ త నా గు రించి.....

శ్రీ ఎస్. వి. రామారావు

నాగురించి ఏముంటుంది అంశగా వ్రాయు శ్రీమతి నియోమి మిచిసన్ (ఈవిడ
జానకి? అందుకే వ్రాయను. సరే, అది యిక్కడ ప్రముఖ నవలా రచయిత్రి, గ్రంథ
గారు గాబట్టి వ్రాస్తాను, క్లుప్తంగా. మొన్నను కర్త, భర్త శాసనసభ్యుడు, పోదరుడు మన

ఇండియాలో ఉన్న జె. బి. ఎస్. హాల్డెన్) నాచిత్రం కొన్నది. దీన్ని గ్లాస్కోదగ్గర వున్న ఆర్.గైల్ కవుంటీలో ఉంచుతారు. స్కాట్లాండ్ ఎడ్యుకేషనల్ బోర్డ్ కు ఈవిడ డిప్యూటీ ఛైర్మన్. తరచు ప్రపంచంతా పర్యటిస్తుంది. స్పెట్టెటర్, బి. బి. సి, లిన్నర్ లలో వ్రాస్తుంది, వ్యాసాలు.

నా అమెరికా వెళ్లే వ్యవహారం ఇంకా ఒకనూసందాల్చలేదు. నన్ను మెసాసుసెట్స్ యూనివర్సిటీవారు (నేషనిననా చిత్రాలు, ఫోటోలు, కలర్ ట్రాన్స్పరెన్సీలు చూశాక) పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ కోర్సుకి సెలెక్ట్ చేశారు. స్కాలరుషిప్ వారిచ్చేది సరిపోదని వ్రాశాను. మరల ఎంత ఇచ్చేది వ్రాస్తామని అన్నారు-ఫెయిర్మన్ ఆఫ్ ది ఆర్ట్ డిపార్ట్ మెంట్, మెసాసుసెట్స్ యూనివర్సిటీ. ఈయనే స్వయంగా నాతో పర్సనల్ గా

చిత్రం : క్రీస్తు (తైలవర్ణం)

చిత్రకారుడు : శ్రీ ఎస్. వి. రామారావు

(అంబెలిస్ బ్రిటిష్ కాలిగ్ కండ్రక్టర్యాంబెలిస్ కమన్వెల్త్ ఫోగరల్ ప్రదర్శించినది)

ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపి, నన్ను పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ కు తీసుకుంటానికి ఒప్పు కున్న ఆయన. ఈయన ప్రముఖ చిత్ర కారులు. నాచిత్రాలు నేషనల్ గ్యాలరీ న్యూఢిల్లీలో చూచారట. చాలా సచ్చా యట. ఇలా నలుగుతున్నది వ్యవహారం- కొద్దికాలం పడుతుంది, ఏ సంగతి తెలియ డానికి. ఇక్కడ మూడవ సంవత్సరం ఎక్స్ టెండ్ చేస్తానన్నారు కమిటీ స్కాలర్ షిప్. నా కోర్సునచ్చే జులైకి పూర్తి చేస్తున్నాను. ఆతర్వాత యు. యస్. ఎ. లేక ఇండియా.

నావిరెండు లితో గ్రాఫులు లిస్బన్ లో ప్రదర్శించారు. ఇది పోర్చుగల్ లోని గ్రహారా అనే ఆర్ట్ ఎకాడమీ వారు ఏర్పాటు చేసింది. ముఖ్యంగా పోర్చుగీస్ వారి గ్రాఫిక్స్ (అంటే లితో గ్రాఫులు, ఎఱింగ్ లు అన్న మాట.) ప్రదర్శిస్తుంది. ఈమధ్య ప్రముఖ యూరోపియన్ చిత్రకారులను ఆహ్వానించి, వారి చిత్రాలను ప్రదర్శిస్తుంది. ఈ అకాడమీ ప్రదర్శించడం అంటే ఎంతో గొప్పగా చూస్తారు యూరప్ లో. నావి 'ఎగ్జిబిటెక్ ఆన్ ఇన్విటేషన్.' యూరోపియన్ ప్రము ఖులు ప్రదర్శించారు, యీ ప్రదర్శనలో. ఇది గ్రూపుషో. నే నొక్కణ్ణే ఆఫో ఏషి యన్ దేశాలనుంచి ప్రదర్శించింది ఇందులో. రెంటిలో నాది ఒకటికొన్నారు. (దాని తాలుకు ఫోటో, మరొకచిత్రం ఫోటో సంపాను వీలుంటే ప్రచురిస్తారని) నా చిత్రాలు లండన్ యూనివర్సిటీ గ్రేడ్ స్కూలుద్వారా వెళ్ళాయి. మీకు తెలుసుగా

మన ఇండియన్స్ అంటే పోబుల్స్ ను వారికి పడదని.

సర్ హెర్బర్ట్ కి గారు నావి రెండు లిటోగ్రాఫులు తీసుకున్నాడు - పెర్సనల్ కలక్షన్ కు. ఈయన ప్రపంచంలో యిప్పుడున్న నలుగురు అయిదుగురు 'అథారిటీస్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్' లో ఒకరు. ఈయన గురించి విసనివాడు, వారి పుస్తకాలు చదవని వారు కళారంగంలో ఉండిన ఎక్కడ. ఈయన కలక్షన్స్ లో పికాసో, హెన్రీ మూర్ వంటి వారి చిత్రాలు శిల్పాలు ఉన్నాయి. నా చిత్రాలు ఎంతో సచ్చాయీ వీరికి. ఎంతగనోసచ్చి, "నాపేరును ధారాళంగా ఉపయోగించుకోనచ్చు 'రిఫరెన్సు'కి" యు. యస్. ఎ.లో ఎవరు వ్రాసినా నీగురించి,

నీ చిత్రాలు గురించి చాలా సునంగా వ్రాస్తాను." అన్నారు. నేను నా స్కాలర్ షిప్ ప్రయత్నానికి మీపేరు 'రిఫరెన్సు'కి యివ్వచ్చా అంటే అన్నమాట. నేను ఆయన్ని ఫోటో తీశాను. మేమిద్దరం కలిసి వున్నది అంతగా 'క్లియర్'గా రాలేదా. కొద్దిగా అవుట్ ఆఫ్ ఫోకస్ అయింది. ఆయన కలక్షన్స్ లోనికి వెళ్ళిన మొదటి ఇండియన్ ఆర్టిస్ట్ చిత్రాలు నావి.

కొద్దిగా అక్కడక్కడ అమ్మాను చిత్రాలు. వారు అంతగా ప్రముఖులుగారు. సచ్చితే చిత్రాలు కొనేవారు. అంటే తెక్నికల్ గా ప్లాండర్డ్ చూచికొనే తెగకు చెంద రన్నమాట.

ఇక వుంటాను, ఇప్పటికే చాలా కాలం హరించాను మరి.

సమయజ్ఞుఁడు సమచిత్తుఁడు
సమశబ్దార్థ ప్రయోగచతురుఁడు భావ
క్రమ రసపోషణ రచనా
కమనీయ ప్రతిభుఁడిలను కవియనఁ బరఁగున్.

—మృత్యుంజయ పురందర.

ని రా కా రు డు

శ్రీ వేగుంట ప్రసాదరావు

“తలుపు, చుట్టూ, రు పుట్టు—

ఇక్కడ వచ్చినా గది ఏవన్న ఉన్నట్టా లేట్టా ?

గొల్లెంటేని, చిల్లలున్న, చిన్న చిన్న పిల్లలు తామూ !

కిటికీల్లేని ముప్పంబట్టి గోడల చుట్టూ !

పెన్నెల నూరిక లేచిన

గది బాసీ పెట్టా మేముక్కొట్టు చుట్టూ !

గోడలకు ఉమలపాకు మున్నం గొట్టిన

పూరింట చెక్కుల ముక్కల చుట్టూ !

నిద్రలేచి నగం లచ్చ ఒకటిన్నర రాత్రులో

చీకటి కాటుక కానుగవెట్టు ఆకుల జుట్టుకొని

ఈనెల నరాల్లో, కన్నీళ్లు చలగానీ, పోరా

రైలు దిగి రహస్యయాత్ర మెక్కి పుట్టా ;

నిద్ర ద్రాక్షపిట్టా, రెల్లెన్నం నుచ్చుకొని.

రైలుకాత, గుర్రం నడిచింపు రెయూ ఉంటు.

రైలు అవి రోలులూంది, గుర్రం మంతున్న పిల్లలంబింబి.

ఇక్కడ వచ్చికో బిచ్చుకొని బిచ్చుకొని

బిచ్చు బిచ్చు వెత్తిమంచి పన్నె రెక్క రెక్కకు పోయింది.

ఇంకీ యిక్కడ వచ్చినా ఉన్నట్టా,

రోపలున్న అబ్బయో అమ్మయో లేట్టా ?

చొక్కా గుండి యింటి పెట్టుకోన్నా

నారాగ ఉండి లేట్టా ?

ఓయీ, ఓరీ, ఓసీ, రుట్టూ !”

“— చర్చుపు ?”

“సాకాయట్టి.”

“అకారాల మోడం చేస్తానీ.

లాగేనుకొచ్చానా

అంగ తొడుక్కునా ?”

“నీడ లుచ్చటి కచ్చురేని

నీటి పులుసుకొని

పూలతీదిగి నీగ చంక పెట్టుకొని,

కళ్లు గొట్టా లుట్టుకొని.

ని రా కా రు డు

నా పేదలు కాలిపోయినయ్యే
 నికు ముద్దుల్లేస్తవి.
 బుగ్గలు పాలిపోయినయ్యే.
 అపిల్ పళ్ళు తెన్ను.
 అందరూ సరాకరించే పేదరాకారుట్టి నేను.
 మనుషుల ప్రపంచాన్నించి తగాదా పెట్టుకొని
 మూర్ఖపోతున్న యీ వెన్నెల్లో కొద్దా;
 నీ గుండెలో ఖనియేనువి ఇది.
 నా బ్యాదయం గురించి నువ్వెక్కడయినా నాకబు చెయ్యవద్దు.
 టీకాలేసిన ఒక్కట్రా తాకానంతో
 కీకటి చెట్టు అరుల బట్టు పోటి పూల సింఘానంతో,
 నీ మూడు గోదల్లోనూ నావొక్క పిదే.
 ఇవ్వాల నే కొద్దానని,
 మేంలలో పచ్చానని,
 గుండ్రపు తెలుబంది మేనాలో పచ్చా నీ
 పుస్తకంలో రాసుకో ఎర్ర సిరాలో
 తాళం అని పట్టు సిరాలో సుస్తకంలో.
 రాసిపైర్చాల నాకు రచ్చి చూడకొరక.
 నువ్వొక్కడివే మేలుట మంటానని
 బొమ్మల పుస్తకం తేవ్వా;
 పంకా బంకపూనూ.
 డెనక్కైన క్లెక్కున్న నా చెప్పు లుప్పు దేసిసిస్తోందా ?
 నేలమీద బర్మం చుక్కాచా ?
 ముంగం మృదంగం."
 "—గానానీ. రిలంపు తీసు నాని నువ్వెళ్ళగర్త
 నా వేహని క్కొన్న సందేహ లున్నయ్యే.
 ఎట్లా ఉంచుకోటం ?
 ఏదన్నా ఎక్కడన్నా లటువంట దేవన్నా
 ఎక్కడోక చోట, ఎక్కడైనా సరే,
 నూదో దారవో తాళవో పెట్టో
 సకుండా
 ఎట్లా ఉంచుకోటం
 అందాన్ని ?
 అందం మళ్ళా వెనక్కి, అందమళ్ళా అందేట్లుగా, ఆ
 విరి అపిరై పోకుండా ఎట్లా ఉంచుకోటం ?
 ఎవర్నన్నా ఉంచుకోటం ?
 కాలం నిశ్చలలో మునిగిపోతున్న ఈ ముసలి ముదునలి
 ముదునలి సదరు బెదరు ముదుతల
 నలిగిపోయిన బట్టల మడతలు
 ఇదంతా ఒకరిపోయిన కరివేప అకు

అర్థరాత్రి చీకట, మధ్యాహ్నం మణిజ్వలితం
 సాయంకాలం నిండా పక్కల రెక్కలు
 వృద్ధయంతో లోరై న మూల నొక జలపాతం ఉంది,
 ఎంతో ఎత్తుమీంచి హిందూదేశం వెర్రిమీంచి
 నీకు నీద్ర వృద్ధాప్యంలా ముందుకొచ్చివున్నాడు
 పరి కణకులూ రాంకీర్తనలు గొణుగుచున్నప్పుడు,
 నన్ను తల్చుకొని నీ పుస్తకం లోకలో పల చదువుకో.
 ప్రేమ పర్వతాల మీద కెట్లా ఎగిరిందీ
 పడిపోయి కాళ్ళెట్లా విలగ్నమైకుందీ
 పెళ్ళాం ముప్పుల పరుపులమీద ఎట్లా అడ్డదీక్షలు, సాదోయింది
 సక్షత్రాల గుంపులో కళ్ళెట్లా దాచుకొందో
 ము—ఖా—నీసి
 నిగ్గదా చేరుందా పైక నెట్లా పుప్పలాందో తల్చుకో.
 చల్చులా చెరుకో
 మూడేసిని వెన్నెల నా పిక లేసిన చుప్పా,
 నే నెళ్ళొస్తా నడేసుకో.
 అపిరి తింగుళ్ళ చుట్టుకొని సముద్రంమీద సక్షత్రాలు పేచి
 అందులో ఒకటి నా తింగనంలో పెట్టుకొని వెళ్ళున్నా
 అకాశంలో ఉంగరాలున్న చెయ్యి అగీర్చుచున్నోంది
 అరసిరి ఊపిరి కాగితా తోడుల్లా
 బరీ అంచు పెట్టు చీరలు దిగొస్తున్నాయి
 వెన్నెల అంచెల అంచులు చీకట మెట్టెక్కుతోన్నది.
 అడిగిపోయిన పాదగాటి జడల వెడల్పాటి పూలు
 మినుకు మినుకు మందొప్పు చేతుల్లో పడి పలుకుతోన్నది
 అందం మందు నంపిస్తా కానీ ముందు నువ్వు చీటి రావంపు.
 నువ్వుండిక నెట్లు నంపు, ఉంటా మరి, ఉంటా. నువ్వుండిక.”

మొల్ల కాల నిర్ణయ సమస్య

“ఆరుద్ర”

మొల్లకవియితి ఏ కాలంనాటిది? ఇది నేడొక కొత్త సమస్యగా పరిణమించింది. దీనిని పరిష్కరించడానికి ఎన్నెన్నో అధ్యాయాలు వచ్చాయి. నేను గ్రహించిన కొన్ని విషయాలను ఈ చర్చ సాగిస్తున్న పెద్దలముందు నివేదిస్తున్నాను.

ఈ రామాయణం వీరికో తాను కవిత్వమంటే ఎలా ఉండనుకొంటుందో వివరిస్తూ, మొల్ల ఒక పద్యాన్ని వ్రాసింది. అది:

పరిశు సన్నపద్యుడను
వాసిగ గండపు బూర తోడుతన్
గొంట్రిగ గండవస్తు
పర గుట్టు చురుంగవ కీవి నొప్పుగా
బెలుగను చెప్పుచోటం
గడు లేటం మాటలం గొత్త రీతులం
కొలుపు వహింపకున్న మరి
పొందగునే పటహాది శబ్దముల్

ఈ పద్యం అల్లసాని పెద్దన్నగారి ‘పూత మెరుంగు లున్’ అనే మాలికను జ్ఞానకం చేస్తుంది. కనుక మొల్ల పెద్దన్న గారికి అర్వాచీనురాలి శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీ రంజనంగారు వ్రాశారు. అయితే వాస్తవానికి దీనికి పెద్దన్నగారి మాలికకూ ఆట్టే పోలికలులేవు. సంచలంతాన్ని వ్రాసిన బైచరాజు వేంకట నాథకవి ఇచ్చిన నిర్వచనానికి ఇది దగ్గరలో ఉంది. అతడి పద్యం:

ఘనపర ఘూర్జరీ కువయుగ క్రియ
గూఢముగాక ద్రావిడి

స్తన గతిఁ దేటగాక యరచాటగు
నాంధ్రవధూటి చొక్కపుం

జనుగవం బోలి గూఢమును

జాటు దనంబును గాకం యుండ బె

స్సిన యదిపో కవిత్వ మనిపించు

నగించటుగాక యుండినన్

ఈ రెండు పద్యాలలోనూ కొన్ని పోలికలు ఉండడం వల్ల ఈ ఇద్దరి కావ్యాలలోనూ మరి కొన్ని పోలికలు ఉన్నాయేమో చూడాలి. మొల్ల దళరభుడిని పర్లిస్తూ, ఈ క్రింది సీస పద్యం చెప్పింది:

తన కీర్తి కర్పూర తరిచేత వాసించె
బటుతర బ్రహ్మాండ భాండమెల్లం

దన కౌర్య దీప్తిచే నినబింబ మనయంబు
బగలెల్ల మాంగుడు వడంగజేసె

ఉన దాన విభృతి నను దినంబును సర్పి

దారిద్ర్యములు వెళ్ళబాటం దళిపెం

చినసీలి మహిమచే జనలోక మంతయుం

దగిలి సంతరమును బొగడం చినరె

భట! కొనియాడ బాత్రమై పరగిసట్టి

నైరి నృపతాల మేఘ సమీరణుండు

దిన కూస్వయ పాక్షోధి వనబ దైరి

నిశిత కాక్షేయం కరుండు దళరభుంగు

(1-20)

బైచరాజు వేంకటనాథుడు కూడా ఇటువంటి సీస పద్యాన్నే పంచ తంత్రంలో విరచించాడు. చూడండి:

అన దాన గెరవంబునం బుద్ధుజన పరం

పర చిరస్వాత్మ్య సంపద వహింపం

దన మహాహవము పెంపునం జక్రవాళాచ

లోత్తర తిమిరంబు బుద్ధు కుడువం

దన ఘనావన బరోద్యమమున సరిచెత్ర

గోత్ర కుంజర జాలి కుతుక మండం

దన మరుంగున దురంత ప్రతాప స్ఫూర్తి

పావణింబు నినుడును నణగియుండ

సమధి కాద్యతిఁ బూని నిశ్చంభరుండు

కప్పు కెన్నడు కన్నులం గన్నుకొనంగ

వారు సుగంధంబు యత్యంత పసు సమృద్ధి

దనరుం బ్రియ దర్శనంబు సుదర్శనంబు

(1-70)

ఇలాగే ఇంకో రెండు పద్యాలలో కూడా కొన్ని పోలికలు ఈ ఇద్దరి కావ్యాలలో గోచరిస్తాయి. మొల్ల రామాయణం లోని ఈ పద్యం చూడండి:

విరహాతిశయమున వృద్ధి బొందగలేక

విష భరుండును గోర విషముం బూనె

తాపంబు క్రొవ్వెంచి తరియింప నోపక

పలు మాటుగడగండ్రం బడియె గరులు

కందర్ప శర వృష్టి సందనోపక ఘృష్టి

వన వానమీనం గ్రున్పి వనరు సూపె

దీపించి వలపాప నోపక కూర్మంబు

కుక్షి లోనలం దలం గ్రుక్కి కొనియె

కుంభిని కాంత తమమీది కూర్మి విడిచి

ప్రకట రాజవ్య మస్తకా భరణ ముకుట

మొల్ల కాల నిర్ణయ సమస్య

చారు మాణిక్య దీపిత చరణుడైన
దశరథాశీశు భుజవీరి దగ్గరినంత

(1—23)

ఈ పై పద్యం వేంకటనాథుడి పద్యానికి ఎంత దగ్గరలో ఉన్నదీ గమనించండి:

అని శివు మద వికారత మేను తెరుగని
కరణుల సభ్యమ గ్రాహ్యమనియు
గుత్తుక విసము వాకునః దీపుఁ గల పా ప
తాతిలో వెయ్యంబు జరుగదనియు
గలు సాటముల ద్రవ్య కడుపు బోసికొనెడి
పందిలో బొందు నిర్బంధమనియు
మీల కంటక సహాయలఁ బెచ్చ పెరిగి
కఠిన మూర్తుల చెట్టు కష్టమనియు
ధరణి కరిఫణి కిటిభరేళ్ళు మోసి
యప్రమత్తు మహా నిశుద్ధాంతరంగ
నాది గర్భేశ్వరుని గరుణార్ద్ర హృదయు
పెద్దు పన్నిభు సమర్థు విభుని జేరె

(1—73)

ఈ ఇద్దరూ ఒక ప్రాంతంవాళ్ళే. మొల్ల నెల్లూరు మండలంలోని గోపవరం వాస్తవ్యురాలు. జైచరాజు వేంకట నాథుడు నెల్లూరువాడే. తన పంచతంత్రంలో 'విక్రమ సింహ పుర నిరసన కారణంబున' అని స్పష్టించారు. ఇదని కాలం ఇదమిద్దరూ మనకు తెలుసు. క్రీ. శ. 1500—1570 ప్రాంతం వాడని చాగంటి శిష్యులుగారు నిర్ణయించారు. వేంకటనాథుడు పంచతంత్రం విరచించిన తరువాత మొల్ల తన రామాయణం వ్రాసిందేమో! అయితే అమె పదహారవ శతాబ్ది కవయిత్రి అవుతుంది.

ఇంకే రామాయణంలోనూ కనబడక ఒక్క మొల్ల రామా యణంలోనే ఉన్న ఘట్టంకూడ ఒకటి కాల నిర్ణయానికి వని కొస్తుందేమో. తెలుగు దేశంలో ప్రచారంలోవున్న కొన్ని అవాల్మీకమైన కథలను మన కవులు తమ రామాయణాల్లో చొప్పించారు. మొల్ల కూడా అలాగే చేసింది. ఈ క్రింది ఘట్టం చూడండి:

చనుచు రాఘవుడు స్వర్ణది యొడ్డున
గుహనిగాంచి యతనిఁ గుప్తరించి
తడయ కొడఁ జెట్టి చాటిపు మనవుడు
నట్లు చేయఁడలంచి యాత్మహంస.

సుడిగొని రాము పాకములు

సోకిన భూమి వహించి రాయి యే

ర్పడ నొక కాంత యయ్యెనట

వన్నుగ నీతని పాడరేణు వి

య్యెడ నడి నోడ సోనిది

యేమగునోయని సంశయాత్ముడై

కడిగె గుహందు రామ పద

కంజయుగంబు భయంబు పెంపునన్

(2—31, 32)

ఈ విషయం రంగనాథ రామాయణంలోగాని, భాస్కర రామాయణంలోగాని లేదు. పోనీ కూచిపూడి తిమ్మకవి విరచించిన అచ్చ తెలుగు రామాయణంలో పైతం లేదు. తిమ్మ కవి కాలం క్రీ. శ. 1690—1760 అని చరిత్రకారులు చెప్తున్నారు.

గుహుడు కాళ్ళు కడిగి శ్రీరాముడిని పడవ ఎక్కించు కొన్నట్టు మొల్ల కల్పించడానికి కారణం ఏమిటి? అమె కాలం నాటికి ఇటువంటి ఊహకి ప్రచారం ఎలా వచ్చింది. వసు చరిత్ర అవతారికలోని మొట్ట మొదటి పద్యంలో కూడా ఇటు వంటి కల్పనే ఉంది.

శ్రీ భూపుత్రి వివాహ వేళ

నిజ మంట రాగ రత్న స్థలి

రాధి వ్యక్తి వరాంఘ్రి రేణు భవ

కన్యా లీల యంచున్ మదిం

దాధావింప శుభక్రమా కలవే

ద్రదత్తుముం గప్పు నీ

తా భామూపతి ప్రోవుతం

దిరుమలేంద్ర శ్రీ మహారాయనిన్.

ప్రతిభా శాలియైన చాచరాజ భూషణుడు ప్రచారం లోనికి తెచ్చిన ఈ భాంతి మదలంకరాన్ని చదివాక మొల్ల ఇంకో మెట్టు పైకి పోయి, గుహుడు కాళ్ళు కడిగి రాముణ్ణి పడవ ఎక్కించుకొన్నట్టు కల్పన చేసిందా? వసు చరిత్ర “క్రీ. శ. 1569—70 ప్రాంతమున పెనుగొండలో తిరు మల దేవరాయని పట్నాభిషేకానంతరమున రచితమైనది” అని నిడుడవోలు వేంకటరావుగారు నిర్ణయిస్తున్నారు.

మొక్కమీద మొల్ల పదహారవ శతాబ్ది చివరి రోజుల లోనిది కాళ్ళుగనిపిస్తోంది.

‘ఆ ము క్త మా ల్య ద’ రచనాచారము: కావ్యపరిమితి

★
కృష్ణ శ్రీ

రాయలు తన తెనుగు కవియను పట్ట భాగములుచేసి నట్లున్నది. ఆది అశ్వమేధమున రియమం చేర్చి ప్రార్థన కందు. ఇట్లుచి మనోభక్త మగు శ్రీమద్భాగవతము.

కథమిట్లు నుండునూననం నంక పు. అశ్వశాంతమున మంగళాంతము కార్యములముచే నూలి ను. ఇట్లుచి లయించు విధములుగా నుండవచ్చును కదా?

“స్వాభిప్రాయం కతా, స్వనామాం కతా,
ఇష్టనామాం కతా,
మంగలాం కతా, ఆశంసాం కతా.”

విరచియ చిహితమైన చారిత్రాత్మక మాద్యలు ఈ శ్రీ ద ఉద్దేశమున ఉద్దేశించి వర్ణన ముందుకువచ్చు.

రాయలు యుద్ధభి మోగునముగను, ఆ కవ్య లాన పొ ముగా పోగిది, నేను భావ ప్రావృణను మంగళా ముగ చూచి-చుటకై ఒక్కొక్క విషయప్రస్తావనను పద్యము ను బట్టి బచెను.

ఇ దు పరిచయ పుట పద్యమును చరిత్రాంశమునో బడించిన కావ్యపరిమితి ను కావ్య పరిమితి, కావ్య భా ములు రు భింబును.

మ॥ ఇది కణ్ణాట ధరాస్థతి స్థిర భావహేవాక లభోభరా
డుదయోర్మిధర తత్త్విక నర్మకాక నాన్యోపాయ నోస్థి కర
న్న ద్యగంచచ్చద క్షణికాయ లుభా ద్ద్యతోదితా ముక్త మా
న్యద నా శ్వాసము హృస్వ నాన్యముల నాన్యంజై మహింస గుగుక్.
(అ. మా. 1-89)

ఆది క్షణికాయము ఉపయోగించుచు నుండు చరిత్రాంశము చేను.

ఇది భూమంజన కొండవీడు కరణి భస్మర్గ పూర్వార్ధభా
స్వ దిగేశాల్మన పరిభద్రజా నేత్రాహ రావ రాయ మా
కన్యభావచచ్చద క్షణికాయ ముగ్ధాన్యము మోగ్ధాన్యము క్త మా
న్యద నా శ్వాసము హృస్వ నాన్యముల నాన్యంజై మహింస గుగుక్.
(అ. మా. 1-101)

రాయలు కొండవీడు పరిభద్రపర్వ దిగింబు.

ఇది పాత్ర ప్రహరేన్నర ప్రభృతి బంహిష్టోక్తమౌక్తిక
క్షణిక స్వకృతు యంత్ర కొండవలి హృద్భావోక్తిక గ్రూపం

య్య గుర్ర రోద్యమ కృష్ణరాయ కృష్ణ సంగ్రా స్మక్రూతా ముక్త మా
 య్య గుర్ర రోద్యమ కృష్ణరాయ కృష్ణ సంగ్రా స్మక్రూతా ముక్త మా
 (ల. మా. IV-289)

కావ్యము కవిత్వము లయినవి.

మ. ఇది సుహృదానుభవ కేసరి కవి భిష్మార్జున గ్రామ్యము ల
 భిష్మార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 కృష్ణార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 (ల. మా. IV-289)

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి కవిత్వము లయినవి.

మ. ఇది సుహృదానుభవ కేసరి కవి భిష్మార్జున గ్రామ్యము ల
 భిష్మార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 కృష్ణార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 (ల. మా. V-131)

కావ్యము కవిత్వము లయినవి.

మ. ఇది సుహృదానుభవ కేసరి కవి భిష్మార్జున గ్రామ్యము ల
 భిష్మార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 కృష్ణార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 (ల. మా. VI-69)

కావ్యము కవిత్వము లయినవి.

మ. ఇది సుహృదానుభవ కేసరి కవి భిష్మార్జున గ్రామ్యము ల
 భిష్మార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 కృష్ణార్జున గ్రామ్యము లయినవి సుహృదానుభవ కేసరి కవి
 (ల. మా. VI 75)

కావ్యము కవిత్వము లయినవి.

చాటు ప్రబంధము

శ్రీ కొమ్మనమంది జోగయ్యశర్మ

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

యొక కవిత్వము కవిత్వము లయినవి.

నన్నయ :

శబ్దశాసనా ! ఒక్క సంకయము, నీవు
భారతామ్నాయ గుంఘన పండితుండవు,
ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి నటుకూడ
నన్ని నాళ్లై దాచితివయ్య చెప్పునా !

నన్నెచోడుడు :

నన్నెచోడ కపి, 'నమోనమః' మున్ను
రేణి కవితను దిగుమతి చేసినావు
సంతనము, కాని, పాతాళ్లు నందవాలి
తేమయా గంగవెట్టు తెత్తించినావు !

తిక్కన :

ఉభయ కవిమిత్రుల దిశుదమే విభుల బొంగె
సోమయాజికి ? తన మాట సాంపుత్యెల్ల
నర్లి బిల్లిగల గవితలో నర్లి వాని
దెలిసికొండని మన దుంప తెంచినాడు.

ఎర్రన :

తిక్కయజ్ఞకు నదియేమి తిక్కో చూచి
వదిలి వైచినా దాదగ్య సర్వశేష,
మదిగదా భాగ్యమన్న నెఱ్ఱిన్నగారా !
దక్కో చోకచోటు నూ కవిత్వయము ననుమ.

శ్రీనాథుడు :

ఎవరయా పిరు ! మూర్తిభవించియున్న
యాంధ్ర కవితనా ! పుంభావ మందికొన్న
శారదా మూర్తివా ! కవి సార్వభౌమ
స్వాగతము, ఒక్కమాట కోపమ్ము వలదు.

తెనుగొడ్డిశుల ముత్తెపుంజ వికలన్ దీనల టంకలలో
మునుకల్ వెట్టి, యథో ధితానమఃల తా ముల్లోకముల
నింది, చం
దన కర్పూర హిమాంబు సంకుమద మండం జూడతే !
కానియేన్
దినవెచ్చమున కేని దాచితినిగా దేమందు నీ నైఖరుల్.

ఆంధ్ర విలాసిని యరదాల్లు పైలులో
రత్నాంగుళియ విభ్రమము మాపి
ద్రవిడ నితంబిని స్తన మండంమాలపై
గ్రోవ్యాడి సఖరేఖ కుదురు కొల్పి
కర్ణాట భామిని కటక సందానిక
మాణిమేఖలమాల నేర్పున సడల్పి
కాంచీపురీ వారకాంతా ధరోష్ఠి
విసి ధాతువర్ణమ్ము నిర్వహించి

యేలుకొంటివి శృంగార మోధాట
బాల్యనఖండైన యవలి లిప్తయ్యెట్టు
యంతనా దుండ బవ్వాది యగరం సెంటు
నదీగిలిసి సెంటు భూమైన నయగవైతి.

పోతన :

భర్తృ దెచ్చమ్ములకు చేతి కాని లేక
కాకియును వ్రాలదా యింట గడవమీయ,
ఘోర దారిద్ర్య దుఃఖాన కుమిలి కుమిలి,
యేగలి రచించె పోతన్న భాగవతము !

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు :

రాయవేశ్య భుజంగ, సంగ్రహపార్థ
లింగ్రణి సర్వవములపై లిపి వుట్టె,
సున శృంగార రస సుధ స్థాదరణ
వెగలు గలిగించెనా రాజ విభవమంద !

పెద్దన :

ముసలితనమున నదియేమి ముచ్చటయ్యె
తాళగరికి ! మను చరిత్రమునందు
వెరిబాసెడు వ్రవరుని పేరుచెప్పి
ఎంత సేమకలాప మాడించినాడు !

తిమ్మన :

తిమ్మన్న గుణము ముక్కుం
దిమ్మన్నకు గలదు సత్య లీలని యలఁకన్
అమ్మదన జనకు తలనే
క్రమిమ్మడలు ! యేమి వ్రాంక కూడా గుడ్డా !

రామకృష్ణుడు :

రామలింగన్నగార ! రాండు, నిగమ
శర్మ లక్కయ్య చూడ ముచ్చటకు వచ్చి
పుట్టు సెంటిరో ముక్కర సోమనంచు
నేడబ్బకొన్నది, దొరకనా యిప్పుడైన !

రామరాజభూషణుడు :

కుట్టన తేలువై గరికకున్ సురాజాను గూర్చి తేనియల్
ఉట్టిపడంగ జెప్పిలివియొక్క స్రవంధము, నాన్నదించి తా
లోట్టలు వైచె నాంధ్ర కవిలోకము, తేడి సిన్న కుట్టెనా
బట్టుకని ! యదేమి యది ! బాపురుమంచని మేడ్డు
వెందుకో !

అప్పకవి :

అప్పకవి ! నీ వట్లది
తప్పునుమీ ! పాదజాండు లగడకవితల్

చెప్పగా, వినడే సూత్రము:

చెప్పేటదాదాములు 'కల' 'గం' 'ప' అని.

“రాజావళి” చరిత్ర తనినాటిది కాదు

శ్రీ శ్రీనివాసపురం సరిసింపాచార్యులు

ఈ విశాల భారతమంది సస్కృత చరిత్రక విషయముల తెలిసికొను కుకూహలము గలవాడ నగుటచే ‘రాజావళి’ యను నవ్యర్య పురాతన చరిత్రక గ్రంథమునలన్ని మైదని నాఫేన్ (No-Fen) వర్త మూలమున తెలియ వచ్చినట్లు, అక్టోబరు 1963 భారతి సంచిక ‘కలగూరగంప’ శీర్షికతో ప్రకటింపబడిన విషయము నద్వారా తెలిసెడి. మరేయూ నా ప్రతికయందే నవంబరు మాసమున ‘లేఖన శీర్షిక’ క్రింద నున్న శ్రీ హస్తాంతాన నాగలింగ రెవయోగిగారి వ్రాతలను గూడ దిలకించుట మొన్ననే తనిస్థించినది. వానియందీ ‘రాజావళి’ ని గూర్చి చెప్పబడినట్టి సంగతి నీ దిగున సంగ్రహముగ నుదాహరించుట యప్రవృత్తముగా నుండజాల దనుకొందును—

“ఉల్లి రాజదానిగా పాండవజ్యేష్ఠుడైన యుధిష్ఠిర చక్రవర్తి మొదలు ఏది వేళ్ళేరు వంశములలోని రాజులు వలువురు దాదాపు ఐదువేల సంవత్సరముల పర్యంతము పరిపాలన సాగించిన చరిత్ర, వారి పరిపాలన, సంస్కరణాది విషయములను గూర్చిన వివరములీ గ్రంథమున వ్రాయబడి యున్నదనియు, దీనివలన ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్రయందజ్ఞాతములుగా నుండి పోయిన యనేక విషయములు బహిర్గతములు కాగలవనియు, కాంగ్రీ భాషలో నున్న అపురూప మైన ఈ గ్రంథమును, కాంగ్రీ మాతీ రాజాగారైన శ్రీ శ్రీ బలదేవేసింగుగారు సంపాదించిరనియు, నిది ఆచార్య శ్రీ యదు నందనశాస్త్రి, ఆచార్య గౌరీశంకర్ గార్లచే పరిష్కరింపబడి సంజాయి ప్రభుత్వపు హిందీ విభాగము వారిచే త్వరతో ప్రకటింపబడనున్నదనియు వ్రాయబడి యున్నది.

ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్ర తెలియగోరువారి కిది ఎంతయు సంతసమును గూర్చు వార్త యయ్యును, ఏ తదుత్కృష్ట గ్రంథ మే కాలమున వ్రాయబడినదో, గ్రంథకర్త యొక్క నామముం దలిపి ఏ యక్షరములు పావన మైనవో తెలిసికొనుటకు వీలు గానందున ఇందుక నిరాశాజనకమై గ్రంథము ప్రకటితమౌట ఎప్పుడా ? యనిపించుచున్నది. ఈ గ్రంథమువలన భారతదేశ చరిత్రలో ముగిసినదేమియున విషయము లనేకములు ప్రకటితములు గావచ్చునని చరిత్రకారు లాశించుటయు సమంజసము. గ్రంథస్తుమయైన విషయములలో ‘స్థానీపురాక న్యాయము’గ ప్రదర్శించినవానిలో

పాండవ వంశముతోని రాజులు ముప్పదిమంది హస్తినాపురము రాజధానిగా పాలనము సాగించినవన సం. 1 శ్రీమద్భగవతము లోని చంద్రవంశశు రాజుల ఇతివృత్తముతో సరిపోలుట చేతను, అ నగరము రాజధానిగా పరిపాలించిన చివరి హిందూ వంశము పృథ్వీరాజుతో మొదలైనట్లు తెలుపుచుండునను, తద్వారావారు ముస్లిములుగా పేర్కొనబడుటచేతను అందలి విషయములు సత్యమగుటయందే సట్టి చరిత్రలుగా నుండగలవనియు తెప్ప నొప్పును. నేని విషయముల నింకను విస్తృతీకరించి వ్రాయుట చరిత్ర కర్తకు మగును గావున నద్దానిని వదిలి:

ఈ ‘రాజావళి’ గ్రంథము నితఃపూర్వ మెవ్వరును జూచి యుండలేదా ? ఇది ఇప్పుడే బయలుపడినదా ? యనెడి విషయములు పాఠకులకుమున చెప్పింకింపవలచియే ఈ వ్యాసమును వ్రాయవలసివచ్చెను. ఇక ప్రస్తుతాంశమునకు వచ్చుచున్నాము.

శ్రీ అక్షయబ్రహ్మన్ ముంబైవార్ (భక్తా) గారు క్రీ. శ. 1917 లో తాము వ్రాసి ప్రకటించిన హిందూ హిస్టరీ* అను గ్రంథములోని మొదటి అధ్యాయము 20 పుటలో 6 వ విషయముగా దీసికొనిన పునర్నిర్మాణాధారములు (Sources of Reconstruction) అను శీర్షిక క్రింద 1. చరిత్రము, 2. పురాతత్వ శాస్త్రములు, 3. సమకాలీన చరిత్రక ప్రకరణములు, 4. పాశ్చాత్య వరసలు, అను వానిని తమ యా రచనమునకు మూలాధారములుగా గ్రహించి యుండిరి. వీనిలో మొదటిదగు చరిత్ర విభాగమును (Tradition) గూర్చి వ్రాయుచు వారు—1. వేద వేదాంగములు, 2. సంహితలు, 3. సంస్కృత కావ్యములు, 4. చరిత్రక గ్రంథములు, అను వాలు గంశముల నద్దాని కాధారములుగ దీసికొనిరి. ఇందులో నొకటియగు చరిత్రక గ్రంథములు అను నంశమునందు :—(అ) కల్పణుని రాజతరంగిణి, (ఆ) హేమచంద్రుని కుమారపాల చరితము, (ఇ) భీమరాయనము, (ఈ) పృథ్వీరాజ రాయసము, (ఉ) రాజావళి (ఊ) దీపవంశ, మహావంశములు, (బు) జాతక కథలు, (బూ) శత్రుంజయ మాహాత్మ్యము, (లి) పురాణములు, (లొ) తంత్రములు, (ఎ) సామాన్య గ్రంథములు, అను వానిని ప్రమాణములుగ గైకొని నట్లు తెల్పుచుండిరి.

అంతేకాక వారు తమ గ్రంథమునకు వ్రాసిన భూమి కలో ఆ గ్రంథ రచనమునకు తనకు ముప్పది దీర్ఘ సంవత్సరముల కాలము పట్టిన దనియును నుల్లేఖించి యుండిరి. కనుక శ్రీ మహేందర్ గారు మనలో సంచలనము గలిగించిన ఈ ‘రాజావళి’ యను గ్రంథమును ఇప్పటికి 76 సం. కు పూర్వమే చూచియుండిరిని భృవండుమన్నది కదా ? తాము ఎమ గ్రంథముం దుదాహరించిన గ్రంథకర్త నామములను, అది నారే భాషలో చూచినదియు, వారును తెలిపియుండలేదు. ఈ కారణమున “రాజావళి” కి కర్త ఏమికిరీయో, అత

* ఈ గ్రంథ మిప్పుడు లభించుటలేదు.

దేనాటివాడో యను విషయములను గూర్చి మన కింతకంటెను విశేషముగ దెలిసికొన వీలులేదు.

ఇది నే నెరింగిక విషయము. ఇక శివశిష్యులను పోక శ్రీ. నుంచి “అత్రి మొదలుకొని బ్రహ్మ క్షత్రియ వరకును గల రాజుల సంఖ్య చాల పరిమితముగా నున్నది.” అనిన మన నాగరిక శివయోగిగారి మాటల పోక కొంత భ్రామ్యమందు, పోక లోకముయొక్క సంఖ్యయినట్లే యుద్ధిష్ఠిరుని పరమగు గల చంద్రవంశపు రామ బ్రహ్మను నీ దిగియ నుదాహరించుచుంటున్నది. అది భృగిని పోయి 4753 సంవత్సరములవలె నుంది.

చంద్రవంశపు రాజులను మూలపురుషుల దత్త నిష్ఠులను గాదు. అలాగే రాజ్యముతో పాటుగాను, దత్తరాజ్యములందును చెప్పుండి యుండలేదు. గనుక అత్రి మూలపురుషులను రాజుగా పేర్కొనడము. చంద్రవంశపు రాజులను నామము సమస్తముగ చెప్పుకలసిందో మూలముగల్గి శ్రీ. అయిదు ధం. ఈ ఇరాదేవ వైష్ణవుల మునుకునకు ప్రవృత్తి యను ధర్మ పత్రియందు జన్మించిన ఏదానక సంతానములని డ్యేష్టు పుత్రిక. ఇక్ష్వాకు మహారాజీయకులందును. మునుపు తన మరణాత్మాత్మమే తన యశస్సుతో నున్న రాజ్యమును, వివాదములకు లోను గడుండ తన సంతానమును ద్యౌయ విభాగించి యొకరికి యొకరిని. అందు తన మతులను వచ్చిన గంగా యమునా నదుల మధ్య గల భూభాగమునకు ప్రతి షాన్తపురము (నేటి అంబావాడు)ను రాజధానిగా చేసుకొని ఈయె శ్రీ. పూ. దాదాపు 2790—80 ప్రాంతమునందు సింహాసనము నధిష్ఠించు నెనులమున పూరుష వ్యాపార ముల కుల్యగా ‘సుద్యుమన’ నామమున ప్రణాసానము సేయుచుండెను. ఈయెయే ప్రపంచమున రాజ్య పీఠి నధిరో హించిన హైందవ యువతి.

సత్తర్హి సోదరులతో రెండవ వారగు అత్రి మహర్షి పుత్రుడును ఆ కాలమున మంగళయో దేశ భూభాగము నెలుచుండిన సోముడు లేక చంద్రుడు అను నతని కుమారుడగు బుధుడనువా డీ ఇదారముణిని పరిణయ మయ్యెను. ఈ ఇరువురకు సుద్యుమినిరవాడే పుటారపుడు. అగుట నీతనిని చంద్ర వంశపు రాజులలో మూడవ వానిగా మనము పరిగణింప వచ్చును. కావున ఆయువు నాంవరా జగుడున్నాడు. ఐదవ యారము సహుషుడు. 6. యయాతి, 7. పూరుషు, 8. జనమే జయుడు, 9. ప్రాసాదు, 10. ప్రవీరుడు, 10. మానాత్మ్యుడు, 12. చారుడు, 13. సున్యపు, 14. జహగతుడు, 15. సంజూతి, 16. అవాంయతి, 17. రోదాత్మ్యుడు, 18 బురె పుపు 19. రంధిరారుడు, 20. సుకుతి, 21 అయతి, 22 దుష్కలము, 23. అంబు, (ఇది సుద్యుమన అంబునదినియు బహిరి) 24. అనభుడు, (ఇదే భరద్వాజు) 25. సున్యపు, 26. బృహత్క్షత్రియ, 27. హస్త (ఇది సుద్యుమన హస్తవపు. మునిర్మించుచున్నది.) 28. అమీధుడు, 29. యుక్తుడు, 30. సంవ రణుడు, 31. కురుడు (ఇతని వలననే కురుక్షేత్రముని పిలువబడినది)

32. అహ్యపు, 33. సురభుడు, 34. అహారభుడు, 35. సార్వభౌముడు, 36. జయత్యేనుడు, 37. లభినుడు, 38. అయిదా నుడు, 39. అక్రోధుడు, 40. దేవతాభి, 41. బుద్ధుడు (2 వ) 42. దిలపుడు, 43. ప్రసిస్టుడు, 44. శంక నుడు, 45. విప్రదీప్తుడు, 46. భీష్ముడు (రాజ ప్రదీపి), 47. పాడురాజు, 48. ద్విరద్రక్ష్యుడు, 49. యాదవ్యుడు. ఇది కర్మల వారిని పాడవ వంశముని పేర్కొనెను. వీరిని గురించియే నుం ‘రాజాపి’ వివరించుచున్నది. చంద్ర వంశపు రాజుల పట్టిక ఇంత సాక్ష్యంగా మనము నన్నట్లు చూడ ‘చంద్రవంశ’ అనిన శ్రీ శివయోగిగారి మాటలలోని భాషము బోధపడుచున్నది.

రాజ్యములను, సింహాసనములను అవివాళుల నెలుండున గురు. గణ, భిల్లి సింహాసనము గూర్చి సాంప్ర దమున విశ్వాములైన సంగతులు కిన్నియులు నెరిగియుం “ఈ భిల్లి సింహాసనము ధర్మరాజుని యంబరము పరిక్షిలు దులు, అతని రద్దార ప్రజీకారము మొదలు నుమాలి వరకు గల ఇరువదియైదు మంది రాజు లిరిష్టించు రద్దార కడల వంతులవాడైన మయూర శర్మకును, పిమ్మట ప్రసల రాజు, దుర్విర్రరాజు, కనకబరదులకును, రద్దార ద్వి యుని పరయైన విక్రమరాజుకును, అపైన అంబలి వల్లభునిగు భోదరాజునకును, అది పిదప రంబాహున రాజు యుని, వారి రద్దార కృష్ణుని నుండునైన అనుద్యుని ప్రసిష్టకుడు సుబాహుని వంశములని పాటిని, అపైన ఇక్ష్వా రాజుకును, వారి యంబరము హోయనశ చక్ర ములకును, ప్రాప్తి మైనది. వీరి రద్దార అనార్యవంశ ప్రభువుల మూలమున పిమ్మట ప్రవాదేరయంకును, అటు పిమ్మట హోయను సుమేధురు దధిష్ఠించిన రద్దార, అంబు రేష్టర రాయల మూలమున ఈ సింహాసనము నీట ప్రాప్త మైనది” అని శ్రీ మాధవ విద్యారణ్యులారు విజయనగర సామ్రాజ్య స్థాపకులైన హరిహర రాయల సార్వభౌమిక సందర్భమున సుదీనినట్లు కొన్ని వ్రాతలు గలవు.

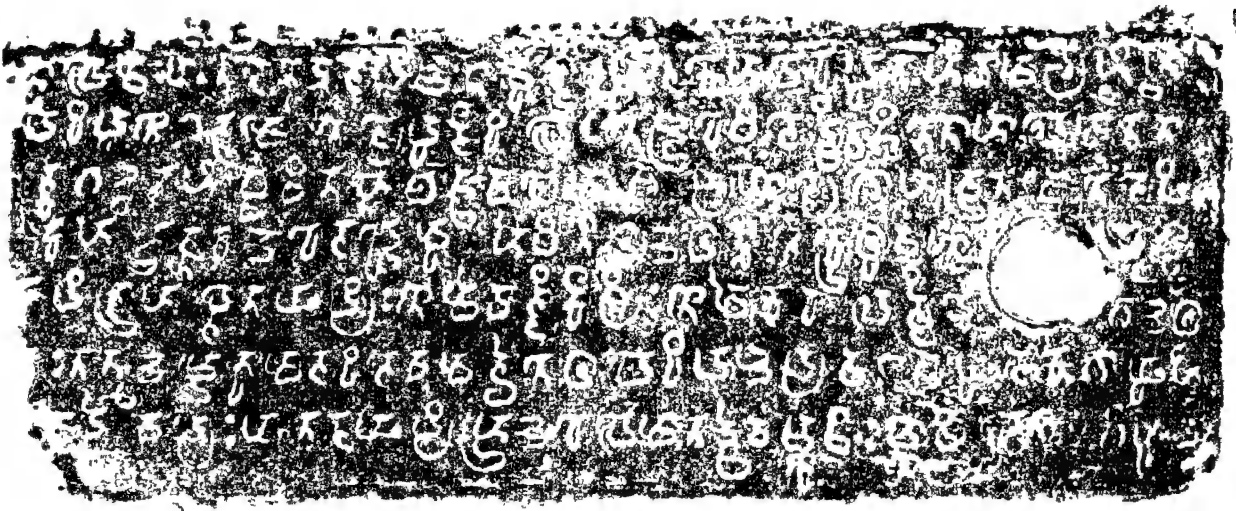
వివాదగ్రస్తములైన ఇటువంటి విషయము దెన్నియో ఈ ‘రాజాపి’ మూలమున నరిష్టెరములు గలవచ్చు ననియు, అనూర్యమైన ఈ గ్రంథమును సంధాముడైన ఆ మహా సునీషి నిష్ఠతో? అలాగే కాంపువాడో! లోయదొర్ల నది ఏ భాషలో రచియింపబడినదో? విజయనగరయు ననెడి కోరికచే యుగముతములైన సంగతులను గూడ గొప్పొంటి నీట వివరింపవలసి వచ్చినందుకు సాక్షులు ఏమగు గొంగుండురు గాపురముని ప్రార్థించుచు, ఈ ‘రాజాపి’ని గూర్చిన విశేష ములు తెలిసినవా రున్నతో ప్రతిరాయభయం రా మోక్షోదాని ప్రకటించిరేని నావంటి చరిత్రకవియులైన వారి లిఖితులకు గండహానివుత్తికి దోడ్పడగలదనియు, అంబియగక యావ ద్ధ్యురజదేవానుంకును దమ సత్య చరిత్ర మిట్లదని తెలిసి కొంటు కువకరింపగలదనియు, తలంచుచు ఇంకటితో విర వింతుచుంటిని.

చాళుక్య నింపువల్లభుని విష్ణువర శాసనములు

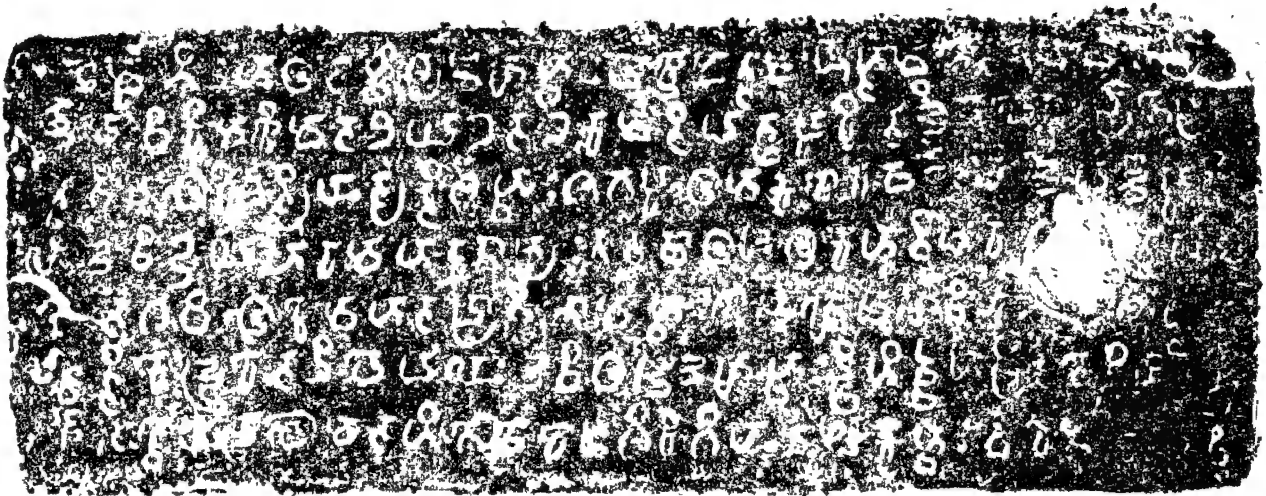
[ఈ శాసనములగురించి శ్రీ యస్వీ జోగారావుగారు వ్రాసిన వ్యాసము 1963 డిశంబరు "భాషాభిజ్ఞ" ప్రచురితమైనది]

శాసనము సం. 1

1-వ లేకు 2-వ ప్రక్క.

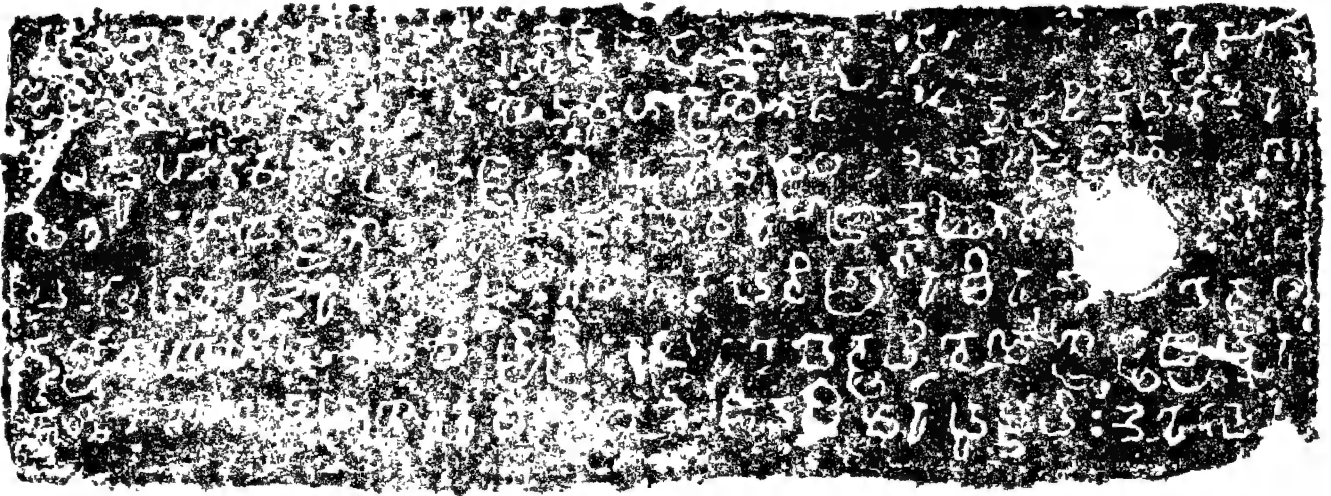

2-వ లేకు 1-వ ప్రక్క.

2-వ శేకు 2-వ ప్రక్క.

3-వ శేకు 1-వ ప్రక్క.

శాసనము నెం. 2

1-వ శేకు 2-వ ప్రక్క.

క ఠ గూ ర గ ఠ ప

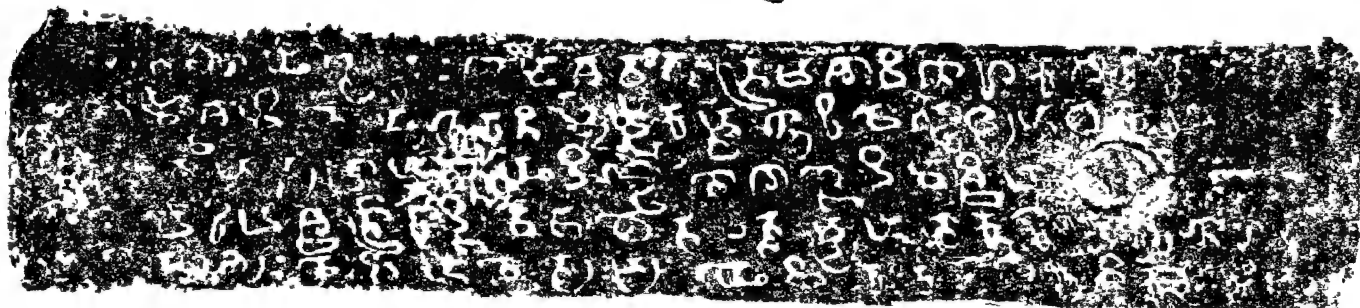
2-వ రేకు 1-వ ప్రక్క.

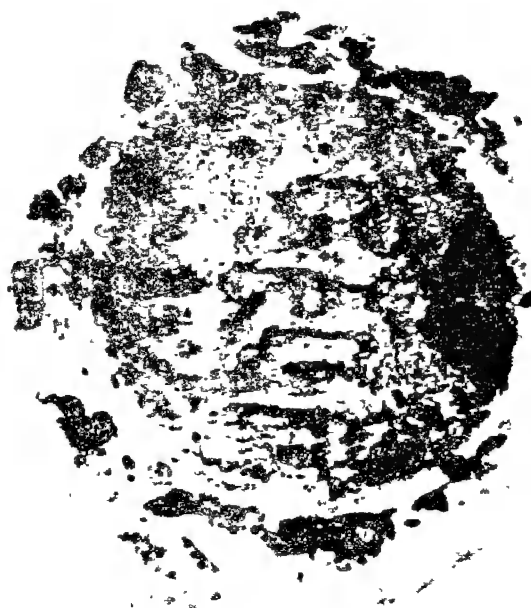
2-వ రేకు 2-వ ప్రక్క.

3-వ రేకు 1-వ ప్రక్క.

రా జ ము ద్రి క

సోవియట్ వ్యవసాయము

“పరిశీలక”

రెండు కారణాలవల్ల, ఇప్పుడు రష్యోలో వ్యవసాయం స్థితిగతులను పర్యాయోక్తన చేయవలసిన అవసరం ఏర్పడుతున్నది. ఒకటి : అమెరికా నుంచి కొన్ని లక్షల టన్నుల గోధుమలను రష్యో కొనడం. రెండు : ఇక రెండేళ్లలో పూర్తి కానున్న రష్యో సుత్తవర్ష సాంకేతికను సవరించి, రష్యోలో పరిశ్రమల అభివృద్ధికి హెచ్చు మొత్తాలను కేటాయించడం. ఈ రెండు కారణాలకు అవినాభావ సంబంధం ఉంది. రష్యోలో వ్యవసాయోత్పత్తులు దేశావసరాలకు తగినంతగా లేవని, వ్యవసాయాభివృద్ధికి భారీ పద్ధతులను (large scale) కాక, సాంద్ర వ్యవసాయ (Intensive farming) పద్ధతులను అనుసరించ దలస్తున్నారని, ఈ అవినాభావ సంబంధం వెల్లడిస్తున్నది. రష్యోలో 46 సంవత్సరాలనాడు కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం నెంకోన్నా, వ్యవసాయరంగంలో అత్యుత్తమ పెక్కు మార్పులు జరిగినా, వ్యవసాయోత్పత్తులు మాత్రం దేశావసరాలకు తగినట్లుగా పెరగక పోవడం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తున్నది. అందువల్లనే రష్యోలోని కమ్యూనిస్టు వ్యవసాయ పద్ధతులను గురించి సమగ్రంగా తెలుసుకొనవలసిన అవసరం ఏర్పడుతున్నది.

కమ్యూనిజంలో వ్యవసాయానికి సిద్ధాంతరీత్యా ప్రత్యేక మైన స్థానం ఉంది. (1) సిద్ధాంతం, (2) పూర్వం, (3) కార్యచరణ, రీత్యా వేర్వేరు దశలు ఉన్నాయి. వీనిని ముందుగా అవగాహనం చేసుకుంటేనే గది కమ్యూనిస్టు వ్యవసాయ శాస్త్రము సులభంగా అర్థంకావు. కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం ప్రకారం సొంత లబ్ధి అనేది ఎక్కడికి ఉండకూడదు. దానిని సాధనాలన్నీ సమాజ పరం కావాలి. అలా కాదు అప్పుడు ప్రజల మనస్టి ద్వారా దోపిడీ పెరిగి; కేపిటలిజం పుట్టి, అభివృద్ధి చెంది, ఇంజీనియరింగు దరితీస్తుంది. సమాజంలో యేకత్వం నెలకొంటుంది. కమ్యూనిజం ప్రయత్నము అస్త్రీ, పురుషులు భార్యలు అనేది పోయిపోయి ఉండకూడదు. అయితే ఈ సిద్ధాంతాన్ని అమలు జరుపడంలో, సిద్ధాంత ప్రావీణ్యాన్ని సాధించడంలోని “పూర్వం” ఉంది. అదే పర్వ కాలావర్తం. ఒకప్పుడు సోవియట్ రైతులను గూడ రైతుల మీదికి రెచ్చగొడుతూ, రెచ్చగొట్టేట భూస్వాములను హతమారుస్తూ ధనిక రైతులను ముందుగా “అణిచుట” చేసేది. ఆ రచ్యం వారికి కూడా ఒక పర్వం వచ్చింది. చివరకు రైతు—కూలీ అనే వ్యత్యాసం లేకుండా అందరినీ శ్రామికులుగా చేయాలి. ఇది కమ్యూనిస్టు పూర్వం సారాంశం. అయితే ఇది సోవియట్ రచ్యత వ్యవసాయాభివృద్ధిని సాధించడానికి కార్యక్రమం కావాలి. అది కూడా కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలకు అనువుగా ఉండాలి. అందువల్లనే కార్యచరణ భాగసునేది ఇంతవరకు స్థిరమైన రూపాన్ని ఇప్పటికీ పొందలేదు.

పోయింది. వ్యవసాయ రంగంలో కమ్యూనిస్టు విధానాలు విఫలమై నట్లు అనుభవవీర భ్రమరడింది.

కమ్యూనిస్టు విధానాలు విఫలమైనా, వ్యవసాయానికి సంబంధించిన ఆ సంగతి మాత్రం ప్రపంచానికి స్పష్టంగా తెలియవచ్చింది. వ్యవసాయాన్ని కేవలం ఉత్పత్తి పెంచే (ప్రాచీన) పద్ధతిలో కాక, ఉత్పత్తి కొనసాగించే నూతన (రైతుల) సాంకేతిక వ్యవస్థ అనే దృక్పథంతో చూడక పోవడం పెక్కు రోజును కూడా అనుభవవీర భ్రమరడింది. రైతుకు—సొంతానికి, రైతుకు—పశువులకు, రైతు కుటుంబానికి—వ్యవసాయ బీదానికి అవినాభావ సంబంధం కలదని, పంటలు నంజనం, సంచక పోవడం అనే దానికి వారావరణం, నీటి సరఫరా, ఎరువులు వగైరాలు ఎంతగా అవసరమో రైతుకు—భూమికి మధ్య ఉన్న అనుబంధం కూడా అంతే ఉన్నది. సాధారణ ప్రజలకు కమ్యూనిస్టులు జన్మింపజేసిన ప్రావీణ్యం సొంతానికి, యుగోస్లావియా, పోలాండ్ వగైరాల రూపు రేఖాపాత కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలలో రైతులను కొత్త దృష్టిలో చూస్తూ, సిద్ధాంత విరుద్ధమైన మార్గాలలో, ఆధునిక పరిస్థితులలో ప్రోత్సహిస్తున్నారు. సోవియట్ రష్యో రైతులకు కూడా ఇలాంటి అదృష్టం చెలువందనే ఆశ కూడా వందలికి ఉంది. అది ఎంతవరకు సాధ్యమనేది తెలుసుకోవాలంటే రష్యోలో వ్యవసాయ పరిణామాలు సుగ్రహంగా పర్యాయోక్త చేయడం తప్పనిసరి.

2

రష్యోలో వ్యవసాయ పరిణామాలు నాయకులనుబట్టి మూడుగా వచ్చాయి. అమలం, రెనిన్, స్టాలిన్, బ్లజ్కేవ్ ల యుగాలు లేదా వ్యవసాయ విప్లవాలు అనే విభాగం కింద విభజించి సరిపడేటట్లుం చేయడం.

రెనిన్ నాయకత్వం సాగిన వ్యవసాయ విప్లవంలో కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం కింద, పూర్వం లీకమైనదిగా ఉంది. 1917 లో రష్యో ప్రభుత్వాన్ని చేపట్టడానికిగాను, పెద్ద రైతులను, చిన్న రైతులను రెచ్చగొట్టి భూస్వాముల ఎన్ఫీల్డ్ స్టోన్ చేయడానికి అవకాశ మిచ్చాడు. 1917 నుంచి 1927 వరకు ఈ విధానం సాగింది. పర్వ దృక్పథంలో, రక్తపాతం మధ్య ఉలిగిన ఈ వ్యవసాయ సంస్కరణల చరిత్రను, వాటి ముగిసిపోయిన సోవియట్ ఆర్థిక చరిత్రను సురక్షితమైన పర్యాయోక్త చేసిన మార్క్స్ దోట్ (సోవియట్ ఎకనామిక్ డెవలప్ మెంట్ 2 వ అధ్యాయం 9 వ భాగంలో) ఇలా వివరించాడు :

“1917—18 లో” జరిగిన భూ సంస్కరణలలో పెద్ద ఎత్తున విజయం సాధించిన కాక రైతుల కమితాలన,

స్వామియట్ వ్యవసాయము

అంతటా సమానంగా ఉండే స్వల్పమైన వ్యవసాయ పరిస్థితులు వ్యవసాయం చేసుకొనే వారి సంఖ్యను పెంచారు. దీనివల్ల వ్యవసాయోత్పత్తిలో మార్పు వచ్చింది. రైతుల సంఖ్య ఉన్న సాగు చేసే భూమి మాటికి 70 వంతుల నుంచి 90 వంతులకు పెరిగింది. 1914 నాటికి 180--190 అకర రైతు కుటుంబాలు ఉంటే, 1928 నాటికి 250 కుటుంబాలు పెరిగా ఉన్నాయి. అప్పుడే గ్రామీణ జనాభా పెరిగింది. దానితో సరాసరి కమతం విస్తీర్ణం తగ్గింది. రైతుల కమతం మాడింట రెండు వంతులు 27 ఎకరలకు పెరిగింది. ఈ తాలుగా ఉండేది. అలాంటివి 1920 నాటికి 10 వంతుల రెండు వంతులు తగ్గినవి. యుద్ధానంతరం రైతుల కమతం భూమిలో మూడు వంతులు 15--27 ఎకరల కమతాలు ఉండేవి. అలాంటి ఇళ్ళును సగనికి పెరిగాయి. ఈ కారణంగా మధ్యమ తరగతి రైతులు పెరిగారు.

“ఇక వ్యవసాయ సరికరాల పరిమాణం కూడా పెరిగి సమానత్వం దాదాపు అవ్వడం. రైతుల కమతాల పెరిగి పంటకు వ్యవసాయం చేసుకోవడానికి అవకాశం లభించింది. వల్ల బాదుగులు రెచ్చుకున్న నాటిలో పంట చేయకపోవడం ఉన్నది. 1929 లో రెచ్చి ప్రజలకు సాగునీరు అందడం వల్ల రైతులలో పంట పంటగా ఉన్న భూమిని చేసుకోవడానికి సాయోత్పత్తి సాధనాలలో మాటికి 35--45 వంతులు ఉన్న కొన్ని ఉన్నవని తెలిసింది. ఈ ఆదేశాలవల్ల, 1917 లో భూసంస్కరణలు జరిగినా, కులక్ భూస్వాములు ఉన్నవని వచ్చింది.

“గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ 1917 కు పూర్వం ఉన్న తీరునే ఉండిపోయింది. వ్యవసాయ పద్ధతులన్నీ అలాగే ఉన్నాయి. సాగునీరు తక్కువగా ఉన్నది. సాగునీరు తక్కువగా ఉన్న అభివృద్ధి చెందలేదు. అభివృద్ధి చెందడాన్ని పరిశ్రమలు, పెరిగిపోతున్న బస్టిం జనాభా అడ్డుకుంది. అది సరిపోవడంలేదు. వ్యవసాయ సరికరాలను అందుకే తగ్గించా పెంచడా మంటే, అందుకు చెప్పుబడి ఉన్నవారు అలాగే మైంది. వ్యవసాయ సరికరాలు తగ్గించడం రైతులకు అవకాశ సౌకర్యాలు పెంచినా ప్రయోజనం లేకపోయింది. అప్పుడు (1920) రెచ్చి పరిశ్రమీకభివృద్ధి కూడా ఉన్నది. 1924-25 లో 5000 బ్రాక్టర్లను 1923-24 నాటికి 17,000 బ్రాక్టర్లను దిగుబడి పెరిగింది. మరి 1800 దేశంలోనే రియూటే చేసుకోవడం అయివచ్చింది. అలా ఆ పది సంవత్సరాలలోను సాగిన 23000 బ్రాక్టర్ల దిగుబడి చేసుకుంటూ, దేశంలో 10,000 బ్రాక్టర్ల రియూటే చేస్తూ వచ్చారు. అయితే వాటిని విస్తరించడానికి అవకాశం వాడుకున్నందున అభివృద్ధి ఫలితం ఉంది. అది రైతుల సమస్య క్షేత్రంలో మాత్రమే వాటిని పెంచడానికి ఉన్నాయి. రైతులకు దిగుబడి చేసిన సాగునీరు పెరిగింది. అది విని సవ్యం చేయడానికి తగిన ఎదురుతిరుపులు కూడా దేశంలో అభివృద్ధి చెందలేదు. అది కూడా ఉన్నది చెప్పింది.

“సమానంగా భూములు పండిన తీరు పెరిగింది. సరాసరి కమతం 1925 తర్వాత దాని పరిమాణం పెరిగింది. అప్పటి పంటలు బాగా పండినవి. సాగునీరు ఉన్న

భూమి విస్తీర్ణం కూడా పెరిగింది. కానీ, మార్కెట్ కు గావ్యం సవ్యంలు (మార్కెట్ బుల్ సర్వీస్) పెరిగలేదు. అందువల్ల అవకాశాలను ఎగుమతులను తగ్గించి, బస్టిలకు తిండిగింజలు సవ్యం చేయవలసిన అవకాశం వచ్చింది. ఆ మేరకు భారీవిత్తన పరిశ్రమీకభివృద్ధికి అవకాశమైన యంత్రం దిగుబడి తగ్గించా. లేదా, బస్టిలకు తిండి గింజల సవ్యంలు అయినా విస్తరించడాన్ని స్వల్ప సమయం వచ్చింది. భూములన్నీ పండితం జరిగినందున మాటికి 80 వంతుల భూస్వామిలైన పేద, మధ్యతరం రైతులన్నీ ఉండి పోయింది. దీనికి తోడు వారు పండించుకున్న పంటలు సాగు సౌకర్యం పెరిగినా వాడుకోవడం ప్రారంభించారు. దానితో గ్రామీణ మొత్తంనుంచి అప్పుడే భూములు అప్పుడే పోయి పోయి. మార్కెట్ కు సవ్యంలు పెంచడం మార్కెట్ సమస్య ప్రాధాన్యం పోయింది.”

ఈ కారణాలతో రైతు “సర్వీ” అనే నూతన ఆర్థిక వ్యవస్థ అనుకుంటారు. రైతు సవ్యంల భూముల సమానం జరిగి పంటలు. అంతేకాక, రైతులకు పంటలు పెరిగి భూముల తోడు తోడుగా పోతుంది. కమతం సున్నాకాణం, పునర్వ్యవస్థీకరణకు రుప్పొచ్చు. ఇది 1917 నుంచి 1927 వరకు కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యం లభించింది. ఈ కారణం కూడా భూసంస్కరణలు అనుకుంటున్న ప్రజాస్వామిక దేశం అన్నింటికీను వ్యవసాయ సరికరాల తోడు, విస్తరించడం, మార్కెట్ కు పంట సవ్యంల తగ్గింపు, రైతుల నిర్వహణామయ వాడకం పెరుగుతూ అనే సమస్యలు ఉన్నాయి. అయితే దీనిని ఎలా పరిష్కరించడం దాని లోన కమ్యూనిజానికి—ప్రజాస్వామ్యానికి లేదా ఉంది. కమ్యూనిజానికి చివరికే నియంతృత్వం ముగ్యం. ప్రజాస్వామ్యానికి సామ్య సామ్య సున్నేడు ప్రధానం. కమ్యూనిజానికి సర్వ వ్యవస్థం. ప్రజాస్వామ్యానికి సామ్య సామ్య సామ్య. అందువల్ల, రైతులకు పెరిగినా, నిర్వహణ భూస్వామ్యం కోసాగించినా, భూస్వామ్యంలు చేసినా ప్రజాస్వామ్యం—ప్రజాస్వామ్యం అనేది ప్రజాస్వామ్యంలో పనిచేస్తుంది. కమ్యూనిజానికి దాని అవకాశం లేదు. అందువల్లనే స్టాలిన్ హయాంలో హింసా పర్యవేది, రక్షణతంత్రం కూడిన రెండవ వ్యవసాయ విప్లవం లభించింది. దీనిని రెచ్చి పరిశ్రమీకభివృద్ధి (ఎ హిస్టరీ ఆఫ్. యు. ఎన్. ఎస్. ఆర్. 3 వ వాల్యూమ్. 156 ఆగ్రాయం) ఇలా పరిగించారు :—

“1927లో సామ్యోత్పత్తి జాతీయ ఆర్థిక వ్యవస్థను మొత్తంనుంచి అభివృద్ధి చేయడానికి (1) వ్యవసాయ క్షేత్రాలు మొత్తంనుంచి ఉండడం, (2) పెరిగిన సవ్యంలలో వ్యవసాయం సాగునీరు ఉండడం అనేవి పెరిగి అవకాశంగా తయారై ఉన్నాయి. భూస్వామ్య పునర్వ్యవస్థ సవ్యంలకు సామ్యోత్పత్తి భూస్వామ్యం లోనిగింజల వల్ల మార్కెట్ కు అందుబాటుద్య భూస్వామ్యం యుద్ధాత్మకంగా ఉంటుంది. వ్యవసాయ క్షేత్రంను విస్తరించినా కమతాలను పెరిగించినా మనోది 1918 లో ప్రారంభమైనా విప్లవం సాగుకున్నది సంవత్సరాలా ఇది కొనసాగుతూ వచ్చింది. ఈ విస్తరి కమతాలు

పూర్తిగా స్వయంసాక్షకం కాలేకపోయినవి. 1927 నాటి ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి 1913 నాటి ఉత్పత్తిలో సమానంగా ఉన్నా యుద్ధాత్పర్యం మార్కెట్లోకి వచ్చే ధాన్యాలలో మూడవ వంతు మాత్రమే సప్లయ అవుతున్నది. విస్తృతానికి పూర్వం భూస్వాములు 104 లక్షల టన్నుల ధాన్యములు అమ్మితే, వారిని అదుపులో ఉంచే విధానాలను సోవియెట్ ప్రభుత్వం అనుసరించినప్పటికి 20 లక్షల టన్నులను మాత్రమే అమ్మజూపారు. 1927 నాటికి సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, ప్రభుత్వ వ్యవసాయ కేంద్రాలు కలిసి దాదాపు 5 లక్షల టన్నుల ధాన్యాలను మాత్రమే మార్కెట్టుకు అందిస్తున్నారని. ఇలా ఆహారధాన్యాల సప్లయ అతి తీవ్రంగా ప్రభుత్వాన్ని ఎదుర్కొన్నది. ఈ సమస్య పరిష్కారానికి గాను, వ్యవసాయంలో వెనుకబాటుతనాన్ని తొలగించి, యంత్రాలను సప్లయచేసి, అది కూడా భూమిని సమష్టిగా సాగు చేసే ప్రాతిపదికపైనే సులభం కాగలదు. కనుకనే ఈ కొత్త మార్గాన్ని (సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాల మార్గాన్ని) స్టాలిన్ మోచించాడు."

"ఇంకా రష్యే వ్యవసాయ వ్యవస్థను సోషలిస్టు పద్ధతిని పునర్వ్యవస్థీకరించడం కూడా క్లిష్ట సమస్యగా తయారైంది. 1929 నాటికి 2½ కోట్ల వ్యష్టి (రైతు) వ్యవసాయ క్షేత్రాలు ఉన్నాయి. అందులో నూటికి 35 బీదలవి. 60 మధ్యమ తరగతి రైతులవి. నాలుగైదు పెద్ద భూస్వాములవిగా ఉన్నాయి. 1929 వరకు సోవియెట్ ప్రభుత్వం భూస్వాములను అదుపులో ఉంచే విధానాలను అనుసరించింది. వారిపై హెచ్చు పన్నులు విధించింది. నిర్లితమైన ధరలకు వారి ధాన్యాలు నిర్బంధంగా అమ్మేటట్లు చేసింది. భూములను కౌలుకు ఇవ్వడాన్ని శాసనరీత్యా కట్టుదిట్టం చేసింది. 1929 సంవత్సరంలా నికే సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, ప్రభుత్వ వ్యవసాయ క్షేత్రాల సంఖ్య పెరగడంతో ఈ విధానం అన్నింటికీ స్పష్టమైన భూస్వాములను ఒక వర్గంగా సమూలంగా నిర్మూలించే విధానాలను అనుసరించింది. 1918 లో పరిశ్రమలలో కేపిటలిస్టుల హక్కులను తొలగించినట్లుగానే ఈ భూస్వాముల హక్కులను కూడా 1929 లో తొలగించింది. భూస్వాముల ఉత్పత్తి సాధనలను ప్రభుత్వానికి కాక, సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాల పరం చేశారు. 1933 నాటికి అంటే తొలి పంచవర్ష ప్రణాళిక గడుపు చివరకు ఈ కార్యక్రమం పూర్తిచేయాలని తలంచబడింది. కాని, 1930 మే నాటికే ప్రధానమైన ప్రాంతాలలో సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలు ఏర్పాటుచేయడం నూటికి 40—50 వంతుల వరకు పూర్తి చేశారు. ఈ సందర్భంలోనే "విజయ అహంకారం" తగదని, తొందరపడడం మంచిదికాదని పార్టీ కార్యకర్తలను స్టాలిన్ హెచ్చరించాడు. 1930—33 మధ్య సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలనుంచి మార్కెట్టుకు అందుబాటు కాగల ధాన్యములు 40 రెట్లు పెరిగినవి."

ఈవిధంగా రెసిన్ కాలంలో రైతు లందరికీ సమానంగా పంచిపెట్టిన, అందుబాటులో ఉన్న భూములను పది

వంవత్సరాలకే స్టాలిన్ హయాంలో లాక్కున్నారు. బలవంతాన సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలను వెలకొల్పారు. రైతుల వ్యక్తిగతమైన కవతాలు పోయినవి. వ్యవసాయ కూలీల హోదాలో సమష్టి క్షేత్రాలలో పనిచేయవలసి వచ్చింది. కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం ఆచరణలో అమలు జరిగినది. ఆహారధాన్యాల హెచ్చుగా మార్కెట్టుకు సప్లయ అయినవి. వ్యవసాయ రంగంలో సోషలిస్టు పునర్నిర్మాణం జరిగింది.. కాని—

"50 లక్షల మంది ధనిక రైతులు, కులక్ భూస్వాములపై దారుణంగా పోరాటాన్ని సాగించి సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలను స్థాపించారు. అయితే దీనిని రైతులు ప్రతిఘటించారు. పంటలను నాశనం చేశారు. పశువులను చంపి వేశారు. 1929—33 మధ్య రష్యేలో పశు గణాలు సగానికి సగం తగ్గిపోయినవి. అనేక లక్షలమంది ఆకలితో మరణించారు. ఈ కాలంలోనే జనన మరణాల లెక్కలను ప్రభుత్వం ప్రకటించలేదు. లక్షలమంది కులక్ భూస్వాములు నిర్బంధ కార్మిక శిబిరాలకు పంపించబడ్డారు. 1935 నాటికి దాదాపు వ్యవసాయరంగ మంతటిలోను సమష్టి పద్ధతి ప్రవేశ పెట్టారు. రైతుల ప్రతిఘటన ఫలితంగా ప్రతి రైతు తన స్వదానికి ఎక రంజాతిక భూమితోపాటు కొన్ని పశువులను కూడా సొంతంగా ఉంచుకొనే సౌకర్యాన్ని అప్పటికి పొందాడు." (ది కమ్యూనిస్ట్ కాన్స్పిరసీ—స్టేషన్ కింగ్ హాల్—పేజీ 156.)

"1913 నాటికి జారిస్సు రష్యేలో ఆరు కోట్ల పశువులు ఉండేవి. యుద్ధం, విస్తరణ, అంతర్యుద్ధం, కరువు కాలకాల అనంతరం కూడా 1948 నాటికి వాటి సంఖ్య ఏడు కోట్లకు పెరిగింది. ఇవన్నీ రైతుల కింద ఉన్న పశుగణాలే. రైతు వ్యవసాయానికి తోడ్పడుతున్నవే. ఆ తర్వాత సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలు ప్రారంభమైనాయి. 1932 నాటికి తెలిసిన అంతెలనుబట్టి పశువుల సంఖ్య 410 లక్షలకు తగ్గింది. అదే కాలంలో పందుల సంఖ్య 260 లక్షల నుంచి 120 లక్షలకు, గొర్రెలు, మేకలు సంఖ్య 147 లక్షల నుంచి 52 లక్షలకు, గుర్రాల సంఖ్య 33 లక్షల నుంచి 20 లక్షలకు తగ్గింది. ఈవిధంగా వచ్చిన పశువుల సమైక్యత 1941 నాటికి గాని రష్యే భర్తీ చేసుకొనలేదు. సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాల స్థాపనకు ఎదురుతిరిగిన భూస్వాములు తమ పశువులను చంపివేసుకున్న పరిణామం ఇది." (ఎడ్వర్డ్ క్రాంక్ షి. 1955 బి. డి. సి. ప్రసంగం.)

ఈవిధంగా సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలను స్థాపించినా, రైతులను ఒక వర్గంగా నిర్మూలించినా, సోవియెట్ రష్యేను తిరిగి కొత్త సమస్యలు ఎదుర్కొన్నాయి. అందులో పశుగణాభివృద్ధి అనేది ముందు కానవచ్చింది. ఆ తర్వాత వ్యవసాయ పంటల సప్లయ సమస్య కూడా ఏర్పడింది. నాలుగు పంచవర్ష ప్రణాళికల ద్వారా 20 సంవత్సరాల క్రితం చేసినా, స్టాలిన్ హయాంలో జరిగిన వ్యవసాయ విప్లవంలో సంభవించిన నష్టం భర్తీ కాలేదు. 1953 వేసవి కాలంలో శ్రీ

సోవియట్ వ్యవసాయము

ఖుళ్యేవ్ చేసిన క్రింది ప్రకటన దీనిని ధృవపరుస్తూ ఉంది :

“దేశంలో ఆవుల సంఖ్య యుద్ధాల్పూర్వం కంటే 35 లక్షలు తక్కువగా ఉంది. 1928 లో పోల్షి చూస్తే (సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాల స్థాపనకు పూర్వ దశ) 89 లక్షలు తక్కువగా ఉంది. అనాడు 332 లక్షల గోవులు ఉంటే ఈనాడు 243 లక్షల గోవులున్నాయి.”

సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలను నెలకొల్పడంలో సంభవించిన ఇలాంటి సెష్యాలకు తోడు ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధంవల్ల కూడా పెద్ద కష్టాలు సెష్యాల రష్యకు సంభవించాయి. యుద్ధానంతరం వ్యవసాయరంగం పరిస్థితులను చక్కబరచడానికి అయిదేళ్లు పట్టింది. 1950 నుంచి శ్రీ ఖుళ్యేవ్ వ్యవసాయరంగంలో ముందుకు వచ్చాడు. అప్పటి నుంచి రష్య వ్యవసాయంలో మూడవ విప్లవం ప్రారంభమైంది. ఇదికూడా వ్యవసాయ పదార్థం సరఫరాకి సంబంధించినదిగా ఉండటం గమనార్హం.

రష్యలో కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలకు అనువుగా ఉంచిన పర్య ప్రణాళికల ప్రకారం పారిశ్రామికాభివృద్ధి జరిగింది. ద్వితీయ లో నివసించేవారి సంఖ్య హెచ్చింది. వీరందరికీ పుష్టి కరమైన ఆహారం సరఫరా చేయడం అనేది ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం రష్యలో కీలక సమస్య అయింది. పాలల నుంచి—పల్లెల నుంచి ఆహారధాన్యాలు, పాలు, మాంసం, గ్రుడ్లు పట్టణాలకు పుష్కలంగా సరఫరా చేయించడం ప్రధాన సమస్య అయింది. ఈ సమస్య పరిష్కారానికి సంబంధించిన విధానాలలోనే స్టాలిన్ అనంతరం రష్య కమ్యూనిస్టు నాయకులు అంతర్గతంగా వివాదాలు వడ్డారు. స్టాలిన్ విధానాలను సవరించాలనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. తద్వారానే కమ్యూనిస్టు రష్య అధినేత కాగలిగాడు, యుక్రేన్ రైతుబిడ్డ శ్రీ నికితా ఖుళ్యేవ్.

శ్రీ ఖుళ్యేవ్ అనుసరిస్తున్న విధానాలను, సోవియట్ రష్య తాజా వ్యవసాయ పరిణామాలను తెలుసుకోవాలంటే, నేటి రష్య వ్యవసాయక వ్యవస్థ చరిత్ర కూడా స్థూలంగా అయినా తెలుసుకోవడం అవసరం. ఆ వివరాలు తెలియ నప్పుడు కమ్యూనిస్టు వ్యవసాయ విధానాలు అర్థంకావు. రైతులకు కమ్యూనిజం బిగించే ఉక్కుచట్రం ఆకలింపు కాదు.

3

రైతుల వ్యక్తిగత కమలాలను రద్దుచేస్తూ రష్యలో నిర్మించిన సోషలిస్టు వ్యవసాయ వ్యవస్థలో రెండు ప్రధాన విభాగాలు ఉన్నాయి. ఒకటి : సమష్టి క్షేత్రాలు (కోల్కొజ్). రెండు : ప్రభుత్వ క్షేత్రాలు (సోవకోజ్). వీటి నిర్మాణం కూడా అంచెల వారీగా జరిగింది. సమష్టి క్షేత్రాల స్థాపనలో మూడు దశలు ఉన్నాయి. కమ్యూనులు, ఆర్కెల్, టోజ్ కమ్యూనులలో భూములను మాత్రమే కాక, ఉత్పత్తి సాధనాలను, శ్రామిక శక్తిని కూడా సమాజం పరం చేశారు. సోషలిజంలో ఇది అత్యున్నత దశ. ఇందులో ప్రయివేటు అస్తి అనేది ఏ రూపంలోనూ ఉండదు. ఆర్కెల్ అనేది కమ్యూన్ కంటే విభిన్నమైనది. దీనికింద భూ వసతులు సమాజ పరం

చేసినా, దీనిలో పనిచేసే రైతులకు ప్రయివేటుగా స్వహా కమతం అనేది యిస్తారు. రైతు సొంత కమతంతోపాటు ఆర్కెల్లో కూడా పని చేయవలసి ఉంటుంది. అదే ప్రధానమైన బాధ్యత కూడా. నివాస స్థలం, కుటుంబ సామానులు అనే వానిలో వ్యక్తిగతమైన అస్తి హక్కులు ఉంటాయి. ఇదొక రకమైన సహకార వ్యవసాయం వంటిది. ఇక టోజ్ లో ఉత్పత్తి సాధనాలను సమాజపరం చేయరు. కాని సమష్టిగా పనులు చేయడం తప్పనిసరి..

సోవియట్ ప్రభుత్వం తొలి రోజుల్లో ముందుగా కమ్యూన్లను ప్రోత్సహించారు. కాని అదొక ప్రజోద్యమంగా సాగించలేదు. ఆ తర్వాత టోజ్ లను కూడా ప్రోత్సహించారు. క్రమక్రమంగా ఈ కమ్యూన్లు, టోజ్ లు విలీనమై పోయి, చివరకు ఆర్కెల్స్ కు దగ్గర అయినాయి. 1929 నాటికి టోజ్ లు నూటికి 70.2 గాను, ఆర్కెల్స్ 33.6 గాను, కమ్యూనులు 6.2 గాను ఉన్నాయి. 1930 లో టోజ్ లు పూర్తిగా కారని, ఆర్కెల్ ప్రధానమైన వ్యవసాయ సంఘం అని రష్య కమ్యూనిస్టు పార్టీ తీర్మానించింది. 1932 నాటికి ఇవి నూటికి 95.9 అయినాయి. 1934 నాటికి ఈ విధానం తిరిగి మారిపోయింది. కమ్యూన్, అనేది భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన ఉత్తమ వ్యవసాయక వ్యవస్థ అని, ఆర్కెల్ మాత్రమే ప్రస్తుతానికి ప్రధానమైనదని స్టాలిన్ ప్రకటించాడు. ఈ ఆర్కెల్స్ చివరకు కోల్కొజ్ లు అయినాయి. 1934 జూన్ లో ప్రభుత్వం జారీచేసిన ఉత్తర్వు ప్రకారం ప్రతి కోల్కొజ్ రైతు ఒక ఆవు, కొన్ని పందులు, మేకలు, కోళ్లు, స్వంత అస్తిగా ఉంచుకొనడానికి విలుపడింది. ఈవిధంగా (కోల్కొజ్ లు) సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలు ఏర్పడ్డాయి. రైతులు అస్తి హక్కు, భూమి హక్కు, సొంత కమతం లేని వ్యవసాయకూలీలు అయినారు.

సోవకోజ్ (ప్రభుత్వ క్షేత్రం) అనేది రష్యలో అంతర్యుద్ధ కాలంలో ఏర్పడింది. భూస్వాములను నిర్మూలించి, వారి ఎస్టేట్స్ లలో (వేలకొలది ఎకరాలలో) ప్రభుత్వ క్షేత్రాలను ఏర్పాటు చేశారు. సమష్టి వ్యవసాయానికి నమూనా కేంద్రాలుగాను, శాస్త్రీయ పద్ధతుల అనుసరణకు మార్గదర్శకంగాను, గ్రామాలలో ప్రభుత్వ “కార్మికుల” నాయకత్వం ఏర్పడడానికి, ప్రభుత్వానికి అవసరమైన వ్యవసాయపు సరఫరాల సహకారిని పొందడానికి వీనిని ఉద్దేశించారు. సుమారు పది సంవత్సరాల వరకు ఇవి ఆశించిన విధంగా పని చేయలేదు. వీనిలో రకరకాల మార్పులు చేశారు. కమతాల విస్తీర్ణం తగ్గించారు. పంటల రకాలు, పద్ధతులు మార్చారు. పశుగణాలను సమకూర్చడంలో కూడా మార్పులు చేశారు. అయినా లాభం లేక పోయింది. చివరకు ప్రభుత్వ క్షేత్రాలతోని భూములను సమష్టి క్షేత్రాలకు ఇవ్వడం సాగించారు. 1938 నాటికి ఈ మార్పులు పెద్దగా జరిగాయి. 1938 లో సగటున ప్రతి ప్రభుత్వ క్షేత్రంలోను 3130 హెక్టారుల పొలం, 330 మంది వ్యవసాయాకులు ఉంటూ వచ్చారు. ఈ క్షేత్రాల

1932 లో 4337 ఉండగా 1938 లో 3961 మాత్రమే ఉన్నాయి. క్రమంగా ఇవి వ్యవసాయ పరిశోధన క్షేత్రాలు, నమూనా క్షేత్రాలుగా పరిగణింపబడతాయి.

ఇక ఈ సమష్టి క్షేత్రాల (సోవకోజ్) వ్యవస్థలు నాలుగు ఉన్నాయి. (1) సోవకోజ్‌ల నిర్వహణలో ప్రభుత్వానిది తుది నిర్ణయంగా ఉంటుంది. నియామకాలు, ఏర్పాట్లు ప్రభుత్వ ఆదేశం ప్రకారం జరుగుతాయి. కానీ కోల్కోజ్‌లో సభ్యులనుంచి ఎన్నికైన కార్యనిర్వాహకవర్గం ద్వారా జరుగుతాయి. కోల్కోజ్‌ల నియామకాలు, కార్యక్రమాలు ఎన్నికైన ప్రతినిధుల ద్వారా సాగుతాయి. (2) సోవకోజ్‌ను ప్రభుత్వం ఎక్కడైనా సరసరిని నెలకొల్పవచ్చు. కానీ, కోల్కోజ్ అలా కాదు. రైతులు "స్వచ్ఛందంగా" సహకార పద్ధతిని కోల్కోజ్ ఏర్పరచుకుంటారు. (3) సోవకోజ్ బడ్జెట్లు ప్రభుత్వం నిర్ణయిస్తుంది. కోల్కోజ్‌లకు అలా కాదు. కొంతవరకు స్వయం నిర్ణయాధికారం, పరిమితమైన స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. (4) సోవకోజ్‌లో పని చేసేవారు, నివసించే ఇల్లు, ఇతర గృహాలలో చేర్చి 1.25 ఎకరాల స్థలాన్ని కలిగిఉండవచ్చు. కోల్కోజ్‌లోని వారు ఇల్లు, గొడ్డె, చామ, కాక 2.5 ఎకరాలను ప్రయోజన తోటగా కలిగి ఉండవచ్చు. ఈ పనులు ప్రభుత్వ నిర్ణయాల ప్రకారం మారుతూ ఉంటాయి. ఈ పనులు కలిగిఉండడంలో కూడా వ్యత్యాసం ఉంది. కోల్కోజ్ రైతులను తోటలో మిగులు పంటలు పండించి బయట అమ్ముకోవచ్చు. సోవకోజ్ రైతుకు అలాంటి స్వేచ్ఛ ఉండదు.

ఈ రెండు రకాల వ్యవసాయ క్షేత్రాలలోను అస్త్రుల విభజన, ఆదాయం పంపిణీ, సాంఘిక పోరాటంలో కూడా తేడాలు ఉన్నాయి. సోవకోజ్‌లో ఉత్పత్తి సాధనాలు, పంటలు కూడా ప్రభుత్వానివే. కోల్కోజ్‌లో అది ఉమ్మడి ఆస్తి. సోవకోజ్‌లో చేసిన నిర్ణయమైన పనికి, దాని నాణ్యతను బట్టి స్థిరమైన బారి లేదు, యిస్తారు. కనుకనే సోవకోజ్‌లో పని చేసేవారు సాంఘికంగా వ్యవసాయ కూలీలు. కోల్కోజ్‌లో స్థిర ఇది కాదు. ప్రతి రైతుకు చేయవలసిన "శ్రామిక దినాలు" అని ఉంటాయి. కోల్కోజ్‌లో పచ్చిన ఆదాయంలో ఖర్చులు పోగా మిగిలిన సొమ్మును, చేసిన శ్రామిక దినాల పనికి బట్టి రైతులకు రాబడి వస్తుంది. కనుక సాంఘికంగా వారు వ్యవసాయ కూలీల కంటే పాము పోలా కలవారు.

వ్యవసాయ క్షేత్రాల తర్వాత వ్యవసాయ సరికరాలు, వస్త్రాల పద్ధతులను గురించి కూడా తెలుసుకొందం అవసరం. వ్యవసాయ సరికరాలలో ముఖ్యమైనవి యంత్రాలు, బ్రాక్లర్లు వాని స్వేచ్ఛలు. దీనిని "యంటేన్" అంటారు. (వెషిన్—బ్రాక్లర్—స్వేచ్ఛ అనే ఇంగ్లీషు పదం ప్రాప్యరూపం.) ఇవి సోవియట్ వ్యవసాయంలో లీంకపాట్రను నిర్వహిస్తాయి. ఒక్కొక్క బిల్లారు పరిస్థితినిబట్టి ఇవి రెండు మూడు స్వేచ్ఛలు ఉంటాయి. ఒక్కొక్క స్వేచ్ఛనుండు అవసరాన్ని బట్టి 50 వరకు బ్రాక్లర్లు, వానితో ఉపయోగించడానికి వీలైన ఇతరత్రా యంత్రాలు, విత్తడానికి, కోతకు, మసూలు

వగైరాలకు ఉంటాయి. ఈ స్వేచ్ఛనులకు వ్యవసాయశాఖ నియమించే ఒక డైరెక్టరు, ఒక రాజకీయ డైరెక్టరు, ఒక వ్యవసాయ నిపుణుడు, ఒక సీనియర్ మెకానిక్, నలుగురు బ్రావేరింగ్ మెకానిక్‌లు, ఒక అకౌంటెంటు, పెక్కునుంచి గురూస్తాల్లు, పదిమంది వరకు జిల్లా వ్యవసాయ అధికారులు, పెక్కునుంచి బ్రాక్లర్లు (డ్రాయివర్లు, స్టోర్లు) మేనేజరు, యంత్రాల డిపో మేనేజరు, గదాజీ కాలాదారు ఎగైరా నిల్వండి ఉంటుంది. వీరిందరికీ నిర్దిష్టమైన బాధలు ఉంటాయి. గ్రామంలోని రైతుల చిట్టలు నిర్ణయించి ఈ ఉద్యోగాలు పొందవచ్చు. ఈ స్వేచ్ఛనులోనివారు బ్రిగేడ్స్ పద్ధతిని పని చేస్తారు. ఒక్కొక్క బ్రిగేడుకు మూడు నాలుగు బ్రాక్లర్లు ఉంటాయి. క్షేత్రం పీస్ట్‌లాన్నిబట్టి ఒకటి రెండు క్షేత్రాల పని పనికి అప్పగిస్తారు. ఇలా పనిచేసిన కాలానికి కంట్రాక్టు లేదు ప్రకారం వ్యవసాయ క్షేత్రం వారు సొమ్ము వెల్లిస్తారు. అవిధంగా ఈ "యంటేన్" వ్యవసాయ వ్యవసాయ క్షేత్రాల ద్వారా జరుగుతుంది.

మూడు దశల్లోగా పనిచేస్తున్న ఈ "యంటేన్" చరిత్రకు కమ్యూనిజంలో రాజకీయ ప్రాధాన్యం ఉంది. సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలను, గ్రామాలను లెంటోలు చేయడానికి అదిలో వీని ఉద్దేశించారు. ఉద్యోగాలు వగైరాలు పొందడంలో గ్రామీణులను ఇది అడ్డుకుంది. చేసిన పనికి వ్యవసాయ క్షేత్రాలనుంచి పాచ్చు కంట్రాక్టు లేదు పొందుతుంది. అంటే మనసికంగాను, ఆర్థికంగాను రైతాంగాన్ని ఇవి కట్టడి చేయగలవచ్చుచాలు. ఇక సమష్టి క్షేత్రాల స్థాపనకు వ్యతిరేకించిన రైతులు తమ చుట్టూటాను పథించడం ద్వారా తెచ్చిన నష్టాన్ని భర్తీ చేయడానికి కూడా యంత్రాలను కమ్యూనిస్టులు ఉద్దేశించారు. అసలు సమయం వ్యవసాయానికి అవసరం అనిపించారు. ఆధునిక వ్యవసాయానికి యంత్రబలం తప్పనిసరి చేశారు. మానవంగా వినియోగించు కొనడానికి, ప్రయోజన తోట కమతాలో పనిచేయకొనడానికి మాత్రమే సమయాన్ని పరిమితం చేశారు. పాతాలో విత్తనాలు జల్లడం, కోత కోయడం, దున్నడం అనే దానిలో కూడా మనిషికంటే యంత్రం ముఖ్యమని నిరూపించారు. కంబైనులు, హార్వెస్టర్లు వంటి భారీ యంత్రాలను ప్రవేశ పెట్టారు. రైతు శ్రమ, రైతు చౌరస, రైతు తెలివి తేటలు అనేవి అవసరమని కళ్లముందు చూపారు. విశాలమైన వ్యవసాయక్షేత్రాలు—బ్రహ్మాండమైన యంత్రాల విరాట్ స్వరూపం ముందు రైతు అనావకుడై పోయాడు. కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం అతనిని అలా చేసింది.

అయినా రైతు చేయవలసిన పనులు కొన్ని వ్యవసాయంలో ఉన్నాయి. అందుకోసం రైతును భూమి హక్కుగల వ్యవసాయదారుగా కాక, భూమి హక్కులేని వ్యవసాయ కూలీగా రష్యలో కొన్ని ఏర్పాట్లు జరిగాయి. ఇందులో "శ్రామిక దినాలు" నిర్ణయం ముఖ్యమైంది. సమష్టి వ్యవసాయక్షేత్రంలోని పనులన్నీ చిన్న చిన్న భాగాలుగా, వరులువా

సోవియట్ వ్యవసాయము

రీగా జరుగుతాయి. వీనిని రైతులు వంటరిగా గాని, జట్టులుగా గాని పూర్తి చేస్తారు. ఇలా చేసినప్పుడు ఎవ్వరు ఎంత పని చేసిందో తెక్కగట్టుడానికి ప్రభుత్వం “శ్రామిక దినాల” జాబితా సిద్ధం చేసింది. అది ఇలా ఉంటుంది:—

ఒక హెక్టారు (సుమారు 2.40 ఎకరాలకు లోపు) మంచును తొంగిస్తే ఒక శ్రామిక దినం పని చేసినట్టు తెక్క. 0.20 హెక్టార్లలో బీటు దంపలు వేస్తే ఒకటిన్నర శ్రామిక దినం పనిచేసినట్టు. 0.10 హెక్టార్లలో బీటు దంపలు చాళ్ల మధ్య చదునుచేస్తే రెండున్నర శ్రామిక దినాలు పని చేసినట్టు. 0.15 హెక్టార్లలో చేతితో ఎరువులు జల్లితే ఒకటింటాటిక శ్రామిక దినాల పనికి సమానం. ఇవి రోజు వారీ పని కోటాలు. యంత్రాలతో కొంతమంది పని చేసి నప్పుడు కూడా ఇదే పద్ధతి. ఉదాహరణకు: ఒక యంత్ర సహాయంతో కనీసం జరుగవలసిన పని 15 టన్నులు దుంకులు తీయడం. ఇది 40 మంది సహాయంతో - జరిగిందనుకుందాము. ఈ పనికి వచ్చిన రాబడి సంపిణీలో మెకానిక్కు రెండు శ్రామిక దినాల కూలి. సిలిండరిస్ట్కు ఒకటింటాటిక ముప్పాటిక శ్రామికదినం కూలి. సీనియర్ స్టాక్, జూనియర్ స్టాక్లో ఎగైరాలకు మూడుంటాటిక శ్రామికదినాల కూలి పోగా, మిగిలిన 36 మందికి ఒక్కొక్కరికి ఒకటింటాటిక శ్రామికదినం కూలి చేప్పున వస్తుంది. ధాన్యం మామూలులో రూర్లోక పట్టినందుకు ప్రతి టన్నుకు 0.9 శ్రామికదినం కూలి పనిచేసినట్టు మదింపు చేస్తారు. ఈ పనులలో కొన్ని త్వరితంగా పూర్తి చేసిప్పుడు అదనపు శ్రామిక దినం పని జరిగినట్టు తెక్కిస్తారు.

ఈవిధంగా ఇంకపని—ఇన్ని గంటలలో అనేది ఒక శ్రామిక దినంగా ప్రభుత్వం నిర్ణయిస్తుంది. శక్తివంతులైన ప్రతి ఒక్కరు సొంతసొంత ఇన్ని శ్రామిక దినాలు పనిచేసి తీరా లని అదేగిస్తుంది. ఇవి ప్రాంతాలనుబట్టి వేర్వేరుగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు యుక్రేన్లోని ఒక సమిష్టి క్షేత్రంలో ప్రతి పురుషుడు సొంత కనీసం 130 శ్రామిక దినాలు పని చేయాలి. 12—16 సంవత్సరాల వయస్సు గల బాలురు సొంత కనీసం 50 శ్రామిక దినాలు పనిచేయాలి. ఈ కనీ సపు శ్రామిక దినాల పని సాలు పొడవునా వచ్చేటట్టు వర్గీక రిస్తారు. ఉదాహరణకు జనవరి 1 నుంచి జూన్ 15 నాటికి 30 శ్రామిక దినాలకు తగ్గని పని, జూన్ 15 నుంచి అగస్టు 15 నాటికి 40 శ్రామిక దినాలకు తగ్గని పని. అగస్టు 15 నుంచి అక్టోబరు 15 నాటికి 40 శ్రామిక దినాలకు తగ్గని పని, అక్టోబరు 15 నుంచి సంవత్సరాంతం రోగా మిగిలిన శ్రామిక దినాల పని ప్రతి ఒక్కరు చేసి తీరాలి. పంటల పనుల తరుణాన్ని, పనుల తీరునుబట్టి ఈ వర్గీ కరణ జరుగుతుంది. అంతేకాదు ఇలా ఒక్కొక్కరికి నిర్ణ యించిన శ్రామిక దినాలను కుటుంబం వారీగా తీసుకొని, ఒకరి స్థానే మరొకరు పనిచేసి, కనీసపు శ్రామిక దినాల పనిని పూర్తిచేసి, కుటుంబానికి అదాయాన్ని రాబట్టువచ్చు. శ్రద్ధగా పాచు పని చేసి కూడా అదనపు అర్జున తీయవచ్చు.

మొత్తంమీద రైతు కుటుంబం అదాయం అనేది అతని కుటుంబంలోనివారు చేసే “శ్రామిక దినాల” పని మీద ఆధార పడి ఉంటుంది.

అయితే ఈ పనులన్నీ ఒక ప్రణాళిక ప్రకారం జరగ డానికి రైతులను బ్రేగేద్దు, దళాలుగా విభజించి, ఫలానావారు ఫలానా పని చేయాలని ఆదేశించబడతారు. ఇందుకుగాను బ్రేగే డీయర్లు, దళ నాయకులు విడిగా ఉంటారు. వారు అదనపు శ్రామిక దినాలు పనిచేసినట్టు తెక్క గడతారు.

ఇక పంటలకు, పశువుల పోషణకు నిర్ణీతమైన పథ కాలు, పంచవర్ష ప్రణాళికల ద్వారా నిర్ణయ మైనవి ఉంటాయి. ఇవి జిల్లా కేంద్రాల నుంచి వస్తాయి. వీనిని అక్కడా— ఇక్కడా సవరించడానికి సమిష్టి క్షేత్ర నిర్వాహక సంఘానికి నామమాత్రమైన స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. మొత్తంమీద కోటాల ప్రకారం ఉత్పత్తిని సాగించవలసి ఉంటుంది.

ఇలావున్న సోవియట్ వ్యవసాయక వ్యవస్థ ఎలా పని చేస్తుందో ఒక వ్యవసాయ క్షేత్రం నుంచి పంపిణీనిబట్టి తెలుసుకోవచ్చు. దివరాలు ఇవి:—

ఒక సమిష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రంలో 10,220 సెంటి సెర్లు (ఒక సెంటియర్ 100 కిలో గ్రాములు) పంట పండగా అందులో ప్రభుత్వానికి 3,608 సెంటిసెర్లు చెందుతాయి. ఇందులో 3 ఏడాదికి కాలు 940 సెంటిసెర్లు. విడిగా ముందు ఇవ్వవలసిన లెవి 1968 సెంటిసెర్లు. రెక్కలు లేతిన మీదట ఇవ్వ తలసిన లెవి 700 సెంటిసెర్లు చేరి ఉంది. ప్రభుత్వానికి చెల్లించవలసిన ఈ ధాన్యాన్ని, క్షేత్రంలోని ఎకరాలకు ఎకరాకు ఇంత అనే లెక్కను నిర్ణయిస్తారు. పంటలు పండకపోయినా ఇది కనీసంగా చెల్లించవలసిన కోటాగా ఉంటుంది. ఇక బ్రాక్టరు స్టేషనులకు లెన్సి ములకు చెల్లించవలసినది 2640 సెంటిసెర్లు. ఇచ్చే ఏడాదికిగాను చేసి పెట్టిన పనులకు అడ్వా న్సుగా ఇవ్వవలసినది 830 సెంటిసెర్లు. ప్రభుత్వ షకటాలలో ధాన్యం రవాణాకు ఛార్జీ కింద 472 సెంటిసెర్లు. ఈ విధంగా నానా రకాలుగాను క్షేత్రంలో పండిన 10,220 సెంటిసెర్లు ధాన్యంలోను 7,550 సెంటిసెర్లు ప్రభుత్వానికి ధాన్యరూపంలో చెందుతుంది. ఇందులో ప్రభుత్వం తీసుకొనే తీసుకొనే లెవి కంటే, బ్రాక్టర్ల స్టేషనుల సర్వీసు కింద పొందే భాగం హెచ్చుగా ఉండడం గమనార్హం. అందువల్లనే బ్రాక్టరు స్టేష నులు సమిష్టి కేత్రాలకు అర్థికంగా “కీలకం”.

ఈ క్షేత్రంలో ఇక మిగిలిన ధాన్యంలో 1,300 సెంటిసెర్లు విత్తనాల నిధికి, 495 సెంటిసెర్లు భీమా, కరువు నివారణ నిధికి చెందగా, మిగిలిన 875 సెంటిసెర్లు ధాన్యం సమిష్టి క్షేత్రంలో సభ్యులైన రైతులకు “శ్రామిక దినాల” పనిని బట్టి చెల్లిస్తారు. ఈ తెక్కను శ్రామిక దినానికి ఏ 970 గ్రాములో ప్రతి రైతుకు రాగలవు. ఇవి కాక, సమిష్టి క్షేత్రంలో మిగిలిన దుంకులు, గుడ్డు; పశుగ్రాసం వగైరాలుకూడా రైతులకు పంపిణీ ప్రకారం రాగలదు. దానినిబట్టి సమిష్టి క్షేత్రం లాభ నష్టంను సులభంగా ఊహించుకోవచ్చు.

ఇలాంటి వ్యవస్థ, ఇలాంటి పంపిణీ ఏర్పాట్లు గల.

సోవియట్ వ్యవసాయంలో రైతు కుటుంబాల ఆర్థికస్థితి ఎలా ఉంటుందో షెడ్యూల్ బిల్డ్ లనే ఆయన ఒక సమష్టి క్షేత్రం మేనేజరుగా పొందిన అనుభవంతో రచించిన “ఎ—హిస్టరీ—ఆఫ్—ఎ—సోవియట్—కలక్టివ్ ఫారం,” అనే గ్రంథం లో ఇలా వివరించాడు:

రైతు కుటుంబాలను వానిలోని సభ్యులనుబట్టి, అందులో పని చేయగల వారి సంఖ్యనుబట్టి, వారికి గల పశువులు, వ్యవసాయ పరికరాలనుబట్టి “పటిష్టమైన” — “నగ్నమైన” — “నాసిరకం” కుటుంబాలకింద వర్గీకరిస్తారు. పటిష్టమైన కుటుంబంలో అయిదుగురు (భార్య, భర్త, పని చేయగల వయస్సు గల మరొకరు ఇద్దరు పిల్లలు) ఉంటారు. వీరికి ఒకటిన్నర ఏకరం తోట కమతం, ఒక ఆవు, ఒకటి రెండు పందులు. 15—20 కోళ్లు, తేనెటీగలు, ఒక పశువుల చావడి, ఒక ఇల్లు ఉంటుంది. వీరు తోట కమతంలో ఆర్జన ద్వారా ఒక రేడియో లేదా గ్రామఫోన్, బైస్కిల్ మంచి బట్టలు గృహాపకరణాలు సంపాదించుకుంటారు. ఈ ఇంటి యజమాని సామాన్యంగా ‘ఉద్యోగం’ చేస్తాడుకాని పొలంలో పనికి దిగడు. సగటు కుటుంబంలో కూడా ఇందరే సభ్యులు ఉంటారు. కాని, వీరిలో పిల్లలు పెచ్చు. నాసి రకం కుటుంబంలో పని చేయగల వ్యక్తి ఒక్క కుటుంబ యజమాని మాత్రమే ఉంటాడు. ఇతనికి ఇల్లు, తోట కమతం, కొన్ని కోళ్లు మాత్రమే ఉంటాయి.

ఇక ఈ రైతు కుటుంబాల ఆదాయం సంగతి. ఇది రెండు రకాలు. ఒకటి: సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రం నుంచి వచ్చేది. రెండు: తోట కమతం ద్వారా వచ్చేది. సగటున ప్రతి కుటుంబంలోను సాగుకు మౌనము 250 నుంచి 300 శ్రామిక దినాలు, అనవారు 150 నుంచి 180 శ్రామిక దినాలు, పిల్లలు 50—60 శ్రామిక దినాలు. ఇలా మొత్తం కుటుంబంలో 500 శ్రామిక దినాల పని చేస్తారు. వీరికి సమష్టి కమతంలో శ్రామిక దినానికి సుమారు ఒక కిలో గ్రాము ధాన్యం చొప్పున మొత్తం 500 కిలో గ్రాములు సాగుకు వస్తుంది. అందులో కొన్ని గోధుమలు, రై, బార్లీ, బొప్పలు ఉంటాయి. దీనికితోడు బంగారా దుంపలు, పశుగ్రాసం, కొంత నగదు కూడా వస్తుంది. ఇది వీరి ప్రధాన రాబడి.

రైతు కుటుంబాలకు ఉండే తోట కమతం సుమారు ఒకటిన్నర ఎకరంలోను పదవ వంతు ఇంటికి, పశువుల శాలకు, పండ్ల తోటకు పోతుంది. మిగిలిన దానిలో మొక్కజొన్న, బంగారా దుంపలు, నూనె గింజలు, కూరగాయలు వేస్తారు. ఇలా వేసే పంటలకు పశు పోషణకు సంబంధం ఉంటుంది. సమష్టి క్షేత్రంలో పని చేయగా మిగిలిన కాలంలో ఈ తోట కమతంలో సాంద్ర వ్యవసాయం శ్రద్ధగా చేస్తారు. అందు వల్ల సమష్టి క్షేత్రంలోకంటే నూటికి 20 సెంటిమీటర్ల పంట హెచ్చు పండుతుంది. ఈ విధంగా తోట కమతంలో 250—300 కిలో గ్రాముల ధాన్యాలు, 1,500 కిలో గ్రాముల బంగారా దుంపులు పండుతాయి. అయితే వీనిమీద ప్రభుత్వానికి చెల్లించవలసినవి చాలా ఉన్నాయి. వివరాలు ఇవి:

(ప్రతి కుటుంబం వ్యవసాయం పన్నుకింద (స్థానికంగా పాతశాలలు, అరోగ్య వసతులు సమకూర్చడానికి) 600 రూబుళ్లు, సాంస్కృతిక పన్ను (క్షబ్బులు, పత్రికలు వగైరాకు) 50 రూబుళ్లు, భవనాలకు (సంఖ్యనుబట్టి) భీమా పన్ను 30—50 రూబుళ్లు, ప్రభుత్వ బుణ పత్రాలు (పెద్దలకు ౯౬ నరివి) 150—200 రూబుళ్లు. నగదుగా చెల్లించవలసిన వీటన్నింటి మొత్తం సాగుకు 830—900 రూబుళ్లు (రూబుల్ అనేది రష్యన్ నాణేసు), కమతంలో వేసిన పంటనుబట్టి ధాన్యాలు 80—100 కిలో గ్రాములు బంగారా దుంపలు 100—150 కిలో గ్రాములు. ఆవులు ఉంటే ఒక్కొక్క దానికి 250 రీటర్లు పాలు. కోళ్లు, మేకలు ఉంటే 40 కిలో గ్రాముల మాంసం. గుడ్లు 150. వీనిని పన్ను రూపంలో ఇవ్వలేనప్పుడు వానికి సమానమైన సొమ్ము చెల్లించవచ్చు. పోతే మంచి లదాయం వచ్చే పండ్ల తోటలు వేస్తే పన్ను లెధికంగా చెల్లించాలి. కనుక అలాంటి తోటలు రైతులు పెంచరు. పిల్లలు లేనప్పుడు 18 సంవత్సరాల వయస్సు మించిన ప్రతి యువతి యువకుడు సాగుకు 150 రూబుళ్లు, పిల్లలు ఉన్నప్పుడు (ఇద్దరు) సాగుకు 50 రూబుళ్లు లదనపు పన్ను కూడా రైతులు చెల్లించవలసి ఉంటుంది. ఇవి చెల్లించనప్పుడు జైలులు, శిక్షలు మామూలు.

ఈ విధంగా సమష్టి క్షేత్రంలో పని చేసినందున నగదుగా వచ్చేది 400—500 రూబుళ్లు కాగా, రక రకాల పన్నులకింద సుమారుగా 800 రూబుళ్లు రైతులు చెల్లించాలి. ఈ మొత్తంకోసం ధాన్యాదులు, పాలు, మాంసం, గుడ్లు, కూరగాయల విక్రయం ప్రారంభిస్తారు. ఇందులో కూడా కొన్ని వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయి. రెండు రకాల ధరలు ఉన్నాయి. రైతులనుంచి ప్రభుత్వం కొనేటప్పుడు చెల్లించే ధర కంటే, రైతులు మార్కెట్లో కొనవలసి వచ్చినప్పుడు చెల్లించవలసిన ధర హెచ్చుగా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు: రైతు విధిగా నవ్లయి చేయవలసిన పాలకు లిట్టర్కు 3—5 కోపెక్కులు (రష్యన్ నాణేసు) చెల్లిస్తుంది. బకాయిపడిన పాలకు మార్కెట్ ధరగా లిట్టర్కు మూడు రూబుళ్లు ధర కదులుంది. అలాగే మాంసానికి కిలో గ్రాముకు రైతుకు వచ్చేది 14 కోపెక్కులు కాగా, రైతు చెల్లించవలసి వచ్చేది 8—10 రూబుళ్లు. గుడ్లకు రైతుకు వచ్చేది 1.5 కోపెక్కులు, రైతు చెల్లించవలసి వచ్చేది 50—60 కోపెక్కులుగా ఉంటుంది. ఇలాగే ధాన్యాదుల ధరలు కూడా. వీనిని అమ్మడానికి సమష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రాలలోని ప్రభుత్వ దుకాణాలు, డిపోలు మినహా మరొక మార్గంలేదు. అయినా కొందరు రైతులు సమీపంలోని రైలు స్టేషనులకు వెళ్లి పాలు, మిగడ, కోళ్లు, కూరగాయలు, తిను బండారాల వగైరాలు రైలు ప్రయాణీకులకు హెచ్చుధరకు విక్రయించి సొమ్ము చేసుకుంటారు. దీనిని ప్రభుత్వానికి పన్నుకింద చెల్లించి, ధాన్యాలు వగైరాలు కుటుంబ ఖర్చులకు వాడుకుంటారు. ఇంకా సొమ్ము మిగిలే దుస్తులు, గృహాపకరణాలు సంపాదించుకుంటారు.

ఇది స్థూలంగా సోవియట్ వ్యవసాయ వ్యవస్థ. దాని రైతుల జీవితం. అది సోషలిజమన్నా, కమ్యూనిజమన్నా వ్యవ

సోవియట్ వ్యవసాయము

సాయరంగం పునర్నిర్మాణానికి సమూహ మాత్రం ఇదే. అయితే ఈ వ్యవస్థలోను మరికొన్ని క్లిష్ట సమస్యలు ఉన్నాయి. వాని పరిష్కారానికి రష్యాలో రకరకాల విధానా లనుసరిస్తున్నారు.

5

సోవియట్ వ్యవసాయంలో కాన వచ్చే క్లిష్ట సమస్యలు రైతులు, వారి కుటుంబ జీవితం, ఉద్యోగ కష్ట సమస్యలకు సంబంధించినవిగా ఉన్నాయి. అధికోత్పత్తికి సంబంధించినవి. పట్టణ ప్రజలకు చౌక ధరలకు అవసర పదార్థాల సరఫరాకి చెందినవి. అందువల్లనే 1950 నుంచి ఈ సస్థలయల పెంచడానికి సోవియట్ ప్రభుత్వం రక రకాల చర్యలు తీసుకున్నది. వాని వివరాలు ఇవి:—

(1) 1950 లోనే అనలే పెద్దవిగావున్న సమష్టి క్షేత్రాలకు విస్తరించేట, యుగ్మగ్రామాల (పెద్ద వ్యవసాయ గ్రామాలు) నెం కొద్దిదానికి నిర్మించారు. దీంతో 250 వేలగావున్న సమష్టి, వ్యవసాయ క్షేత్రాలు 89 వేలకు తగ్గి నవి. స్టాలిన్ హయాంలోనే శ్రీ కృష్ణా నాయకత్వాన ఈ కార్యక్రమం అయింది. అదేమీ ఫలితం రాలేదు. చివరకు దీనిని వదిలివేశారు.

(2) బ్రాక్సరు స్వేచ్ఛనులు అడవు నిల్వ దిని ఇచ్చి, వాని అధికారం పెంచారు. బ్రాక్సరు స్వేచ్ఛనులు నని చేసే సమయంలో సమష్టి క్షేత్రాలమీద పూర్తి అధికారం కార్య నిర్వాహక కమిటీలకు ఉండేది. మొత్తంమీద బ్రాక్సరు స్వేచ్ఛనుల పై చేయి చేశారు. ఈ స్వేచ్ఛనుల సర్దుబాటుకు లాంటి ధాన్య కోటలు పెంచారు. అయినా లాభం లేకుండా ఉంది. చివరకు 1958 లో బ్రాక్సరు స్వేచ్ఛ నులకు (దిల్లాకు రెండు మూడుగా ఉండేవి) కట్ట చేసి, సమష్టి క్షేత్రాలకు వాని అధికారాన్ని పూర్తిగా అప్పగించ పెట్టారు. అంటే బ్రాక్సరు స్వేచ్ఛనులు సమష్టి క్షేత్రాలలో విలీనమై పోయాయన్నమాట.

(3) 1953 లో మారెకోవ్ నాయకత్వాన సమష్టి క్షేత్రాలనుంచి రెసిగా తీసుకొనే ధాన్యం కోటలను స్థిర పరచారు. రైతుల పంటలకు చెల్లించే పంట ధరలను బాగా పెంచారు. వ్యవసాయపు పన్నుల రేట్లు తగ్గించారు. సమష్టి క్షేత్రాలలో స్వేచ్ఛగా వ్యాపారం సాగడానికి అనుమతించారు. అయినా అనుభవజ్ఞులగా అధికోత్పత్తి జరగలేదు.

(4) వ్యవసాయ యంత్రాలు, భవనాలు, రసాయనిక ఎరువులు పన్నెండుమీద ప్రభుత్వం పెట్టుబడులను పెంచారు. కాని క్షేత్రాలకు అవసరమైనంతగా ఎరువులు, యంత్రాలు అధ్యం కాలేదు. ఇది కూడా అధికోత్పత్తి కృషిని దెబ్బ తీసింది.

(5) శ్రీ కృష్ణా నాయకత్వాన 1954 లో బంజర్లను సాగుచేసే అడవు ధాన్యాలు పండించడానికి తలపెట్టారు. 1956 నాటికి సుమారు 690—740 లక్షల ఎకరాలకు సాగులోకి తెచ్చారు. అంటే రష్యాలో విత్తనంవేసే భూమి విస్తీర్ణంలో వ్యాపక పంటలకు కొత్తగా సాగులోకి తెచ్చారు. విశాలమైన ప్రభుత్వ క్షేత్రాలు (సోవకోజ్) ఏర్పాటు చేశారు.

బ్రాక్సర్లను, ఇతర యంత్రాలను రైతు దళాలను మారు మూల ప్రాంతాలకు రైతు వలంటీర్లుగా పంపారు. భూసారం తక్కువగా ఉన్నందున, వాతావరణం అనుకూలించనందున, అనువైన విత్తనాలు జల్లనందున ఇంకా ఇతర కారణాల వల్ల కొత్తగా సాగు చేసిన ఈ బంజర్లలో పెట్టుబడికి తగిన పంట రాలేదు.

(6) సమష్టి క్షేత్రాలలోను, ప్రయవేటు తోట కను తాలలోను తీసుకొనే పంటల కోటలను తగ్గించారు. ప్రయవేటు కనుతాలకు సమశ్చ కొన్ని సందర్భాలలో పూర్తిగా విరమించారు. కోటలనుంచి ఇచ్చే ధాన్యాలకు హెచ్చు ధరలు చెల్లించే పద్ధతి ప్రవేశపెట్టారు. చివరకు 1962 లో మాంసం, గుడ్లు, మీగడ వగైరాల చిల్లర ధరలు సూటికి 30 వంతులకు, సమష్టి క్షేత్రాలనుంచి వచ్చే వీటి సస్థలల ధరలను సూటికి 35 వంతులకు పెంచి, రైతులకు అర్థిక మైన ప్రోత్సాహ మిచ్చారు. సమష్టి క్షేత్రాలలో రైతులు పని చేయవలసిన శ్రమిక దినాల సంఖ్యను తగ్గించారు. తక్కువ పని, ఎక్కువ అదాయం. సమష్టి క్షేత్రాలలో తక్కువ పని. ప్రయవేటు కనుతాలలో ఎక్కువ పని. ఉద్యోగా పాత్రు ఉత్పత్తి అనే ధోరణి పెంచారు. అయినా అవసరమైనంత అధికోత్పత్తి జరగలేదు.

(7) అమెరికాలో మొక్కజొన్న పంట ద్వారా పశు గణాభివృద్ధి జరగడంచూచి, శ్రీ కృష్ణా ఆ పద్ధతిని రష్యాలో కూడా ప్రవేశపెట్టారు. మొక్కజొన్న వేసిన మేలకు ఇతర ధాన్యాల ఉత్పత్తి తగ్గింది. వాతావరణం అనుకూలించనందున మొక్కజొన్న పంట కూడా దెబ్బతినిపోయి, అక్షీంచిన ఫలితాన్ని ఇప్పుడేమిటోంది.

ఈ విధంగా రష్యాలో అధికావరోత్పత్తికిగాను 1950 నుంచి రక రకాల ప్రయత్నాలు చేస్తూ వచ్చారు. కాని పెరుగు తున్న జనాభాకు, పారిశ్రామిక పరిశాలకు తగినంతగా అవసర పదార్థాల సరఫరా జరగలేదు. సోవియట్ వ్యవసాయంలో పట్టణ ఎంతగా ఏర్పడింది క్రింది ఉత్పత్తుల జాబితానుబట్టి తెలుసుకోవచ్చు: (ధాన్యాలు, మిలియనుల టన్నులు. గుడ్లు బిలియనులు)

	1958	1959	1960	1961
గోధుమల	76.60	69.10	64.30	66.20
జొన్నలు	16.70	12.00	18.70	24.10
పత్తి	4.30	4.60	4.30	4.50
సుగర్ బీట్	54.40	43.9	57.70	52.50
ఉన్ని	0.32	0.36	0.36	0.37
పాలు	58.70	61.70	61.70	62.50
గుడ్లు	23.00	25.60	27.40	28.90

సోవియట్ వ్యవసాయాభివృద్ధి ఈ తీరుగ ఉన్నది. కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం ఎన్ని విధానాలను అనుసరించినా తనకు సరిపోగల వ్యవసాయోత్పత్తులను సోషలిస్టు వ్యవసాయంనుంచి పొందలేపోతున్నది. అందువల్ల ఇప్పుడు మరొక కొత్త మార్గాన్ని అవలంబించ దలస్తున్నది. అది రసాయనిక ఎరువులను విరివిగా వినియోగించి, పంటలను హెచ్చుగా పండించడం. నిజానికి

ఈ విధానం రష్యాకు కొత్తకాదు. కెమికల్ పరిశ్రమ అభివృద్ధికి పూర్వగుంచి కృషి జరుగుతున్నది. కాగా అనుకున్న ప్రకారం ఈ ఫ్యాక్టరీని నిర్మాణమై ఎటువంటి సస్థాయి జరగలేదు. 1958 లో ప్రారంభించిన ఫ్యాక్టరీలో ఇప్పటికి 15 మాత్రమే పూర్తి అయినాయి. 125 కు ఇంకా పథకాలు సిద్ధం కాలేదు. అందువల్ల చెకబడివున్న ఈ ఫ్యాక్టరీని పనిని ఇప్పుడు జోరుగా పూర్తి చేయ దులుస్తున్నారు.

ఈ సందర్భంలోనే మరొక సంగతి కూడా గుర్తించాలి. సోవియట్ ప్రభుత్వానికి భారీ పరిశ్రమల మోజు ఎక్కువ. పశ్చిమ రాజ్యాలు, ఐటలు ఐపిఎన్ కూడా అను మొర్తించేట్టు బదులలో నూటికి 10—13 వంతులు రసాంశిక పరిశ్రమల అభివృద్ధికి వినియోగిస్తూ ఉండగా, రష్యా 3—4 వంతులు మాత్రమే వినియోగిస్తూ వచ్చింది. అందువల్లనే సోవియట్ రైతు ఒక హెక్టరుకు 62 కిలోగ్రాముల ఎరువు గేసి వ్యవసాయం చేస్తూఉండగా, అమెరికా రైతు అంతకు నాలుగు రెట్లు, ఫ్రెంచి రైతు ఎనిమిది రెట్లు, బ్రిటిష్ రైతు పన్నెండు రెట్లు ఎక్కువ ఎరువునే అధిక పంటలు పండిస్తున్నాడు. కనుకనే ఫ్రెంచి రైతు పంటలో సగం చొప్పున అమెరికా, బ్రిటిష్ రైతుల పంటలో మూడవ వంతు చొప్పున సగటున ప్రతి హెక్టర్ భూమికి రష్యా రైతు పండించగలుగు తున్నాడు. రైతును వ్యవసాయాన్ని ఈ స్థితిలో ఉంచినందునే సోవియట్ ప్రభుత్వం ఈనాడు అమెరికానుంచి అవర ధాన్యం ను దిగుమతి చేసుకొంటే తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడింది.

5

అమెరికానుంచి అవర ధాన్యంను రష్యా ఈనాడు కొనడంస్తున్నది కనుక అమెరికా—రష్యా వ్యవసాయపు సంగతులు కొన్ని సార్లు మరచడంకల్సి సోవియట్ వ్యవసాయం విజ యుగంను మరిచిగా సుబోధపపెయ్యండి. అమెరికాలో కంటే నూటికి 40 వంతులు ఎక్కువగా సాగుకు లాభానికి అయిన భూమి రష్యాకు ఉంది. విత్తనం జల్లిన భూమి 1961 లో అమెరికాలో 3100 లక్షల ఎకరాలు కాగా రష్యాలో 5050 లక్షల ఎకరాలు. 1950—60 దశకం రష్యాలో విత్తనం జల్లే భూమి విస్తీర్ణం 1410 ఎకరాలు పెచ్చింది. మంచి పంటలో హెచ్చు పంటలు పండించడం అమెరికా లక్ష్యం కాగా, విశాలమైన కరుతాలలో పంటలు పండించడం రష్యాకు లక్ష్యాలు. అమెరికాలో విత్తనం జల్లిన భూమి ప్రతి 66 ఎకరాలు ఒక బ్రాక్కురు ఉండగా, రష్యాలో ప్రతి 432 ఎకరాలు ఒకటి ఉంది. 1962 జనవరి నాటికి అమెరికాకు 460 లక్షల బ్రాక్కురు ఉంటే, రష్యాకు 120 లక్షల బ్రాక్కురు ఉన్నాయి. గ్రెయిన్ కలెక్షన్స్ అమెరికాకు 10 లక్షలు ఉంటే రష్యాకు 5,03,000 ల ఉన్నవి. బ్రాక్కురు అమెరికాకు 290 లక్షలు ఉండగా రష్యాకు 790 వేలు ఉన్నాయి. ప్రజల అహారపు అవకాశాలనుబట్టి పంటలు పండించడం మామూలు. అందువల్లనే రష్యాలో గోధుమల, రై, బంగాళా దుంపలు 2773 లక్షల ఎకరాలలో పండించగా అమెరికాలో 1600 లక్షల ఎకరాలలో మాత్రమే పండిస్తారు.

అమెరికా, పంటలలో జొన్నలు అధికంగా ఉంటాయి. దీని ఫలితం వశు పోషణమీద, పాలు, మాంసం సప్లయమీద కన వస్తున్నది. ఈనాడు అమెరికాలోకంటే రష్యాలోనే హెచ్చు సాఖ్యలో పంటలు, అవులు, గొర్రెలు, ఇతర పశు లుంటాయి. కాని పిండిల్ల రష్యాలో సప్లయ అవుతున్న మాంసం తక్కువ. అమెరికాలో సప్లయ హెచ్చు. అందువల్లనే ప్రతి కుటుంబం సగటున రస అదాయంలో నూటికి 30 వంతులు చొప్పున పశ్చిమ జర్మనీ దేశంలోని 60 వంతులు చొప్పున రష్యాలోను అవలంబించి ఖర్చు చేయగా, అమెరికాలో 19 వంతులు మాత్రమే వ్యయ పరుస్తున్నది. పంటలు—వశు పోషణకు కుటుంబంలో అవలం ఖర్చుకు మధ్యవున్న సరికాన్ని, వ్యవసాయాన్నిబట్టి ప్రజల జీవన ప్రమాణం పెరగడానికి గల అవకాశాలను దీనినిబట్టి గ్రహించవచ్చు.

అమెరికాలో అవరానికి ఖర్చు లెక్కువగా ఉండడంతో పాలు, పప్పులు ఇతర ఖర్చులు పోనీ లెవలని మిగిలే అదాదల 1933 లో 913 డాలర్లకాగా, 1962 లో 2051 డాలర్లకు పెరిగింది. దీని ఫలితంగా నూటికి 60 పైగా అమె రికా కుటుంబాలు స్వంత గృహాలు నిర్మించారాయి. నూటికి 80 కుటుంబాలు యుజమాగం నిర్మించాడెట రన్నాయి. నూటికి 75 కుటుంబాలు బా కు మోటారులర్లు ఉభించాయి. అది అమెరికాలో సంవత్సర మజాజాన్ని ఏర్పడింది. కాని రష్యాలో అలాంటిది (సోషలిజంలో) ఇప్పటికి (కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం ఏర్పడిన 46 ఏళ్లు) కూడా సాధ్యపడలేదు. మరెప్పటికి ఏర్పడగలదో చెప్పలేము.

పుడే ఇంకొక సంగతి కూడా చెప్పవచ్చు. అది రైతుకు పోలానికి మధ్య ఉన్న అనుబంధం. అస్తే హక్కుకు సంబంధించిన సంగతి. ఈ అనుబంధం—హక్కు అమెరికా లో యథాతథంగా వుంచారు. విశాలమైన కరుతాలు (రాంపీ) వ్యక్తులు, కంపెనీల హక్కు, అధికారం, అజ్ఞాయుషీలెంద ఏర్పడ నిచ్చారు. కరుతాల విస్తీర్ణం దృష్ట్యా చూస్తే సోవియట్ సమష్టి ర్షేత్రాలకు మిసి వ్యవ్యాసం ఉంటు. మేనేజర్లు, యంత్రాలు, పంటల సరికాళికలు కూడా ఒకే రీతిని ఉంటాయి. కాని అమె రికా కరుతాలు రైతులవి. రష్యా ర్షేత్రాలు రైతులవికాదు. అమెరికా కరుతాలలో రైతు బోరడ, శర్ద, అభివృద్ధి, రిక్కు, వ్యాపార దృష్టి, పోటీ ఉంది. (వ్యక్తిగత వ్యవసాయంలో సర్వత్రా ఇవి ఉంటాయి) రష్యా కరుతాలలో ఇవి పూజ్యం. కరుకనే సోవియట్ వ్యవసాయం ఉత్పాదక శక్తిగా, సాంఘిక వ్యవస్థగా నిరుపయోగం అని ఇప్పటికి భ్రష్ట పడింది. రైతుల పట్ల కమ్యూనిజం దృష్టం మారకప్పుడు ఇక ముందు కూడా విఫల మవుతుంది. అయితే చూర్పు యుగపురోని హంగీ, పోలెండు, యుగస్లావియా, కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వాలవలె రష్యా కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వంలో కూడా మార్పు వచ్చి, రైతుకు సాంక కరుతాలు ఇచ్చివ్వగల మాత్రం సోవియట్ వ్యవసాయ స్వరూప స్వభావాలు మారి పోగలవు. అందుకకు ఇప్పటి క్షిప్ర సంగత్యు ఇంకా బహుముఖంగా కొత్త రూపంలో తలెత్తడం తథ్యం.

గ్రంథవిమర్శలు

మాకియవెల్లి రాజనీతి

అనువాదము: - రోణికి అప్పలస్వామి వెం : రూ. 2.75.
ప్రాప్తి స్థానము : లండ్రన్ దేశ్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు,
సిరింద్రావారు, సాహిత్య లకాడెమి రవీంద్రభవన్, న్యూఢల్లీ-1.

మాకియవెల్లి ఇంటిదేశస్థుడు. అతడు రచించిన గ్రంథమును
కాంగ్రెస్ భాషా నామము "డిప్రిస్" . ఈ గ్రంథ మనేక
కాలమును బట్టి ఇండోలర్ భాషలో వ్రాయబడింది. ఆ గ్రంథ
ము "మాకియవెల్లి రాజనీతి" యందు "జేటుతో రోణికి
అప్పులస్వామిగా" రచనచేయబడింది. ఈ యాంధ్రమువాదము
"యూనెస్కో" సహాయముతో ప్రచురించబడింది. "యూనెస్కో
ప్రాధ్య పాఠ్య" సభ్యుల సహకారముగల ముద్రాణముగల
గ్రంథ పరిష్కరమునకు బాసటయై విలసిల్లినది. ఆ బాసటకు
కార్యకర్తలు సహకరించి సాహిత్య లకాడెమి, అప్పులస్వామిగారి
అనువాదము బాసట కొక గుర్తు.

పాశ్చాత్యులు రాజనీతి నొక కరగా సంభావించిరి. క్లెటో
మహర్షి కాలమునుండి శాసనబీదాకా రాజనీతి కోవిదులగువారు
బహు గ్రంథములు రచించిరి. భారతీయులు కూడ రాజనీతిని
విస్తారమున నొక ప్రత్యేక శాస్త్రముగా పరిణామించిరి.
కాటియార్థ శాస్త్రము బహుస్థాయియై యున్నది. కటియార్థ
మామూలు, బాహ్యములు, జీవములు, సామాజికములు, అభి
యులు, భావాధ్యక్షములు, విశేషములు, పరాకాష్ఠలు, పితృము
కాణ్యములు, వారధ్యములు, బాహ్యములను మొదలు
అర్థ శాస్త్రములు నుండి యున్నవి. భారతమునందెల్ల
డ రాజనీతి ప్రస్తావనమున్నది. కాని దీని సీతాసారము, శుక్ర
నీతివంటి ప్రథమములైనవి యున్నవి. కాని ప్రాచ్య పాశ్చాత్య
గ్రంథముల స్వరూప స్వభావములు భిన్నములు. భారతీయుల
గ్రంథములు ప్రాయముగా పరిపాలనా విధానముల పట్ల
చూపుచున్నవి. పాశ్చాత్య గ్రంథములు (పశ్చిమ కాలము నందలి కొన్ని
పరిపాలనలను) ఇట్టివిగావు. వానిలో రాజ్య లక్ష్య
విమర్శ యున్నది. "రాజుకు సర్వాధికార ముందెవలెనా?
రాజ్యాధికారముయొక్క యధార్థ లక్షణము తెల్పి? కృత్రిమము
ప్రయోగమును, ప్రభుత్వాధికారమును కనుగొని? విరోధ
మున్నదా? లేక పీడిన సమస్యలను కనుగొన్నదా? సర్వో
త్తమునుగా రాజ్యముయొక్క లక్షణము తెల్పి? యను విష
యముల గురించి ప్రశ్నలను వీనిలో విస్తారముగా గన్పడు
చున్నవి!! భారతీయుల గ్రంథములలో ఈ విషయం రాజ్యము,
రచన పద్ధతియందును ప్రాచ్య పాశ్చాత్య గ్రంథముల తీర్పు
మార్గములు చేపట్టితివి. పాశ్చాత్య గ్రంథములు విధినిషే

ధములతో గూడి యుండుటయేగాక తదనుగుణముగా సోప
సత్తికములై యుండును. భారతీయుల గ్రంథములు సాత్ర
సమన్వితములై యుండును. విధి నిషేధముల పేరు విచా
రణ ముండదు. అ పేరువుండు పతకులే యాహించుకొన
వలయును. కాటియార్థ శాస్త్రమును మాకియవెల్లి
రాజనీతిని సరిశీలించిన ఈ తారతమ్యము స్పష్టముగా గోచ
రించును.

మాకియవెల్లి రాజనీతి అధ్యయనముకు సర్వము సద
మైనది. అది అనన్యముగ తాను ద్రోహమునకు పాల్పడి
వలసినవారిని పట్టుకొమ్మ. హింసా క్రోధములకు కొలుపు
కూటము.

ఈ విధముగా విమర్శకులు భావించిరి. ఇందు సత్యము
లేదా లేదు. గ్రంథ ప్రసిక్తి నిరీయు నొక కాలము. ఇంత
మాత్రమున ఆ గ్రంథము అతనియందుగదు. మాకియవెల్లి
దీర్ఘదర్శి. అతనినాటి ఇంటి దేశము చూచితిమై కొట్టిర
కుండ వెంకు. నలె చెల్లా చెడయినది. బాహ్యభ్యంతర ప్రపంచ
చములలో ఆ దేశము పరాభవ పరాజయముల పాలయినది.
సమస్త దేశమును ఏకముఖగా సరిపించ గల్గిన సామ్రాజ్యము
దానయలేదు. ఇంటి ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యమునకు నోకొనలేదు.
అనాడు ప్రాప్తి, స్వేచ్ఛలు అనే భాగ్యమును పొందినది. చెల్లా
చెడయిన ఇంటిని శక్తివంతమున సర్వ సత్తాక రాజ్య
ముగా రూపొందించు మార్గమేది? మాకియవెల్లి యా మార్గ
మును చూపెను. అందుచే అతని అన్యదేశములో సర్వసత్తాక
రాజ్య సంస్థాపనా క్షేమే యధికము. మాకియవెల్లి సాధ్యము
నందే దృష్టిని కేంద్రీకరించెనుగాని, సాధనముల యుక్తా
యుక్త విచారణము గావించలేదు. ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము స్థాపిం
చుటకై ఏ మార్గమయిన—అది భూమియని గావచ్చు—

ఉ ప యో గ క ర మై న స రి క్రొ త్త గ్రంథ ము లు

వ్యవసాయము - ఫిషరీ - కోళ్లు పెంపకం - అడవులు -
తేల పని - యింజనీరింగ్ - వైద్యము - వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేవలము ఉచితము.

ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి :

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta-5.

వాంఛనీయమే. మానవ స్వభావము జాగుప్పికరమైనదనియు, అది సాయమయినదనియు, దుర్బల నిధానమనియు మాకియ వెల్లి సిద్ధాంతము. జాతీయతాపుష్టికై యేయధర్మారంభమున కైన వెనుదీయరాదనియే యతని ప్రగాఢ విశ్వాసము. తన సిద్ధాంతములు బలీయములని తార్కాణించుటకై మాకియ వెల్లి భూత వర్తమాన కాలిక చరిత్రలనుండి యనేకోదాహరణ ములను చూపును. కాని యా సిద్ధాంతములను ఖండించు టకు సతని మూదలించిన చరిత్రనుండియే యెన్నో ధర్మ బద్ధమైన యుదాహరణములను చూపవచ్చును. మాకియవెల్లి స్వీయ సిద్ధాంతములను బలపరుచు చరిత్రనే ప్రమాణముగా చూపెననిక తప్పదు. సత్య దయా ధర్మ శౌచబద్ధమై, త్రిక రణ శుద్ధిగల మానవ ప్రవృత్తి యతనికి పాడగట్టలేదా? ఒకవేళ అది పాడగట్టినను తన లక్ష్యమునకు నిరూపయోగ కరమని అతడు దానిని త్రోసిరాజినా? అట్లు త్రోసిరాజుటకు సమకాలిక దేశ పరిస్థితులే కారణమునా? మాకియవెల్లి యంతరంగ ప్రవృత్తియే యతని రాజనీతి రూపముతో వెలు వడినదా? ఈ ప్రశ్నలు పాతకులను వీడింపక మానవు. సాధన శుద్ధిలేని సార్వభౌమత్వము సంస్థాపితమయిన పిదప పరిపాల నమే రీతిగా కొనసాగవలయును? చక్రవర్తి యసిధరావ్రత మూసవలయునని, సన్నివేశోచితముగా మిథ్యాలాపియై కుటల నాటక సూత్రధారి కావలయునని మాకియవెల్లి గొప్ప నిమ్మిక. పాలకులకు పౌరుల యార్జనముపట్ల విశ్వాసము తగదనియే యతని తీర్పు. కాని దేశ పరిపాలనాదులలో పౌరులు భాగ స్వాములు కావలెనని మాకియవెల్లి చెప్పును. తల్పలితముగా మాకియవెల్లి రాజనీతి యొక విచిత్ర సంకల స్థితికి లోపడి నది. అతనికి అప్రద్యమ్యుడగు సార్వభౌమనియెడ అనురాగము కలదు. పౌరుల పరిపాలనా భాగ్యేయముపట్ల మెక్కువ గలదు. ఈ రెంటికీ ఏక సూత్రత ఘటించజేయుట సుసాధ్యమా? ఈ పరిస్థితిని గూర్చి జార్జి హెచ్. సెల్జెన్ ఈ విధముగా వ్రాసెను. "In more modern terms it might be said that he had one theory for revolutions and another for Government. Hence he recommended despotism only in two some what special cases, the making of a state and the reforming of a corrupt state. Once founded, a state can be made perma. nent only if the people are admitted to some share in the Government and if the prince conducts the ordinary business of the state in accordance with law and with a due regard for the property and rights of his subjects. Despotic violence is a powerful political medicine, needed in corrupt states, and for special contingen. cies in all states, but still a poison which must be used with the greatest caution"

దీనినిగూర్చి మాకియవెల్లి భావించాడు. అతని లా యజాక మునులేదు. రాజ్య వ్యవస్థ ప్రతిష్ఠించిన వాడుగాన భజిక్కుకా యవకాశము లభించినది. మాకియవెల్లి సిద్ధాంతము లత రణము నం దెట్లుండెడివో? ఇది యంతయు కేవలము గ్రంథ తత్త్వ పరిశీలనము.

ఈ గ్రంథమునకు "ఇలారియన్ ఇన్స్టిట్యూట్" వారు వ్రాసిన యుపోద్ఘాతము తిలక ప్రాయముగా నున్నది. అదియున్నది. "ఈతని చింతనలందు విచారము న్నెను భావము అంకిల్లినవై యున్నది. పైకి కాబడకయే కరుణా లోపల ఒదిగియున్నది. అందువలన నీతని రచన రసపురితమై యుత్తమ కావ్యమును బోలె కాంట్రీమనుచుండును.

మూల గ్రంథము కావ్యమువలె నుండును గాబోలు! అప్పుస్సామిగారి యనువాదము సరళముగా నున్నది. వారి యాంగ్ల గ్రంథమును మాచ్యుకా గోషలో నేలయెడు. అట్లుల స్సామిగారు అనువాదములో సాత్యమును సాపిరింగింతగా పొందగ్గమును నుంకూర్చెడు. అసాధ్యము కన్పిస్తావ్వను. మూల గ్రంథ భాష, యాంధ్రభాష మానవ ప్రకృతులగావు. కాలకము, నుడికారము భిన్న భాషలలో భిన్నముగా నుండును. భాషములు మూల గ్రంథములే. అ భాషములను యదా మాతృకముగా మాతృభాషకు సరిల్లునపుడే అనువాదకుని సామ్య చేయవలయును. సమానపద సంయోగమునందు, భాషా సహజ కాలిక కలిదమున వాక్య నిర్మాణమందు, అంధ్రభాషయుద్ర ప్రకాశించజేయుటయందు అనువాదకుని నైపుణ్యము గోచ రించును. ఈ నైపుణ్యమునలన రచకు రసభూత కలలు కలుగును. అప్పుస్సామిగారి యనువాదమున కీ గుణము రావలసి నంతగా రాలేదు. అంధ్ర భాషా కాలికము నలుచోట్ల క్షుతిత మయ్యింది. మాండలిక ప్రాబల్యము నలనో లేక తగిన కాలికము నలనో అప్పుస్సామిగారు "అని" యను దానిని "అలని" యనుదానికి మారుగా బహుస్థలములందు ప్రయోగించిరి. కొన్ని చోట్ల నిది యనుచితము. మరికొన్నిచోట్ల నిది యనర్థ కము.

ఉదాహరణములు చూడుడు: "పాకులకు ప్రజాసంగ మును భయ భక్తులను ప్రయోగ లేయే లభ్యుండును. శత్రు రాజులు తనపై దాడి చేయుటకు సాహసించు" — "అయ్యా ప్రతిష్ఠ తగ్గి విచిత్రులలో కొందరు తన శత్రువు లైరి" — "దురభ్యుత్థావముని కర్మరంగమున కురికిన యెడు సంవత్సరముకే తన తండ్రి పరమపదించెను." — "లోపస్య యంతయు తన యధీనమున నుండుటయేగక, లోము ముగియు నందలి నాయకు లందరును తనకు పితాక్రంతులైరి." ఇట్టి వాక్యము లెన్నో యున్నవి.

యథా మూలాను వాడుమగుటచే—యథా వాక్యము వద మౌటచే—కొన్ని చోట్ల తెలుగు వాక్యము లీర్పబడినట్లు న్నవి. అందుచేత సగము శాడిగబడినది. ఈ వాక్యము లిందు ల ఉదాహరణములు. "అక్షిలెయ్యోను నుట్టడించి పశ చుచు కొనలేక యనేక కష్టములకు లోనైన స్త్రీలములు ఈయవ దౌష్ట్యములు సహించలేక, ప్రజలందరు నీయనను ప్రతిఘ

చించి యుండును గ్రహించి, భయమును విడిచి యుండునని భజ జేసెను". "అత్యాంధరు తుద్రీ కాకల్మ టియను క్షింఠి యనుచే వడింజుడిన మోడిచినియా రాజుని పిలిచును కలెత్తె దాడి సరిపిన రోమను గ్రంథ రాజులవలె పితౄలవలె రాష్ట్ర ముదేవాదై నను ప్రణయని భావించును గూఢచిని పట్టమున నుంచుకొని గురుకులు పది చాలకాలము శత్రువులతో పోరు చేయుగలిగెను". "మొదట చాల దూరమున నున్న గురుకుల రజ భాణము కావలె పట్టినప్పుడు అందు కంటె నెత్తైన స్థలమునక లోక భాణమును గురి చేయును". అగ్రంస్థాని గారు గ్రంథిక భాషనువాడులు చేసిరి. ముందే. కాని యది వ్యావహిక వనినా బునుయో కూడియున్నది గ్రంథిక భాషక లగున సామెలలను కలవడినవి. ఒకటి మాత్రము నిజము. కుమార గ్రంథ స్థి భాషములు పితరుల నుసెప్పుని తెక్కు సామెలము మొదలుగ నున్నది.

మోడియవెల్లి రాజుల, రాజ్య తంత్ర లిల్పములు సమీక్షించునది గాదు. అన కామరాడు వెడి చెయ్యలలో కలి పిన భావల దేక కలెదులు సామెలముగా కూర భృష్టితో నమీష్టియ గా కలెవెల్లి లెకొపెయముగా పరస్పర భాషయ మును చూడెను. మోడియవెల్లి రంజ్య భృష్టము మోడియవెల్లియ ముండి వేల్చెలలి లెకొమముగా పరిచిలిన ప్రాకంభించిన వాయు అంజలకే యదని గొప్పనము. భురి యున్నులత్త మునుగ నెవారిని బూడిన వాడుగులచే మోడియవెల్లి రాజునితి వెళ్ళు నని. తను కోల్పోయి దేడియ ముద్రతో భాసించునున్నది. అతని లువలల ఒకటి రెండు శతాబ్దముల దాక సామెల్య రాజ్యములు సామెల్యముల విలంబికి లోపడినవి. అందరు మిమ్మలలు మోడియవెల్లి భృష్టద్రావ్య స్వరూపమును దట్టించి నాడుని అందరి ప్రాసించుచున్నరు. ఇది నిజము కావచ్చు. కాని సామెల్య రాజునితి కోలును కలడే యే నూరు భావ భగవలని సుమలలెను? ఈ ప్రశ్నకు సమాధాన మెంత? తార్కారుని స్థితి గలుగు సేవక లోనము చేయుచునే యవ ముహుర్ము వాని సరిప్రమించి విన్న జోన భాషములు వెడ జల్లు గల్గెరి. మోడియవెల్లి అ కోలుకు చెంది వారు కాదు. అది రాజునిలో దేక కలాపమును దట్టన దివ్య దుర్భలము లోనిననది. ఇది రాజునితి శాస్త్రముగాదు. మరి సుశక్తికు దగు నొక సరిప్రమించి మంత్రాంగ దిక్షను చాటుచున్నది. దీనిని పాత్ర్య సభ్యతా స్వరూపము విమల గొప్పగా సాక్షాత్కరించును? సాహిత్య లకాడమీ ఈ గ్రంథావధము ను తోల్చియే నూరు భావ దోహదము చేయుగదా? ఈ రెండు మాటలు సాహిత్య లకాడమీ కార్యకలాపమును శుభం ధించినట్టే కాని యురాడుని గూర్చి వేయ విమర్శ గాదు.

స్వప్న మాధురి

కర్త : మల్లాది సూర్య నారాయణమూర్తి యం. పి. అంధోన్యములు, కళాకం, గద్వాల. వెల : రూ. 0.75

దృష్ట పూర్వా అపివ్యాఖ్యా : కావ్యేన పరిగ్రహత్ సర్వేనా ఇవాఽభాంతి మధుమాన ఇవద్రుమా :

"కావ్యాల్పములు పృష్ట పూర్వ యలంకరము లని పిలిచి పా ము వలన వనంత కాలమున వృక్షముల పరిసర నూలముగా భాసిల్లు" నని యుగంధన పూర్వకము గా లంకారికు లేనదో పల్కిరి, భేర్య విషయ గుని సామెల్యమును గూర్చి భేర్య విషయ నగర దృశ్యమును గూర్చి ఎందరు వ్రాయలేదు? ఎన్ని కావ్యములు ఎన్ని ఇంద కావ్యము లనలరించలేదు? ఎందర ఈనాడు మల్లాది సూర్య నారాయణమూర్తి గారు హాసి విషయ నగర దృశ్యమును గూర్చి "స్వప్న మాధురి" యను అరువది మాడు పద్యముల అను పట్టిక గూర్చి. కొడలవారి హాసీ క్షేత్రము తెలుగునా దెనిగ నట్టిదే. అయినెవని? "స్వప్న మాధురి" యు లుక లనోని భృగముగా నున్నది. ఈ లభ్య కృతి యనుభూతి ప్రధాన మయినట్టిది. హాసీ విషయ నగర దృశ్యమును స్థానీ పులాముగా చూచిన సూర్యనారాయణ మూర్తిగారు అర్థానుభూతి వేరొక రెండు పేసిరి. ఆ యా స్థలములను, ఆ యా జీవితవాదము హాస్య పుగ్రహ శిల్పము లను పరిశీలించి, ద్వివాచనాలి రొనరి, పరమాన మస్థితికి వగని సూర్యనారాయణమూర్తిగా రి కావ్యమిల్లెరి. హాసీ దర్శనము నారి పరిశీలికి పృష్ట లోక యాత్ర. ఆ యాత్రలో వారు పొందిన మాధురి స్వప్న మాధురి. దీనిన ద్వయ పరిమల మగు అ స్వప్నమాధురికి అక్షర లోక మెనగి కవిగారు కృతార్థు లైరి.

"పంపా పిగూపాక్ష ఒమ బలూ జాటికా" యను శ్రీనాథుని చాలు వీ లభ్య కావ్యములను నంది. ఈ పద్యములో ఎత్తు గీతని మాత్రము కవిగారు స్వతంత్రముగా రచించిరి. 'అంద్ర జాటియతా ముద్ర యన్న దొపె ఇవుడు కాన్పించ కుండబోయినదిగాని' యని ముగించుటలో ఎంతోని సాగు న్నది. చాలువునంటలి పష్టి ఈ పద్యములో ప్రధమ మయినది. కవిగారు విజయనగర శిల్ప కళా ప్రావీణ్యము చాటిరి. పంపా పతి క్షేత్రము కన్నదుల కైవస మయినదిని యావేదనము పొందిరి. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయల సాహితీ రసితా నుస్థగ బుద్ధిని గొనియాడిరి. పద్య కుసమములతో పిగూపాక్షుని, పిద్యారణ్య స్వామిని పూజించిరి. తుదకు అగస్త్యుడు వారణాసికి పరె

మణిమకుటము : 58 ప్రఖ్యాత కవుల, కవ యిత్రుల ఉత్కల భాద కృతులు గల సవ్యాంధ్ర కవిరా సకలకము. (గురజాడ నుండి విజయూరి శివరమారావు నరకు) వెల : రు. 5-00

మహామృదీయం : థియేటర్ సెంటర్ ఆఫ్ ఇండియా వారి బహుమతి పొందిన చారిత్రాత్మక నాటకం. (స్త్రీప్రారలు రేపు. రచన : కన్నసామి వెల : రు. 1-50 కన్నె

శోభా ప్రచురణలు, విజయనగరం-2.

హంపిటి వీడ్కో తొనగి ఆత్మ పురయము వావిష్కరించి కావ్యమనకు స్వస్తి చెప్పిరి. ఇది ఈ లఘు కావ్య స్వరూపము.

మల్లాది సూర్యనారాయణమూర్తిగారు ప్రాచీన సాహితీ సంస్కార బలము గలవారు. ఈ నా డిట్టి వారెందరో లేరు. భావయిత్రీశక్తి ఏపాటిదో కారయిత్రీశక్తియు అపటిదే. ప్రతి పద్యము శయ్యా నిర్వహణ సాధాగ్యము గలది. కవిగారి సంస్కృత సమాసములు పటిష్ఠ బంధము కలవి. “సంసారాప నిసర్గ పండిర కవీంద్రోక్త నానా రసోత్తర కావ్యామృత పితృత్త మిహాభ్యర్చ్యుండభి”, “అంభో ముందభరా రమణ రత్నా సర్వ రత్న ప్రపర్థిత భోగోద్ర సదామణి ప్రకర కాంతి సూర్యి విద్యోరితామృత దేహుడు”. ఇవి వారి సమాస రచనమున కుదాహరణములు. “ఆ సేలు కలక పర్వతాంధ్ర రాజ్య రహా మణి కల్పాణ మందనంబు” యను పద్య మెట్లుగద యుండలి సాగసును చాలును. ఇట్లు యా యా సేనపద్యము తెల్పు గదలో పలు పోవల పోయినవి. 51, 52 పద్యములు కవి గారి వేదాంత వాసనా బలమునకు లక్షణములు. “చేయొత్తి దీవించి సేరి వాసంగును స్వామి! పంపాచరి! పోయి వచ్చు నయ్య” యన్న పద్యము క్రివాధుని కూర్పు లమృత ప్రసాద్య నట్లున్నది. సూర్య నారాయణమూర్తిగారికి పలు కూర్పు సాధ గులు తెలియును. ఇలేకదు, క్రివాథ పెద్దలలు వాడిన పద్యములు, కూర్చిన సమాసములు, రచించిన పద్యపద్యములు సూర్య నారాయణమూర్తిగారు యథా రథముగా గ్రహించిరి. ఆ కవులు కుంతం దేశ రాసుణీయకమును, విజయ నగర సాంధ ర్యమును ప్రత్యక్షముగా చూచి వర్ణించిరి. ఈ కవి రీతి విజయ నగర దృశ్యమును జూచి భావనా చర్చితృతో ఆత్మోండ్య మును రర్పించి యా ప్రాచీన కవుల చురుకులోనే వర్ణించిరి. అదిని యర్థ మిది. భారతలోకములో సమసిపోయిన సాంధ ర్యము భావనాలోకములో సాధ్యమృతమును. ప్రాచీన కవుల మాటలనే కవిగా రుసయోగించు చున్న రీతిగా ప్రత్యక్షముగా చూచిన యా కవుల అనుభూతిలో, భావనాచరముగా చూచిన ఈ కవి యనుభూతి లుచ్యమయినదని యర్థము. అ విధ ముగా భాసనజేయు టిక్తి సంపాతి శ్లేత్ర దృశ్యములో నున్నదని యర్థము. అ విజయ నగర వైభవము శాశ్వతమని తాత్పర్యము. సూర్య నారాయణమూర్తిగారికి రథసు గైకొని యొక మధుర కావ్యమును రచించగలని ఈ కావ్య శక్తి రర్థించు నధిప్రాయము నెరవేరగలదు. రచించురు గా!

— శాక్యసింహ.

ఆమె చెప్పింది

(నవల—రచయిత : శ్రీ పి. వి. సుబ్బారావు. ప్రచురణ : మహాదయ పబ్లిషర్స్, తెనాలి. పుటలు : 298. మూల్యం : రు. 5.00)

“యథార్థాన్ని మించిన నీతిగాని, మారవత్వాన్ని మించిన పవిత్రత గాని, ఏ యుగంలోనూ లేచనుకుంటాను. ఉంటే అది నీతి కాదు. అది పవిత్రత కాదు. ఆ నీతి మేడిపండు..

ఆ పవిత్రత దానిలోని పురుగులు మాత్రమే” అని ముగిస్తూ, ఈ నవల ఏ దృక్పథంతో వ్రాయబడిందో స్పష్టంచేశారు రచయిత. ఇది ‘మౌలిక మానవత్వవాద (Radical Humanist) దృక్పథం. దీనికి అవతలిమెట్టులో ఉంది అస్తిత్వ వాదం ((Existentialism) కేవలం సామూహికమూ లేక సామాజికమూ (Group or Social) అయిన విలువల మీద ఆధారపడిన దృక్పథంలోని అసంపూర్ణత్వాన్ని గ్రహించి దానిమీద తిరుగుబాటు చేయుటంలో ఒక వ్యక్తికీ, అతని స్వేచ్ఛకూ నైతికత్వానికీ, లేక కేవలం అతని అస్తిత్వానికీ, విలువనూ, ప్రాధాన్యతనూ యిచ్చిన యీ రెండు వాదాలూ ఒక మార్గానికి చెందినవే. ఇది ప్రస్తుతం సాహిత్యంలో (మన సాహిత్యంలోనే కాదు విశ్వ సాహిత్యంలో) క్రమంగా ప్రస్ఫుట మౌతున్న మార్గం.

వైజ్ఞానిక విప్లవం (Scientific Revolution) పారిశ్రామిక విప్లవం (Industrial Revolution) తెచ్చిన ఎన్నో మార్పుల్లో కీలకమైనదీ, యిప్పుడిప్పుడే స్పష్టంగా ఆవగత మౌతున్నదీ, మనస్తత్వ విషయం ఒక్క టుంది. అది వ్యక్తికీ, సమాజానికీ మధ్య గల సంబంధం ‘మానసికంగా’ ఎలా పరిణామం చెందుతూ వచ్చిందనే విషయం. సంప్రదాయబద్ధమైన మత విశ్వాసాలూ, సమాజిక నియమాలూ వైజ్ఞానిక విప్లవం ద్వారా సదలిపోవటం, కృశించటం బాగా గుర్తించబడిన సంగతే. అవి పోవటంతో మళ్ళీ ఒక సుసంఘటితమైన సామాజిక రాజకీయ వ్యవస్థ ఏర్పడటానికి అనువుగా, ఆధారంగా ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతమూ, దాని లభావర సామ్యవాద సిద్ధాంతమూ గడచిన 150 ఏళ్లలో ఎలా మానవాళి భృన్విని ఆకర్షిస్తూ వచ్చాయో అదీ సువిదితమే. అయితే ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతం కాని, సామ్య వాద సిద్ధాంతం కాని పూర్వయుగపు మర విశ్వాసాల ప్రగాఢ శక్తినీ, ఉన్నత స్థానాన్నీ, సాంఘికంగా పొందినా, వైయక్తి కంగా పొందలేకపోయాయన్న సత్యం యిప్పుడిప్పుడే గుర్తించ బడుతోంది. అందుకు కారణం అన్నేషిస్తే, లేలే విషయం :— పూర్వ యుగంలో, మతం లోకాని, రాచకీయాల్లో కాని, సామూహిక దృక్పథానికీ, వ్యక్తి దృక్పథానికీ ఒక సమైక్యత (Integration) ఉండేది. ఆ సమైక్యత విశ్వాసంమీదా, భక్తి ప్రపత్తులమీదా ఆధారపడినది; పురదయగతమైనది; దానికి హేతువాదంలో, వ్యక్తియొక్క స్వయం వివేచనలో పనిలేదు; ఉన్నా, అటువంటి వివేచన సంప్రదాయానికి ఎప్పుడూ విధేయంగానే జరిగేది; అలా జరుగనిచోట్ల సంఘాన్నే మార్చి తనవైపుకు త్రిప్పుకో గలిగేది. ఏమైనా సమైక్యతకు భంగపాలు లేదు. వైజ్ఞానిక యుగంలో హేతు వాదం, స్వయం వివేచన, యివే ప్రాముఖ్యత వహించటంలో ఒక వ్యక్తి మనస్సుకూ, మరియుక వ్యక్తి మనస్సుకు సంబంధం ఉన్నా సమైక్యత మాత్రం లేదు. సమాజంలో మనుష్యుల సంబంధాలు పారిశ్రామిక విప్లవంవల్ల క్లిష్టమై, సంకీర్ణం కావటంతో, జీవన విధానంలోని వైవిధ్యంతోబాటు దృక్పథ భిన్నత్వమూ నిరవధికంగా పెరగటంతో ఎవరి విశ్వాసాలూ,

ఎవరి విలువలూ వారివే అవుతున్నాయి. వాటికి తగినట్లే పేరువులూ, వివేచనా ఉంటాయి. ఈ పరిస్థితిలో సామాజిక దృక్పథానికి, వ్యక్తి దృక్పథానికి సమైక్యత ఏర్పడటం అరుదు. సమైక్యత బదులు సంఘర్షణే తరచూ ఏర్పడుతూ ఉంటుంది. ఉదాహరణకు సామాజిక దృక్పథంలో ముఖ్య విలువలైన 'ప్రజాస్వామ్యాన్ని', 'మానవ సమానత్వాన్ని' అందరూ అంగీకరించినా, ఈ అంగీకారము కేవలము బాహ్యమే. నినాదాలకు పరిమితం. ఏమంటే ఆంతర్యంలో ఒక్కొక్కరూ ఈ నినాదాలకు ఒక వ్యక్తిగతమైన అర్థాన్ని, స్వార్థంతో ముడివడ్డ దాన్ని అందిస్తారు. అలాగే సిద్ధాంతరూపేణా అందరికీ సాధారణంగా అంగీకార్యమైన ఒక సామాజిక వ్యవస్థకానీ, ప్రతిపాదన కానీ ఉండంటే, దాని ననుసరించి ఒక వ్యక్తి జీవితమూ అచరణా సాగుతూందో లేదో, ఆ వ్యవస్థ కొన్ని పరిస్థితుల్లో వ్యక్తి ప్రకాశానికి (Self-expression), వ్యక్తి వికాసానికి (Self-development) అవకాశమే అవుతుందో, అనూతమే అవుతుందో నేటి సమాజంలో చెప్పటం కష్టం. ఇదీ యీ యుగానికి విశిష్టమైన లక్షణం. పూర్వ యుగంలో 'సమాజం—సంప్రదాయం' ఒక పెద్ద అద్దం సరిక అనుకుంటే, అందులో ప్రతి వ్యక్తి రస ముఖం చూచుకొని అందులోనే యితరుల ముఖం చూడటానికి 'పెరిగిపోయింది. ఈ యుగంలో ఆ అద్దం ముక్కలుచెక్కరైపోవటంతో ప్రతి వ్యక్తికీ తన ముక్కలో రస ముఖమే కనిపిస్తుంది, కాని ఇంకొకరి ముఖం కనుపించదు. కనిపించినా వంకరగా తప్పుగా కనిపిస్తుంది. సవ్యంగా కనిపించారంటే అనభివ్యక్తి దగ్గరగా వెళ్లి అతని అద్దం ముక్కలోకి తొంగిచూడటం ఒక్కటే సూర్యం. అటువంటి అనుభూతి ప్రసాదించటమే సాహిత్యం యొక్క పరమ ప్రయోజనం యీ యుగంలో!

ఉదాహరణకు వివాహ వ్యవస్థ ఉన్నది; ఏకదేశమైన ప్రేమ ధర్మం ఆలంబనముగా ప్రతిపాదితమైనది ఆదర్శ దాంపత్యం. సామాజికంగా దీనికి ఎంతో విలువా, ప్రయోజనం ఉన్నాయి. వ్యక్తిగతంగా కూడా దానికి అలానే అనర్హ్యమైన విలువ—అందరి వ్యక్తుల విషయంలోనూ—ఉంటుందని, ఉండాలనీ సాధారణమైన అభిప్రాయం. కాని, ఎంతమంది విషయంలోనో, వేరువేరు కారణాలవల్ల పరిస్థితులవల్ల, అలా లేకపోవటము నిత్యమూ మన కన్నుల ముందు కనిపించే నిజం. దాన్ని మనం సహనంతో అంగీకరించలేము. ఆ వ్యక్తుల్ని గౌరవించలేము. వారిని నీతివధి చ్యుతులుగా తీసివారవెయ్యటమే సామాన్యమైన తీరు. ఎందువల్ల? వైజ్ఞానిక విప్లవం తర్వాత సమాజంయొక్క సామూహిక మనఃఫలకము ముక్కలు ముక్కలై ప్రస్తుతము వ్యక్తులమధ్య భిన్న భిన్న సంబంధాలు తప్ప ఒక అవిచ్ఛిన్న సమైక్య మానసిక దృక్పథమంటూ ఏదీ లేదనీ, ఉండటానికి వీలేదనీ, యింకా మనం గుర్తింపకపోవటమే అందుకు కారణం! అయితే యిప్పటి దృక్పథం—మంచి చెడ్డలనూ, నీతి అనితిలనూ నిర్ణయించేందుకు—దేనిమీద, ఏ ప్రమాణమీద ఆధారపడాలి? అనే ప్రశ్న వెంబడి ఉదయిస్తుంది.

ఒక్కొక్కరినీ ప్రత్యేక వ్యక్తిగా పరామర్శ చెయ్యటం అవసరం. సంప్రదాయబద్ధమైన లేక సమాజ ప్రతిపాదితమైన ఆదర్శాన్ని, లేక విలువలను ఒక వ్యక్తి అనుసరించలేక పోవచ్చు. కాని, ఆ వ్యక్తి 'మానవత్వానికి', లేక 'అస్తిత్వానికి' సంబంధించిన విలువలంటూ ఏదో ఉండి తీరుతాయి. అవి ఏదో పరామర్శించి మనం తెలుసుకోవాలి; అలా తెలుసుకునే ఓపిక, అకాంక్ష, లేనివోట్లు కనీసం అవతలి వ్యక్తికి కూడా మనవలనే ఒక దృక్పథమూ, విలువలూ ఉంటాయని సహనంతో గుర్తించాలి. ఇదీ ప్రస్తుత యుగంలో తప్పనిసరిగా మనుష్యుల్లో ఏర్పడవలసిన దృక్పథం. అటువంటి దృక్పథమే మనుష్యైక కుటుంబానికి, శాంతియుత సహజీవనానికి యీ యుగంలో పునాది అవుతుంది.

బెన్ స్పీన్ ప్రతిపాదించి నిరూపించిన (Relativity) సాపేక్ష సిద్ధాంతము వంటిదే యిదీసు! 'కాలం' అనే పన్నువుకు ప్రదేశబాహ్యంగా (Unlinked with space) అస్తిత్వం ఎలా లేదో 'కాలం' ఒక్కొక్క స్థలానికి సంబంధించి ఎలా భిన్నంగా ఉంటుందో, ఆయన ఋజువు చేసినట్లే—మనోదృక్పథం అనేది కూడా ఒక్కొక్క వ్యక్తి అస్తిత్వం మీద ఆధారపడినదే కాని, దానికి వ్యక్తి బాహ్యంగా కేవల సమాజంమీదే (On a social abstraction) ఆధారపడిన అస్తిత్వం ఏమీలేదు, అని మనం గ్రహించాలి. ఉండనుకుంటే ఆ అభిప్రాయం, కాలాన్ని గూర్చి బెన్ స్పీన్ కు పూర్వం మనకున్న అభిప్రాయం లాంటిదే అవుతుంది—అనగా కేవలం భ్రమ మాత్రమే అవుతుంది. ప్రస్తుత సమాజంలో యీ భ్రమ అభివృద్ధినిరోధకమూ, అశాంతికరమూ అని మాత్రం చెప్పక వచ్చదు.

ఈ విషయాన్ని గూర్చి యింత విస్తృతంగా చర్చించటానికి కారణం, ప్రస్తుత సాహితీరంగంలో పన్నున్న మార్పు ముఖ్యంగా 'మనోదృక్పథానికి' చెందినదనీ, యీ మార్పు విశ్వ శ్రేయస్సుకు, మానవుని పురోగమనానికి భంగకరం కాదనీ సూచించే ప్రయత్నమే! నూతన దృక్పథాన్ని గూర్చి రేకెత్తు

తెలుగు వెలుగు ప్రచురణలు

'వాసమూర్తి' రచనలు

1. భావం, అంధ్ర వ్యక్తి, అంధ్ర ప్రదేశ్, విచిత్రాంధ్ర, అంధ్ర ప్రభ విప్లవ వ్యక్తుల వ్యక్తికలు, వేరూపించి ఉత్తమ శ్రేణి పుస్తకం "అల్పజీవులు" రు. 5/-
2. ఐదు మహామేధావుల కథల సంపుటి "పోస్టుమన్ చేసిన తమాషా" రు. 2/-
సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు
శ్రీ కొండపల్లి వీరవెంకయ్య & సన్స్,
రాజమండ్రి.

తున్న అసహనము దూరం చెయ్యటానికి! ప్రస్తుతం నమీ క్కు వచ్చిన నవల యీ దృక్పథానికి చెందినది. కాని దృక్పథం సూత్రముగా, మంచిది అయినంతమాత్రాన రచయిత సాహితీ క్షేత్రంలో సఫలీకృతుడు కాలేదు అనటానికి యీ నవలే చక్కని ఉదాహరణ! కథావస్తువు మృణాళిని అనే ఒక సినిమా తార యొక్క సంప్రదాయ విముక్తమైన జీవితం. ఆమె వ్యక్తిత్వం విశిష్టమైనది. ఆమెలోని 'మానవత్వపు' విలువలు ఎటువంటివో నిరూపించటానికి ప్రయత్నించారు రచయిత. అలాగే వివాహ వ్యవస్థలో 'నీతి' కి కట్టుబడకపోయినా ఆమె సోదరి సుజాతా, పినతల్లి కూతురు స్వరాజ్యలక్ష్మి 'చరిత్ర హీనులు'గా తీసివేయదగిన వ్యక్తులు కారనీ, వారిని సానుభూతితో చిత్రించటానికి ప్రయత్నం జరిగింది. మృణాళిని రజనీకాంతుల సంబంధం సామాజిక సూత్రాలకు అతీతమైన ఒక అనుబంధం. దాని ముగింపు వింతగా విచిత్రంగా ఉంది. కాని, అసంభావ్యమేమీ కాదు! .... అయితే రచయిత పాత్ర చిత్రణలో గాని, మానసిక ప్రవృత్తుల విశ్లేషణలో గాని చూపవలసిన ప్రతిభ చూపలేకపోవటం విచార్యము. కథా గమనం 'సోద' లాగ తయారైంది. చాలచోట్ల అనవసరంగా సాగదీయటంతో ఉత్కంఠ చచ్చిపోయింది; ముఖ్యమైన విషయానికి రాకుండా కొంతా చంక్రమణం జరిగింది. ఇంతా చేసి 'ఇది కల్పన' కాదు, యదార్థం' అంటూ గమ్మత్తుగా ఏదో పెద్ద సాంకేతిక విజయం (Technical Triumph) సాధించినట్లు నుకోవటం కేవలం భ్రమ! నేటి సాహితీ రంగంలో నవల ఉద్దేశం యదార్థాన్ని చిత్రించటమే అయినప్పుడు దాన్ని యిలా చమత్కారంగా నొక్కి చెప్పవలసిన అవసరమేమీ లేదు. "అలా కాదు, నేను యదార్థం అలానే వ్రాశాను అక్షరాలా, నాకు దొరికిన వాతప్రతిని అలానే ప్రకటించాను" అంటే, అందులో గొప్ప ఏమీ లేదు. సాధించిన సాహిత్యప్రయోజనమూ లేదు! తిగు సంస్కారాలేని రచనకు కావ్య గౌరవం లోపించి పురుకుంటుంది. పోరే, యిలా గమ్మత్తుచేసి, రచయిత తాను ఒక సాత్రగా నవలలో ప్రవేశించటంవల్ల, ప్రయోజనానికి బదులు అనర్థమే సిద్ధించింది. పతివ్రతలమీద నాలుగు అక్షింతలూ, నవలలో ప్రవేశం లేని తన భార్యనుణిమీద విసురూ, ఏదో సాహిత్య నమావేశాన్ని గూర్చి, కవులను గూర్చి అనవసరపు అభిప్రాయాలూ, యిలా ఉన్నాయి ఆ దుష్ఫలితాలు.

నవలలో శిల్పం ఎలా ఉన్నా, సుబ్బారావుగారి దృక్పథం కొత్తది. అది ఆయన చివర చెబితేగాని తెలిసి రీతిగా నవలలో అంతర్గతమైంది.

దేవానామ్ప్రియ ....

నాటిక—రచన : శ్రీ కె. వి. ఆచార్య. ప్రచురణ : ప్రజ్ఞా సాహితీ, బచ్చేరావు వీ? , కడప. పుటలు : 76. వెల : రు. 2.00.

ఓది అయిదు 'యవనికలు' గా విభజించబడిన నాటిక. 'రంగం' అనగానికి బదులు కొత్తదనం కోసం 'యవనిక' అను పదం నాడారు రచయిత. అశోక చక్రవర్తిలో కళింగ

యుద్ధానంతరం కలిగిన హృదయ పరివర్తనం ఇతివృత్తము. మొదటిదైన 'ప్రస్తావన' (Prologue) చివరిదైన 'ప్రబోధము' (Epilogue) నవలపెట్టితే నాటికలో ముప్పు 'ప్రతీకారము', 'పరివర్తనము', 'ప్రస్తావన' అనే మూడు యవనికల్లోనూ యిమిడి ఉంది.

రచయిత చేసిన కల్పన—అశోకుని అహంకారానికి, క్రూర్యానికి దోహదం చేసిన దుష్టుశక్తిగా (Evil genius) భిల్లాతకుడు అనే దండ నాయకుని పాత్ర, అశోకునిలో నిభృతమైన అణగదొక్కబడినా అడుగడుగునా వినయంగా హెచ్చరించే కరుణా ప్రవృత్తికి ప్రతిర వంటి రాధాగుప్తుడనే అమాత్యుని పాత్ర, అశోకుని కోసమై భిల్లారకుని ద్వారా జరిగిన అశోక ద్వేష భ్రాతృ హత్యాస్మృతికి ప్రతీకయై అతని అంతఃకరణను మేల్కొల్పి ప్రయత్నించే బాలకుని పాత్ర, చివర భిల్లాతకుని చంపి అశోకునికి దురహంకారము నుంచి విముక్తిని ప్రసాదించు ధర్మసూర్యుని కలిగించే మణి ఘోషుని పాత్ర—ఈ పాత్ర లన్నింటినీ అశోకుని చుట్టూ నవీకరించి అశోకుని జీవితంలో ప్రధాన సుబ్బాన్నీ, అతని మనస్తత్వాన్నీ వ్యాఖ్యానించటానికి రచయిత చేసిన ప్రయత్నం మెచ్చుకోదగినదే! కానీ, మనస్తత్వంమీద దృష్టి ఎంత ప్రధానమైనా, దాన్ని వ్యక్తం చేసేందుకు కల్పించే సంఘటనల్లో కార్యకారణ సంబంధం కూడా పదిలంగా, వాస్తవంగా ఉండేటట్లు చూడటం రచయిత కర్తవ్యం. ఆ కర్తవ్యం పాలించబడలేదు ఈ నాటికలో. ఉదాహరణకి—అంతఃపుర స్త్రీలు అశోకవృద్ధా లన్నింటికీ నూతన గుడ్డలు చుట్టి స్పృహచూట్టించి వివోదిస్తున్నారట! ఈ వార్త భిల్లాతకుడు ఏనుకులాగా అశోకుడు వెంటనే ఆ స్త్రీల నందరినీ అగ్నిలో రొద్యమని ఆజ్ఞాపిస్తాడు. ఆ స్త్రీలు అలా ఎందుకు చేశారో, పేతు వివరణా, విచారణా ఏమీ లేదు—'అది వాళ్ళ సంవ్యసగ్యం' అని తప్ప! రచయిత ఉద్దేశంతో అశోకుడు తన అధికార గర్వంతో స్త్రీల సాందర్య గర్వం పోటీ చేడటం సహించలేదనీ, సాందర్యంమీద ద్వేషం చూపిస్తున్నాడనీ నిరూపించటానికి కల్పించినది యీ సంఘటన. ఏదో స్వప్నంతో జరిగే అర్థంలేని సంఘటనలా ఉంది కాని, యిది యదార్థం అనే భావం ఏమాత్రముగా మనలో కలిగించదు. అలాగే బాలకుని పాత్ర, అశోకుని మనస్సులోని 'నీడ' లాగే ఉంది కాని, నిజమైన పిల్లవాడిలా లేదు..... "కల్పకోటి సంఖ్యాకమయిన కాలం మా ప్రభువు కీర్తి చితాభస్మ మయిందని చాడగా ఉంది" అనేది 'ముక్కువచ్చలారని ముద్దుబిడ్డ' మాటల్లాడే భాషేనా? .... తెలుగు రచనలో అక్కడక్కడ బాగా తొట్టు పాటు కనుపిస్తోంది. ఉదాహరణ—"కేవలము రాజ్యకాంక్షతోనూ, అధికార వ్యామోహముతోనూ, మీరు పంపిన సందేశమును సవిమర్శముగా చదివెతిమి" (ఉద్దేశం : మీరు కేవలము రాజ్యకాంక్షతోనూ అధికార వ్యామోహముతోనూ పంపిన సందేశమును ..... అని) "మార్గ సామాన్య .... మా స్వతంత్ర్యమును ధిక్కరించుట సమంజసము కాదు.", "ప్రజల ప్రాణాలను పందెంకట్టి....." వగైరా.

రచయిత షేక్స్పీయరు బ్రాబెజిలను—ముఖ్యంగా మాకిబెత్, హెమ్లెట్, జూలియన్ సీజరు నాటకాలను—ఎక్కువగా మననం చేసినట్లు తెలుస్తోంది. ఫలితం మిశ్రమై నికటించింది. ఏమంటే ఆశోకుడు మొత్తంమీద ఒక 'న్యూరాటిక్' లా కనిపిస్తాడు. అంతమాత్రాన అసంభావ్య పేమీ లేదు—హిట్లర్ 'న్యూరాటిక్' కావటం అందరకూ తెలిసిన విషయమే! ఎటొప్పీ చరిత్రలో ప్రసిద్ధుడైన హెటత్తర మూర్తిని యీ 'న్యూరాటిక్' తో సమన్వయం చేసుకోవటం కష్టం!

—ఆర్ ఎస్.

శ్రీశైల మల్లిఖార్జున మహాత్యము

రచయిత: పైడి లక్ష్మయ్య. శ్రీశైల దేవాలయ ప్రమరణము. 1963. పుటలు : 121 : 23 = 144. వెల : 2.00. ప్రతులకు: ఎగ్జిక్యూటివు ఆఫీసరు, శ్రీశైల దేవాలయము, శ్రీశైలము, కర్నూలుజిల్లా.

ఆంధ్రవాఙ్మయమున పాల్కురికి సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రయందలి పర్యత ప్రకరణము మొదలుకొని, అత్తలూరి పాపకవి శ్రీశైల మహాత్యము వరకు—శ్రీశైల మల్లిఖార్జునుని గూర్చిన వాఙ్మయ మెంతయో గలదు. శ్రీశైల దేవాలయ జీర్ణోద్ధారణకు ప్రయత్నములు జరిగినవి. ఫలోమ్మ ఖము లగుచున్నది. కాని, ఆ శ్రీశైల వాఙ్మయమునకు సంబంధించిన గ్రంథములలో నొక్క పండితారాధ్య చరిత్ర తప్ప తక్కినవి జీర్ణస్థితి యందే యున్నవి. ఈ సందర్భమున ఆంధ్ర పత్రికవారు, శ్రీశైల జీర్ణోద్ధారణ నిధిని తమ పత్రికా ముఖమున వసూలుచేసి సమర్పించుట, ఆంధ్రమహాజను లభి నందింపవలసిన విషయము.

ఇట్టి పరిస్థితులలో శ్రీశైల దేవాలయము ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరును, కవిచక్ర చంద్రోదయ బిరుదాంకితులు నగు శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు, “శ్రీ మల్లిఖార్జున మహాత్యము” అనాపేర నొక నాటకము రచించి తెలుగువారి కందించుట యభినందింప దగినది. ఈ నాటకమునం దై దంకములు, ముప్పదియైదు రంగములు గలవు. ఇతివృత్తము, మల్లమ్మ యను భక్తురాలు—అత్తతోటికోడండ వాతనుబడి, పలు కష్టములకు లోనై, అచంచలమగు మల్లిఖార్జున భక్తిచే, తన యత్నవాటి నందఱిని శ్రీశైల మల్లిఖార్జున భక్తులుగా నొన రించిన కథ.

ఈ మల్లమ్మ కథనే తెలుగున పండ్రెండవ శతాబ్ది యందే పాల్కురికి సోమనాథుడు “మల్లమ్మదేవి పురాణము” అను పేర ద్వితీయ కావ్యమును రచించినాడు—ఆ తొలపత్ర పతి క్రీ. శ. 1923 వఱకు నున్నది. (చూడుడు—కీ. శి. పెండ్లాల వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి వ్యాసము. సారస్వత సర్వస్వము—1923.)

తెలుగున మల్లమ్మ కథ కొంచెము భిన్నము. మఱి యొక నొక యింటి కోడల్లై శివపూజ నలుపుచుండగా, అత్త

తోడికోడండది సహింసలేక నామెను తమ యింటికి కొంత దూరముగా నున్న పశువుల కొట్టములో పాటకుండలు మొదలైనవాటిని శుభ్రపఱచు చని నిచ్చి—అందే యుండమని శాసించిరి. ఆమెయు, ఆ కుండ గోకుడులవలన లభించిన చమురుతో శివునికి దీపారాధన చేయుచు, ఆ దీపము వెన్నరు చూడకుండ కొట్టములో నొక మూల గోడచేర్చున నుంచెడిది. కాలక్రమమున నా గోడకు కాటుక పాతినది.

ఇంతలో పాల్కురికి సోమనాథునికి భవులను చూచుట వలన అంధత్వము ప్రాప్తించినది. సోమనాథునికి తక్కిన భక్తులు, మల్లమ్మ పడుచున్న కష్టములను, ఆమె శివ భక్తిని గూర్చి తెలిపిరి. సోమనాథుడును మల్లమ్మ దీపారాధన వలన వేర్పడిన కాటుక వలన తన యంధత్వము పోవునని తలంచి ఆమె గృహమునకు వచ్చుచున్నానని కబు రంపగా అత్త, తోడికోడండ్రాతని రానీయరైరి. ఇంట లేదనిరి. సోమనాథు డామె యునికి నెఱిగి పశువుల కొట్టముకడ కేగగా, నామె భక్తిప్రవర్తిచే నాతని బూజించి కాటుక తాను స్వయముగా కళ్లకు పెట్టిన తోడనే, సోమనాథునికి రెండు కండ్లును విప్పారినవి. తనకు దృష్టి దానము చేసిన యీ భక్తురాలి చరిత్రము నాతడు చిరస్థాయిగ నొనరించెను.

ఈ కథను నేను¹ బసవపురాణ ద్వితీయ ముద్రణ సీరిక యందిచ్చితిని. నేనే యీ కథను కీర్తిశ్రీమలగు నా బస కులు సుందరము పంతులుగారి వల్లను, శ్రీశైల నివాసి, పసపుల నాగయ్యయోగిగారి వలనను విని శివశ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారికి తెలిపితిని. వారు దీనిని తమ పాల్కురికి సోమ నాథుని జీవితమున పూర్తిగా సుదాహరించి యున్నారు.

ప్రకృత గ్రంథకర్తలకి కథతో పరిచితి యున్నను లేకపోయినను పాల్కురికి సోమనాథుని వాక్యములు పంచ మాంకము, పంచమ రంగమున నీ క్రింది పద్యమున రంగనాథ కవిచే బలికించిరి.

సీ. “చిరిగిరి నిలయనె—చివనె యాండవనె” యం

చని ద్రావిడుల్ భక్తి నరుగుదేర

“సిరిగిరి మల్లయ్య సరణొరయ్య” యం

చని కన్నడిగ జనం బరుగుదేర

“మూరజేరి గిరి మల్లయ రాయణం

చదె మరాల్ పరుసరుగుదేర

చేదుకో మాతండ్రి శ్రీశైల మల్లేశ

యనుచు నాంధ్ర జనా యరుగుదేర

తీ. కవులు గాయక పండిత గణము స్వీయ

మాతృభాషం స్తుతి గీత మాలికలను

గట్టి పాడుచు పరుదేర గాలి నడక

మదికి నాశ్చర్య మొదవెను మహిమ యేమే.

(పుట. 103)

1. బసవపురాణము—ద్వితీయ ముద్రణము. వాచే సంపాదితము. ఆంధ్ర గ్రంథమాల ప్రచ రణము—1952.

పై సంకల్పనియు సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రము నుండి గ్రహింపబడినవి. చూడుము : పర్యత ప్రకరణము. పుటలు : 370, 380, 388.

గ్రంథకర్తలు మున్నుడి (పుట. 20) లో నాటకమునకు వలయు నితివృత్తము కర్తాట సాహిత్యము నలభ్య మైనదని వ్రాయుటచే నందు రంగవాక్యని ప్రసక్తి కలదని యూహింప వచ్చును. అందుచేత గ్రంథకర్తలు తొలుత సంగ్రహముగా, కర్తాటభాషయందీ కథ యెట్లున్నదో తెలిసినంతో నమం జనముగా నుండెడిది. నిమగ్నక లోకమునకే కాక, తక్కిన తెలుగువారికీ కథ సుపరిచితము కాదుగదా.

మూల కథలో చిదానందయోగి కలతో శ్రేష్ఠ తేలయ రాదు. గ్రంథమం దచ్చటచ్చట వీర శైవ సంప్రదాయము నకు భిన్నమైన భగవదీతా వాక్యము లుదాహృత మైనవి. ఈ నాటకమంతయు వీర శైవ సంప్రదాయక మనుటలో ప్రతి పత్తి యుండగోరు. ఈ నాటకము ప్రదర్శనయోగ్యమని గ్రంథమునుండియే యెఱుగనగుచున్నది. ఆద్యత సాంధ్ర పీఠ శైవ వాఙ్మయమున కొక యలంకారముగా నిట్టి నాటకము వెలయుచిన శ్రీ పైడి లక్ష్మయ్యగారు అభినందనీయులు.

శ్రీశైల శీరోద్ధరణకు పూనుకొనిన గ్రంథకర్తలు శ్రీశైలాంధ్ర వాఙ్మయ గ్రంథ పునరుద్ధరణకు గూడ పూనుకొందురుగాక!

—రావు.

రసూల్ ప్రభు శతకము

రచయిత : షేక్ దావూద్ కవి, పండితులు, ఉస్మానియా కళాశాల, కర్నూలు. సంపాదక ప్రకాశకులు : శ్రీ జాస్తి వెంకట నరసయ్య. ఉ. భా. ప్ర : విద్వాన్ కోగంటి దుర్గా మల్లికార్జున రావుగార్లు. తెలుగులో, భారతీయ దైవములను గూర్చి శతకము లున్నను, మహమ్మదు గూర్చి శతకము లేకపోవుటచే తామీ కొఱత దీర్చినట్లు నివేదనలో గలదు. 'రసూల్ప్రభు' అను మకుటము—చంపకోత్పల మాలికలు. 110 పద్యములు. శైలి ధారాళము. పుటలు: 26. వెల : 50 న. పై. ప్రతులకు : భారతీనమితి, పామర్రు, కృష్ణాజిల్లా.

2. పండితారాధ్య చరిత్ర—ఆంధ్ర గ్రంథమాలా ప్రచు రణము—(1939).

శ్రీనివాసహృదయమ్

కర్త : నోరి సీతారామశాస్త్రి, ఎమ్. ఏ. డి. యల్. ఆ. స్కేటు, హైదరాబాదు. ఇది యాండ్రుల బలవేల్పైన శ్రీ వేంకటేశ్వరుని స్తుతి. పేరు సంస్కృతముతో నున్నను నిందు 108 తెలుగు తేటగీతులున్నవి. వేంకటేశ్వర మాహాత్య మునకు సంబంధించిన చారిత్రక విషయము లున్నవి. భక్తి ప్రవత్తిచే కాబోలు కొన్నిచోట్ల యతులు పాటించబడలేదు. 22 పుటలు. వెల తెలియదు. ప్రతుల ప్రాప్తిస్థానము : గ్రంథ కర్త, 3—6—597, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాదు.

గాలివాస

రచయిత: వాడ్రేపు చలమయ్య. ఇది యొక యపూర్వ కావ్యము. ఆంగ్ల నాటక చక్రవర్తి షేక్స్పియరు వ్రాసిన "టెంపెస్టు" అను కథ యిందలి యితివృత్తము. ప్రాచీన పద్ధతిని—ఆశ్వాసాద్యంతములు లేకపోయినను నాల్గొకసము లుగా విభాషింపెనది. ఇష్టదేవతా స్తుతి, కవిస్తుతి, కథా ప్రశంస—కృతిపతి కథనము, షష్ట్యంతములు చివర గద్య యున్నది. నవ్య కవితాచ్ఛాయలు గానవచ్చుచున్నవి. పుటలు: 23. పోస్ట్మెన్ కౌక పబ్లికు సంస్థలకు ఉచితము. ప్రాప్తిస్థానము: వాడ్రేపు చలమయ్య, బువునుపాళు వీధి, విశాఖపట్టణం—1.

ప్రసవంతి

సాహిత్య మాస పత్రిక. గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారి సంస్కరణ సంచిక. ప్రసవంతి సంపుటి 10, సంచిక 9 (డిసెం బరు 1963). వ్యావహారి కాంధ్రభాషా ప్రవర్తకులు, కీర్తి శేషులు గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి శతవార్షిక జయంతి సందర్భమున వెలువడినది. ఇందు శ్రీ దాశరథి, శ్రీ నారాయణ రెడ్డి, అకుండి లక్ష్మీనరసింహం, సన్నిధానం నరసింహశర్మ అను నల్లరివి పద్య రచనలు—శ్రీ వాత్సవ, నోరి నరసింహశాస్త్రి, కొవ్వడి రామం, పొరనంది జగన్నాథస్వామి, శ్రీ గిడుగు సీతాపతి గార్లవి యైదు వ్యాసములు. వీని యన్నింటియందు గిడుగు పంతులుగారి కీర్తనీయ భాషా పాండితి, బహుముఖ ప్రజ్ఞ నిరూపితమై లెనవి. గిడుగువారికి సంబంధించనివి కామాయని, సింహబలుడు అను మరిరెండు కీర్తకలు నిందు గలవు. పుటలు : 80. వెల : 35 న. పై. ఈ పత్రిక వలయు వారు : దక్షిణభారత హిందీ ప్రచారసభ, (ఆంధ్ర) 959, శ్రైరరాబాదు, హైదరాబాదు.

“హిమాంశురాయి గొప్పవాడు”

భారతి సంపాదకులకు:

అర్య,

‘సంపాదకులు: భారతి’ సంచికలో క్రియులులు క్రిపావ గోవిందస్వామిగారు అర్హతరాజ్యపు “అంధ కవిత్వము— నవ్యాభివృద్ధి” అన్న వ్యాసములో ఒకచోట యిట్లా అన్నారు :

‘శ్రీ శ్రీ ప్రాసక్రియలో ‘రురాయి కంటే అకు రాయి కంటే హిమాంశురాయి గొప్పవాడు’లో ప్రాసలు శ్రీల కోసకే ప్రవేశపెట్టాయి గాని అర్హాన్ని పాటించవు.”

మొదటివద్ద చంద్రిత నిర్మాత హిమాంశురాయి చని పోయినప్పుడు శ్రీ శ్రీ పై నాలుగు పంక్తులు వ్రాసి జోహారు అర్పించారు. హిమాంశురాయి అంటే వివరో బాగా తెలిసిన వారికిగని అందులోని అర్థం అవగాహన కాదు. అర్థం అవ గాహనకాదున్నదు వ్యర్థనదలుగా గోచరించడం సహజమే.

అంగములపైకి ఉత్తమాంగము శిరస్సు. శిరస్సుపైన తలెగి, కీటకం ఉంటుంది. గురిపైన మరాయి ఉంటుంది. ఈరాయికి అంతటి ఉన్నత స్థానం వీర్పడింది. రాజులు, మహారాజులు, కేవలం తప్ప సామాన్యులు మరాయి ధరించరు. హిమాంశురాయి కూడా దంపిచి నిర్మాణములో చాలా ఉన్నతపైనాడు.

హిమాంశురాయి బొంబాయి ఫిరవ్వు సంస్థను స్థాపించి అనేక పెరుగుల చిత్రాలను నిర్మించాడు. భారత దేముల్లో మొట్టమొదటగా ‘కర్మ’ అను ఇంగ్లీషు చిత్రం నిర్మించాడు. అందులో ఆయనే నాయక పాత్ర ధరించాడు. ఆయన భార్య క్రిమరి దేవారాణి నాయిక పాత్ర ధరించింది. ఇంకా అనూల్ కన్య, కంగన్, బంధన్, ఇజ్జత్, సావిత్రి మొదలగు చిత్రాలను నిర్మించాడు. అనేకమంది నూతన నటీ నటులను సృష్టించాడు. అప్పటి నటుడు అశోక్ కుమార్ ఇప్పటికి నవ యువకుడుగానే నటిస్తున్నాడు. అనేకథాటిలో ‘గాయి’ భార్య దేవికారాణి నాయిక పాత్ర ధరించింది.

హిమాంశురాయి నిర్మించిన అనూల్ కన్య చిత్రం పండిత జవహర్ లాల్ నెహ్రూ చూచి, ముగ్ధుడై ప్రశంసా పత్రం వ్రాసి హిమాంశురాయికి పంపించాడు. అప్పుడు బొంబాయి ఫిరవ్వులో ప్రచారకళాలో పనిచేస్తున్న శ్రీ కె. ఎ. అబ్బాస్ (సుప్రసిద్ధ రచయిత, దర్శకుడు) ఆ జాబును పల్కి నీటికి (ప్రచారానికి) ఉపయోగించుకుంటానని తెలియజేశాడు.

హిమాంశురాయి, పెద్దవారి జాలలను వ్యాపారసరళికి ఉపయోగించుకుందని వారించాడట. ఈ విషయం—శ్రీ అబ్బాసుగారే హిమాంశురాయి చనిపోయిన తరువాత బయట పెట్టాడు. నిజంగా హిమాంశురాయి తురాయికంటే గొప్పవాడు.

పనిరసముతో అకురాయి అఖరి పనిముట్టు. ఏ పన్నువు వైన రయారుచేసిన తరువాత సానపెట్టడానికి, నగిషీ చేయ డానికి అకురాయి ఉపయోగపడుచుంది. అట్లనే హిమాంశు రాయి అకురాయివలెనే రాసు తీసిన చిత్రాలకు సానపెట్టి నగిషీ చేసి, నాణ్యం చూచి విమడం చేస్తాడు. విద్యా సంస్కృతి గల నటీనటులను, దర్శకులను ఎప్పుడోది, సాంపైన ఇంపైన కనలను తీసుకొని చిత్రనిర్మాణం చేసేవాడు. చిత్రాలకు సాన పెట్టడమే కాక నటీనటులకు, దర్శకులకు హిమాంశు రాయి సానపెట్టినాడు. అందుకే హిమాంశురాయి అకురాయి కంటే గొప్పవాడు.

అనుకరించడం హిమాంశురాయికి గిట్టదు. కథలను రాపీకొట్టడం చేతరాదు. దబ్బింగ్ అనే మాట అప్పటికి లేనే లేదు. పాశ్చాత్య సభ్యుల సంస్కృతి బాగా తెలిసిఉండి కూడా భారతీయ సంస్కృతిని, గ్రామీణ సంస్కృతిని తన చిత్రాలలో జోప్పించినాడు. అనేకమంది చిత్ర నిర్మాతలు ఒక భాషలో నెరుపాందిన చిత్రాన్ని వెంటనే రాపీకొట్టి టీస్తు న్నారు. పలుకుదురాయి ఎరె ఒకరు చేసిన శబ్దాన్ని ప్రతి ధ్వనిన తీస్తున్నారు. హిమాంశురాయి పలుకుదురాయి వంటి వాడు కాదు. అయిన కీచురాయి వంటివాడు. కీచురాయి స్వయం శబ్దగమనం కంది. దానంతట ఆదే శబ్దించుతుంది. కీచురాయి కంటే హిమాంశురాయి గొప్పవాడు.

శ్రీ శ్రీ మహాకవి, మహా తపస్వి, భవభూతి అన్నట్లు మహాకవుల మాటలవెంట అర్థం పుగెడుతూ పోతుంది.

(అనంతపురం)

—టి. రామకృష్ణ.

భేరి యోగము

అర్య,

నేను డిశంబరు భారతి 90 పుటలో భేరి యోగమును గురించి వ్రాసిన సందేహమునకు తూర్పు గోదావరిజిల్లా పాడ గల్లపల్లి (Vijayapalli) గ్రామ వాస్తవ్యులు సుప్రసిద్ధ పండి తులు, సిద్ధాంతజ్ఞులు, నాల్గు అర్థవారు గల మహా విజ్ఞాన భూయిష్టమైన మేఘసందేశ కావ్య విషయములను, 4 అర్థ

ములు గల రామాయణాంతర్గత 1000 శ్లోకములకు వ్యాఖ్యానమును 3 అర్థములు గల (చారిత్రక, వైజ్ఞానిక—వేదాన్త) భగవద్గీతా వ్యాఖ్యానమును వ్రాసిన విమర్శకాగ్రణ్యులు అగు బ్రహ్మశ్రీ పిడపర్తి శిషిచల శాస్త్రిగారు 14-12-63 తేదీ గల లేఖలో సమాధానమును వ్రాశారు. అం దిట్లున్నది :

“అగ్నిశీ పరమోద్యస్తే సతి=లగ్నాధిపతి పరమోచ్చ భాగలయం దెచ్చటనున్నను—ధనరాశి సమన్వితే గ్రహే=ధన స్థానమందున్న గ్రహము—రాజ్యానాధేన సంద్యస్తే సతి=రాజ్యాధిపతిచే చూడబడుచుండగా—భేరీ యోగ ముశంతిహి=భేరీయోగ ముగా జెప్పుచున్నారు. ఇట్లు సమన్వయించినచో బాగుండునని తోచినది. ఇవట రాజ్యాధిపతియొక్క దృష్టి ద్వితీయమందున్న గ్రహమునకేగాని లగ్నాధిపతికి కాదని అన్వయధానముచే చెప్పవలెను.”

ఈ సమన్వయం బాగున్నదని నాకూ తోచినది. మరే విధంగానైనా సమన్వయం కుదిరితే ఎవరైనా వ్రాయగలందులకు ప్రార్థన.

(అననిగడ్డ) కవితా కామేశ్వరశర్మ.

ఆర్య,

ధారతి (డిసెంబరు 1963) లేఖలు అను శీర్షిక క్రింద శ్రీ కవితా కామేశ్వరశర్మగారు భేరీ యోగమును గూర్చిన టప సందేహమును తీర్చినాసినదని కోరియున్నారు. వారు సూచించిన రీతిగా ఏ లగ్నమునకు గూడ ద్వితీయము లగ్నాధిపతికి పరమోచ్చ స్థానము గాదు. అట్టి అవకాశము లేనే లేదు. శ్లోకము తప్పు అని చెప్పనక్కరలేదు. ఈ క్రింద సూచించినట్లు రెండు రకములుగా అర్థములు గ్రహింపవచ్చును.

మొదటి అర్థము :—లగ్నాధిపతి పరమోచ్చ యందుండి రాజ్య స్థానాధిపతిచే చూడబడినను, లేదా లగ్నాధిపతి ధన భావమందుండి రాజ్యాధిపతిచే చూడబడినను భేరీయోగము అగుచున్నది.

రెండవ అర్థము :—లగ్నాధిపతి పరమోచ్చగతుడైనను, ధనస్థానమందున్నను, రాజ్యాధిపతిచే చూడబడినను భేరీ యోగము.

ఈ రెండు అర్థములలోను మొదటిది గ్రహింపదగినది.

బృహత్పరాశర హొరా శాస్త్రమునందు ఈ భేరీ యోగము మరియొక విధముగా అభివర్ణింపబడినది.

శ్లో. సభలే భాగ్యపే భేరి ఖగైః స్వాంత్యోదయాస్తగైః
సబలే భాగ్యపే వా. సా కేంద్రే శుక్రేజ్య లగ్నపైః.

నవమాధిపతి బలవంతుడై యుండగా సమస్త గ్రహములు 12, 1, 2, 7 భావములను ఆశ్రయించినను, నవమాధిపతి బలవంతుడై గురు, శుక్రులు, లగ్నేశుడు కేంద్రముల నాశ్రయించినచో భేరీ యోగము అగుచున్నది.

భేరీయోగము యొక్క రీతిలోనే భిన్నభిన్న అభిప్రాయములు కలవని తెలియుచున్నది.

లగ్నాధిపతికి ధన భావము పరమోచ్చ మగుట అనం భవమే యగుటవల్ల అర్థ వ్యాకోచము ద్వారా నేను సూచించిన విధముగా సమన్వయించుకోవచ్చునని తలంచుచున్నాను.

(కడిరి) సి. హెచ్. వీరభద్రరావు.

వినయంబును ఘననిజ్ఞానము

సజ్జనుల కెప్పుడును సహజములు

విడువని యానలు వేవేలు చిరితలు

జడులకు నెందును సహజములు.

—డా. అన్నమయ్య